

**Natura 2000 –
Európai hálózat
a természeti
értékek megőrzésére**

ÖKO Rt.

Budapest, 2002

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ (Demeter András)	5
BEVEZETÉS	7
1. TERMÉSZETVÉDELEM AZ EURÓPAI UNIÓBAN (Demeter András, Gergely Erzsébet, Magyar Gábor, Outi Airaksinen)	12
1.1. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős intézményei	12
1.2. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős jogszabályai	13
1.2.1. A TANÁCS 79/409/EGK (1979. áprilisi 2.) sz. IRÁNYELVE a vadon élő madarak védelméről	15
1.2.2. A TANÁCS 92/43/EK (1992. május 21.) sz. IRÁNYELVE a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő állatok és növények védelméről	19
1.3. A Natura 2000 hálózat	25
1.3.1. A területek kiválasztásának és felterjesztésének folyamata	25
1.3.2. Biogeográfiai régiók	26
1.3.3. A Natura 2000 úrlapok és -adatbázis	27
1.3.4. A Natura 2000 területek védelme és természetvédelmi kezelése	29
1.3.5. Hatásvizsgálat a Natura 2000 területekre	29
1.3.6. Jelentési és monitorozási kötelezettségek	30
2. AZ EURÓPAI UNIÓ 15 TAGÁLLAMÁNAK TAPASZTALATAI	34
2.1. Az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtása Finnországban (Outi Airaksinen) ...	36
2.1.1. Természetvédelem Finnországban	36
2.1.2. Az EU-irányelvek átültetése a nemzeti jogrendbe	37
2.1.3. A Natura 2000 területekre vonatkozó javaslat kidolgozása Finnországban	38
2.1.4. A Natura 2000 hálózat jogi következményei	48
2.1.5. A Natura 2000 hálózat létrehozása	48
2.2. Az EU természetvédelmi irányelveinek végrehajtása Spanyolországban (Carlos Villalba)	49
2.2.1. A természetvédelem általános keretei Spanyolországban	49
2.2.2. A biológiai sokféleség helyzete Spanyolországban a számok tükrében ...	51
2.2.3. Az Élőhelyvédelmi Irányelv végrehajtása Spanyolországban	55
2.2.4. A közösségi jelentőségű területek országos listájának elemzése és értékelése	56
2.2.5. A reprezentativitás kritériuma a II. függelék fajoknál	57
2.2.6. A Natura 2000 folyamat spanyolországi helyzetének áttekintése	58
3. MAGYARORSZÁG FELKÉSZÜLÉSE A MADÁRVÉDELMI ÉS AZ ÉLŐHELYVÉDELMI IRÁNYELVEK VÉGREHAJTÁSÁRA (Demeter András) ...	62
3.1. Az EU és a hazai szakpolitikai célkitűzések összehasonlítása	62
3.2. A csatlakozási tárgyalások	62

Szerkesztő: Demeter András

**Szerzők: Carlos Villalba, Czirák Zoltán, Demeter András,
Érdi Péterné Szekeres Rozália, Gergely Erzsébet, Magyar Gábor, Molnár Zsolt,
Outi Airaksinen, Sánta Antal, Torda Gergely**
Szakmailag ellenőrizte: Demeter András és Gergely Erzsébet
Címlapfotó: Ürge (*Spermophilus citellus*) Kalotás Zsolt
Hátlapfotó: Radisics Milán

A kiadvány az Európai Unió Phare Programjában
„Az élőhelyvédelmi irányelv magyarországi bevezetésének előkészítése”
(HU9807-01-02-02) című projekt és a Környezetvédelmi Minisztérium
támogatásával készült.

Szakmai irányító: Demeter András
Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal
Természetmegőrzési Főosztály

A projekt megvalósításáért felelős konzorcium:
ÖKO Környezeti, Gazdasági, Technológiai, Kereskedelmi Tanácsadó és
Fejlesztő Részvénytársaság, projektvezető: Gergely Erzsébet
Földmérési és Távérzékelési Intézet, témavezető: Büttner György
Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet,
témavezető: Horváth Ferenc
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, témavezető: Szép Tibor
ADAS Consulting Ltd (Anglia)
Royal Society for the Protection of Birds (Anglia)
CEEN Consulting (Ausztria)

Magyarország és a Natura 2000
Sorozatszerkesztő: Demeter András

1. Demeter András (szerk.): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek
megőrzésére. – ÖKO Rt., Budapest ISBN: 963 210 186 3
2. Lovászi Péter (szerk.): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon
– Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest ISBN: 963 86335 9 X
3. Horváth Ferenc, Kovács-Láng Edit, Báldi András, Gergely Erzsébet és Demeter
András (szerk.): Európai jelentőségű természeti területeink felmérése és értékelése.
– MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót ISBN: 963 8392 30 8

© ÖKO Rt., Budapest
Nyomdai előkészítés: Média-Mix Könyvkiadó Bt.
Tördelés, nyomdai kivitelezés: Radex Communications Kft.

3.3. A Natura 2000 hálózat kialakításának helyzete	63
3.3.1. A madárvédelmi irányelv (Magyar Gábor)	63
3.3.2. Az élőhelyvédelmi irányelv (Carlos Villalba, Czirák Zoltán, Demeter András, Molnár Zsolt)	66
3.4. A Natura 2000 folyamathoz kapcsolódó egyéb természetvédelmi programok	87
3.4.1. Emerald Hálózat: a különleges természetvédelmi jelentőségű területek hálózata Európában (Sánta Antal)	87
3.4.2. Az európai ökológiai hálózatok kapcsolata (Érdi Péterné Szekeres Rozália)	89
SUMMARY	97
MELLÉKLETEK	98
A TANÁCS 1992. május 21-i IRÁNYELVE a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény- és állatvilág megőrzéséről	99
I. MELLÉKLET	115
II. MELLÉKLET	122
III. MELLÉKLET	132
IV. MELLÉKLET	134
V. MELLÉKLET	139
VI. MELLÉKLET	141
A TANÁCS 1979. április 2-i IRÁNYELVE a vadon élő madarak védelméről	142
I. MELLÉKLET	151
II/1. MELLÉKLET	155
II/2. MELLÉKLET	156
III/1. MELLÉKLET	158
III/2. MELLÉKLET	158
IV. MELLÉKLET	159
V. MELLÉKLET	159

ELŐSZÓ

Az Európai Unióval folytatott csatlakozási tárgyalások során a környezetvédelmi fejezet ideiglenes lezárásával 2001. júniusában ugyan befejeződött a munka jelentős szakasza, de a természetvédelem területén a szakmai műhelymunka tovább folyik. Jelen kiadvány beköszöntő kötete egy háromkötetes sorozatnak, amely betekintést nyújt ebbe a műhelymunkába.

Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagjaként köteles a közösségi jogszabályokat, az ún. „Acquis Communautaire”-t (azaz a Közösségi Vívmányokat) nem csak beépíteni a hazai jogrendbe, hanem azok végrehajtásáról gondoskodni kell.

A biológiai sokféleség megőrzésének egyik eszköze az Európai Unióban az ún. Natura 2000 hálózat, amely létrehozásáról és a védelmi intézkedések rendszeréről két irányelv (és módosításai) rendelkeznek (a Tanács 79/409/EGK sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről, és a Tanács 92/43/EGK sz. irányelve a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről).

Mára az EU tagországok, bár erőteljesen eltérő színvonalon és mélységben, de többnyire teljesítették az önmaguk szabta követelményeket. E célok eléréséhez és a hatalmas adatbázisok kezeléséhez, karbantartásához valamennyi tagország létrehozta vagy kijelölte természetvédelmi háttérintézményét. Ez hazánk számára is előírt feladat.

Magyarország és a többi, csatlakozó állam számára a természetvédelem témakörében nincs derogáció, nincs haladék és nincs türelmi, átmeneti időszak. A teljesítés végső határideje az uniós tagság napja. A természetvédelem jogharmonizációja valójában két fontos elemből áll: a jogharmonizáció és a jogalkalmazás bevezetésének szakaszaiból. A hatályos magyar jogrend semmilyen körülmények között sem lehet lazább, megengedőbb az európai uniós jogszabályoknál. Tágabb kört felöllelhet, szigorúbb előírásokat tartalmazhat, nevezéktani eltérések azonban nem akadályozhatják a megfelelést. A természet védelméről szóló hatályos, 1997. január 1-én hatályba lépett 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, annak végrehajtási rendeletei (kormányrendeletek, miniszteri rendeletek) és az egyéb csatlakozó jogszabályok megfelelnek az uniós elvárásoknak. Szerény kiegészítő szabályozásra van szükség (s ennek kodifikációja jelenleg folyik) a NATURA 2000 program és az annak részeként megjelenítendő különleges madárvédelmi területek kihirdetéséhez. Ezt követően kell gondoskodnunk a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvek érvényesítéséről, a Natura 2000 hálózat létrehozásáról, kihirdetéséről, a különleges madárvédelmi területek megfelelő védelmi helyzetének biztosításáról, továbbá a Natura 2000 hálózat további elemeinek, a közösségi jelentőségű területek előterjesztéséről.

Szándékunk megismertetni az Olvasók széles táborát az Európai Unió legfontosabb természetvédelmi szervezeteivel, a csatlakozás feltételül szabott, meghatározó jelentőségű természetvédelmi követelményeivel. Rövid áttekintést adunk a jelenlegi EU tagállamok és a csatlakozni szándékozó országok helyzetéről, Magyarország tárgyalási pozíciójáról, a még napirenden szereplő vitákról, a magyar javaslatok lényegéről. Tájékoztatót adunk a Pán-európai Ökológiai Hálózat részeként kialakított Nemzeti Ökológiai Hálózatról, továbbá a Natura 2000 és a „CORINE Biotopes” Program, valamint az Emerald-hálózat viszonyáról.

A Phare HU9807-01-02-02 számú és „Preparation for Implementing the Habitat Directive in Hungary” című projektjének keretében segítette a Natura 2000 hálózat felállítását. A megle-

hetősen összetett, mozaikszerűen egymásba és egymásra épülő programrészek előkészítésében és kidolgozásában a legszerteágazóbb szakterületek és szakmai műhelyek vettek-vesznek részt. A Természetvédelmi Hivatal irányításával, a Phare program keretében elnyert pénzügyi támogatás révén kiváló finn és spanyol szakértők útmutatásával, az ÖKO Rt. által vezetett konzorcium (tagjai: MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Földmérési és Távérzékelési Intézet, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Royal Society for the Protection of Birds, ADAS, CEEN Consulting), a honi biológus-társadalom közreműködésével, illetve a magyarországi nemzeti park hálózat munkatársainak részvételével formálódik a Natura 2000 Program.

A sorozat első kötete általános tájékoztatást ad a Natura 2000 programról, az annak alapjául szolgáló jogszabályokról. A második kötet a madárvédelmi irányelvről és annak végrehajtásáról szól, beleértve egy szakmai javaslatot a különleges madárvédelmi területek lehetséges köréről. A harmadik kötet az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtásának eddigi hazai fejleményeit foglalja össze, azokat a térképezési és adatbázis-építési munkákat (köztük a szakmai előzménynek számító CORINE Biotopes program összefoglalását is), amelyek a hazai ökológus – természetvédelmi biológus közösség számos tagját aktivizálta az elmúlt évek során.

Remélem, hogy mind a tudományos műhelyekben alaputatást végzők, mind a természetvédelemben dolgozó gyakorlati szakemberek találnak hasznos információt a tanulmánykötetekben.

Demeter András
sorozatszerkesztő

BEVEZETÉS

Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagságára törekszik. Az EU és hazánk között megkötött Társulási Megállapodás értelmében az integráció előfeltétele a hazai környezeti állapot európai uniós normáknak megfelelő alakítása, vagy legalábbis annak hitelt érdemlő bizonyítása, hogy belátható időn belül, megalapozott felkészülés és hatékony intézkedések eredményeként erre képesek leszünk. A tagságnak úgyszintén feltétele, hogy az Európai Unió jogszabályait, az „Acquis Communautaire”-t (azaz a Közösségi Víványokat) teljes egészében beépítsük jogrendünkbe, kivéve azokat a végrehajtásra és az átmeneti időszakokra vonatkozó eltéréseket, amelyekről a csatlakozási tárgyalások során kölcsönösen megállapodunk.

A természetvédelem területén Magyarország már közel áll a jogszabályok teljes harmonizálásához. Hazánk jelentős hagyományokra visszatekintő természetvédelme szép sikereket mutathat fel. Az állami természetvédelem mellett az utóbbi évtizedekben a társadalmi szervezetek is egyre nagyobb mértékben járulnak hozzá természeti örökségünk megóvásához. E valamennyiünk jövőjét érintő, közös ügy jelentőségét a lakosság és az érintett ágazatok körében is egyre többen ismerik fel.

Hazánk szinte valamennyi jelentős nemzetközi természetvédelmi egyezménynek is részes fele, és azok tevékenységében is elismert szerepet vállal. Az EU természetvédelmi jogszabályai ugyanakkor új feladatokat és kötelezettségeket is rónak az országra, amelyek a természetvédelem állami szervezete, a tudományos műhelyek, a társadalmi szervezetek és az állampolgárok számára is új kihívást jelentenek. Csatlakozásunk az Európai Unióhoz azonban azt is lehetővé teszi, hogy természetvédelmi céljaink megvalósításához a közösségi támogatási forrásokból részesedjünk. Ezen források egyike a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtását segítő LIFE-III program. Azáltal, hogy Magyarország a LIFE-III programba 2000-ben bekapcsolódott, megteremtettük a feltételeit annak, hogy már a csatlakozás előtt megismerjük a közösségi források elnyerésének feltételeit, módjait és a pályázati rendszer sajátosságait.

Jelen kiadvány tárgya a természetvédelem érdekében megalkotott közösségi jogszabályok egymással szoros összefüggésben álló két fő elemének, az ún. madárvédelmi irányelvnek és az élőhelyvédelmi irányelvnek a bemutatása, valamint módosításai és a végrehajtásukra hozott jogszabályok ismertetése.

A gyakorlatban már széles körben elterjedt „madárvédelmi irányelv” és „élőhelyvédelmi irányelv” megnevezés kapcsán szükséges megemlíteni, hogy az irányelvek hivatalos, teljes megnevezése a következő:

- a TANÁCS 79/409/EGK (1979. áprilisi 2.) sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről; és
- a TANÁCS 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről.

Az EU természetvédelmi szabályozásának harmadik fontos pillérét a veszélyeztetett fajok védelme érdekében megalkotott Washingtoni Egyezmény (CITES) európai uniós végrehajtására hozott rendeletek alkotják. A természetvédelmi joganyag legutóbb elfogadott eleme pedig az állatkertek létesítésének és fenntartásának feltételeit meghatározó irányelv.

A madárvédelmi irányelv az Európai Unió első természetvédelmi jogszabályaként 1979-ben jelent meg. Általános célja a tagállamok területén természetes módon előforduló összes madár-

faj védelme. További célkitűzése az ún. különleges madárvédelmi területek kijelölése az első mellékletben felsorolt, különösen veszélyeztetett madárfajok védelme érdekében.

Az élőhelyvédelmi irányelv jóval később, 1992-ben született, és a többi veszélyeztetett állat- és növényfaj, valamint azok természetes élőhelyei védelmének szabályait tartalmazza. Az élőhelyvédelmi irányelv alapján, a biológiai sokféleség érdekében a tagállamoknak közösen ki kell építeniük az irányelv mellékleteiben felsorolt európai jelentőségű fajok és élőhelyek fennmaradását biztosító különleges természet-megőrzési területek hálózatát. A madárvédelmi irányelv végrehajtásaként kijelölt különleges madárvédelmi területek ugyanezen hálózat részét fogják képezni. A két irányelv alapján kijelölt területek együttesen alkotják az európai jelentőségű területek ökológiai hálózatát, amely a Natura 2000 fantázianevet kapta.

Az irányelvek meghatározzák a terület-kiválasztás és -kijelölés, valamint a kapcsolódó tevékenységek kereteit, de a tagállamok maguk döntenek a jogszabály érvényesítésének módjáról és a munka gyakorlati kivitelezésének megszervezéséről.

Magyarország a csatlakozási felkészülés részeként megkezdte a két fenti irányelv végrehajtását. A jogharmonizáció terén még szükséges feladatok teljesítése hamarosan lezárul. A Natura 2000 hálózat kialakításának előkészítő munkálatai folyamatban vannak. A Közösségi Vívmányok Átvételének Nemzeti Programjában vállalt célunk, hogy a csatlakozás időpontjáig a különleges madárvédelmi területeket kihirdessük, és az élőhelyvédelmi irányelv alapján javasolt Natura 2000 területek listája elkészüljön.

Az Európai Unió keleti irányú bővítésével az EU természeti gazdagsága jelentősen bővül, ezért szükséges az irányelvek mellékleteinek módosítása. Ez az irányelvek időbeni végrehajtását nem akadályozza, de a mellékletek még tárgyalási szakaszban lévő módosítása a munkaszervezést nehezíti, és némi bizonytalanságot hord magában. A magyar kormány az Európai Bizottságnak 1999 nyarán átadott környezetvédelmi tárgyalási álláspontjában felsorolta módosítási igényeinket. A sikeres tárgyalások eredményeként az Európai Bizottság lezárta a környezetvédelmi fejezetet. Mindemellett szükséges megjegyezni, hogy a természetvédelmi jogszabályok érdemi tárgyalásokat igénylő, de a jogszabályok normaszövegét nem érintő – és ezért technikai jellegűnek minősített – kiigazításáról kellett megállapodni. Minthogy a természetes fajok és élőhelyek elterjedése alapvetően biogeográfiai és nem politikai határokat követ, az Európai Bizottság mind a 12 társult országgal folytat szakmai szintű technikai konzultációkat. Az egyeztetések minél előbbi befejezése és a mellékletek módosítása minden csatlakozó ország számára kulcsfontosságú kérdés.

A csatlakozási folyamat elősegítése érdekében 1998 elején az akkori Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium kezdeményezte, hogy az előcsatlakozási célokat szolgáló PHARE program keretében a magyar állami természetvédelem is kapjon anyagi támogatást a felkészülési feladatok teljesítéséhez („Magyarország környezetvédelmi jogi szabályozásának közelítése az EU környezetvédelmi jogi szabályozásához” c. program részeként). Ezt a célt volt hivatott szolgálni a HU9807-01-02 sz. projekt, mely a „Preparation for implementing the Habitats Directive in Hungary” (Felkészülés az élőhelyvédelmi irányelv magyarországi végrehajtására) címet kapta.

A Phare projekt az eredeti tervek szerint kizárólag külső vállalkozók által biztosított szakmai tanácsadást foglalt volna magába. Az 1998-ban megfogalmazott „új Phare-orientáció” azonban az intézményfejlesztést helyezte a csatlakozási felkészülés középpontjába. Ennek a törekvésnek az egyik legfontosabb új elemeként jelent meg a twinning (testvérkapcsolat) fogalma.

Twinning program alatt az értendő, hogy legalább egy, a tagállam valamelyikéből delegált, megfelelő szakmai tudással és közigazgatási tapasztalattal rendelkező szakember hosszú távú (legalább egyéves) kiküldetésben – szükség esetén több, rövidebb időtartamra érkező szakértővel együtt – bekapcsolódik a magyar szakigazgatás munkájába. Munkájukat nem kívülálló tanácsadóként végzik, hanem úgymond „vállt vállnak vetve” együtt dolgoznak a magyar szakemberekkel, így segítik a tagjelölt ország felkészülését. Ezeknek az ún. „előcsatlakozási tanácsadóknak” (Pre-Accession Advisers) a tapasztalatok átadása mellett természetesen a továbbképzésben is fontos szerepük kell, hogy legyen. A program részeként ezt a célt szolgálták a hazai szakemberek széles köre számára szervezett tanfolyamok, illetve EU-tagállamokba tett tanulmányutak.

Az Európai Bizottság felhívására hat tagállam jelezte, hogy kész szakértőket küldeni a röviden csak „Habitat Twinning Project”-nek nevezett programba. A Környezetvédelmi Minisztérium körültekintő mérlegelés után javasolta, hogy a pályázatot Spanyolország bevonásával Finnországnak ítélje oda az Európai Bizottság. A projektért felelős finn intézmény a Häme Környezetvédelmi Központ (Hämeenlinna), a projektvezető annak vezetője, Erkki Kellomäki volt. A projektvezetői feladatot spanyol részről (többszöri személyváltás után) a spanyol Környezetvédelmi Minisztérium természetvédelmi főigazgatója, Inés Gonzales asszony látta el. A projektet befogadó magyar fél a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatalának Természet-megőrzési Főosztálya, a projektvezető pedig annak vezetője, Dr. Demeter András volt.

A twinning projekt hosszas előkészületek után végül 2000 áprilisában kezdődött el és 14 hónapig tartott. Outi Airaksinen asszony feladata a finn tapasztalatok átadása mellett a Natura 2000 területek kijelölési folyamatához kapcsolódó társadalmi egyeztetési javaslat kidolgozása volt. Carlos Villalba úr tevékenysége a spanyolországi tapasztalatok átadásán túl a felkészülés során kialakítandó adatbázisok létrehozásában és az adatok térinformatikai feldolgozásában való közreműködésre irányult. Mindkét szakértő biológus végzettséggel rendelkezik és hazájukban személyesen vettek részt a Natura 2000 hálózatra vonatkozó nemzeti javaslatok kidolgozásában. Airaksinen asszony a program országos koordinációja terén szerzett tapasztalatokat a Finn Környezetvédelmi Intézetben. Villalba úr Astúrias autonóm közösségben végzett munkájának gyakorlati tapasztalatait adta át, figyelembe véve a magyar sajátosságokból eredő hasonlóságokat és különbségeket is.

A twinning program céljai között nem szerepelt, hogy a projekt eredményeiről az elkészült tanulmányok és jelentések mellett a szélesebb olvasóközönségnek szóló kiadványban is beszámoljunk. A projekt keretében a nemzeti park igazgatóságok szakemberei számára szervezett továbbképzéseket tartottunk (Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 2000 június 20–21, Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalfő, szeptember 27–29, Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, Sarród, november 29. – december 1.). A sorozat megnyitására ellátogatott hazánkba az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága Természetvédelmi Egységének vezetője, Bruno Julien úr. Az előadásokat tartó rövid távú szakértők pedig Antti Haapanen, Jorma Pessa, Lauri Nordberg (Finnország) és Miguel Aymerich (Spanyolország) voltak.

Jelen kiadvány az irányelvekről szóló ismereteken túl a twinning szakértők által készített nemzetközi kitekintést is tartalmazza.

A madárvédelmi, valamint az élőhelyvédelmi irányelv magyar fordítása különböző anyagokban és kiadványokban több változatban is fellelhető. Ugyanakkor jelen kiadvány ad először közre olyan – természetvédelmi és ökológus szakemberek által is lektorált – változatot, amelyet javasolunk az irányelvek hivatalos fordításakor figyelembe venni.

A kézikönyv második fejezete rövid áttekintést ad az EU-jogszabályok szerepéről, összefoglalja a tárgyi irányelvek főbb cikkeit és felvázolja a gyakorlati végrehajtás lépéseit. A harmadik fejezet a két twinning partnerország tapasztalatait ismerteti. A 4. fejezet a felkészülés jelenlegi magyarországi helyzetét vázolja a mellékletek módosítására tett – és már többszörösen tárgyalt – javaslatokra is kitérve. Az utolsó fejezet a közösségi jogszabályokat és természetvédelmi programokat a hazai, valamint egyéb nemzetközi ökológiai hálózatok terveinek és vázlatának összefüggéseiben mutatja be.

A twinning projekthez és annak célkitűzéseikhez kapcsolódva, de időben azzal sajnos csak részben átfedésben 2000 októberében a Phare támogatásával még egy 11 hónapos szakmai tanácsadási projekt indult.

A projekt során az irányelvek végrehajtásához szükséges következő feladatok elvégzésére került sor:

- A meglévő CORINE Land Cover felszínborítási adatbázis kiegészítése és továbbfejlesztése élőhelytérképezéssel, M=1:50 000 léptékben, űrfotó-interpretálás segítségével.
- A meglévő CORINE Biotopes Nemzeti Adatbázis felülvizsgálata, kiterjesztése és továbbfejlesztése, az élőhelyvédelmi irányelv alapján javasolható közösségi jelentőségű területek listájának elkészítése.
- A madárvédelmi irányelv követelményei alapján javaslat a Natura 2000 hálózat részét képező különleges madárvédelmi területek kijelölésére, továbbá a megőrzésükhöz szükséges stratégia és akcióterv kidolgozása.
- Ismeretterjesztő és szakmai kiadványok publikálása (a kiadványsorozat kötetei az irányelvekre és a Natura 2000 hálózatra vonatkozó ismereteket, valamint a végrehajtás érdekében végzett előkészítő munkák eredményeit foglalják össze).

E feladatokat nagy számú biológus–ökológus kutató és természetvédelmi gyakorlati szakember közreműködésével az ÖKO Rt. által vezetett konzorcium valósította meg (tagjai az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, a Földmérési és Távérzékelési Intézet, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a Royal Society for the Protection of Birds, a nemzetközi tanácsadó cégek közül pedig az ADAS és a CEEN Consulting).

Ez a kézikönyv is e projekt gondozásában készült azzal a céllal, hogy tájékoztatást adjon az érintett magyar természetvédelmi (és egyéb érintett ágazati) hatóságok, szakértők, kormányzati és társadalmi szervezetek számára az EU természetvédelmi irányelveiről és azok gyakorlati végrehajtásáról. Kiadványunk remélhetően segítséget nyújt az irányelvek értelmezésében és azok végrehajtása során.

Jelen kiadvány egy háromrészes sorozat első kötete. A második kötet a „Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon”, a madárvédelmi irányelvről szól, míg a harmadik kötet az „Európai jelentőségű természeti területeink felmérése és értékelése”, az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtását megalapozó felméréseket és az előzménynek tekinthető CORINE Biotopes programot ismerteti.

Köszönetnyilvánítás:

Köszönet a Környezetvédelmi Minisztérium munkatársainak – Dr. Magyar Gábor, Érdiné Dr. Szekeres Rozália, Dr. Rodics Katalin, Sánta Antal, Bóhm András, Torda Gergely, Zsembery Zita, Vajnáné Madarassy Anikó, Fodor Lívია, Gál Andrea (Természetvédelmi Hivatal), Dr. Becker László, Vécseiné Czégér Zsuzsanna, Pásztor Attila (Nemzetközi Támogatási Főosztály) – a twinning projekt végrehajtásához nyújtott hathatós és önzetlen segítségért, amely nélkül jelen kiadvány nem készülhetett volna el.

A szerkesztésben és a lektorálásban közreműködött Dr. Gergely Erzsébet és László Tibor (ÖKO Rt.), valamint Horváth Ferenc és Molnár Zsolt (MTA ÖBKI).

1. TERMÉSZETVÉDELEM AZ EURÓPAI UNIÓBAN

1.1. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős intézményei

Az Európai Unió intézményeinek felépítése, működési és döntési rendje eltér a nemzeti szinten hagyományosan kialakult demokratikus hatalommegosztás modelljétől. E témakör részletes kifejtése most nem célunk. Célszerű ugyanakkor áttekinteni azon intézmények körét, amelyek a közösségi szintű természetvédelmi célok megvalósításában töltenek be jelentős szerepet.

Elsőként a közösségi jogszabályok megalkotásának kezdeményezésért felelős, brüsszeli székhelyű Európai Közösségek Bizottságát (Európai Bizottságot) kell megemlíteni. A Európai Bizottság ellenőrzi azt is, hogy a tagállamok megfelelően hajtják-e végre a közösségi jogszabályokat, és megfelelően kezelik-e a Közösség költségvetését. A Európai Bizottság egyik főigazgatósága, a Környezetvédelmi Főigazgatóság (korábban XI. Főigazgatóság, „DG XI”) felelős a környezetvédelmi ügyekért, olyan átfogó módon értelmezve és alkalmazva a „környezetvédelmi acquis”-t, amely a hazai kormányzati feladatmegosztástól sokban eltér. Jelenlegi szervezetében a Természetvédelmi és Biodiverzitás Egység látja el a természetvédelmi jogszabályok végrehajtásának felügyeletét. A Bővítési Főigazgatóság foglalkozik az általános csatlakozási ügyekkel, szakmai kérdésekben viszont az adott témakörben illetékes egységeknek van fontos szerepe.

A természetvédelmi jogszabályok közösségi végrehajtásában különösen jelentős szerepet tölt be az Európai Bizottság. Az élőhelyvédelmi irányelv mellékleteinek módosítására például az Európai Bizottságnak kell kezdeményezéseket tenni. A végső döntést azonban – miként a legtöbb döntést az Európai Unióban – a Tanács (a tagállamok szakminisztereinek testülete) hozza.

Az élőhelyvédelmi irányelvvel kapcsolatos ügyekben az Európai Bizottság döntés-előkészítő munkáját egy ún. élőhelyvédelmi szakbizottság segíti. Az évente többször ülésező testület tagságát tagállamonként egy képviselő alkotja. Munkájuk részét képezi pl. a mellékletek módosítása és a végrehajtás helyzetének értékelése. A élőhelyvédelmi szakbizottságot szakmai kérdésekben egy – a tagállamok tudományos szakértőiből álló – tudományos munkacsoport segíti. A élőhelyvédelmi szakbizottság és annak tudományos munkacsoportjával párhuzamosan működik az ún. Ornis szakbizottság és annak tudományos munkacsoportja, amely a madárvédelmi irányelv végrehajtásával kapcsolatos ügyeket vitatja meg. Mindkét testület véleményezi a LIFE-Nature pályázatokat.

A koppenhágai székhelyű Európai Környezetvédelmi Ügynökséget (European Environment Agency, EEA) a Közösség azzal a céllal hozta létre, hogy objektív, megbízható és összehasonlítható adatokat szolgáltatson a tagállamok és a széles közönség számára Európa környezeti állapotáról. Az ügynökség figyelemmel kíséri és értékeli a környezetvédelmi jogszabályok teljesülését, továbbá rámutat a végrehajtással és az információbázissal kapcsolatos hiányosságokra. Az EEA munkája nem csupán a tagállamok területére terjed ki. Az ügynökség tagjai között találjuk pl. Norvégiát is. A kormány nevében a Környezetvédelmi Minisztérium és a brüsszeli Európai Bizottság 2000 októberében írt alá megállapodást a belépésről: a döntés 2001. szeptember 4-i parlamenti megerősítését követően 2002. január 1-jétől 9 társult ország – köztük Magyarország is – immár (egyelőre szavazat nélkül) tagként folytathatja a korábban meghívottként megkezdett munkát.

A Európai Bizottság felügyeleti szerepe mellett a közösségi jogszabályok érvényesítésének legfőbb letéteményese a luxemburgi székhelyű Európai Bíróság. A Európai Bizottság körültekintő (a válaszadásra és a hiányosságok felszámolására elegendő időt adó) eljárást követően kezdeményezhet további eljárást a Bíróságon valamely tagállam ellen, pl. egy irányelv jogharmonizációjának elmulasztásáért, annak hiányos teljesítéséért vagy a végrehajtás terén észlelt hiányosságokért. A környezetvédelmi jogesetek nem kis hányada természetvédelmi jellegű, ezek bemutatása azonban egy külön jogi kézikönyv tárgyát képezné.

1.2. Az Európai Unió természetvédelmi szempontból jelentős jogszabályai

A természetvédelmi jog az EU környezetpolitikájának része. A korszerű felfogásnak megfelelően a környezetvédelmi jogi szabályozást be kell építeni valamennyi közösségi politikába. A 2001-ben jóváhagyott 6. Környezetvédelmi Akcióprogram kiemelt célként jelöli meg a biológiai sokféleség megőrzését és védelmét. Szükséges azonban megemlíteni, hogy az EU természetvédelmi politikája a természetvédelmi vonatkozású tevékenységeknek csak egy meghatározott szintjét és körét öleli át. Vanak egyéb nemzetközi jogi eszközök is, például:

- Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyeiről (Ramsar, 1971);
- Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő növény- és állatfajok nemzetközi kereskedelméről (CITES) (Washington, 1973);
- Egyezmény az európai vadon élő növény- és állatfajok és természetes élőhelyeik védelméről (Bern, 1979);
- Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről (Bonn, 1983), és a
- Biológiai Sokféleség Egyezmény (Rio de Janeiro, 1992),

amelyekhez a tagállamok önállóan csatlakoznak, illetve amelyeknek az Európai Unió, mint közösség is lehet részes fele (ilyen a legutolsó két egyezmény). A nemzetközi jogi eszközök mellett alapvetően a tagállamok saját jogrendje, természetvédelmi szervezete és programjai szolgálják a természeti értékek megóvását. A nemzetközi kötelezettségek valószínűleg sohasem fogják a nemzeti szintű természetvédelmi célok és tevékenységek egészét teljesen lefedni, ugyanis sohasem lesznek képesek teljesen figyelembe venni az egyes tagországok speciális helyzetét és szükségleteit.

Az EU természetvédelmi jogszabályainak megértéséhez és hazai végrehajtásához tisztában kell lenni azok jogi formájával.

Az irányelv a közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy a célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és konkrét eszközeit. A tagállamok kötelesek az irányelv előírásait átvenni, illetve a szükséges formában és mértékben a nemzeti jogrendszerbe beépíteni. A természetvédelmi irányelvek ún. minimum irányelvek. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok megfogalmazhatnak az irányelvekben előírtnál szigorúbb természetvédelmi politikát is. (Ez fontos kérdés a magyar természetvédelmi jog harmonizációja esetében, mivel a hatályos 1996. évi LIII. törvény több pontban szigorúbban szabályoz, mint az EU-irányelvek vonatkozó részei.)

A rendelet a közösségi jogszabályok másik gyakran alkalmazott formája. Ez a jogszabály-

forma valamennyi tagállamban hatályba lép anélkül, hogy különböző nemzeti végrehajtási módokat állapítanak meg. Ilyen például a Washingtoni Egyezmény (CITES) közösségi végrehajtásának szabályait megállapító 338/97/EK rendelet, vagy a LIFE alap pályázati feltételeit meghirdető jogszabályok.

A jogszabályok harmadik típusa a határozat, valamint a kötelező érvénnyel nem bíró **vélemény és javaslat**.

A közösségi jogszabályokat (valamennyi tagállam nyelvén) az Európai Közösség Hivatalos Folyóiratában teszik közzé. Ezek a jogszabályok az Európai Bizottság honlapján hozzáférhetőek, és egyben ez a hivatalos hivatkozási forrásuk.

A témakörre vonatkozó további információ (az EU hivatalos nyelvein):

<http://europa.eu.int> <http://europa.eu.int>

Az Európai Unió hivatalos honlapja, információ az EU intézményekről, jogszabályokról, programokról stb.

EU Információs Pontok

Baranya Megyei EIP: Pécs
bmeip@dravanet.hu,
www.europahaz.pecc.hu/eip
Bács-Kiskun Megyei EIP: Kecskemét
eip@kjm.k.hu,
www.bacsiskun.hu/euintegracio
Békés Megyei EIP: Békéscsaba
eupont@bmk.hu,
www.eupont.bmk.hu
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei EIP: Miskolc
eip.miskolc@chello.hu
Csongrád Megyei EIP: Szeged
eu.szeged@tisznet.hu
Fejér Megyei EIP: Székesfehérvár
eipfejer@axelero.hu,
www.datatrans.hu/eip
Győr-Moson-Sopron Megyei EIP: Győr
eip.gyor@gymsmo.hu
Hajdú-Bihar Megyei EIP: Debrecen
euoregiohaz@hbmo.hu,
www.hbmo.hu/euroregionhaz
Heves Megyei EIP: Eger
hmoepont@agria.hu,
www.agria.hu

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei EIP: Szolnok
dankone@vfmk.hu,
www.vfmk.hu
Balaton Régió EIP: Keszthely
europont@axelero.hu
Komárom-Esztergom Megyei EIP: Tatabánya
dunaeip@axelero.hu
Nógrád Megyei EIP: Salgótarján
nmva@elender.hu,
Pest Megyei EIP: Budapest
eip@pmtkht.hu,
www.pmtkht.hu/eip
Somogy Megyei EIP: Kaposvár
europont@somogy.hu,
www.europont.somogy.hu
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei EIP: Nyíregyháza
eip@szzsbmo.hu
www.szzsbmo.hu
Tolna Megyei EIP: Szekszárd
eip@tolnamegye.hu
Veszprém Megyei EIP: Veszprém
eip@vpmege.hu
Zala Megyei EIP: Zalaegerszeg
eu@zmkik.hu

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature>

Az Európai Bizottság természetvédelmi tematikájú honlapja. A leginkább célravezető módja annak, hogy hivatalos forrásból tájékoztatást kapjunk a madárvédelmi irányelvről, az élőhelyvédelmi irányelvről, a Natura 2000-folyamatról, a LIFE-Nature pályázati rendszerről stb.

A honlapon közvetlen kapcsolatokat találunk tagállamok EU-kapcsolatokért felelős nemzeti természetvédelmi szervezeteihez.

<http://www.eea.eu.int>

Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség honlapja.

Kiadványok:

EEA (1999): Environment in the European Union at the turn of the century. – European Environment Agency, Koppenhága.

EEA (2001): Environmental signals 2001. European Environment Agency regular indicator report. – Environmental assessment report No. 8, European Environment Agency, Koppenhága.

Gyulai Iván (szerk.) (1998): Az Európai Unió és a Biológiai Sokféleség. Tréninganyag (1998. szeptember 17–19.). – Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest.

Umweltbundesamt (1997): Monitoring for Nature Conservation. 20–22 June 1996, Vienna. Conference Papers Vol. 22/Tagungsberichte Bd. 22. – Bundesministerium für Umwelt, Jugend und Familie, Wien.

1.2.1. A TANÁCS 79/409/EGK (1979. április 2.) sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről

Történeti áttekintés

Az Európai Unió 1999-ben szimpóziummal ünnepelte a madárvédelmi irányelv 20. születésnapját. Legrégibbi átfogó közösségi jogszabályként a természetvédelem terén, ez az irányelv adta meg az alapját a későbbi jogszabályok megalkotásához (különösen az élőhelyvédelmi irányelv kidolgozásában). Az Európai Unió szervezeti átalakulásával, a tagállamok számának növekedésével, nem utolsósorban pedig szakmai megfontolásból azonban ez az irányelv is folyamatos változásokon ment keresztül.

A vonuló madarak védelmének fontosságát hangsúlyozva H. E. Hahn még 1975-ben indítványt nyújtott be az Európai Parlamentnek. Az indítvány hatására 1979. április 2-án született a Tanács 79/409/EGK számú irányelve a vadon élő madarak védelméről. Az irányelv 19 cikke egy kisebb módosítással lényegében változatlan módon van hatályban, a különleges védelemben részesítendő fajok körét azonban időről időre többször módosították: Görögország csatlakozásával a 81/854/EGK irányelv kibővítette az I. és III. mellékleteket, majd 1985-ben a 85/411/EGK irányelv növelte az I. melléklet fajait 74-ről 144-re. Spanyolország és Portugália 1986. évi csatlakozása további változásokat eredményezett a listákon – a 86/122/EGK, majd a 91/244/EGK irányelvvél 175-re emelkedett a fajok száma az I. mellékletben. Végül az Unió legutóbbi bővülésével (Ausztria, Finnország, Svédország) a fajok száma 182-re emelkedett; ez utóbbi változást nem irányelv, hanem a Tanács 95/1/EK/Euratom, ESZAK döntése hirdette ki.

A tagországok számának bővülése következtében technikai vagy szakmai okokból elvégzett módosításokon túlmenően két lényeges kérdés merült fel az irányelv eredeti fajlistája kapcsán. Ezek közül az egyik a kárkatonának az európai kontinens belsejében való térhódításával meg-

figyelhető igen jelentős állománygyarapodása volt. E jelenség következtében a 97/49/EK irányelv törölte a kárókatont az I. mellékletéről (ezáltal a listán 181 faj szerepel). A másik kérdés a varjúfélék vadászatát érintette. A Európai Bizottság még 1991-ben javaslatot terjesztett elő öt varjúféle vadászhatóvá tételére, amelyet hosszas vitát követően a 94/22/EK irányelv hirdetett ki: a II/2. mellékletre öt varjúféléket több ország esetében felvettek, egyidejűleg több partimadár-fajt az Olaszországban vadászható fajok jegyzékéről töröltek.

Az irányelv előírásai

Az irányelv alapvetően három témával foglalkozik:

1. ki kell jelölni a közösségi szempontból jelentős fajok esetében élőhelyük védelmére a (később megalkotott) NATURA 2000 hálózat tagját képező különleges madárvédelmi területeket, és fenn kell tartani azok természetvédelmi állapotát;
2. általános tiltást kell bevezetni az európai vadon élő madárfajok szándékos pusztításának megakadályozására (a vadászat és néhány egyéb indokolt kivételtől eltekintve);
3. a madarak vadászatának módja és a vadászható fajok körének megállapítása az egyes tagállamokban kizárólag a Közösség által meghatározott módon és kereteken belül történhet.

Az irányelv tartalmi felosztása

Az irányelv szövege három fő részre osztható: a preambulum ismerteti az irányelv előzményeit, célját és kapcsolódását más közösségi jogszabályokhoz, a fő szöveg cikkekre felosztva tárgyalja a célkitűzéseket, melyeket végül a szöveg után található öt melléklet egészít ki.

Az 1. cikk kimondja, hogy az irányelv Grönland kivételével az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Egyezmény alá tartozó tagállamok európai területére és valamennyi vadon élő és természetes módon előforduló madárra (annak tojására és élőhelyére) érvényes.

A 2. cikk értelmében az 1. cikk által definiált fajok állományát az ökológiai, tudományos és kulturális követelmények figyelembe vételével megfelelő szinten kell tartani.

A 3. cikk az 1. cikk által említett fajok számára megfelelő kiterjedésű és változatosságú élőhely fenntartását írja elő.

Az I. mellékletben felsorolt fajok, illetve a vonuló fajok esetében különleges rendelkezéseket ír elő a 4. cikk: kiterjedésében és számukban megfelelő ún. különleges madárvédelmi területeket kell kijelölni, e területek hálózata pedig egy koherens egésznek kell, hogy alkosson. Különös figyelmet kell fordítani a vizes területekre, kiváltképp a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekre. A területek állapotának megőrzését szolgáló 4. pontot később az élőhelyvédelmi irányelv hatályon kívül helyezte, helyére annak 6. cikkének 2–4. pontjai kerültek, melyek az eredeti szövegénél még részletesebben taglalják e területek védelmét, és egyben integrálják a madárvédelmi területeket a Natura 2000 hálózatba.

Az 5. cikk általánosságban megtiltja az 1. cikkben tárgyalt valamennyi faj esetében azok szándékos elpusztítását, tojásaik vagy fészük tönkretételét, költési időben való zavarásukat, amennyiben e tevékenységek az irányelv célkitűzéseit veszélyeztetnék; valamint a vadászat vagy tartás szempontjából tilalom alá eső fajok fogságban tartását.

Az 1. cikkben tárgyalt valamennyi faj egyedeinek vagy azok felismerhető részeinek kereskedelmét vagy kereskedelmi célú szállítását a 6. cikk tiltja meg. Ez alól kivételt képeznek a III/1. mellékletben szereplő fajok, amennyiben legális módon történt elejtésük vagy befogásuk,

továbbá a III/2. mellékletben szereplő fajok, amennyiben az Európai Bizottság a konzultációt követően az adott tagállam területén ahhoz hozzájárult.

A 7. cikk értelmében az EU tagállamaiban csak a II. mellékletben felsorolt madárfajok vadászhatóak. A II/1. mellékletben szereplő fajok a tagállamok nemzeti jogszabályainak betartásával vadászhatóak, amennyiben állomány nagyságuk, elterjedésük, szaporodási rátájuk azt indokolja. A II/2. mellékletben szereplő fajok ennél szigorúbb elbírálás szerint, csak az Európai Bizottság jóváhagyásával, a kijelölt országokban vadászhatóak. A cikk 4. pontja kimondja, hogy még a vadászható fajok esetében is tilos azok vadászata a költési időszakban, illetve a költőhelyükre való visszatérésük (azaz a tavaszi vonulás) során.

A 8. cikk rendelkezik a vadászat megengedett módjairól, megtiltva a IV (a) mellékletben felsorolt módszerek és a IV (b) mellékletben felsorolt közlekedési eszközök használatát a vadászat vagy befogás során.

A 9. cikk a tagállamok számára lehetőséget ad ugyan az 5–9. pontoktól való eltérésre (idegen szóval derogációra), de szigorú megkötésekkel: csak a közegészségügy és közbiztonság, légi biztonság, a jelentős (növénytermesztési, állattenyésztési, erdészeti, halászati és vízügyi) kár megelőzésére, természetvédelmi célból (a vadon élő állat- és növényvilág védelmében, kutatás és oktatás, újranépesítés és betelepítés érdekében) vagy kis számban és szigorúan ellenőrzött módon egyéb indokolt okból engedélyezhető az irányelvvel ellentétes tevékenység. Az alkalmazott derogációkról évente jelentést kell küldeni az Európai Bizottságnak.

A 10. cikk a madárvédelmi kutatások támogatását szorgalmazza a tagállamokban. Ehhez kapcsolódóan az V. melléklet a madárvédelem érdekében végzendő kiemelt kutatási területek listáját tartalmazza.

Új madárfajok betelepítése előtt (11. cikk) a tagállamoknak meg kell vizsgálniuk, hogy az nem lehet káros kihatással a természetes élővilágra, az eredményekről pedig konzultálniuk kell az Európai Bizottsággal.

A tagállamoknak háromévenként jelentést kell küldeniük az irányelv végrehajtásáról, melynek alapján az Európai Bizottság egy összefoglaló jelentést készít (12. cikk).

A 13–14. cikk kimondja, hogy az irányelvnek az egyes tagállamokban történő bevezetése az azt megelőzően érvényben lévő állapotokhoz képest nem idézhet elő semmiféle romlást. Ugyanakkor a tagállamoknak fennáll az a joga, hogy az irányelv intézkedéseinek szigorúbb jogszabályokat alkalmazzanak.

A 15–17. cikk foglalkozik a mellékletek esetleges bővítésével, illetve módosításával. E célból az Európai Bizottság képviselőjének elnöke alatt egy tanácsadó testület (az Ornis szakbizottság) működik, melynek tagjai a tagállamok képviselői.

A 18–19. és a záró cikke az irányelv megvalósítását két éves határidővel tűzték ki valamennyi tagállamnak számára.

Az irányelv cikkeinek megfelelően az I. melléklet azoknak a madárfajoknak a jegyzékét tartalmazza, amelyek védelmére különleges madárvédelmi területeket kell kijelölni az EU tagállamainak területén. A madárfajok elnevezése tudományos és az EU hivatalos nyelvein szerepelnek az Official Journalban (összesen 11 nyelven).

A II/1. mellékletben szereplő fajok vadászatát valamennyi tagállam területén megengedi az irányelv. A II/2. melléklet (mely az ide tartozó madárfajok és a tagállamok szerinti táblázat) esetében előzetes egyeztetést követően azokban a tagállamokban megengedett a vadászat, amelyekben azt az adott fajra vonatkozóan az Európai Bizottság jóváhagyta (e mellékleten szerepelhet olyan faj is, melyet az I. mellékletben is feltüntettek, ilyen például a csá-

szármadár). A III. mellékletben csak olyan faj szerepelhet, amely a II. mellékletben is szerepelt már. A III/1. melléklet fajainak kereskedelme sehol nem esik korlátozás alá, míg a III/2. melléklet esetében a tagországok azt csak az Európai Bizottsággal történt előzetes egyeztetést követően tehetik meg (itt nincs tehát külön feltüntetve azon országok neve, ahol az adott fajjal kereskednek). A IV. melléklet tartalmazza a vadászat tiltott módjait, valamint a vadászat során tiltott közlekedési eszközöket (hasonlóan a Berni Egyezmény IV. mellékletéhez, azzal a különbséggel, hogy mozgó motorcsónakból is megtiltja a vadászatot).

Az V. melléklet a következő kiemelt kutatási témákat sorolja fel: kihalástól veszélyeztetett vagy különösen veszélyeztetett fajok vizsgálata; a vonuló madárfajok számára jelentős élőhelyek felmérése, illetve állományadatainak vizsgálata gyűrűzési eredmények alapján; emberi tevékenységek (vadászat, vegyszerhasználat) hatása a vadon élő madarak állományaira, bioindikátorként történő alkalmazásuk; a vadon élő madarak által okozott kár mérséklése ökológiai módszerekkel.

Az irányelv mellékleteinek, illetve a madárvédelmi területek körének módosítása

A mellékletek módosítására a 15–17. cikkek adnak lehetőséget, ennek jóváhagyása azonban bonyolult jogi eljárás, így ez idáig rendszerint csak új tagállamok csatlakozásakor volt erre lehetőség. Mind a vadászható fajok jegyzékének, mind a különleges védelmet érdemlő fajok jegyzékének akár bővítésére, akár szűkítésére volt már példa a korábbiakban, ilyen változások azonban az irányelv egyre „kiforrottabbá” válásával a jövőben csak hosszabb időszakonként várhatók.

Az egyes madárvédelmi területek bővítésére az elsődleges lista lezárását követően is szükség adódhat. Amennyiben az Európai Bizottság nem látja elégségesnek a kijelölt területek számát vagy kiterjedését, felszólíthatja az adott országokat a hiányosságok pótlására. Ha ezt elmulasztják, az akár jogi szankciókat is vonhat maga után.

Az irányelv viszonya a tagországok nemzeti természetvédelmi jogszabályaival

Az EU természetvédelmi irányelvei nem kívánják felváltani, vagy teljesen egységesíteni a tagországok ez irányú jogszabályi és egyéb eszközrendszerét. Segédeszközt kívántak csupán adni a tagországok kezébe a közösségi szempontból is jelentős természeti értékek hatékony védelméhez. A tagországok ezért védetté nyilváníthatnak egyéb állatfajokat, illetve területeket is, de az nem tekinthető helyettesítő eszköznek az irányelvek adta kötelezettségekhez képest. A szakmai–tudományos szempontok szerint közösségi jelentőségű területek kedvező természetvédelmi állapotát meg kell őrizniük. Az ehhez szükséges védelmi intézkedések kapcsán az EU csak a közösség szempontjából is jelentős fajok védelmét kéri számon. Ha egy madárvédelmi területen egy olyan állat- vagy növényfaj pusztul ki, amelyik nem szerepel az EU valamelyik irányelvének mellékletén, az csak akkor vonz maga után közösségi szankciókat, ha a faj kipusztulása valamelyik közösségi szempontból jelentős faj vagy élőhelytípus fennmaradását negatívan befolyásolja. (Így elméletben akár egy akácerdő kivágásának is lehetnek ilyen irányú következményei, ha ezzel Magyarország csatlakozásakor a mellékletre minden bizonnyal felkerülő kék vércsének a telepe semmisül meg; ugyanakkor egy feketeszárnyú székicsér fészének elpusztítása nem jár közösségi szankciókkal, mivel ez a faj nem szerepel az irányelv mellékletén; ekkor a nemzeti jogszabályok alapján kell eljárni a természetkárosítóval szemben).

Vadászat és kereskedelem az Európai Unió madárvédelmi irányelve tükrében

Az irányelv csak a tagországok számára ír elő kötelezettséget, állampolgárokat közvetlenül nem szankcionál. Az adott ország feladata az irányelv követelményeinek betartatása az ország területén tartózkodó személyekkel. A Schengeni Egyezmény révén az Európai Unió polgárai szabadon közlekedhetnek majd Magyarországon keresztül is. A határon történő ellenőrzés megszűnésével ezért nehezebb lesz ellenőrizni a hazánkba vendégvadászként érkező személyek poggyászát hazautazásukkor, illetve az EU-n belüli kereskedelemben a hazánkat elhagyó szállítmányokat. Fokozottabb teher hárul ezért a vendégvadászat szabályosságának ellenőrzésére, illetve a közúti ellenőrzésre, a védett madárfajokat tartalmazó esetleges illegális szállítmányok tettenérésére.

1.2.2. A TANÁCS 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő állatok és növények védelméről

Előzmények és célok

A röviden csak élőhelyvédelmi irányelvnek (vagy szakmai körökben Habitat Direktívának is) nevezett jogszabály az Európai Unió egyik legfontosabb jogi eszköze a biológiai sokféleség megőrzésére. Ez az irányelv a természetes élőhelytípusok és fajok élőhelyeinek, valamint maguknak a fajoknak a szigorú védelmét hivatott biztosítani. 1992-ben hagyta jóvá a Tanács, nem sokkal a Biológiai Sokféleség Egyezmény aláírása előtt. Az irányelv az egyezmény európai végrehajtásának egyik fontos eszköze, miként ezt az EU-szintű végrehajtásról szóló első jelentés is jelzi.

Az élőhelyvédelmi irányelv hatálya nem terjed ki a madárfajokra, mert azok védelméről már egy másik, korábban megalkotott jogszabály rendelkezik. Ugyanakkor az Európai Közösség korai, bár akkor még korlátozott mértékű természetvédelmi intézkedéseinek szerves folytatásaként, valamint a Berni Egyezmény (az európai vadon élő növény- és állatfajok és természetes élőhelyeik védelméről szóló egyezmény, 1979) szellemiségére és szerkezetére alapozva született meg, többéves előkészítő munka és számos egyeztetés után. (A Európai Bizottság 1988-ban tette közzé első hivatalos javaslatát a jogszabály megalkotására.) A Berni Egyezményben megfogalmazott nemzetközi felelősségvállalás a természetes élőhelyek védelmére és a veszélyeztetett növény- és állatvilág megőrzésére az EU-ban egy más dimenziót nyert azáltal, hogy a tagállamok szintje feletti összefogást tűzi ki célul az irányelv mellékleteiben felsorolt veszélyeztetett növény- és állatfajok megőrzésére.

Az élőhelyvédelmi irányelv fő célkitűzése a biológiai sokféleség megővése a természetes élőhelytípusok és vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül. Az irányelv felsorolja azokat az élőhelytípusokat, növény- és állatfajokat, amelyek ún. közösségi jelentőséggel bírnak, és amelyeknek a védelmét közösségi szinten biztosítani kell. A természetes élőhelytípusok túlnyomó része valamilyen növénytársulással jellemezhető. Ezek az élőhelytípusok és fajok az irányelv különböző mellékleteiben kerülnek felsorolásra. A cél az, hogy a tagállamok biztosítsák ezen fajok és élőhelytípusok ún. „kedvező természetvédelmi helyzetét”.

Az élőhelyvédelmi irányelvet eddig két alkalommal módosították. Először 1995-ben, Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozásakor (a Tanács 95/1/EK, Euroatom, ESZAK sz. dön-

tese). A három országgal kötött csatlakozási szerződésben a mellékleteket kisebb mértékben módosították, és a biogeográfiai régiók számát növelték hatra a boreális régió beemelésével (a két északi csatlakozó állam miatt). Ugyanakkor a Kárpát-medencére jellemző pannon életföldrajzi régiót az Európai Unióban is megjelenítő Ausztria belépése ellenére sem vették be a felsorolásba, pedig több, a nevében is pannon jelzöt tartalmazó élőhelytípussal bővítették az I. mellékletet. Ennek valószínű oka az lehetett, hogy nem lett volna értelme a pannon biogeográfiai régió nyugati határának kis kiterjedésű területével bonyolítani a Natura 2000 hálózat kialakításának menetét.

A második alkalommal 1997-ben módosították az irányelvet (a Tanács 97/62/EK sz. irányelve), amikor az I. és a II. mellékletekben szükséges javításokat tettek közzé. Ez a módosítás különösen az eredeti közzétételben az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok értelmezéséből adódó problémákat orvosolta, illetve a területkijelölés szempontjait tartalmazó boreális élőhelytípusok és fajok teljes körű módosítását vezette át.

Az 1997-ben közzétett jogszabály ebből adódóan tartalmazza az I. és a II. mellékletek módosított listáit, de a IV. és az V. mellékletek tartalmának pontos összeállításához szükséges az eredeti 1992-es jogszabály, továbbá annak 1995-ös módosításának ismerete.

Az irányelv szerkezete

Az élőhelyvédelmi irányelv normaszövegéből és hat mellékletből áll. Az irányelv tartalmi összefoglalója az alábbiakban olvasható. Az irányelv szövegének és mellékleteinek teljes, több természetvédelmi és ökológus szakember által is lektorált magyar fordítása a mellékletben található, mellékleteit az Európai Bizottság természetvédelmi honlapjáról, illetve a European Center for Nature Conservation (ECNC) honlapjáról töltöttük le, és a fent vázolt jogszabály módosításokat átvezettük. A csatlakozási tárgyalások során javasolt, és a lefolytatott szakmai egyeztetések eredményeként a módosításokat a 3. fejezetben tárgyaljuk.

Az irányelv tartalmának és előírásainak ismertetése

A preambulum tárgyalja az irányelv előzményeit, céljait, és utalást tartalmaz más közösségi politikákra és jogszabályokra.

Az *1. cikk* az irányelvben alkalmazott jelentősebb fogalmak, kifejezések definícióit tartalmazza. A fogalmak egy része kiemelt jelentőséggel bír a különböző nemzeti természetvédelmi jogszabályokban megfogalmazott célokhoz képest, ezért érdemes ezeket részletesebben taglalni.

Csak azok a természetes élőhelytípusok tekinthetők közösségi jelentőségűnek és szerepel(het)nek az I. mellékletben, amelyeket az eltűnés veszélye fenyeget, vagy amelyeknek kicsi a természetes elterjedése, vagy amelyek az adott biogeográfiai régió jellemző sajátosságait képviselik.

A közösségi jelentőségű fajok meghatározásához négy szempontot állapítottak meg a II., a IV. és az V. mellékletben feltüntetett növény- és állatfajok kiválasztásakor. Közösségi jelentőségű faj az, amelyik veszélyeztetett, vagy sérülékeny (feltehetően veszélyeztetett lesz a közeljövőben), vagy ritka, vagy endemikus (benszüllött).

Az EU területéről kipsztlással fenyegetett, halaszthatatlan természetvédelmi intézkedést igénylő élőhelytípusok, állat- és növényfajok jelzésére a kiemelt jelentőség (idegen szóval prioritás) fogalmát vezették be. A Közösségnek különleges felelőssége van ezen élőhelytípusok és fajok megőrzésében.

A gyakorlatban az élőhelytípusok – csakúgy, mint a fajok – kiemelt jelentősége abban nyilvánul meg, hogy a területkijelölés során a Natura 2000 területek kiválasztásánál is nagyobb súllyal szerepelnek, mint a többiek (lásd. a III. mellékletet). Úgyszintén előnyt élveznek azok a LIFE-Nature projektek, amelyek kiemelt jelentőségű élőhelytípusokra és fajokra, illetve ezeket tartalmazó területekre irányulnak.

A definíciók alapján akkor áll fenn a természetes élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzete, ha az adott élőhelytípus természetes elterjedése stabil vagy növekvő, és a hosszú távú fennmaradásához szükséges különleges szerkezetek, funkciók megtalálhatók, előreláthatóan a jövőben is léteznek, és a jellegzetes fajok (a növénytársulás karakterfajai, az életközösség „zászlóshajó” fajai) természetvédelmi helyzete is kedvező.

A fajok esetében akkor áll fenn kedvező természetvédelmi helyzet, ha a hosszú távú fennmaradás biztosítható, az adott faj természetes elterjedése nem csökken, jelenleg is rendelkezésre áll és a jövőben is lesz elég nagy kiterjedésű élőhely a faj hosszú távú védelmére.

Az irányelvben a „védelem” kifejezés minden olyan tevékenységet takar, ami szükséges a természetes élőhelytípusok és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához vagy kialakításához.

A természetvédelmi intézkedést igénylő területek meghatározásai is megtalálhatók az irányelvben. Az elnevezések pontos megértése és következetes alkalmazása érdekében érdemes elmélyülni a fogalmakban.

Közösségi jelentőségű területek (KJT) azok, amelyek jelentősen hozzájárulnak az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok és II. mellékletben felsorolt fajok védelméhez, mégpedig olyan mértékben és módon, hogy a Natura 2000 valóban betöltse tervezett ökológiai hálózat funkcióját (pl. a megfelelő és szükséges térszerkezet révén a területek közötti kapcsolat, a fajok terjedése biztosított, és/vagy e területek jelentősen hozzájárulnak a biológiai sokféleség fenntartásához az adott biogeográfiai régióban).

A különleges természetmegőrzési területek (KTT) azok a közösségi jelentőségű területek, amelyeket a tagállamok már felterjesztettek a Natura 2000 hálózatba, és az Európai Bizottság elfogadta a javaslatot. Az adott tagállamnak végre kell hajtania a szükséges természetvédelmi intézkedéseket.

A *2. cikk* a vadon élő növény- és állatvilág, valamint természetes élőhelyeik védelmét és a biológiai sokféleség megőrzését jelöli meg fő célkitűzésként.

A *3. cikk* Natura 2000 elnevezéssel egy összefüggő ökológiai hálózat kiépítéséről rendelkezik, mégpedig az I. mellékletben feltüntetett élőhelytípusok, valamint a II. mellékletben szereplő állat- és növényfajok (ilyen sorrendben) védelme érdekében.

A *4. cikk* a közösségi jelentőségű területek nemzeti jegyzékének elkészítéséről rendelkezik a III. mellékletben megfogalmazott tudományos szempontok alapján és a különleges természetmegőrzési területek kijelölésének feladatát fogalmazza meg.

Az irányelv szerint a tagállamok kötelesek javaslatokat tenni ezekre a területekre. Az Európai Bizottság ezeket a javaslatokat a tagállamokkal együtt értékeli, és csak ezt követően fogadja el azokat. Az Európai Bizottságnak meg kell hallgatnia a élőhelyvédelmi szakbizottság véleményét is.

A cikk úgyszintén rendelkezik az azon esetben követhető eljárásról, amikor valamelyik tagállamban az adott élőhelytípus vagy faj gyakorisága miatt nem szükséges a szokásos eljárásnak megfelelő számú és kiterjedésű területet felterjeszteni (a III. mellékletben megfogalmazott feltételek rugalmas alkalmazásáról).

Az 5. cikk azokat a különleges eseteket tárgyalja, amikor az Európai Bizottság véleménye alapján a nemzeti listáról hiányoznak kiemelt jelentőségű élőhelytípusok és/vagy fajok fennmaradásához fontos területek. Amennyiben a tagállam és az Európai Bizottság közötti véleménykülönbség fennáll, a Tanács hozza meg a döntést a területkijelölés kérdésében.

A 6. cikk a természetvédelmi intézkedésekre, a területek kezelési terveire és a területre jelentős kihatással járó tevékenységek jelentőségének vizsgálatára vonatkozó előírásokat tartalmazza. A 1.3.5 alfejezetben külön kitérünk ennek részleteire.

A 7. cikk a 79/409/EGK irányelv 4. cikkének bizonyos rendelkezéseit jelen irányelv 6. cikkének egyes rendelkezéseivel felülírja.

A 8. cikk rendelkezik a közösségi társfinanszírozás kérdéséről. A tagállamok a nemzeti lista összeállításával egyidejűleg a KJT fenntartásával kapcsolatos pénzügyi becsléseiket is benyújthatják, amely alapján a közösségi szintű pénzügyi tehervállalás tervezhető.

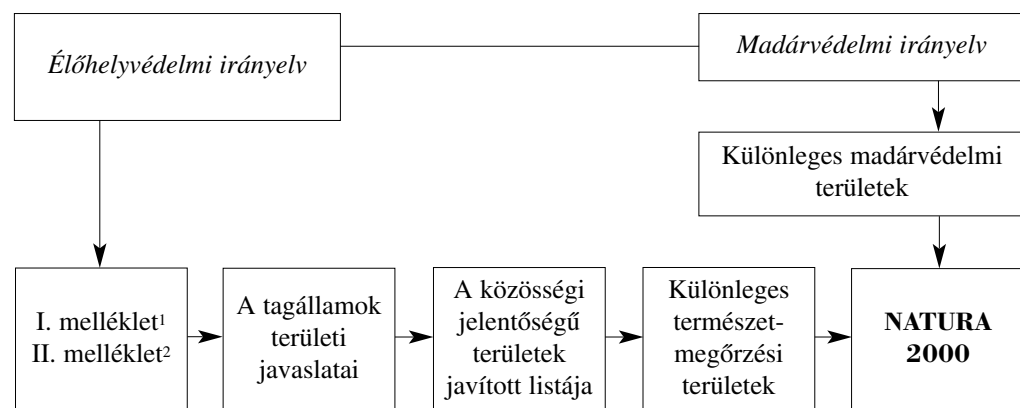
Hosszú távon a pénzügyi szerepvállalásban (is) megnyilvánuló közösségi felelősségvállalás fogja majd kiemelni Natura 2000 hálózat jelentőségét a nemzeti szintű természetvédelmi feladatokkal szemben.

A 9. cikk a Natura 2000 hálózat sikerességének időszakos vizsgálatával gyakorlatilag a területek visszaminősítésének jogszabályi lehetőségét teremti meg, a 21. cikkben megfogalmazott szigorú eljárást követve.

A 10. cikk a Natura 2000 hálózat ökológiai értelemben vett koherenciájának (térbeli elrendezésének, kapcsolódásainak) javítása érdekében szükséges teendőként a tájvédelem eszközeinek alkalmazását és azoknak a területfejlesztési és -rendezési politikákba és tervekbe történő beépítését szorgalmazza.

A 11. cikk az élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetének nyomon követését szolgáló monitorozás kötelezettségét írja elő.

A 12–13. cikkek a IV. mellékletben felsorolt állat- és növényfajok szigorú védelme érdekében foganatosítandó intézkedéseket tartalmazzák.

¹I. melléklet: a közösségi szintű védelmet igénylő élőhelyek listája

²II. melléklet: a közösségi szintű védelmet igénylő fajok listája

2. ábra: A Natura 2000 területek kijelölésének folyamata

A 14. cikk az V. mellékletben felsorolt állat- és növényfajok esetében a meghatározott keretek között történő, a szükséges monitorozás alapján kedvezőnek ítélt természetvédelmi helyzetet nem veszélyeztető hasznosítás lehetőségét adja meg. Ellenkező esetben különböző, többek között a 2. pontban felsorolt, jogszabályokkal alátámasztott intézkedések hozhatók.

A 15. cikk a nem-szelektív eszközök, különösen a VI. mellékletben felsorolt elejtési, befogási, csapdázási módszerek és eszközök tilalmát rendeli el az V. mellékletben szereplő állatfajokra, illetve a IV. mellékletben szereplő fajokra vonatkozó felmentések esetében.

A 16. cikk azon kényszerítő körülményeket sorolja fel, amikor a 12., 13., 14. és 15. cikkekben megfogalmazott előírásoktól a tagállam eltérhet (derogációt gyakorolhat), de csak a faj kedvező természetvédelmi helyzetét nem veszélyeztető módon és mértékben.

A 17. cikk a tagállamok által hatévenként benyújtható, az irányelv végrehajtásáról szóló beszámoló kötelezettségét tartalmazza.

A 18. cikk a 2. cikkben megfogalmazott célok eléréséhez és a 11. cikkben előírt monitorozás elősegítéséhez szükséges tudományos kutatásra ösztönzi a tagállamokat.

A 19. cikk a mellékletek módosításának lehetőségét teremti meg, és leírja annak eljárását. A fajok átfogó, szigorú védelmének tartalmi kereteit meghatározó IV. melléklet esetében a Tanács egyhangú döntése szükséges a többi melléklet módosítására vonatkozó minősített szótöbbséggel szemben!

A 20–21. cikkek az irányelv végrehajtásában az Európai Bizottságot segítő testület felállításáról, az ún. élőhelyvédelmi szakbizottság szerepéről rendelkeznek.

A 22–24. cikkek kiegészítéseket és záró rendelkezéseket tartalmaznak.

Mellékletek

I. Természetes élőhelytípusok, amelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása érdekében különleges természetmegőrzési területek kijelölése szükséges. Jelenleg 198 található a listán. Nincs lehetőség földrajzi lehatárolásra (1 kivételes esettől eltekintve).

Az élőhelytípusok értelmezésének elősegítésére a élőhelyvédelmi szakbizottság jóváhagyásával 1996-ban megjelent az „Interpretation Manual of European Union Habitats. Version EUR 15” c. kiadvány. Az élőhelytípusok definícióit, rövid jellemzését (növénytársulástani leírását, jellegzetes növény- és állatfajegyütteseit, földrajzi elterjedését), valamint a legfontosabb tudományos munkákra történő hivatkozásokat tartalmazza.

II. 230 állat- és 483 növényfaj, ill. alfaj jegyzéke, amelyek védelme különleges természetmegőrzési területek kijelölését igényli. Van lehetőség földrajzi lehatárolásra, de a 16. cikk alapján eltérést (derogációt) nem lehet alkalmazni.

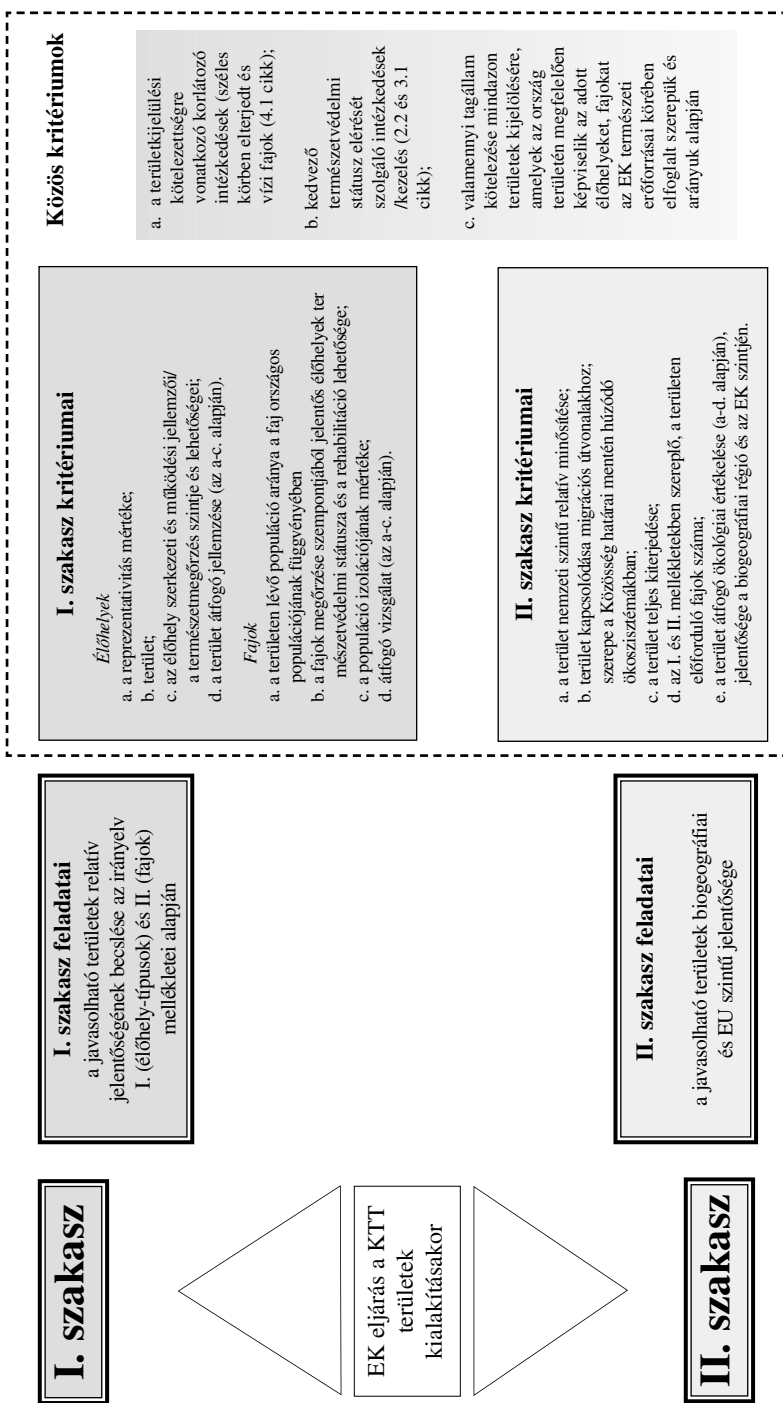
III. A területkijelölés kritériumainak és folyamatának szempontjai (lásd 1. ábra).

IV. Szigorú védelemre szoruló 316 állat- és 511 növényfaj, ill. alfaj jegyzéke. Csak kivételes esetben van lehetőség földrajzi lehatárolásra. A 16. cikk alapján eltérést lehet alkalmazni.

V. 61 állat- és 114 növényfaj jegyzéke, melyek vadon élő állományainak hasznosítása szabályozott keretek között megengedett. Csak kivételes esetben van lehetőség földrajzi lehatárolásra.

VI. Tiltott befogási, elejtési és csapdázási módszerek és eszközök.

1. ábra. A Natura 2000 hálózat kialakításának folyamata és szempontjai (III. melléklet)

Szerkesztette: Gergely Erzsébet

1.3. A Natura 2000 hálózat

A Natura 2000 annak a hálózatnak az összefoglaló neve, amelyet az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt természetes élőhelytípusok, valamint a II. mellékletében szereplő állat- és növényfajok jelentős állományainak otthont adó – az Európai Unió területén kijelölt – területek összessége alkot. A hálózat hozzájárul ezen természetes élőhelytípusok és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához, illetve szükség esetén helyreállításához.

Valamennyi tagállam végső hozzájárulása a hálózathoz attól függ, hogy hány féle és milyen kiterjedésű, elrendeződésű élőhelytípus, illetve hány darab és mennyire széles elterjedésű, mekkora populációnagyságú faj található meg a területén.

A hálózat kialakításának folyamatát az 2. ábra szemlélteti. A madárvédelmi irányelv végrehajtásaként kialakított – és az élőhelyvédelmi irányelvvel ellentétben kizárólag a nemzeti jogalkotás ill. -alkalmazás hatáskörébe utalt – különleges madárvédelmi területek is a Natura 2000 hálózat részét képezik.

1.3.1. A területek kiválasztásának és felterjesztésének folyamata

Mindegyik tagállam kötelessége, hogy elkészítse az ún. nemzeti listát a közösségi jelentőségű területekről (javasolt KJT, röviden jKJT). Ennek összeállítása során két dolgot kell figyelembe venni. Az első, hogy az irányelv III. mellékletében megfogalmazott követelményeknek meg kell felelni, a második, hogy a kiválasztást tudományos adatokra kell alapozni.

A betervezett nemzeti listát az Európai Bizottság az Európai Környezetvédelmi Ügynökség segítségével kiértékeli, és a tagállammal közösen elkészíti a jKJT listáját. A kilenc közreműködő szervezetből álló Európai Természetvédelmi és Biodiverzitás Tematikus Központ (European Topic Centre on Nature Protection and Biodiversity, ETC/NPB) végzi el ezt a szakmai feladatot. A tematikus központ irányító szerepét a titkárság irodájának otthont adó és annak működési feltételeit is biztosító párizsi Természetudományi Múzeum (Muséum National d'Histoire Naturelle) látja el. Feladatai közé tartozik a biológiai sokféleség európai helyzetének és trendjeinek értékelése és a Natura 2000 hálózat kialakításának segítése. Ez utóbbival kapcsolatban az ETC/NPB ellenőrzi a tagállamok által benyújtott dokumentumokat és a döntés-előkészítési részeként elemzéseket végez az Európai Bizottság számára. Úgyszintén feladata a Natura 2000 és a különleges madárvédelmi területekre vonatkozó Ornis adatbázis feltöltése és karbantartása.

Bár a végső döntés az Európai Bizottság kezében van, nagy hangsúlyt helyeznek a tagállammal folytatandó párbeszédre. Abban az esetben, ha az Európai Bizottság a tagállam ellenében mindenképpen szerepeltetni kíván egy területet a listán, a kérdést a Tanács (a szakminiszterek testülete) elé viheti. Mivel azonban a Tanács a döntését az irányelv rendelkezései alapján egyhangú szavazással hozza meg, a tagállam számára mindig nyitva áll az út, hogy megakadályozza egy terület felkerülését a listára.

A közösségi szintű döntéshozatal előtt a nemzeti listákat ún. biogeográfiai értekezleteken elemzik, ahol az adott életföldrajzi régióban érintett tagállamok képviselői vannak jelen, a térség tudományos szakértői és a természetvédelmi társadalmi szervezetek pedig meghívottként vesznek részt. Ezen rendezvények szervezése és az azokra való felkészülés, az előzetes elemzések elkészítése úgyszintén az ETC/NPB feladata. A élőhelyvédelmi szakbizottság és tudományos munkacsoportja úgyszintén véleményt mond az előzetes listáról.

A folyamatot az alábbiakban összegezzük:

1. a Nemzeti jegyzék összeállítása
 - felmérni és lehatárolni az I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok és a II. mellékletben szereplő fajok számára otthont nyújtó területeket;
 - megbecsülni a területek viszonylagos fontosságát nemzeti szinten (III. melléklet, első szakasz).
2. a közösségi jegyzék összeállítása
 - felmérni a területek viszonylagos jelentőségét közösségi szinten (III. melléklet, második szakasz);
 - a közösségi jelentőségű területek jegyzékének összeállítása az Európai Bizottság és a tagállam együttműködésével.
3. a tagállam különleges természetvédelmi területeket jelöl ki;
 - jogi, hatósági és szerződéses megoldások révén;
 - természetvédelmi kezelést folytat.

1.3.2. Biogeográfiai régiók

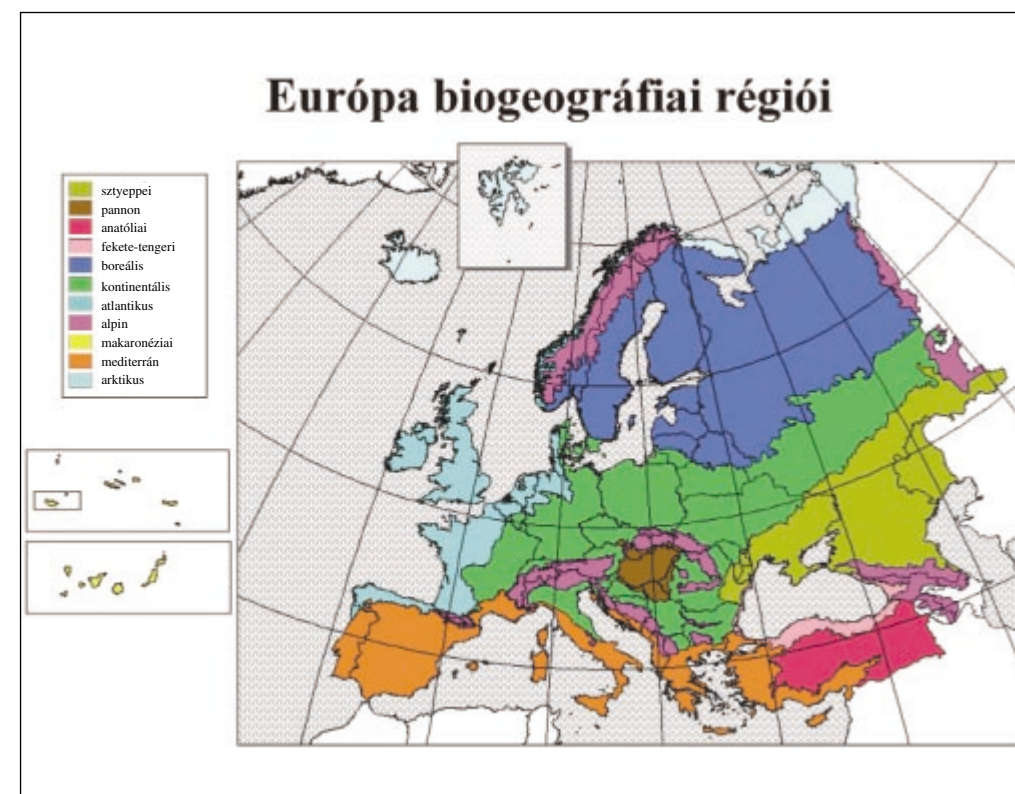
A Natura 2000 területi javaslatok kiértékelésének megkönnyítésére és a nagy földrajzi változottságból fakadó nehézségek kiküszöbölésére az Európai Unió területét biogeográfiai régiókra osztották fel. A jelenleg használt térkép, amely a Berni Egyezmény keretében kialakításra kerülő Emerald hálózat (lásd 4.4 fejezet) megalapozásához készült, az EU jelenlegi 15 tagállamára 6 biogeográfiai régiót jelenít meg (lásd 3. ábra). Ezeket a régiókat növényzeti és éghajlati tulajdonságaik alapján különítették el oly módon, hogy az azonális vegetációval borított területeket és a szórványos kis szigeteket beolvasztották az azokat körülölelő régiókba. Jelenleg az alábbi régiók léteznek az EU 15 tagállamának határain belül:

- boreális
- kontinentális
- alpin
- atlantikus
- mediterrán
- makarónéziai

Az EU keleti bővülésének eredményeként három új régióval gazdagodik a térkép. Ezek a következők:

- pannon
- sztyep
- fekete-tengeri régió.

Az irányelv rendelkezései szerint a tagállamoknak 1995 júniusáig kellett volna a nemzeti listát benyújtaniuk, de ezt a határidőt sok állam nem tudta teljesíteni. A biogeográfiai régiók szerint kiértékelte és az Európai Bizottság és a tagállam egyetértésével kialakított területi javaslatok határideje 1998 júniusa volt. Ezt követően a tagállamoknak legfeljebb 6 év áll rendelkezésre, hogy a különleges természet-megőrzési területté nyilvánítást elvégezzék (2004). Jelenleg jelentős lemaradás tapasztalható az irányelvben megállapított eredeti határidőkhöz képest, csak a makarónéziai lista (Kanári-szigetek, Azori-szigetek, Madeira) lezárása történt meg (a Bizottság 2002/11/EK(2001 december 28.) sz. döntése).

3. ábra: Európa biogeográfiai régiói

A felosztás a Natura 2000, valamint a Berni Egyezmény Emerald Hálózatának kialakítását megalapozó elemzéseket szolgálja.

(Forrás: NATLAN, Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Kopenhága).

1.3.3. A Natura 2000 űrlapok és -adatbázis

A III. melléklet terület-kiválasztási kritériumai alkalmazásának dokumentálására, valamint a javasolt területekre vonatkozó alapvető információk összegyűjtése érdekében (név, méret stb.) az Európai Bizottság egy egységes adatlapot készített (97/266/EK sz. döntése). Ugyanezzel a tartalommal elkészült egy adatbázis-kezelő szoftver is. Minden javasolt Natura 2000 területre ki kell tölteni az űrlapot és az adatokat a Natura 2000 adatbázisban rögzíteni kell. Ezeket az adatokat és a javasolt KJT térképét kell megküldeni az Európai Bizottságnak a javasolt területek nemzeti listájával együtt.

Az eredetileg alkalmazott Natura 2000 adatbázis és -szoftver nem volt teljesen alkalmas a csatlakozó országok adatainak rögzítésére, mivel a referencia listák – pl. az élőhelytípusok és fajok listája – csupán a már teljes jogú tagországokra vonatkoztak. Ezért a szoftver korszerűsítéséig egyelőre a hasonló jellegű, ún. Emerald-adatbázist lehet alkalmazni.

Az adatbázis és a szoftver segítségével a területek listáit ki lehet nyomtatni és áttekintő ki-

mutatások is könnyedén készíthetők. Amint az adatok bekerülnek az adatbázisba, a kitöltött űrlapokat onnan is ki lehet nyomtatni, ami azért fontos, mert legalábbis eddig mind elektronikus formában, mind papíron át kellett adni a dokumentációt.

Az űrlapok és az adatbázis tartalmi elemei a területre, mint egészre vonatkoznak és meglehetősen általánosak. Egy több részterületből álló komplex terület esetében például az egész területre összesített információt jelenítenek meg.

1. táblázat: A Natura 2000 űrlapok és -adatbázis tartalmi áttekintése

<p>1. A terület azonosítása</p> <ul style="list-style-type: none"> – a terület típusa, kódja, neve – kapcsolatok más területekkel
<p>2. A terület földrajzi elhelyezkedése</p> <ul style="list-style-type: none"> – a terület központi koordinátái, tengerszint feletti magassága – felszíni kiterjedése – közigazgatási terület, biogeográfiai régió
<p>3. Ökológiai információ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Élőhelyvédelmi Irányelv I. függelékében előforduló és a területen megtalálható élőhelytípusok és a terület értékelése ezek szempontjából – Az Élőhelyvédelmi Irányelv II. függelékében és a Madárvédelmi Irányelv I. függelékében szereplő, a területen megtalálható élőhelytípusok, állat- és növényfajok, és a terület értékelése ezek szempontjából – a területen előforduló további fontos fajok
<p>4. A terület leírása</p> <ul style="list-style-type: none"> – általános leírás – a terület minősége és jelentősége – sérülékenysége – a terület védettség helyzete stb.
<p>5. Területvédelem</p> <ul style="list-style-type: none"> – a terület védettségének típusa – kapcsolat más területekkel
<p>6. Emberi tevékenységek a területen és annak környékén</p> <ul style="list-style-type: none"> – a területre hatással bíró emberi tevékenységek – természetvédelmi kezelés
<p>7. A terület térképi ábrázolásának részletei</p>
<p>8. A mellékelt fényképek stb. dokumentációja</p>

1.3.4. A Natura 2000 területek védelme és természetvédelmi kezelése

Miután a jKJT listát részletes szakmai értékelés után az Európai Bizottság a tagállammal egyetértésben elfogadja, attól számított hat éven belül biztosítani kell a területek védelmét. A gyakorlati megvalósítást a Közösség a tagállamokra bízta. Az irányelvre alapozva bármilyen megfelelő jogszabályi, hatósági vagy szerződéses megoldás alkalmazható. Bizonyos esetekben élőhely-rekonstrukciót kell végrehajtani, vagy bizonyos helyekről eltűnt fajok állományainak megerősítésére visszatelepítési programokat kell beindítani. Amennyiben szükséges, kezelési tervet kell készíteni, és annak végrehajtásáról gondoskodni kell.

1.3.5. Hatásvizsgálat a Natura 2000 területekre

Attól az időponttól számítva, hogy a javasolt közösségi jelentőségű területek listája elkészült, a tagállamoknak szavatolniuk kell, hogy a területek természetvédelmi értékeire potenciálisan negatív hatással bíró tevékenységek vagy tervezett projektek csak szigorú feltételekkel végezhetők.

Az élőhelyvédelmi irányelv 6(3) cikkének megfelelően bármely olyan projektre vagy tervre, aminek jelentős hatása lehet a Natura 2000 területre, hatásvizsgálatot kell végezni. A hatásvizsgálatnak az adott terület természetvédelmi célkitűzéseire kell összpontosítania, ami elsősorban a területen található I. mellékletben szereplő élőhelytípusokat és a II. mellékletben szereplő fajokat jelenti. Ugyanezen cikkely szerint a nemzeti hatóságok nem járulhatnak hozzá olyan terv vagy projekt megvalósításához, amely feltehetően kedvezőtlen hatást gyakorol majd a terület természetvédelmi állapotára.

Bizonyos különleges esetekben a tagállam kivitelezheti vagy engedélyezheti ilyen projektek megvalósulását is, de egyidejűleg kompenzációs intézkedéseket kell foganatosítania, azaz a veszélyeztetett területen található élőhelytípusok és fajok számára más, a jegyzéken nem szereplő területeken azonos mértékben kell a kedvező természetvédelmi helyzetet biztosítania.

Az Európai Bizottság elkészített egy szakanyagot a 6. cikk magyarázatára, mivel ennek rendelkezései már eddig is igen fontosnak bizonyultak, a tagállamok körében ugyanakkor sok félreértésre adtak okot (megtalálható az Európai Bizottság természetvédelmi honlapján <http://europa.eu.int/comm/environment/nature/>). Bár ez a dokumentum meglehetősen részletes, nem a gyakorlat szemszögéből fogalmazták meg az értelmezést. Az alábbiakban néhány magyarázatot fűzünk az említett dokumentumhoz.

A „terv”, illetve a „projekt” értelmezésére széles körű definíciót alkalmaz, de általános jogi megfogalmazásra nem kerül sor. Például a következők tartoznak ide:

- építési munkálatok,
- ásványvagyon kitermelése,
- a mezőgazdasági tevékenység intenzifikálása,
- területfejlesztési tervek,
- infrastruktúrafejlesztés, vízgazdálkodás stb.

A jelentős hatás meghatározásánál kiemelten hangsúlyozni kell, hogy nem csupán a Natura 2000 területen belüli tevékenységeket kell figyelembe venni, hanem az azon kívül eső, de lehetséges hatással bíró terveket és tevékenységeket is. Fontos szempont annak megítélése, hogy a tervnek, vagy projektnek van-e, lehet-e hatása a területen előforduló I. mellékletben szereplő élőhelytípusokra és a II. mellékletben szereplő fajokra.

A Tanács 85/337/EGK számú irányelve alapján végzett környezeti hatásvizsgálathoz (és az annak hazai jogharmonizációjára megalkotott 20/2001. (II. 14.) sz. Kormányrendeletre) képest az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének rendelkezései szűkebb körű vizsgálatot írnak elő. Ez utóbbi csak a terület természetvédelmi célkitűzéseire vonatkozóan ír elő megkövetéseket. Ugyanakkor a többi környezeti elem vizsgálatának is komoly jelentősége lehet ezekre. A környezeti hatásvizsgálati irányelvben megfogalmazott módszertan irányadó lehet a 6(3) cikknek megfelelő hatásvizsgálatokhoz. Ez biztosítja majd, hogy az állapotfelmérés és vizsgálati folyamat átláthatósága megfelelő legyen. A Natura 2000 területre kihatással bíró tervek és projektek elbírálásához a 4. ábra szolgál segítségül.

1.3.6. Jelentési és monitorozási kötelezettségek

Mind az élőhelyvédelmi irányelvben, mind a madárvédelmi irányelvben több pont is tartalmaz előírásokat arra vonatkozóan, hogy a tagállamok milyen tartalmú és rendszerességű jelentéseket kötelesek az Európai Bizottság számára megküldeni (pl. a foganatosított intézkedésekről). A Natura 2000 űrlapok és -adatbázis továbbítását is ilyen feladatként értelmezhetjük.

Az élőhelyvédelmi irányelv értelmében a tagállamok kötelesek hatévenként jelentést küldeni az Európai Bizottságnak, amelyben beszámolnak az irányelv végrehajtása érdekében kifejtett tevékenységről. A Európai Bizottság a jelentések egységesítésére űrlapokat készít (ezek kidolgozása jelenleg folyik). A jelentéseknek az alábbiakat kell tartalmazniuk:

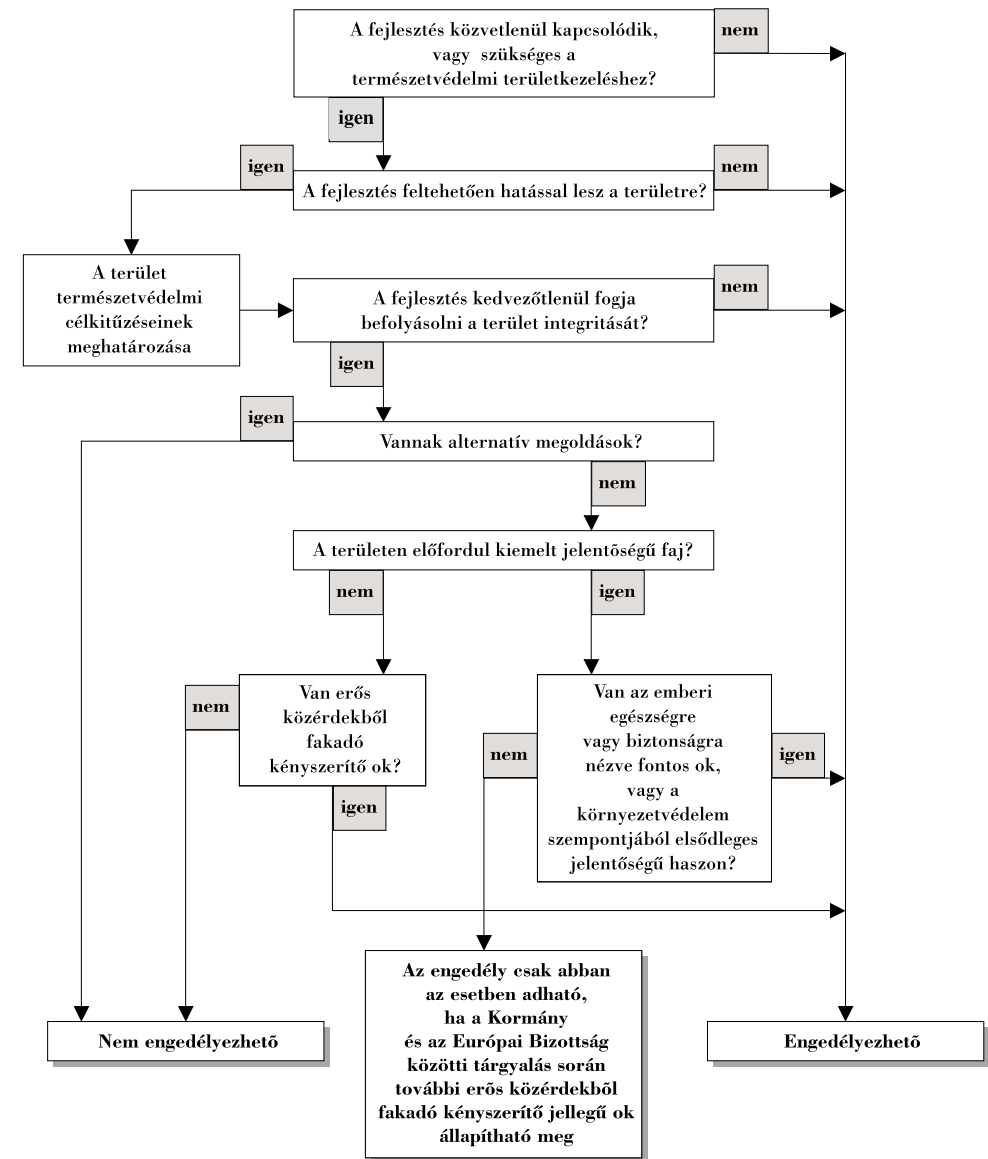
- a meghozott természetvédelmi intézkedések
- az intézkedések hatása az I. mellékletben feltüntetett élőhelytípusok és a II., illetve a IV. mellékletben szereplő fajok természetvédelmi helyzetére
- a monitorozás főbb eredményei stb.

Az Európai Bizottság és a tagállamok megegyeztek abban, hogy az első jelentést 2001 végére kell összeállítani. Hasonló kötelezettség áll fenn a madárvédelmi irányelv 12. cikke alapján is, amelynek értelmében a korábbi tagállamoknak már többször kellett jelentést készíteniük.

A tagállamok mindkét irányelv esetében kötelesek jelenteni a derogációk (eltérések) alkalmazását. A Európai Bizottság egy szoftvert készített a benyújtott adatok kezelésére.

A monitorozást csak röviden említi az élőhelyvédelmi irányelv (11. cikk): a közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetének alakulását a tagállam köteles nyomon követni. Különös figyelmet kell szentelni a kiemelt jelentőségű élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetének folyamatos megfigyelésére. Erre egyelőre nincsenek egységesített közösségi előírások vagy módszerek. Ugyanakkor bizonyos tagállamokban már folyó projektek (pl. LIFE Nature) keretében már elkezdtek az egységes monitorozási módszertan kialakítását és a nemzeti és nemzetközi monitorozási előírások egységesítését. A ETC/NCB 2001-2004-re megújított munkaterve úgyszintén tartalmaz olyan feladatokat, amelyek célja a monitorozás egységesítésére vonatkozó javaslatok kidolgozása.

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer – amelynek alapját az 1997-ben elkészült szakmai javaslat képezi, és amely jelenleg a kialakítás és fejlesztés szakaszában van, jó alapot nyújt majd a hazai Natura 2000 területek monitorozására (DEMETER és mtsai, 2002.).

4. ábra: A különleges madárvédelmi területekre és a javasolt közösségi jelentőségű területekre hatással bíró tervek és projektet engedélyezésének szempontjai

2. táblázat: Az élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelveknek megfelelő jelentési kötelezettségek áttekintése

Jelentés	Jogszabályi hely	Idő	Megjegyzés
Natura 2000 úrlapok	92/43/EGK 4. cikk	A területek felterjesztésekor	Szoftver
Jelentés az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtásaként hozott egyedi intézkedésekről	92/43/EGK 17. cikk	6 évente	Jelentési forma-nyomtatvány
Az alkalmazott eltérések (derogációk) a fajok védelmére vonatkozó előírásoktól	92/43/EGK 16. cikk	2 évente	Szoftver
Az alkalmazott eltérések (derogációk) a madarak védelmének előírásaitól	79/409/EGK 9. cikk	Évente	Szoftver
Jelentés az irányelv végrehajtásaként hozott nemzeti előírásokról	79/409/EGK 12. cikk	3 évente	–
Az élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetének monitorozása	92/43/EGK 11. cikk	Nincs meghatározva	–
A IV. mellékletben szereplő fajok véletlenszerű pusztulásának monitorozása/ellenőrzése	92/43/EGK 12. cikk	Nincs meghatározva	–

További információk, forrásmunkák:

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm>
 (Az élőhelyvédelmi irányelv az Európai Bizottság honlapján)
 Council Directive 92/43/EEC Official Journal (OJ L 206 – 22.07.1992 p.7–50; OJ L 176 20.07.1993 p.29–30; OJ L 1 01.01.1995 p.135–137; OJ L 107 24.04.1997 p.1–157; OJ L 08.11.1997 p.42–65)
 (Az élőhelyvédelmi irányelv és annak módosításai az Official Journalban)
<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/natura.htm>
 A Európai Bizottság természetvédelmi honlapjának Natura 2000-rel foglalkozó oldala, pl. az Európai Bizottság kiadványai, a LIFE-Nature projektek adatbázisa stb.

Kiadványok:

JENSEN, F. P. (szerk.) (2000): 20 years with the EC Birds Directive. Proceedings from a conference on the Councils Directive on Conservation of Wild Birds at Elsonire, Denmark, 18-19 November 1999. – The Danish National Forest and Nature Agency.
 EUROPEAN COMMISSION DIRECTORATE-GENERAL ENVIRONMENT, NUCLEAR SAFETY AND CIVIL PROTECTION (1998): First Report on the implementation of the Convention on Biological Diversity by the European Community. – Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Monitorozás

BACON, P. (szerk.) (2000): Natura 2000, Rural Development and Ecological Networks. Proceeding of international seminar held in Konstancin Poland on 15–18 december 1999. – IUCN – The World Conservation Union, Office for Central Europe, Varsó.
 BISCHOFF, C. & DRÖSCHMEISTER, R. (szerk.) (2000): European Monitoring for Nature Conservation. – Bonn-Bad Godesberg (Bundesamt für Naturschutz) – Schriften. Landschaftspflege Naturschutz 62.
 BROWN, A. (2001): Habitat Monitoring for Conservation Management and Reporting 3: Technical Guide. – Countryside Council for Wales.
 DEMETER A., Török K., Fodor L. & Batáry P. (2002): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer 1999–2001. Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest.
 HORVÁTH FERENC, KORSÓS ZOLTÁN, KOVÁCS-LÁNG EDIT ÉS MATSKÁSI ISTVÁN (szerk.) (1997, 1999): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer I–XI. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.
 HURFORD, C. & PERRY, K. (2001): Habitat Monitoring for Conservation Management and Reporting 1: Case Studies. – Countryside Council for Wales.
 HURFORD, C. & JONES, MENNA R. & BROWN, A. (2001): Habitat Monitoring for Conservation Management and Reporting 2: Field Methods. – Countryside Council for Wales.
 MILJO- OG ENERGI-MINISTERIET, SKOV- OG NATURSTYRELSEN (1999): Birds of Danish SPAs – trends in occurrence. København.

2. AZ EURÓPAI UNIÓ 15 TAGÁLLAMÁNAK TAPASZTALATAI

A madárvédelmi irányelvet 1979-ben, az élőhelyvédelmi irányelvet 1992-ben fogadták el. Az irányelvek átültetését a nemzeti joganyagba a tagállamok elvégezték (több-kevesebb sikerrel). A Európai Bizottság jelenleg azt ellenőrzi, hogy minden tagállam megfelelően hajtotta-e végre ezt a feladatot.

A Natura 2000 hálózatba a 15 tagállam összesen 2885 különleges madárvédelmi területet és 14 912 javasolt közösségi jelentőségű területet jelölt, ami hozzávetőlegesen 232 062, illetve 436 887 négyzetkilométert jelent (a „Natura Barometer” 2002. márciusi helyzetjelentése, megjelent a Natura Newsletter 15. számában, 2002 májusában). Ezek a számok az EU területének 6,57, ill. 12,93%-át jelentik. Pontosabb számot egyelőre, a hálózat kialakításának jelenlegi szakaszában nem lehet mondani, többek között azért, mert a különleges madárvédelmi területek egy része átfedésben lesz a különleges természetvédelmi területekkel. A Natura Barometer táblázatot nem volt célszerű jelen kiadványban közreadni, hiszen állandóan változik. Rendszeresen aktualizált változatát a Környezetvédelmi Főigazgatóság honlapján lehet megtekinteni (lásd előző fejezet vége).

Az élőhelyvédelmi irányelv előírásai szerint a tagállamoknak 3 évük volt az irányelv elfogadásától számítva arra, hogy a nemzeti listára vonatkozó javaslatukat benyújtsák. Ezt a határidőt a tagállamok nem tudták betartani. Ezt követően újabb három évet ad az irányelv a listák közösségi szintű értékelésére. A jegyzéket végleges formában 1998-ra le kellett volna zárni, de ez mindeddig nem történt meg.

Ausztria, Svédország és Finnország 1995-ben történt csatlakozásakor ugyanazon határidőket kapta a felkészülésre, mint a többi tagállam.

Bár a tagállamok mindegyike benyújtotta a nemzeti listára vonatkozó javaslatát, azok közösségi szintű értékelése még egyik ország esetében sem történt meg teljesen. Jelenleg az ún. biogeográfiai ülések sorozatának közepén tartanak, ahol az egyes tagállamok által tett javaslatok régióként kerülnek tárgyalásra az Európai Bizottság és az adott régióban területtel rendelkező tagállamok között.

A Natura 2000 folyamat gyakorlati vonatkozásairól és az eddigi tapasztalatokról (EU-jogszabályok átvétele, a területek kiválasztása, kommunikációs tevékenységek stb.) jelen fejezetben a Phare twinning projektben közreműködő (házjuk Natura 2000 készületeiben korábban már résztvevő) hosszú távú előcsatlakozási tanácsadóink számolnak be. Bemutatják, hogy országaik, Finnország és Spanyolország, milyen módon oldotta meg az irányelv végrehajtását, élve azzal a szabadsággal, amit az irányelvek céljainak megvalósítása terén a tagállamok élveznek. A két beszámoló szemléletében és hangsúlyjaiban tudatosan eltérő: Finnország a Natura 2000 hálózat kialakítása során a szakmai, társadalmi és politikai egyeztetésre nagy figyelmet szentelt, Spanyolország pedig a tudományos – szakmai felkészülés terén járt el példamutató módon. Annak érdekében, hogy Magyarország a csatlakozás időpontjára a természetvédelmi tudományos és szakmai hagyományokhoz méltó megalapozottsággal összeállított, és a társadalom számára is elfogadható, sőt annak támogatását élvező nemzeti listát nyújtson be a közösségi jelentőségű területekről, mindkét téren érdemes okulnunk finn és spanyol kollégáink és barátaink tapasztalataiból.

A két ország történetének különbségei jól mutatják azt, hogy a tagállamok szabadságot élveznek a természetvédelmi irányelvek végrehajtásának menetét illetően. Természetesen a végrehajtás módja függ a nemzeti hagyományoktól, a rendelkezésre álló háttértől és a korábbi gyakorlattól. Az irányelvek meghatározzák az elérendő végcél és a közösségi szintű folyamatok jellegét, de szerencsére nincsenek pontos szabályai annak, hogy pl. a területek védelmét hogyan kell biztosítani, vagy hogy a nemzeti szintű egyeztető tárgyalásokat miként kell lefolytatni.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a Natura 2000 hálózat kialakításának folyamata nem fejeződött be a két említett tagállamban.

További információk:

Natura 2000 Newsletter, évente egy-két alkalommal adja ki az Európai Bizottság. Elérhető az Európai Bizottság természetvédelmi honlapján:

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/natura.htm>

Ugyanezen honlapon: kapcsolatok (linkek) a tagállamok élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvek végrehajtásáért felelős hatóságaihoz.

Egyéb tagállamok beszámolóí közül példák:

BROWN, A.E., BRUN, A.J., HOPKINS, J.J. & WAY, S.F. (1997): The Habitats Directive: selection of Special Areas of Conservation in the UK. JNCC Report No. 270. – Joint Nature Conservation Committee, Peterborough.

DAFIS, S., PASTERGIADOU, EVA, GEORGHIOU, K., BABALONAS, D., GEORGIADIS, PAPAGEORGIOU, MARIA, LAZARIDOU, THALIA & TSIAOSSI, V. (szerk.) (1996): Directive 92/43/EEC. The Greek Habitat Project Natura 2000: Overview. – European Commission DGXI., The Gouladris Natural History Museum – Greek Biotope/ Wetland Centre, Thessaloniki.

EUROPEAN COMMISSION D.G. XI.(1997) : Special Protection Areas – Zones de Protection Speciale – Besondere Schutzgebiete. – EUR 15 /03.97. – Brüsszel.

MILJO- OG ENERGI-MINISTERIET, SKOV- OG NATURSTYRELSEN (1999): Birds of Danish SPAs – trends in occurrence. Kopenhagen.

KARNER, EVA, MAURHOFER, V. & RANNER, A. (1997): Handlungsbedarf für Österreich zur Erfüllung der EU-Vogelschutzrichtlinie. Report R-144. – BirdLife Österreich & Umweltbundesamt, Wien.

MATOUCH, SIMONE (1999) (szerk.): Natura 2000. A chance for Nature Conservation in Europe! Eine Chance für den Naturschutz Europas! – Conference 22–23 Oktober, 1998, Innsbruck, Tirol. – Bundesministerium für Umwelt, Jugend & Familie, Wien (konferenciakiadvány, több tagállam beszámolójával)

PATÓ ZSUZSANNA (szerk.) (1998): Az Európai Unió és a Környezetvédelem. Fejezetek az Európai Unió Közpolitikáiból. – Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest.

PAAR, MONIKA, OBERLEITNER, IRENE & KUTZENBERGER, H. (1998): Fachliche Grundlagen zur Umsetzung der Fauna-Flora-Habitat-Richtlinie. Schwerpunkt Arten (Anhang II). Report R-146. – Umweltbundesamt, Wien.

STROUD, D. A., MUDGE, G. P. & PIENKOWSKI, M. W. (1990): Protecting internationally important bird sites. A review of the EEC Special Protection Area network in Great Britain. – Nature Conservancy Council, Peterborough.

2.1. Az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtása Finnországban

2.1.1. Természetvédelem Finnországban

Védett területek hálózata

A biológiai sokféleség megőrzésének Finnországban is hagyományosan elterjedt módja a természetvédelmi területek kijelölése a természetvédelmi törvény szabályai szerint.

Az első természetvédelmi területeket, nemzeti parkokat és fokozottan védett területeket az 1930-as években hozták létre. A finn kormány a XX. század második felében számos természetvédelmi célú programot hagyott jóvá és törvénytervezetet terjesztett be a parlamentnek.

A legfontosabbak ezek közül:

- program nemzeti parkok és fokozottan védett területek létrehozására,
- természetvédelmi program a lápok védelmére,
- természetvédelmi program a lágyszárú aljnövényzetben gazdag erdők védelmére,
- természetvédelmi program a madarak élőhelyeül szolgáló vizes élőhelyek védelmére,
- természetvédelmi program a glaci-fluviális eskerek (jégformálta szigetek) védelmére,
- természetvédelmi program a tengerpartok védelmére,
- természetvédelmi program a természetes öreg erdők védelmére,
- törvény az érintetlen természeti területek létrehozásáról,
- törvény a zuhatagok védelméről.

Fentiek végrehajtásának eredményeként jött létre a védett területek országos hálózata. A természetvédelmi programok kialakításakor többnyire az élőhely-központú szemlélet érvényesítése volt jellemző. A programok nagyléptékű felméréseken alapultak és mind állami, mind pedig magánkézben lévő területekre kiterjedtek. A lápok, lágyszárú aljnövényzetben gazdag erdők és a természetes öreg erdők védelmét természetvédelmi területek létrehozásával biztosították. Más esetekben a védelem eszköze eltérő volt. A glaci-fluviális eskerek (jégformálta szigetek) és zuhatagok védelméről speciális törvények rendelkeztek, amelyek megtiltják a földkitermelést, és szabályozzák a folyók használatát (törvény a földkitermelésről, törvény a zuhatagok védelméről). Az érintetlen természeti területeken a rénszarvastenyésztés, a halászati és a vadászati tevékenység továbbra is folytatható, egyes részekben pedig az erdőgazdálkodás is engedélyezett. A tengerpartok védelmére irányuló természetvédelmi program célja, hogy bizonyos partszakaszokat beépítetlenül hagyjanak. A jogérvényesítés lehetőségét ehhez alapvetően az építési törvény teremtette meg, amely szabályozza a házak és nyaralók tengerparton való építésének feltételeit.

A folyamatban lévő projektek célja a sziklás, illetve a féltermészetes, hagyományos mezőgazdasági művelés alatt álló élőhelyek felmérése, valamint a dél-finnországi erdők védelme tekintetében a jelenlegi hálózatban mutatkozó hiányosságok feltárása. A természetvédelmi igazgatás ezen kívül a védett területek hálózatának egészére kiterjedő, nagyszabású állapotfelmérő kutatást indított, melynek célja, hogy megállapítsák a hálózat alkalmasságát a nemzeti biológiai sokféleség és geológiai változatosság megőrzésére.

Fajok védelme

A fajok védelme hagyományosan azon jogszabályi rendelkezéseken keresztül valósul meg, amelyek tiltják az adott állatfaj egyedeinek elpusztítását vagy befogását, illetve az adott növényfaj egyedeinek gyűjtését. Jogszabály rögzíti a veszélyeztetett, a védett, és a fokozottan védett fajokat. A leginkább veszélyeztetett fajok mindegyikére védelmi és kezelési programokat dolgoztak ki.

Egyes speciális élőhelyek védelme

Az új természetvédelmi törvény (1996) már egyes speciális élőhelyek védelméről is rendelkezik. Ilyen élőhelyek például a mogyoróerdők, a tengerparti rétek és a borókások. Ezek területüket tekintve igen kicsik, és védelmük biztosítása érdekében természetvédelmi terület kijelölésére nincs szükség. A cél az, hogy ezeket a területeket továbbra is oly módon kezeljék, hogy különleges jellegzetességeik fennmaradjanak. Ezeknek az élőhelyeknek a felmérése csak a közelmúltban kezdődött el.

2.1.2. Az EU-irányelvek átültetése a nemzeti jogrendbe

Finnország 1995-ben vált az Európai Unió tagjává. Ez az időpont az ország számára egyúttal az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv hatályba lépését is jelentette. A csatlakozási folyamat időszakában – minthogy az akkor hatályban lévő természetvédelmi törvény 1923-ban született és számos ok miatt módosításra szorult – gondoskodni kellett annak korszerűsítéséről. A Környezetvédelmi Minisztérium által felállított, széleskörű szakmai alapokra épülő munkacsoport készítette el az új törvénytervezetet, amelyet a Minisztérium jóváhagyott; ezt követően 1996-ban a Parlament megszavazta, és 1997 elején lépett hatályba. Az új törvény beépítette a finn jogrendbe az EU élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelveiben foglalt célokat és eszközöket, és megfelel az egyéb nemzetközi természetvédelmi egyezményekben foglaltaknak is. A törvényt 1999-ben kis mértékben módosították.

Az új törvény 10. fejezete foglalkozik a Natura 2000 területek nemzeti listájának összeállításával. A „kedvező természetvédelmi helyzet” definíciója is bekerült az általános rendelkezés első fejezetébe. A törvény alapján a Natura 2000 hálózat kialakítása részben megegyezik a nemzeti természetvédelmi program végrehajtásával. Mindazonáltal jelentős eltérések is fennállnak. A Natura 2000 területeken és környezetükben csak azok a tevékenységek tiltottak, amelyek a terület kijelölését indokló ökológiai érték megőrzését veszélyeztetik. Bármely más jelentős hatással bíró tevékenységet is ilyen szempontból kell megítélni a hatósági engedélyezés során. (Lásd élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke, miszerint: hatásvizsgálat szükséges minden olyan, a területen belüli vagy azon kívüli projekt vagy terv esetében, amely hatással lehet a Natura 2000 terület ökológiai értékeire.)

2.1.3. A Natura 2000 területekre vonatkozó javaslat kidolgozása Finnországban

Az alapok

A csatlakozási tárgyalások során 1994-ben három új boreális élőhelytípust vettek fel az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletébe; néhány állatfajt a IV. mellékletbe, illetve a madárvédelmi irányelv I. mellékletébe. Több fajra vonatkozóan földrajzi lehatárolást is sikerült elérni.

1994 novemberében a Környezetvédelmi Minisztérium felállított egy munkacsoportot, melynek feladata a természetvédelmi irányelvek végrehajtásának felügyelete, valamint az érdekelt szervezetek tájékoztatása volt. Mindezen intézkedések ellenére Finnország nem volt igazán felkészülve az irányelvek végrehajtására. A mellékletek boreális élőhelyekre vonatkozó módosításai sem voltak tudományos szempontból igazán megalapozottak.

1996-ban Finnország – Svédországgal együtt – egy jóval megalapozottabb javaslatot nyújtott be a mellékletek módosítására. Az Európai Unió Élőhelyeinek Értelmezési Kézikönyvében szereplő szöveget is módosították azon élőhelyeket illetően, amelyek már szerepeltek az I. mellékletben és Finnország területén megtalálhatóak voltak. Ilyen módosítások voltak például a rövid megjegyzések a Nordikus Vegetáció-osztályozás megfelelő élőhely-kategóriáiról, vagy néhány, a boreális régióra jellemző faj vagy azzal kapcsolatos hivatkozás megemlítése. A módosításokat a finnországi Natura 2000 tervezet kialakításakor figyelembe vették, annak ellenére, hogy akkor azok még nem nyertek hivatalos jóváhagyást.

Miután ezeket a módosításokat 1997-ben végül a Tanács is elfogadta, az élőhelyvédelmi irányelv szakmai szempontból a boreális régió élőhelyeinek védelmét tekintve is megfelelő kereteket nyújt. A fajlisták esetében már nem olyan kielégítő a helyzet. Ennek egyik oka, hogy a bővítési javaslat készítésekor a fő hangsúlyt az élőhelyvédelemre fektették. Úgy gondolták, hogy az élőhelyek megfelelő védelmével a fajok megőrzéséért is sokat tehetnek. A másik ok viszont az, hogy a fajlista bővítésére tett javaslatokat visszautasították, azzal az érveléssel, hogy azok elterjedési területe átnyúlik a régebbi tagállamok területére is; a változtatás nem megengedhető, mert visszamenő hatállyal érintené ezeket az országokat. Finnország számos hal- és emlős-fajra kapott földrajzi lehatárolást, aminek szintén hatása volt a mutatókra.

3. táblázat: A Natura 2000 hálózat finnországi területeinek kialakításakor figyelembe vett élőhelyek és fajok száma.

(Madárvédelmi irányelv I. melléklete, élőhelyvédelmi irányelv I. és II. mellékletei alapján. Azok a fajok, amelyekre Finnország földrajzi lehatárolást kapott, nincsenek feltüntetve a finn adatoknál.)

		EU összes	EU- kiemelt jelentőségű	Finn- ország összes	Finnország kiemelt jelentőségű
madárvédelmi irányelv	madarak	181	–	59	–
élőhelyvédelmi irányelv	élőhelyek	197	61	69	20
	növényfajok	434	162	44	2
	állatfajok	199	23	39	5

Az Európai Unió 15 tagállamának területére jellemző 6 biogeográfiai régióból Finnországban kettő található meg: a boreális és az alpin. A finnországi Natura 2000 területi javaslatokat ezért két részben értékelik, így Finnország mind a boreális, mind pedig az alpin regionális szemináriumokon részt vesz.

A boreális biogeográfiai régió egyelőre csak Finnországra és Svédországra terjed ki, és Finnország nagyobbik részét borítja. Ez a régió igen kiterjedt és óriási különbségek vannak a legdélibb hemiboreális, illetve az északi boreális vegetációs övezetek között. A Skandináv-hegység Finnország legészakibb területein az alpin régióhoz tartozik, aminek egyébként a közép-európai hegységek (pl. az Alpok és a Pireneusok is) részét képezik. Természetesen ennek a régióknak az északi és déli élőhelyei között is számottevő különbségek vannak.

Intézményrendszer és finanszírozás

Az élőhelyvédelmi irányelv rendelkezései alapján a Natura 2000 területek nemzeti listáját 1995 júniusára kellett volna elkészíteni. Ezt a követelményt lehetetlen feladat volt a csatlakozás évére teljesíteni, annak ellenére, hogy a Natura 2000 hálózat kialakításának előkészületeit Finnország haladéktalanul megkezdte. A feladatok elvégzéséhez EU pénzalapok, LIFE-Nature alap, vagy más egyéb pénzügyi forrás nem állt rendelkezésre. Az anyagi fedezet hiánya az alkalmazott módszerek terén is éreztette hatását. Nem volt pénzügyi forrás arra, hogy új és részletes felméréseket készítsenek az ország egész területén. A Natura 2000 hálózat előkészítésének ezért a már meglévő adatokon kellett alapulnia, amelyek szerencsére használhatónak bizonyultak. A természetvédelmi hatóságok felkészültsége és tapasztalata döntő fontossággal bírt a területek természetvédelmi értékeinek felmérésekor.

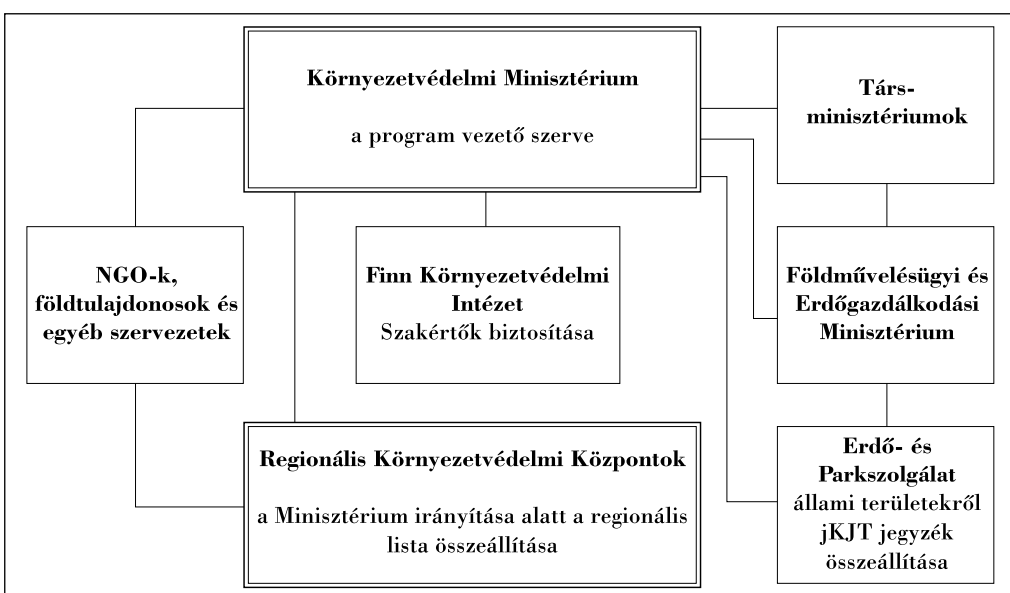
A Natura 2000 hálózat kialakításáért felelős intézmény a Környezetvédelmi Minisztérium. A Minisztérium irányítása alatt munkálkodó területi szervek, az ún. Regionális Környezetvédelmi Központok feladata volt az illetékességi területükön található és a követelményeknek megfelelő területek alapján a Natura 2000 területek előzetes listájának összeállítása. Munkájukat az Erdő- és Parkszolgálat, valamint a Finn Erdőgazdálkodási Intézet segítette oly módon, hogy elkészítették az állami tulajdonú területekről a javasolt területek listáját. A területi javaslatokat ekkor összegyűjtötték a Minisztériumban és az illetékes regionális központtal együttműködve feldolgozták azokat. További fő résztvevője a folyamatnak a minisztérium háttérintézménye, a Finn Környezetvédelmi Intézet volt, amely a minisztériummal szoros kapcsolatot tartva elkészítette az adatgyűjtés és élőhely-értelmezés leírásait, kezelte az adatokat, térképeket készített stb. A felkészülési folyamatot egy, a minisztérium által felállított munkacsoport felügyelte.

Az országos, illetve regionális szintű Natura 2000 hálózat kialakításához szükséges források nagyságát először alulbecsülték. Amikor a későbbiekben a tényleges regionális ráfordítások alapján költségbecslést végeztek, a Háme Regionális Környezetvédelmi Központ esetében az alábbi értékeket kapták: 1–10 fő/év 1995 és 1999 között, az éppen aktuális tevékenységtől függetlenül, ami átlagosan 4–5 fő/évet jelent. A felmérések és az egyeztetések alatt volt a legmagasabb a feladatra kijelölt munkatársak száma.

A Finn Környezetvédelmi Intézetben évi 1–3 fő munkaidejét fordították a projektre. A Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Főosztályán 1 ember foglalkozott teljes munkaidőben a Natura 2000-rel, és bizonyos időszakokban további 5–10 fő is bekapcsolódott a munkába.

Év	Munkatársak száma
1995	1,5
1996	10
1997	5
1998	5
1999	2

4. táblázat: A munkaerő ráfordítások hozzávetőleges eloszlása a Häme Regionális Környezetvédelmi Központban a Natura 2000 regionális hálózat kialakítása során (teljes munkaidős foglalkoztatásban számolva)

5. ábra: A finnországi Natura 2000 hálózat kialakításának szervezeti háttere

A területek kijelölése

A Natura 2000 területek kijelölésénél a már meglévő, országos jelentőségű védett természeti terület hálózatot, illetve különböző természetvédelmi programokat és bizonyos fokozottan védett fajokra vonatkozó védelmi és kezelési programokat vették alapul. A nemzeti természetvédelmi programok élőhely-felméréseken alapultak, így a legtöbb esetben meglehetősen jól megfeleltek az irányelvek célkitűzéseinek. Például az olyan, az irányelvben is szereplő élőhelytípusokat, mint az aapa-lápok, a dagadólápok, természetes öreg erdők (nyugati tajga) a természetvédelmi területek országos hálózatának tervezésekor is kiemelt jelentőségű élőhelytípusként kezelték.

A területek kijelölése két lépésben történt:

1. Az országos természetvédelmi programokban már szereplő természetvédelmi területek újraértékelése a közösségi jelentőség figyelembe vételével, azaz, hogy található-e rajtuk olyan élőhely vagy faj, amely szerepel az élőhelyvédelmi irányelv I. vagy II., illetve a madárvédelmi irányelv I. mellékletében.
2. Azon élőhelyek és fajok esetében, amelyek hiányoztak a fent említett programokban lehatárolt területekről, vagy ott ritka volt az előfordulásuk, új területek felkutatására volt szükség. A korábbi felmérések és kutatások adatait, ahol lehetett, felhasználták.

A Natura 2000 előkészítésének folyamata

1995–1996 telén a Regionális Környezetvédelmi Központok ellenőrizték az országos természetvédelmi programokban szereplő természetvédelmi területekről meglévő adatokat (1. szakasz). Az állami tulajdonú területek esetében ezt a feladatot az Erdő- és Parkszolgálat, valamint a Finn Erdőgazdálkodási Intézet végezte. Minden rendelkezésre álló adatot felhasználták: a korábbi felmérések adatait, térképeit, a kutatási projektek és monitorozás eredményeit stb. A cél az volt, hogy megállapítsák, mely területek felelnek meg egyértelműen a Natura 2000 területek kritériumainak és melyek nem; illetve, hogy hol van szükség további felmérésekre. Minden területre, még azokra is, amelyek egyértelműen megfeleltek a kritériumoknak, megvizsgálták, hogy van-e szükség terepmunkára a terület határainak, vagy bármely más részleteinek a felmérésére.

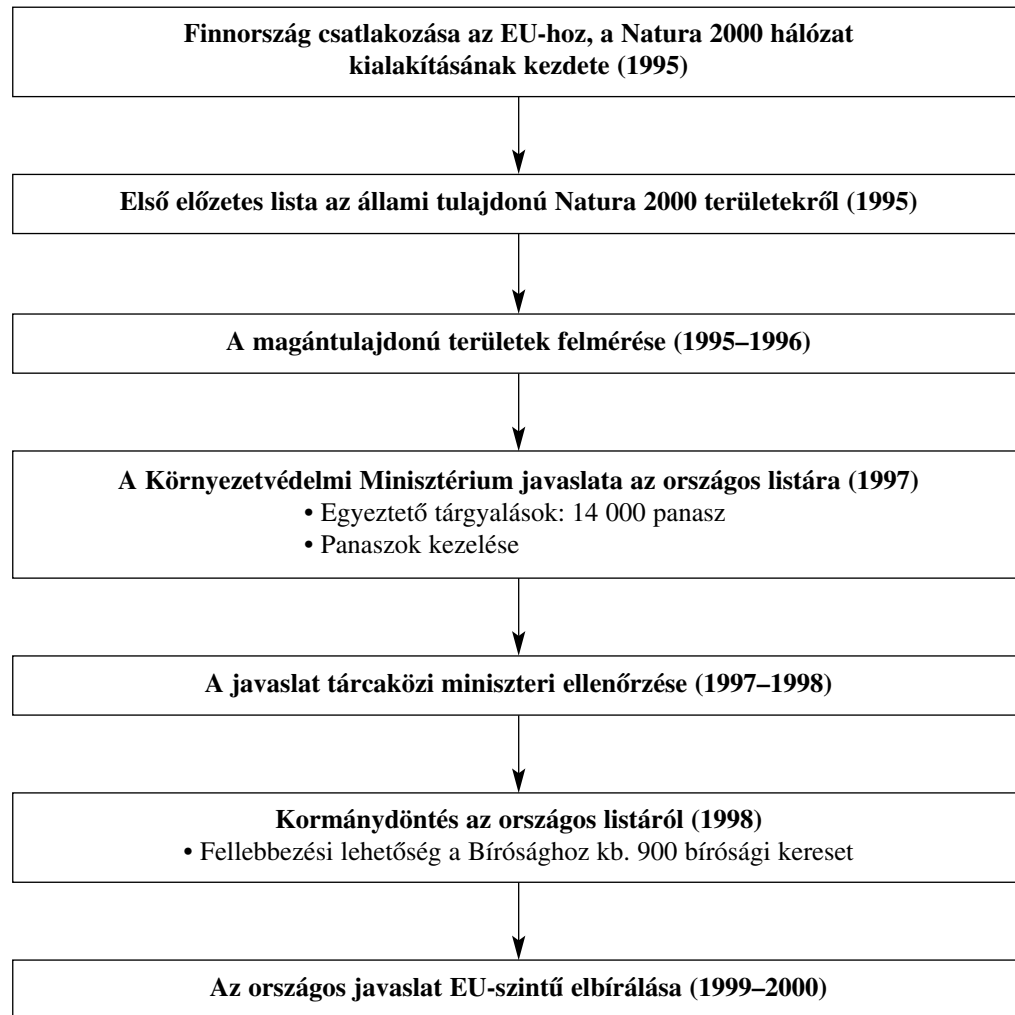
1996 januárjában az állami területeken található Natura 2000 területek előzetes listáját, melyet az Erdő- és Parkszolgálat állított össze, elküldték az Európai Bizottságnak.

A terepmunkák legnagyobb része 1996 nyarán folyt. Az adatok felvételezéséhez külön űrlapot készítettek és használtak. A felmérések az élőhelytípusokra koncentráltak. Szinte minden olyan területen, amelyet addig jogszabállyal nem nyilvánítottak védetté, legalább terepbejárásra volt szükség. Némely természetvédelmi program az 1970-es években folyt, így az ezek során kijelölt védett területeken is elengedhetetlen volt a természetvédelmi értékek jelenlegi helyzetének terepen történő felmérése. Sok esetben legalább a terület határait volt szükség terepen pontosítani.

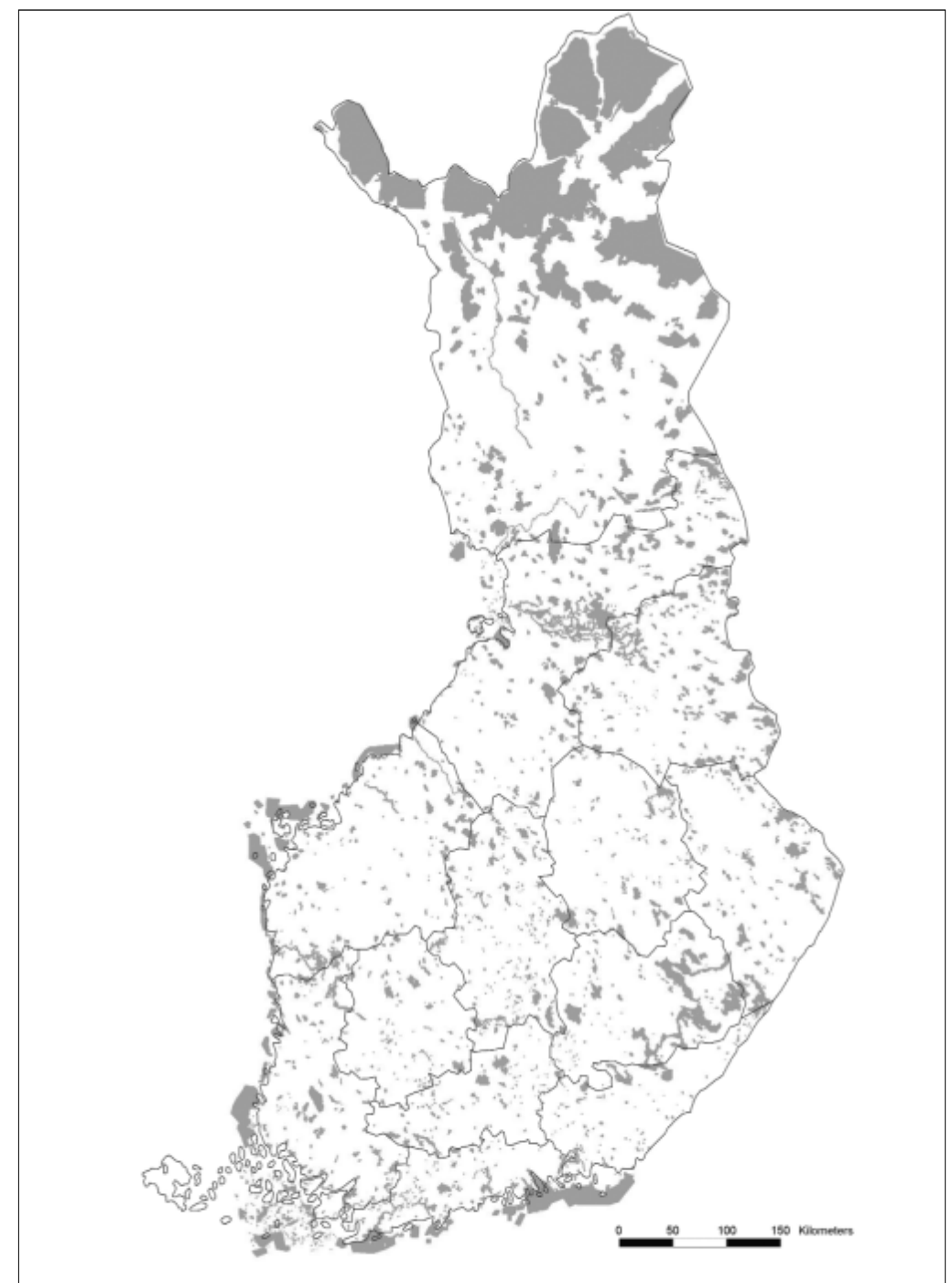
1996 őszén a terepi felmérésekből származó adatokat feldolgozták. A regionális környezetvédelmi központok ennek alapján elkészítették a Natura 2000 hálózatra vonatkozó javaslataikat. A Környezetvédelmi Minisztérium kiértékelte a regionális javaslatokat. A szükséges adatokat az Európai Bizottság által rendelkezésre bocsátott és a regionális központokba telepített szoftverrel rögzítették a Natura 2000 adatbázisban. A regionális adatokat egy országos adatbázisban egyesítették. A javasolt Natura 2000 területekről készült térképeket digitalizálták.

A Natura 2000 javaslatok egyeztető tárgyalásait 1997. június és 1998. április között tartották meg. A Regionális Környezetvédelmi Központok összesen 14 000 panaszt és 1000 észrevételt kaptak. Míután a panaszokra reagáltak és megválaszolták a földtulajdonosok kérdéseit, a finn kormány 1998 augusztusában elfogadta a javasolt Natura 2000 területek országos listáját. A javasolt hálózat hozzávetőlegesen 1500 területet ölelt fel és 4,77 millió ha területet borított, ami az ország 12%-át jelenti. Ennek körülbelül 95%-a már korábban jogszabályi védelem alatt állt (vagy az országos jelentőségű védett természeti területek hálózatának részeként, vagy valamely természetvédelmi program hatálya alá tartozott). A Kormány döntést hozott a természetvédelmi programok végrehajtásának finanszírozásáról, ami biztosítja a területek kezelési költségeit 2007-ig.

A Kormány döntései bíróságon megtámadhatók. A Natura 2000 területek országos listájára vonatkozó kormánydöntés 900 bírósági keresetet vont maga után. A bírósági ítéletek ezekben a kérdésekben 2000 júniusában születtek meg. Az összes általános fellebbezést visszautasították, míg az egyedi keresetek közül néhány tucat esetében a területek határának módosításáról döntött a bíróság.

6. ábra: A Natura 2000-folyamat Finnországban.

7. ábra: A javasolt Natura 2000 területek Finnországban 2001 végén.

A Natura 2000 hálózat kialakítása során mind az általános tájékoztatás, mind a konkrét kérdésekre adott felvilágosítás bőséges volt. Az érdekelt csoportokat a kezdetektől fogva tájékoztatták a folyamat különböző lépéseiről. A megfelelő tájékoztatás érdekében bevonták a médiát és speciális kiadványokat, leporellókat, egyéb dokumentumokat készítettek, melyeket konzultációs célokra is felhasználtak a közmeghallgatások során. Mindezek ellenére a programmal kapcsolatos PR-munkát sok kritika illette.

A lakosság tájékoztatásáról és nyílt viták lehetőségének biztosításáról a természetvédelmi programok készítésének korai szakaszában a természetvédelmi törvény tartalmaz rendelkezéseket. A törvény szerint a természetvédelmi programokat, és így a Natura 2000-et is a kormánynak kell elfogadnia. Az érdekeltek a kormány döntését bíróságon megtámadhatják. A Natura 2000 hálózat kialakítását és az azzal kapcsolatos tájékoztatási (PR) munkát is a Környezetvédelmi Minisztérium koordinálta. Csupán abban a rövid időszakban, amikor a miniszterekből álló tárcaközi csoport ellenőrizte a javaslatokat, tartották fenn a jogot az ügygel kapcsolatos közlésre. A Minisztérium részéről a kommunikáció eszközei a következők voltak:

- a Környezetvédelmi Minisztérium által felállított Natura 2000 munkacsoport,
- találkozók az érdekcsoportokkal (egyéb minisztériumok, szervezetek stb.),
- cikkek és hirdetések napilapokban és hetilapokban, válaszok a Natura 2000-ről szóló cikkekre,
- leporellók,
- telefonos információ-szolgáltatás,
- sajtóközlemények,
- eligazítások, tájékoztató gyűlések, sajtókonferenciák,
- egyeztető tárgyalások, a javaslat köröztetése,
- internetes honlapok,
- kommunikációs ügynökség szolgáltatásai,
- publikáció a finn Natura 2000 javaslatról.

A finn Környezetvédelmi Intézet szakértői szolgáltatást nyújtott a Környezetvédelmi Minisztérium számára. Ennek keretében a minisztériummal fenntartott napi vagy heti rendszerességű kapcsolaton kívül az intézet számos publikációt jelentetett meg, így például:

- Natura 2000 Finnországban: Adatgyűjtés és adatlapok – útmutató a területi szerveknek,
- Natura 2000 élőhelytípusok – Nemzeti Élőhely-osztályozási Kézikönyv az I. mellékletben szereplő élőhelytípusokról,
- Natura 2000 fajok,
- a javasolt Natura 2000 hálózat hatásainak vizsgálati elemzése.

A Regionális Környezetvédelmi Központok a földtulajdonosokkal való kapcsolattartás és tájékoztatás térségi feladatait látták el:

- tájékoztatási célú egész napos rendezvények és találkozók szervezése, véleménycserre (települések, lakosság, földtulajdonosok),
- levelezés és a kapcsolattartás egyéb módjai a földtulajdonosokkal,
- közmeghallgatások, egyeztető tárgyalások,
- sajtóközlemények,
- cikkek a helyi sajtóban, válaszok megjelent írásokra,
- internetes honlapok.

5. táblázat: A Natura 2000 folyamat és a kommunikáció eszközei (forrás: Anne Brax, Környezetvédelmi Minisztérium, Helsinki).

A Natura 2000 hálózat kialakításának szakasza	A kommunikáció eszköze (környezetvédelmi hatóságok)	Megjegyzések
1994 – Finnország megkezdi a Natura 2000 hálózat kiépítésének munkálatait – Az irányelvek első módosításai – A Környezetvédelmi Minisztérium felállítja a Natura 2000 munkacsoportot (November)	1994 – Nincs külön információ a Natura 2000-ről, csak általános információ az EU környezetvédelméről, valamint az EU természetvédelméről, az is szűk körben terjesztve	
1995 – A terepi szezonban kutatások folynak a meglévő és a jövőbeli természetvédelmi területekről – A kormány dönt az állami tulajdonban lévő javasolt Natura 2000 területekre vonatkozó első előzetes összeállításról (december) – További függelék-módosítások előkészítése	1995 – Sajtóközlemény az állami tulajdonban lévő területekre vonatkozó javaslat készítéséről (szeptember)	1995 – A Környezetvédelmi Minisztérium azon dolgozik, hogy megállapítsa, mit jelent majd a Natura 2000 hálózat Finnországban, milyen erőforrásokra lesz szükség annak kialakítására, mik lesznek annak céljai és jogi következményei, és milyen eszközök állnak majd rendelkezésre a területek fenntartására – Nincs különösebb törekvés a lakosság informálására – Szinte semmi érdeklődés nincs a lakosság részéről
1996 – Az állami tulajdonú Natura 2000 területekre vonatkozó előzetes javaslat továbbítása az EU-nak (január) (370 terület, 2,5 millió ha) – A kutatások folytatódtak a terepi szezonban, fő hangsúlyt helyezve a magántulajdonú területekre – A Regionális Környezetvédelmi Központok átadják a Natura 2000 hálózatra vonatkozó javaslatukat a Környezetvédelmi Minisztériumnak	1996 – Sajtóközlemény az EU-nak elküldött, az állami tulajdonú Natura 2000 területekre vonatkozó első előzetes javaslatról (január) – Sajtóközlemény a magántulajdonban lévő területekre vonatkozó további munkálatokról – Natura 2000 leporelló (60 000 példány finn és 20 000 svéd nyelven) (április) – Publikáció a Natura 2000 úrlapokról és az adatgyűjtésről – útmutató a regionális hatóságok számára (május) – Publikáció a Natura 2000 élőhelytípusokról (tervezet a területi szerveknek) (május) – Sajtóközlemény az új természetvédelmi törvényről; a közlemény a Natura 2000-rel is foglalkozik	1996 – A természetvédelmi hatóságok jobban felkészülnek és megértik, hogy mit jelent a Natura 2000 Finnországban – Az új természetvédelmi törvény meghatározza a Natura 2000 javaslatok kialakításának és elfogadásának menetét – A Környezetvédelmi Minisztérium elhatározza, hogy megbízást ad egy kommunikációs cégnek az információáramlás és a kommunikációs folyamatok elősegítésére – Az érdekelt csoportok, szervezetek stb. egyre nagyobb érdeklődést tanúsítanak a Natura 2000 iránt

A Natura 2000 hálózat kialakításának szakasza	A kommunikáció eszköze (környezetvédelmi hatóságok)	Megjegyzések
1997 tavasz és nyár <ul style="list-style-type: none"> – A Környezetvédelmi Minisztérium javaslatot tesz a nemzeti listára (április) (1482 terület) – Egyeztető tárgyalások (április-június) – Megkezdik a bejelentések feldolgozását a minisztériumban és a Regionális Központokban (14 000 panasz és 1000 észrevétel érkezett) 	1997 tavasz és nyár <ul style="list-style-type: none"> – A Natura 2000 leprellő egy betétlappal bővül (ugyanolyan terjesztésben, mint korábban, továbbá egy lapp nyelvű változat) (április) – Tájékoztatói csomag a médiának, a politikusoknak és a döntéshozóknak a Natura 2000-ről – Körlevél a Natura 2000 céljairól, jogi következményeiről és hatásairól Finnországban – A közmeghallgatások meghirdetése 40 újságban (április) – Rádióműsor, hanganyagát 112 kereskedelmi rádiónak is átadják (április) – A földművelők országos lapjának különszámában egy egész oldalas hirdetés (400 000-es példányszám) (április) – Internet honlapok: a területek listája, a fent említett információs csomag és körlevél – Válaszok az újságoknak és hetilapoknak – Sajtótájékoztató a közmeghallgatások eredményeiről és a hozzászólások közreadása 	1997 tavasz és nyár <ul style="list-style-type: none"> – Mind regionális, mind pedig országos szinten bőséges a kommunikáció – A cél az, hogy a tényekről folytassanak vitát és ne a feltételezésekről – A közmeghallgatások alatt a legmagasabb a lakosság érdeklődése; az ügy hatalmas lakossági vitát vált ki – A területi szervek folyamatosan kapcsolatban állnak a földtulajdonosokkal – Folyamatosan hamis információk látnak napvilágot a lakosság körében – A környezetvédelmi hatóságoktól alkotott közvélekedés elemzése – A lakosság tájékoztatásának terveit egy kommunikációs cég segítségével készítik
1997 őszi és téli <ul style="list-style-type: none"> – A kormány felállít egy tárcaközi miniszteri csoportot a Natura 2000 javaslat ellenőrzésére – Tárgyalások egyéb érdekcsoportokkal – EU Tanács döntése a függelék módosításáról 	1997 őszi és téli <ul style="list-style-type: none"> – A tárcaközi miniszteri csoport feladata az érdekeltek tájékoztatása az eredményekről – Cikkek és válaszok a lapokban és magazinokban – Információ a döntéshozóknak 	1997 őszi és téli <ul style="list-style-type: none"> – A Natura 2000 javaslat pontosítása könnyebbé teszi a kommunikációt – Az ügy politikai szintű kezelése kényes és ezalatt a tájékoztatás hiányosnak bizonyul
1998 <ul style="list-style-type: none"> – Elkészül az ellenőrzött javaslat (április) – További lehetőség panaszok és észrevételek benyújtására (április-május) (hozzávetőleg 6000 panasz) – A javaslat javított változatán dolgozik a miniszterek munkacsoportja (június-július) 	1998 <ul style="list-style-type: none"> – Sajtótájékoztató (április) – Minden olyan földtulajdonos, aki panasszal élt, hivatalos választ kap (április) – Telefonos információszolgálat működik (április-május és szeptember-október) – Sajtótájékoztató a munkálatokról 	1998 <ul style="list-style-type: none"> – A Natura 2000 területekre vonatkozó általános elvek bemutatása a közvélemény megnyeréséhez nem elég, az esetek gyakorlati bemutatására is szükség van – A kezelési tervek hasznosak lehetnének a kommunikációban

A Natura 2000 hálózat kialakításának szakasza	A kommunikáció eszköze (környezetvédelmi hatóságok)	Megjegyzések
<ul style="list-style-type: none"> – A Natura 2000 javaslat hatásának vizsgálati elemzése elkészül (július) – A kormány döntést hoz a javasolt Natura 2000 területek nemzeti listájáról (augusztus) (1457 terület, 4,8 millió ha) – A döntés szövege a lakosság számára is hozzáférhető (szeptember-október) – Bírósági perek (szeptember-október) (15 általános fellebbezés a folyamatra vonatkozólag, 850 fellebbezés a földtulajdonosok részéről; összesen 5000 aláírás) – A Natura 2000 területek nemzeti javaslatát továbbítják az Európai Bizottságnak (december) 	<ul style="list-style-type: none"> – A honlapok frissítése – Sajtótájékoztató és publikáció a Natura 2000 hatásának vizsgálatáról – Cikkek és válaszok a lapokban és a magazinokban 	
1999 <ul style="list-style-type: none"> – A Környezetvédelmi Minisztérium válaszol a bíróságnak a fellebbezések ügyében (március) – A nemzeti javaslat értékelése megkezdődik az EU-ban, Boreális Biogeográfiai Szeminárium (április) – A Bizottság felkéri Finnországot, hogy egészítse ki a javaslatát (június) – A javaslat kiegészítésének munkálatai megkezdődnek (október) 	1999 <ul style="list-style-type: none"> – Sajtótájékoztató a bíróságnak adott válaszokról (március) – Sajtóközlemény a javaslat EU-ban történő értékeléséről – Leporellő a Natura 2000 javaslat kiegészítéséről (június) 	
2000 <ul style="list-style-type: none"> – A Legfelsőbb Bíróság válaszol a fellebbezésekre (június) – Az alpin régióra vonatkozó kiegészítések elkészülnek (július) – Nyári terepfelmérések a boreális régióban a nemzeti javaslat kiegészítéséhez 	2000 <ul style="list-style-type: none"> – (sajtótájékoztató és bírósági bejelentés) – Sajtóközlemény az induló terepmunkákról (május) 	

2.1.4. A Natura 2000 hálózat jogi következményei

Finnországban a javasolt Natura 2000 területek legnagyobb része már védett területre esik, vagy olyan területekre, amelyet a természetvédelmi törvény értelmében védelem alá fognak helyezni. A többi területen a védelmi eszközök csak azon tevékenységeket korlátozhatják, amelyek az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletben szereplő élőhelytípusait, vagy a II. mellékletben, illetve a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt fajokat károsítják. Ennek megfelelően nem mindig szükséges természetvédelmi terület létrehozni, hanem számos más eszköz is alkalmazható, melyeket az alábbiakban „A Natura 2000 hálózat létrehozása” cím alatt ismertettünk.

Attól kezdve, hogy a kormány jóváhagyta a Natura 2000 hálózatba javasolt területek listáját, meg kell kezdeni a területek ökológiai értékeit veszélyeztető tevékenységek hatásának felmérését. Egyetlen hatóság sem engedélyezheti olyan tevékenység végzését ezeken a területeken, amelynek az ökológiai értékeket károsító hatása lehet, hacsak az Államtanács nem dönt úgy, hogy a tevékenység az igen jelentős közérdekre való tekintettel folytatható. Amennyiben a területen kiemelt jelentőségű élőhelytípus vagy faj található, a tevékenységet csak azokban az esetekben lehet engedélyezni, amikor az emberi egészség, a lakosság biztonsága, vagy erős közérdek fűződik hozzá. Az utóbbi esetekre nézve az Európai Bizottság jóváhagyása szükséges. Az első vizsgálatok már megkezdődtek.

Amennyiben a döntés jelentősen károsítja a földtulajdonost, annak jogosultságát a kártérítésre az adott döntést alátámasztó törvény alapján lehet meghatározni.

2.1.5. A Natura 2000 hálózat létrehozása

Az élőhelyvédelmi irányelv nem határozza meg a szükséges védelem pontos formáját, ezért a védelem eszközei területenként jelentősen eltérhetnek. Az irányelv alapján a védelem lehet jogszabályi, hatósági vagy szerződéses megoldás. Mindazonáltal a védelem eszközeinek meg kell felelniük az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok és a II. mellékletben szereplő fajok ökológiai igényeinek, biztosítva azt, hogy azok természetvédelmi helyzete kedvező szinten maradjon, vagy az intézkedés hatására javul.

Finnországban az alábbi törvények biztosítják a Natura 2000 területek természetvédelmi célkitűzéseit:

- természetvédelmi törvény,
- építési törvény (földhasználati és építési törvény 2000. 01. 01. óta),
- földhasználati törvény,
- vízgazdálkodási Törvény (+ környezetvédelmi törvény 2000. 03. 01. óta),
- törvény a zuhatagok védelméről,
- erdőgazdálkodási törvény,
- törvény a érintetlen természeti területek védelméről,
- törvény a szabadterei szabadidős és üdülési tevékenységekről.

(A földtulajdonosokkal kötött szerződések a természetvédelmi törvényen és az EU agrár-környezetvédelmi eszközein alapultak.)

Egy adott Natura 2000 terület több részterületből is állhat, amelyek védelmét eltérő eszközökkel biztosíthatják, a kérdéses élőhelytípus vagy az ott élő fajok igényeinek megfelelően választva ki azokat.

2.2. Az EU természetvédelmi irányelveinek végrehajtása Spanyolországban

2.2.1. A természetvédelem általános keretei Spanyolországban

Spanyolország 1978-ban elfogadott alkotmánya értelmében az ország politikai és közigazgatási szerkezete decentralizált; területét 17 autonóm régió alkotja (amelyhez azóta még két autonóm város: Ceuta és Melilla csatlakozott). A regionális parlamentek hatásköre az elmúlt két évtized törekvései nyomán mára állandósult, és jelentős autonómiát biztosít az egyes régiók számára.

8. ábra: Spanyolország közigazgatási régiói

Az általános nemzeti jogszabályalkotás előkészítéséért és az ország nemzetközi kötelezettségeiért a központi kormány a felelős. Az autonóm területek joga saját alaptörvényeik megalkotása, külön természetvédelmi intézkedések meghozatala, valamint az, hogy gazdálkodjanak saját természeti erőforrásaikkal.

A Környezetvédelmi Minisztériumot 1996 májusában hozták létre. Hatásköre a környezetvédelmi feladatok széles körét öleli fel, de ezek egy részéért a felelősségen más minisztériumok is osztoznak.

mokkal közösen osztozik. A minisztériumon belül a Környezetvédelmi Főtitkársághoz tartozó Természetvédelmi Főigazgatóság feladata a természetvédelem országos szintű jogi szabályozása.

A kormányközi együttműködést, valamint az országos és regionális feladatokat összehangoló legfelsőbb szerv az Országos Természetmegőrzési és Biodiverzitás Európai Bizottságot is magába foglaló Ágazati Környezetvédelmi Konferencia. Az 1989-ben alapított Nemzeti Természetvédelmi Tanács a központi és regionális kormányok természetvédelmi célú együttműködését felügyeli és koordinálja, valamint működteti a szakértői bizottságokat. A Környezetvédelmi Minisztérium égisze alatt tevékenykedik még a Környezetvédelmi Tanácsadó Testület. Ez egy konzultatív szervezet, melynek munkájában a központi és regionális kormányok, a kutatóintézetek, a szakszervezetek és a társadalmi mozgalmak képviselői vesznek részt.

Az országos szintet tekintve a természeti területek, valamint az állat- és a növényvilág védelméről szóló 1989. évi 4. törvény biztosít jogi kereteket a természetvédelem és a természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás számára. Ezen kívül még számos regionális szabályozás vonatkozik a védett területekre, a fajok védelmére és a természeti erőforrás-gazdálkodásra.

A biológiai sokféleség megőrzésére és az azzal kapcsolatos feladatokra hatályos egyéb rendelkezések a következők:

- az 1302/1986 sz. királyi rendelet a környezetvédelmi hatásvizsgálatról és annak szabályozásáról, és a végrehajtására hozott 1131/1988 sz. királyi rendelet,
- a 439/1990 sz. királyi rendelet, amely a veszélyeztetett fajok országos jegyzékét határozza meg,
- az 1997/1995 sz. királyi rendelet, amely a Spanyolországban található biológiai sokféleség megőrzésére a természetes élőhelyek és a vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül állapít meg előírásokat.

A fentiekén kívül hatályban vannak még az erdőgazdálkodással, vadászattal, tájtervezéssel, tengerpartvédelemmel és egyéb témákkal kapcsolatos nemzeti jogszabályok, amelyeknek közvetlen hatása van a természetvédelemre is.

Spanyolország részes fele a természetvédelmi szempontból legfontosabb nemzetközi egyezmények:

- a Ramsari Egyezmény (1971),
- a Washingtoni Egyezmény (CITES, 1973),
- a Barcelonai Egyezmény a Földközi-tenger védelméről (1976/1995),
- a Berni Egyezmény (1979) és
- a Biológiai Sokféleség Egyezmény (1992).

Tagállamként Spanyolország természetesen az Európai Unió természetvédelmi vonatkozású irányelveinek és rendszabályainak hatálya alá is tartozik.

A természetvédelem jelenlegi országos célja „A biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható használatának spanyolországi stratégiája” című dokumentumban megfogalmazott feladatok végrehajtása. Ez a stratégia:

- értékeli a biológiai sokféleség helyzetét Spanyolországban,
- azonosítja a sokféleség csökkenését okozó folyamatokat,
- megteremti a biológiai sokféleség megővését és bölcs használatát célzó országos politika általános kereteit és
- kijelöli a jövőbeli ágazati tervek és a kitűzött célok megvalósítását biztosító speciális programok vezérfonalait.

Napjainkra már kétségtelenül bebizonyosodott, hogy a biológiai sokféleség elemeinek és a rájuk ható folyamatoknak a tudományos kutatására szükség van. Mindezt oly módon célszerű megvalósítani, hogy a kutatások a monitorozás és a természetvédelmi állapotfelmérések céljait is szolgálják. Ennek érdekében hozták létre 1996-ban a Természetvédelmi Adatbankot azzal a feladattal, hogy összesítsék a különböző kezdeményezésekből (mint pl. az élőhelytípusok, a flóra- és faunaelemek felméréséből és a „Hispanat” projektből) származó, a természeti területekre vonatkozó adatokat (ramsari területek vizes élőhelyei, természetvédelmi oltalom alá eső területek, CORINE Biotopes területek, MAB bioszféra-rezervátumok, Natura 2000 területek stb.).

2.2.2. A biológiai sokféleség helyzete Spanyolországban a számok tükrében

Az EU-tagállamok közül Spanyolország kiemelkedő szerepet tölt be a biológiai sokféleség, illetve az élőhelytípusok és a fajok gazdagságának tekintetében; ezért különleges felelőssége van Európa természeti örökségének megőrzésében. Tény, hogy a jelenlegi 15 EU-tagállam területén található hat biogeográfiai régióból négy (az alpin, az atlantikus, a makarónéziai és a mediterrán) Spanyolországra is kiterjed, a következők szerint:

Az élőhelyvédelmi irányelvben felsorolt élőhelytípusok 58%-a, a kiemelt jelentőségű élőhelytípusok 40%-a megtalálható az ország területén. A II. melléklet listájából a növényfajok 38%-a, az állatok 37%-a előfordul, a kiemelt jelentőségűeknél ez az arány 43% ill. 48%!

9. ábra: Spanyolország biogeográfiai régiói.

Biogeográfiai régió	km ²	%
makarónéziai	7 242,0	1,4
alpin	9 734,5	1,9
atlantikus	56 094,3	11,2
mediterrán	431 699,9	85,5
Összesen	504 769,7	100,0

Az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtásával kapcsolatos technikai munkálatok

A jogszabály végrehajtásának ez a része 1993-ban kezdődött. Első lépésként az I. melléklet élőhelytípusainak és a II. mellékletben szereplő fajoknak az országos felmérései történtek meg. Egy nagyszabású LIFE projekt keretében egy digitális adatbázis és térinformatikai rendszer kialakítása volt a fő célkitűzés.

A közösségi jelentőségű élőhelytípusok országos felmérése

A felméréseket 1:50 000 méretarányban az egész országra kiterjedően végezték. Ez igen nehéz feladatnak bizonyult, mivel az I. mellékletben szereplő élőhelytípusokat újra kellett értelmezni ahhoz, hogy olyan elkülönült szüntaxonómiai egységeket kapjanak, amelyeket terepen pontosan meg lehet különböztetni. Ehhez – a felmérés megalapozó lépéseként – a „Spanyolországi I. mellékletben szereplő élőhelytípusok technikai értelmezésének dokumentuma” című tanulmányt el kellett készíteni. A munka eredményeképpen az előforduló 124 élőhelytípust csaknem 1600 szüntaxonómiai egységre (növénytársulásra) osztották.

A második lépés az élőhelytípusok terepi térképezése volt. 27 egyetemet és 3 kutatóközpontot vontak be a felmérésekbe (kb. 300 kutatót). A terepmunkát biogeográfiai régióként végezték.

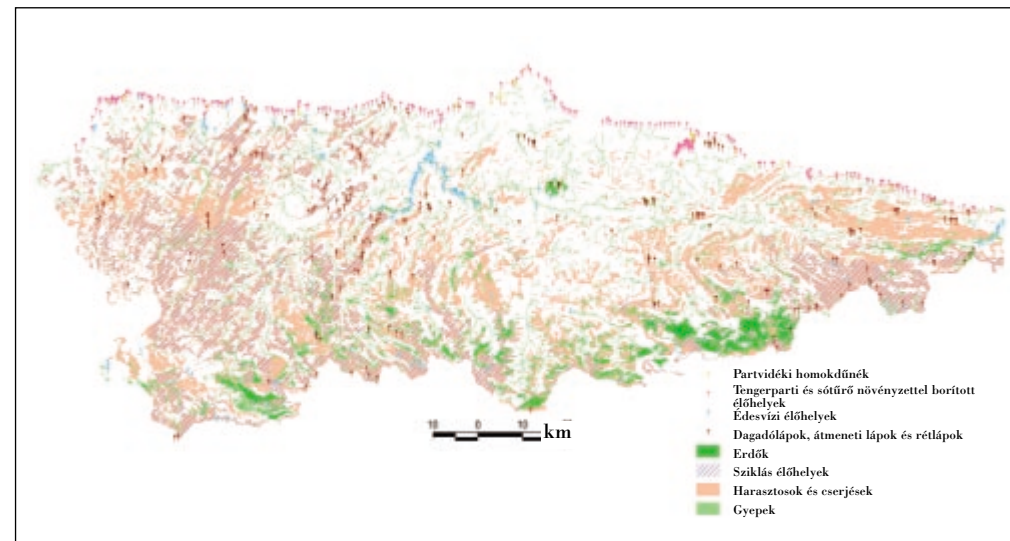
Az élőhelytípusok összetett eloszlása miatt ún. „felmérési egységeket” (FE) használtak „térképezési egységként”. Ily módon minden egyes felmérési egység a következő két adatot tartalmazta a benne található élőhelytípusokra vonatkozóan:

- az adott élőhelytípus borítási százaléka a felmérési egységben,
- az élőhely-szerkezet védettségi foka a felmérési egységben.

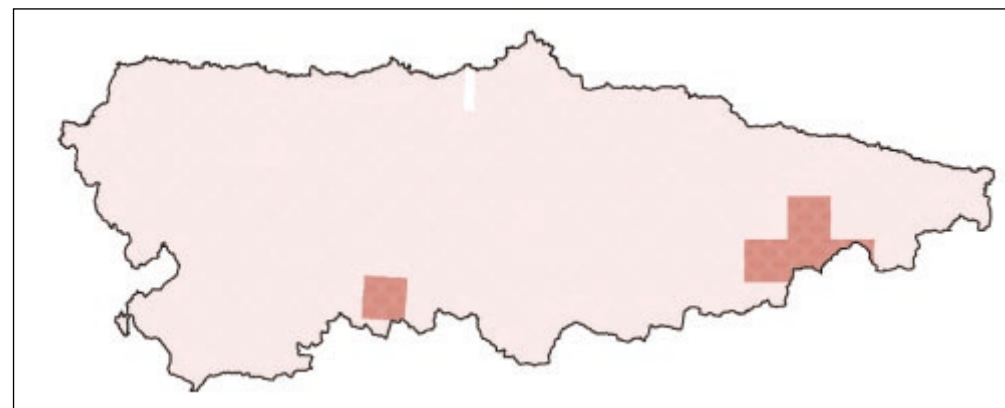
A 15 EU-tagállam közül az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok felmérését Spanyolország végezte el a legrészletesebben.

A kiemelkedő minőségű adatbázisra alapozva lehetővé vált az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok eloszlásának és természetvédelmi helyzetének országos és részletes elemzése. További eredmény, hogy a közösségi jelentőségű területeknek a kijelölése és különösen azok természetvédelmi értékeinek az I. melléklet tükrében történő meghatározása az adatbázis segítségével lényegesen nagyobb megalapozottsággal valósulhatott meg.

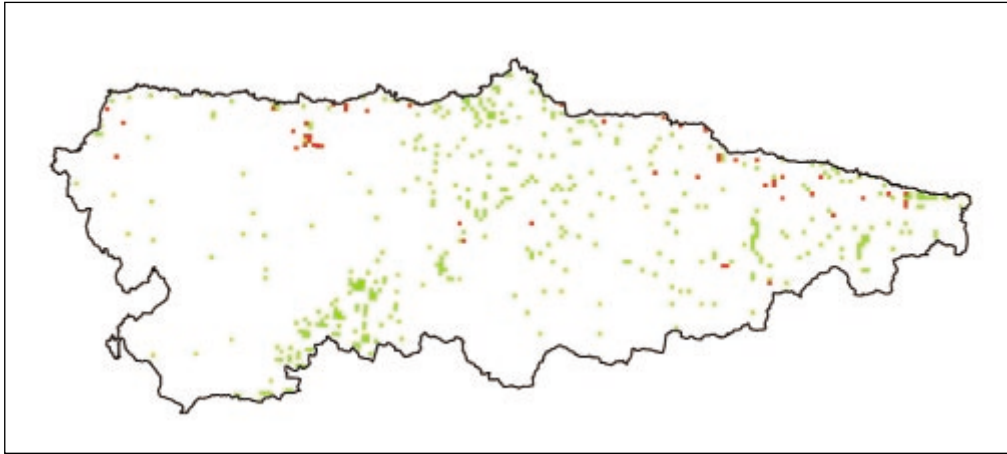
A felmérések során összegyűjtött adatok igen részletesek: 1500 db. 1:50 000 méretarányú térképszelvény és 1600 db. vegetációs egység (társulás), összesen 150 000 db. felmérési egységet alkotva.

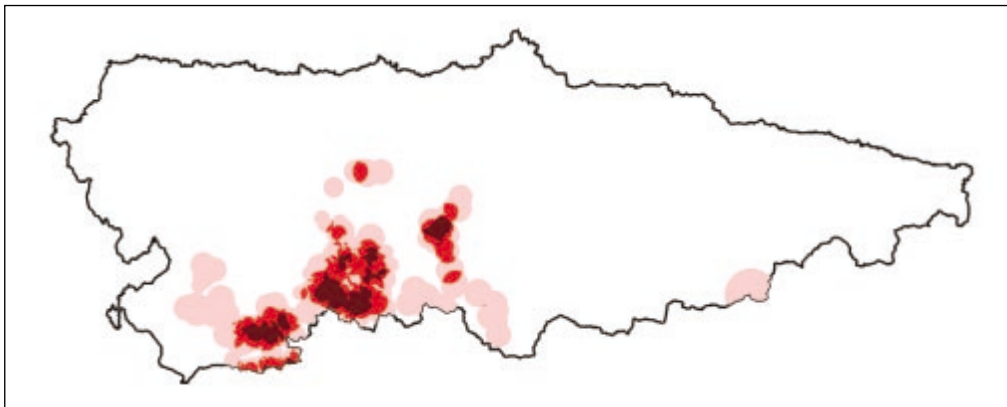
10. ábra I. mellékletben szereplő élőhelytípusok országos felmérése. Asturias Autonóm Közösség..

11. ábra: II. mellékletben szereplő fajok országos felmérése Asturias Autonóm Közösségben, UTM 10x10 km. Havasi cincér *Rosalia alpina* (*).

12. ábra: II. mellékletben szereplő fajok országos felmérése, Asturias Autonóm Közösség, UTM 1×1 km. Kúszó láncpáfrány *Woodwardia radicans*.

13. ábra: II. mellékletben szereplő fajok országos felmérése, Asturias Autonóm Közösség. Kritikus területek/magterületek Barna medve *Ursus arctos*.

A II. melléklet 165, Spanyolországban is előforduló növényfajáról (ebből 70 kiemelt jelentőségű) valamint 74 állatfajáról (11 kiemelt jelentőségű) rendelkezésre álló információ szintén bekerült a térinformatikai rendszerbe. Ezen kívül a kevésbé ismert rendszertani csoportokra (pl. gerinctelenek, halak, páfrányok és mohák) külön felméréseket végeztek. A II. mellékletben szereplő fajok felméréseiből származó információt UTM hálón ábrázolták. Az 1×1-km-es, illetve a 10×10-km-es rácsméretű hálót használták annak függvényében, hogy mennyire részletes ismeretekkel rendelkeztek az adott taxonról.

Fentiekén túlmenően a különleges jelentőségű területeket – magterületeket – a II. mellékletben szereplő kiemelt jelentőségű fajokra és az országos szinten fokozottan veszélyeztetett fajokra nézve szintén feltérképezték és a térképeket digitalizálták.

Ezt a hatalmas információ-mennyiséget nyilvánvalóan csak számítógép segítségével lehetett feldolgozni. Ezért egy térinformatikai rendszert fejlesztettek ki az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok és a II. mellékletben szereplő fajok adatainak tárolására és megjelenítésére. Eleinte Terrasoft szoftverrel végezték az adatkezelést, de az adatbázis mérete és összetettsége miatt a továbbiakban az ESRI ArcInfo és ArcView térinformatikai szoftvert választották. A munka 1997 végére elkészült.

A földrajzi adatbázisok a következőkből állnak:

- alapfedvények (közigazgatási határok, biogeográfiai határok, utak, folyók, népesség, országosan és regionálisan védett területek hálózata),
- az I. mellékletben szereplő élőhelytípusokkal és II. mellékletben szereplő fajokkal kapcsolatos digitális adatok.

2.2.3. Az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtása Spanyolországban

Az élőhelyvédelmi irányelv 1992-es megszületése óta Spanyolország két fő törekvése az EU irányelv nemzeti jogrendbe történő átültetése és az irányelv által előírt közösségi jelentőségű területek országos listájának összeállításával járó szakmai munkálatok elvégzése.

Az EU élőhelyvédelmi irányelv átültetése a nemzeti jogrendbe

Az irányelv nemzeti jogrendbe való átültetése 1995-re teljesült. A hároméves időszakban a következő feladatokat kellett teljesíteni, mielőtt a jogszabályt véglegesen elfogadták volna:

1. egyeztetés a 17 regionális kormányval;
2. egyeztetés a Nemzeti Természetvédelmi Tanáccsal, a társadalmi szervezetekkel és a köztisztviselőkkel;
3. a jogszabály tervezet elfogadása a Nemzeti Államtanácsban;
4. a jogszabály-tervezet elfogadása a Központi Kormányban.

Az élőhelyvédelmi irányelv harmonizációja a nemzeti jogrenddel az 1997/1995 sz. királyi rendeletben történt meg. A rendelet Spanyolország biológiai sokféleségének megőrzésére a természetes élőhelyek és a vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül hozta meg a szükséges intézkedéseket. 1998-ban egy új joganyag látott napvilágot, a 1193/1998 sz. királyi rendelet, a Tanács 97/62/EGK sz. irányelvének harmonizációjára.

A 1997/1995 sz. királyi rendelet úgy rendelkezik, hogy az autonóm közösségek feladata a javasolt közösségi jelentőségű területek listájának előkészítése és a jegyzék aktualizálása, a központi kormány pedig az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtásának országos koordinálását végzi.

2.2.4. A közösségi jelentőségű területek országos listájának elemzése és értékelése

A reprezentativitás kritériuma az I. mellékletben szereplő élőhelytípusoknál

Annak megítélésére, hogy a javasolt közösségi jelentőségű területek kellő mértékben képviselik-e az adott élőhelytípust, mind mennyiségi, mind minőségi szempontokat kell figyelembe venni (ez az ún. reprezentativitási kritérium).

Az egyes felmérési egységekhez kapcsolódó attribútumok lehetővé tették, hogy az élőhelytípusok védelmében betöltött szerepük alapján a felmérési egységeket hierarchikus sorrendbe rendezzék. Ily módon a következő információ becslés szintű meghatározása volt lehetséges:

- az élőhelytípusok kiterjedése a felmérési egységekben,
- az élőhelytípus kiterjedése az egyes felmérési egységekben a kérdéses élőhelytípus országos borításával összevetve,
- az élőhelytípusok funkciójának és szerkezetének megőrzését szolgáló védettségi szint az egyes felmérési egységekben,
- a felmérési egységnek a kérdéses élőhelytípus védelmében betöltött szerepének értékelése.

Ezek a kritériumok hasonlóak az élőhelyvédelmi irányelv III. mellékletének első szakaszában szereplőkhöz (országos listák készítése), így később felhasználhatóak annak megítélésére, hogy egyes területek az I. mellékletben szereplő élőhelytípusokat mennyire reprezentatív módon fedik le.

Az elemzésbe a fentiekén kívül az élőhelytípusok országos szintű védelmi helyzetére vonatkozó adatok kerültek be. A „kiemelt jelentőség kritériumát” az élőhelytípusok ritkaságának becslésével erősítették meg. Ezt a feladatot az egyes élőhelytípusok országos szintű veszélyeztetettségi fokát figyelembe vevő ritkasági kategóriák definiálásával hajtották végre.

Ily módon kiderült, hogy néhány kiemelt jelentőségű élőhelytípus meglehetősen gyakori az országban (pl. az atlantikus régióban a 4020-as számú: a „Dél-atlanti nedves fenyérek *Erica ciliaris* és *Erica tetralix* fajokkal”), míg mások, melyeket nem nyilvánítottak kiemelt jelentőségűnek az irányelvben, igen ritkának bizonyultak országosan (pl. néhány tengerparti élőhely, *Quercus faginea* és *Quercus suber* erdők).

Egyértelműen bebizonyosodott, hogy ezt a módszert alkalmazva az élőhelytípusok jelenlegi helyzetének elemzése a valósághoz sokkal közelebb álló képet nyújt, mintha csak a kiemelt jelentőség kritériumát vennék figyelembe. A munka kiindulási célját tekintve a legfontosabb eredmény pedig az, hogy így a javasolt közösségi jelentőségű területek kijelölése sokkal hatékonyabb, azaz a Natura 2000 hálózatban a veszélyeztetett élőhelytípusok reprezentáltsága sokkal inkább megfelelő lesz.

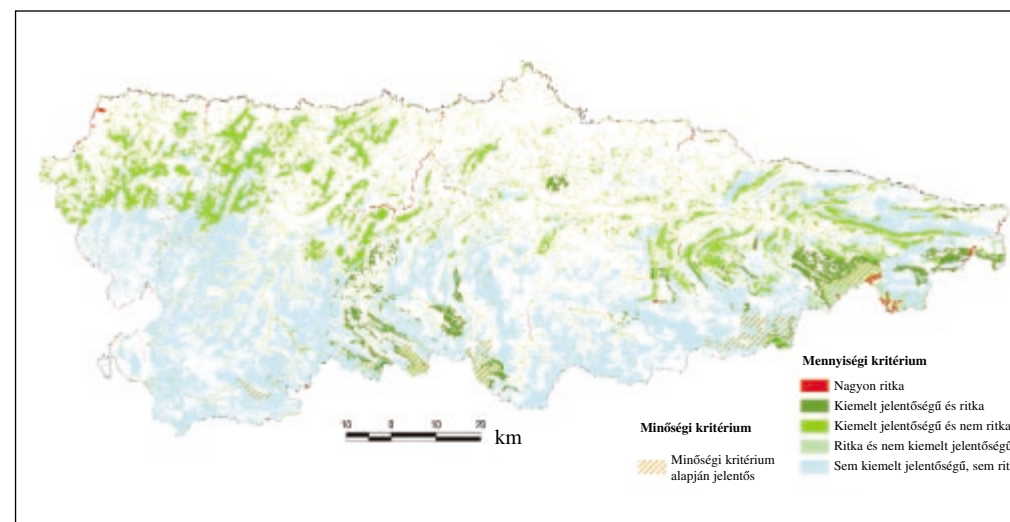
Annak érdekében, hogy a spanyol felterjesztés a többi tagállam területi javaslataival összhangban legyen, a kiemelt jelentőség kritériumát a ritkasággal súlyozták és az alábbi kategóriákat kapták:

Kategória	Élőhelytípus leírása
1	Nagyon ritka (kiemelt jelentőségű és nem kiemelt jelentőségű)
2	Kiemelt jelentőségű és ritka
3	Kiemelt jelentőségű és nem ritka
4	Ritka és nem kiemelt jelentőségű
5	Sem kiemelt jelentőségű, sem ritka

Az elemzéskor végül a felmérési egységeknek az egyes élőhelytípusok megőrzésében játszott minőségi jelentőségét is figyelembe vették. Ezt az információt a felmérési egységekben található élőhelytípusok szerkezetének és funkciójának védettségi fokából, illetve azoknak az adott biogeográfiai régióban észlelt százalékos borításából nyerték.

Minden egyes élőhelytípusra megállapították, hogy a javasolt közösségi jelentőségű területek listájában a teljes terület hány százalékának kell szerepelnie. A százalékok meghatározásánál figyelembe vették az adott élőhelytípus helyzetét, ezen kategóriák szerint.

14. ábra a reprezentativitás vizsgálatára mutat példát az atlantikus régióból.

14. ábra: I. mellékletben szereplő élőhelytípusok országos felmérése, Asturias Autonóm Közösség. Reprezentativitás és védettségi kategóriák.

2.2.5. A reprezentativitás kritériuma a II. mellékletben szereplő fajoknál

A II. mellékletben szereplő fajok reprezentativitás kritériumának vizsgálata az élőhelyvédelmi irányelv III. mellékletében – az értékelés első szakaszára – megállapított szempontok szerint történt, figyelembe véve a fajok veszélyeztetettségi fokát.

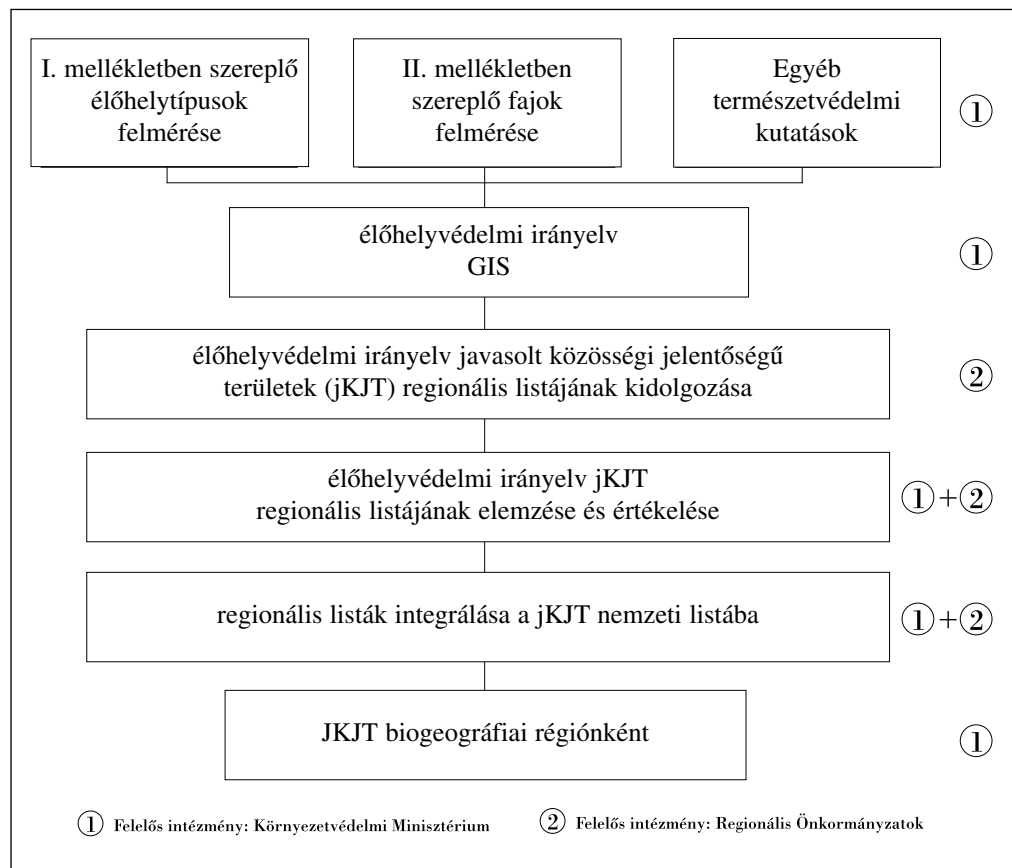
A súlyosan veszélyeztetett fajokra vonatkozó információkat a felmérésben így kritikus- vagy magterületekként jelenítik meg, amelyeket úgy kell értelmezni, mint „a faj kedvező természetvédelmi helyzetét fenntartani képes legkisebb területet” (lásd a barna medve példáját korábban).

A többi faj országos felmérése UTM térképeken történt, amelyek az elterjedési területeket jellemzik a kritikus vagy magterületek helyett. Ezekre a fajokra az elterjedési terület különböző százalékát kell lefedni a javasolt közösségi jelentőségű területek listájával annak érdekében, hogy a kedvező természetvédelmi helyzet biztosítva legyen.

2.2.6. A Natura 2000 folyamat spanyolországi helyzetének áttekintése

Az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtása a központi kormány (a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Főigazgatósága), és a 17 regionális kormány közös feladata.

A végrehajtás szervezésére egy munkacsoportot hoztak létre, mely a 15. ábrán bemutatott munkákat végzi.

15. ábra: A Natura 2000 program szervezeti felépítése Spanyolországban.

A központi kormány feladata:

- a mellékletben szereplő élőhelytípusok és fajok országos felméréseinek a koordinálása,
- az élőhelyvédelmi irányelv térinformatikai rendszerének kifejlesztése, és
- technikai szolgáltatás a regionális kormányoknak a jKJT-k regionális listáinak kidolgozásához.

A regionális kormányokra hárult:

- a védett területek regionális hálózata és a különleges madárvédelmi területek digitális térképének az elkészítése,
- a regionális hálózatok reprezentativitásának ellenőrzése és amennyiben szükséges, azok további területekkel való kiegészítése,
- a javasolt területekről a Natura 2000 űrlapok kitöltése.

Spanyolország először összesen 861 közösségi jelentőségű területet javasolt (beleértve a különleges madárvédelmi területeket), 87 000 km² összterülettel. Ez az ország területének közel 17%-a.

Napjainkra kiderült, hogy az országos lista nem elégséges ahhoz, hogy az élőhelytípusokat és a fajokat megfelelő mértékben lefedje (azaz nem felel meg a reprezentativitás kritériumnak). A különböző biogeográfiai régiók listáit bővíteni kellett. 2002 elején 303 különleges madárvédelmi terület 61 832 km² összkiterjedésben (12,3%), és 1219 közösségi jelentőségű terület (115 636 km², 22,9%) szerepelt a javaslatban. Ugyancsak kiemelt figyelmet fordítanak a különleges madárvédelmi területekre; ezek bővítéséhez a BirdLife International által javasolt IBA területek szolgálhatnak alapul.

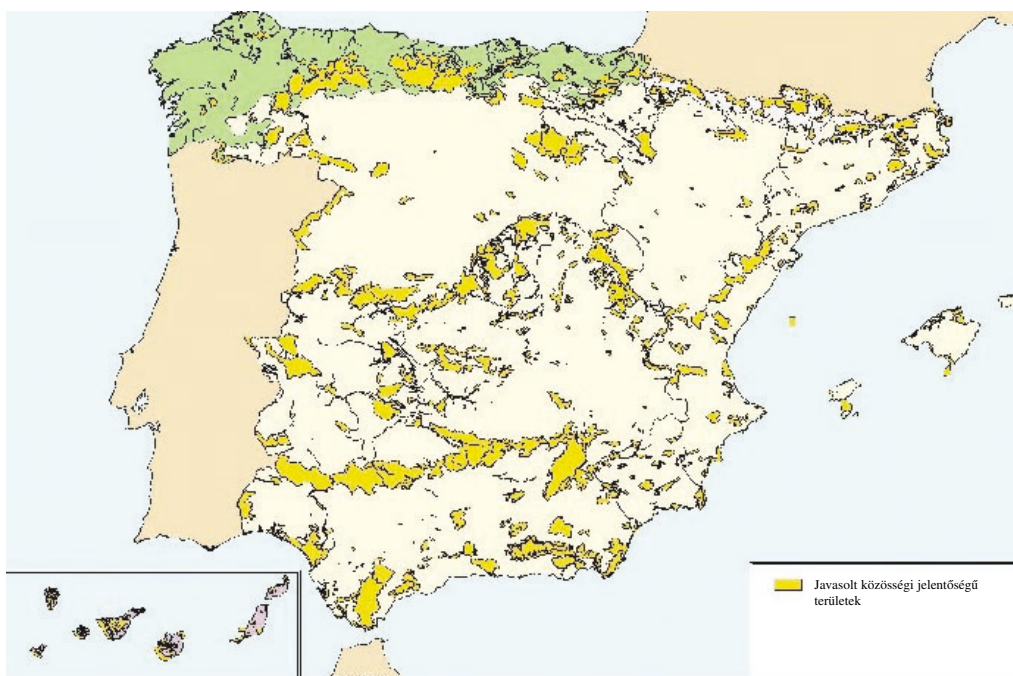
6. táblázat. A spanyolországi javasolt Natura 2000 területek (első szakasz 2001-ig)

biogeográfiai régiók	területek száma	terület (ha)			szárazföldi terület összesen	szárazföldi területek aránya (%)
		szárazföldi	tengeri	összesen		
makaronzia	174	283 627	176 537	460 164	744 965	38,1
alpin	30	365 000		365 000	973 096	37,5
atlantikus	140	1 203 307	11 322	1 214 629	5 609 294	21,5
mediterrán	534	6 936 688	155 966	7 092 654	43 301 711	16,0
Összesen	861	8 401 231	343 825	8 745 056	50 628 796	16,6

A javasolt közösségi jelentőségű területek biogeográfiai regionális listái

A makaronziai listát az Európai Bizottság és a tagállamok két szemináriumon vitatták meg (Kanári-szigetek, 1996; Azori-szigetek, 1997). A Kanári-szigetek Autonóm Község a jegyzéket társadalmi egyeztetésre közzétette, majd ezt követően a szigetek kormánya 1999 októberében azt jóváhagyta. Az Európai Bizottság a makaronziai biogeográfiai régió (Spanyolország és Portugália) közösségi jelentőségű területeinek jegyzékét hivatalos formában közzé tette (2002/11/EK sz. döntés).

Az alpin listát 1997 áprilisában továbbították az Európai Bizottságnak. 1999 júliusában a listát kibővítették. Az 1998 októberében, Salzburgban tartott alpin szemináriumon a régiót a hegy-

16. ábra: A javasolt közösségi jelentőségű területek Spanyolországban (első szakasz).

17. ábra: A MvT-k elhelyezkedése Spanyolországban (1999 végén).

ségek alapján felosztották. Egy másik szemináriumot a Pireneusok országai számára Ordesában tartottak meg (1999 szeptember) majd egy alpin szemináriumra Brüsszelben kerül sor (2001). Jelenleg az Európai Bizottság ajánlásait építik be a listába, ami várhatóan annak további bővüléséhez vezet.

Az atlantikus listát 1998. januárjában továbbították az Európai Bizottságnak. A bővítésére 1999 júliusában került sor. Eddig két szemináriumot rendeztek (1999 szeptember, Kilkee; és 1999 november, Párizs). Jelenleg az Európai Bizottság ajánlásait építik be a listába, amit még tovább kell majd bővíteni.

A mediterrán lista története különösen bonyolult, a régió kiterjedése és természeti, valamint politikai/közigazgatási összetettsége miatt. Először 1998 januárjában küldték el az Európai Bizottságnak a listát és 1999 március, május és szeptember hónapjaiban történt meg annak kibővítése. Eddig két szemináriumot rendeztek meg (1998, Thessaloniki; 1999 november, Sesimbra). Most az Európai Bizottság ajánlásait építik be a listába, amit tovább kell majd még bővíteni. A következő mediterrán szemináriumra 2000 telén került sor, a véglegesítés hamarosan várható.

Natura 2000 kezelési tervek

A Natura 2000 hálózat spanyolországi kialakításának alaptervei már az 1989. évi 4. törvényben, a természeti erőforrások rendszerezési tervében is megtalálhatók. A kezelési tervek alkalmazása az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének tükrében mind a már védett, mind pedig a védelemre tervezett területek esetében különös jelentőséggel bír. A Natura 2000 hálózat eredményes kialakításához szükséges a természetvédelmi jogszabályok összehangolása a többi terület jogi szabályozásával és a társadalmi-gazdasági fejlődéssel, különösen a vidéki területeken. Ebben az átfogó munkában kulcsszerepet kapnak az EU társfinanszírozási eszközei (LIFE Program, Kohéziós és Strukturális Alapok, Közös Agrárpolitika).

Kísérleti projektként a Spanyol Területfejlesztési Terv (2000–2006) tartalmaz a természetvédelemmel (fajok, ökoszisztémák és tájfenntartás, oktatás és szemléletformálás), valamint az erdőgazdálkodással kapcsolatos különleges pénzügyi fejezeteket. Ily módon a regionális kormányok által támogatott Natura 2000 területekre vonatkozó tevékenységek társfinanszírozása megoldható lesz.

3. MAGYARORSZÁG FELKÉSZÜLÉSE A MADÁRVÉDELMI ÉS AZ ÉLŐHELYVÉDELMI IRÁNYELVEK VÉGREHAJTÁSÁRA

3.1. Az EU és a hazai szakmapolitikai célkitűzések összehasonlítása

A hazai 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről és a 92/43/EGK irányelv egyaránt deklarálja, hogy a természetes élőhelyeknek, a növény- és állatvilág egészének, összességében a biológiai sokféleségnek a védelme alapvető közérdek. A hazai szabályozás ezen túlmenően az élettelen természeti értékek megőrzésére és a tájvédelemre is kiterjed.

Magyarország számos természetvédelmi értéke az ország sajátos biogeográfiai adottságaiból fakadóan európai jelentőségűnek tekinthető. Ezért is különösen fontos, hogy ezen értékek jelentős részét a mai napig sikerült megőriznünk. Ez a helyzet egyrészt azzal magyarázható, hogy a természet terhelése nálunk alacsonyabb mértékű volt, mint általában a nyugat-európai országokban (mivel az iparosítás és infrastruktúra-fejlesztés hazai szintje a korábbiakban elmaradt az EU országok többségének fejlettségi szintjétől); másrészt a hagyományokra épülő, szervezett természetvédelmi tevékenységnek köszönhető. Az Unióhoz történő csatlakozáskor hazánk így számottevő természeti örökséget visz „apportként” a közösségbe. Ennek a természeti örökségnek a védelme a csatlakozás után már nem csupán nemzeti kötelességünk, de az EU jogszabályai által lefektetett közösségi feladatunk is lesz. A feladat az, hogy hazánk gazdaságát és infrastruktúráját oly módon fejlesszük, hogy közben – okulva a fejlett gazdaságú országok e téren korábban elkövetett hibáiból – szerencsés módon megmaradjon természeti értékeinket megőrizzük, eleget téve a nemzetközi egyezmények (pl. Ramsari Egyezmény, a Biológiai Sokféleség Egyezmény stb.) által szorgalmazott „fenntartható használat” („sustainable use” vagy „sustainable development”) elvének. Fentiek alapján elmondható, hogy az Európai Unió és a Magyar Köztársaság természetvédelmi céljai és törekvései általában összhangban vannak, de a csatlakozásra való felkészülés során még sok további feladat vár ránk annak érdekében, hogy (a saját) és az EU követelményeinek egyidejűleg megfeleljünk.

3.2. A csatlakozási tárgyalások

A két irányelvből fakadó feladatok teljesítését az Európai Bizottságnak az 1999 júliusában átadott tárgyalási álláspontjában a magyar kormány vállalta. Hazánk a természetvédelem terén tehát nem kért átmeneti időt a jogszabályok végrehajtására.

A csatlakozási tárgyalások során a többi tárgyaló országhoz hasonlóan technikai kiigazításokat kértünk a két, jelen kötetben tárgyalt természetvédelmi irányelv mellékleteiben felsorolt fajok/élőhelytípusok jegyzékének módosítására. Az új biogeográfiai régió mellett, amivel hazánk gazdagítja majd az Európai Uniót (a Pannonicum), négy madárfaj felvételét javasoltuk a madárvédelmi irányelv I. mellékletére, 10 vadászható madárfaj feltüntetését pedig a II/2 mellékleten. Az élőhelyvédelmi irányelv esetében 8 új élőhelytípust, mintegy 50 növény- és 50 állatfaj (vagy annak egyik alfajának) felvételét javasoltunk a II., IV. és V. mellékletekre. Tucatnyi, hazánkban még szerencsére elég gyakori faj esetében pedig kértük az ún. földrajzi lehatárolást.

Az Európai Bizottság Környezetvédelmi Főigazgatósága mind a 12 tárgyaló ország javaslatát bekérte. A javaslatok közös megvitatása szakmai egyeztetések keretében. Körvonalazódott az élőhelytípusok és fajok azon köre, amellyel módosulhat (jórészt bővíthet) az irányelvek mellékleteinek tartalma. A konkrét listát a csatlakozási szerződés fogja tartalmazni. Az irányelvek végrehajtására való megfelelő felkészülés érdekében viszont sürgősen el kellett kezdeni a hazánkban előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok országos felmérését. A Phare projekt egyik eredménye éppen az előzetes listák összeállítása.

3.3. A Natura 2000 hálózat kialakításának helyzete

A Natura 2000 területek listájának szakmai megalapozását célzó, sok közreműködőt mozgósító munkálatokról részletesebb tájékoztatást jelen sorozat második és harmadik kötetei adnak.

A szakmai javaslatok alapján az állami természetvédelem területi szervei, a nemzeti park igazgatóságok dolgozzák ki a konkrét területekre vonatkozó javaslatokat, és a jogszabályokban előírt egyeztetési eljárások után azokat felterjesztik a Környezetvédelmi Minisztériumnak, amely a végső szakmai és a közigazgatási (tárcaközi) egyeztetés felelőse.

A különleges madárvédelmi területeket kinyilvánító jogszabályokat vállalkásunk szerint még a csatlakozás előtt megalkotjuk. A javasolt közösségi jelentőségű területek jegyzéke kormányzati jóváhagyásának pontos jogi formáját egy, a tervek szerint a Natura 2000 hálózat kialakításának feltételeit szabályozó kormányrendelet fogja kimondani.

3.3.1. madárvédelmi irányelv

Magyarország főbb feladatai a madárvédelmi irányelv végrehajtására

Az irányelv kapcsán a tagállamok legfontosabb és leginkább összetett feladata a madárvédelmi területek kijelölése, illetve azok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása. Az I. mellékletben felsorolt 181 fajból hazánkban 78 fordul elő rendszeresen (melyből 12 csak átvonuló vagy telelő faj), 6 további faj állománya jelenleg olyan kicsi, hogy önmagában madárvédelmi terület kijelölése az alapján nem indokolt. Számos ide tartozó fajnak a magyarországi állománya már most megfelelő területi védelemben részesül, azonban az irányelv kritériumai szerint további területek jelölendők ki csatlakozásunk időpontjáig.

A jogszabályalkotás terén a madárvédelmi területek kihirdetésén túlmenően legfontosabb feladatunk az európai vadon élő madárfajok megfelelő védelmének biztosítása. E fajokat tételesen nem sorolja fel az irányelv, azonban az Európai Bíróság egy későbbi állásfoglalása szerint ide tartozik valamennyi természetes módon Európában előfordult madárfaj (így az amerikai és ázsiai eredetű kóborlók is). A Környezetvédelmi Főigazgatóság ezt követően közzétett egy listát e fajokról, melyek közül 327 korábban nem volt védett még Magyarországon (mivel hazánkban korábban még elő sem fordultak), ezért kereskedelmük, birtoklásuk tilalmát a csatlakozásig ki kell hirdetni. Ezt a feladatot teljesítettük a környezetvédelmi miniszter 13/2001 (V.9.) sz. rendeletével.

A vadászattal kapcsolatban elmondható, hogy a hazánkban vadászható madárfajok mind szerepelnek a II. mellékletben (bár néhány a II/2. mellékletben, így ezeknél technikai kiigazításra lesz szükség hazánk nevének feltüntetése céljából), továbbá az V. melléklet tiltott vadászati módszerei is mind

tiltottak nálunk. Az irányelv kategorikusan megtiltja a vadászatot a költőhelyre való vonulás idején és a fészkelési szezonban, ezért a vadászati idényeknek január 31-ig valamennyi faj esetében be kell fejeződniük. E követelménynek jelenleg az erdei szalonka esetében nem felel meg hazánk jogrendje, így annak tavaszi vadászatát meg kell szüntetni, hacsak a csatlakozást követően nem engedélyez a Európai Bizottság Magyarország számára derogációt e téren, az irányelv által biztosított keretek között.

A vadászható madárfajok elejtett példányainak kereskedelme jelenleg nem esik korlátozás alá. Igaz, ez eddig nem is volt olyan mértékű, hogy jogszabályi intézkedést igényelt volna. Ugyanakkor ezt a kérdést az Európai Unióhoz való csatlakozásunkig szintén jogszabályban kell rendezni, legalább a vetési lúd, bőjti réce, kerceréce, balkáni gerle és a vadászható varjúfélék esetében, mivel ezek nem szerepelnek a III. mellékletben.

7/a. táblázat: Az I. függeléken szereplő, hazánkban rendszeresen fészkelő madárfajok (fok. v.=fokozottan védett; SPEC=a BirdLife International által definiált, ún. SPEC veszélyeztetettségi kategóriák).

1	Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	(fok. v.; SPEC2)
2	Bölgébika (<i>Botaurus stellaris</i>)	(SPEC3)
3	Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	(SPEC3)
4	Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	(SPEC3)
5	Üstökösgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	(fok. v.; SPEC3)
6	Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	(fok. v.)
7	Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	(fok. v.)
8	Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	(fok. v.; SPEC3)
9	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	(fok. v.; SPEC3)
10	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	(fok. v.; SPEC2)
11	Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
12	Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	(fok. v.; SPEC2)
13	Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	(fok. v.; SPEC1)
14	Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	(SPEC4)
15	Barna kánya (<i>Milvus migrans</i>)	(fok. v.; SPEC3)
16	Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	(fok. v.; SPEC4)
17	Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	(fok. v.; SPEC3)
18	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
19	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	
20	Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	(fok. v.; SPEC2)
21	Békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	(fok. v.; SPEC1)
22	Kis héja (<i>Accipiter brevipes</i>)	(fok. v.; SPEC3)
23	Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	(SPEC3)
24	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	(fok. v.; SPEC3)
25	Szirti sas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	(fok. v.; SPEC3)
26	Törpesas (<i>Hieraaetus pennatus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
27	Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)*	(fok. v.)
28	Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)*	(fok. v.)
29	Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	(fok. v.)

*A I. mellékletben még nem szerepel, de az irányelvmódosításakor a listára kerül.

7/a. táblázat folytatás

30	Császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>)	(fok. v.)
31	Pettyes vízcisibe (<i>Porzana porzana</i>)	(SPEC4)
32	Kis vízcisibe (<i>Porzana parva</i>)	(SPEC4)
33	Törpe vízcisibe (<i>Porzana pusilla</i>)	(fok. v.; SPEC3)
34	Haris (<i>Crex crex</i>)	(fok. v.; SPEC1)
35	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	(fok. v.; SPEC1)
36	Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
37	Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	(fok. v.)
38	Ugartyúk (<i>Burhinus oedipnemus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
39	Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	(fok. v.; SPEC3)
40	Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)*	(fok. v.)
41	Szerecsensirály (<i>Larus melanocephalus</i>)	(SPEC4)
42	Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	(SPEC3)
43	Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	(fok. v.; SPEC3)
44	Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	(fok. v.)
45	Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	(fok. v.; SPEC3)
46	Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	(fok. v.; SPEC3)
47	Urali bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	(fok. v.)
48	Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	(fok. v.; SPEC3)
49	Lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	(SPEC2)
50	Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>)	(SPEC3)
51	Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	(fok. v.; SPEC2)
52	Hamvas küllő (<i>Picus canus</i>)	(SPEC3)
53	Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	
54	Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	(SPEC4)
55	Közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>)	(SPEC4)
56	Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	(fok. v.)
57	Sziki pacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>)	(fok. v.; SPEC3)
58	Erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)	(SPEC2)
59	Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	(SPEC3)
60	Kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>)	(fok. v.; SPEC3)
61	Fülemülesitke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	
62	Csíkosfejű nádiposzáta (<i>Acrocephalus paludicola</i>)	(fok. v.; SPEC1)
63	Karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)	(SPEC4)
64	Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	
65	Örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)	(SPEC4)
66	Töviszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>)	(SPEC3)
67	Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	(SPEC2)
68	Kerti sármány (<i>Emberiza hortulana</i>)	(fok. v.; SPEC2)

*A I. mellékletben még nem szerepel, de az irányelv módosításakor a listára kerül.

Magyarországon rendszeresen átvonul vagy tel:		
1	Kis lilik (<i>Anser erythropus</i>)	(fok. v.)
2	Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	
3	Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	(SPEC4)
4	Halászsas (<i>Pandion haliaetus</i>)	(fok. v.)
5	Daru (<i>Grus grus</i>)	
6	Havasi lile (<i>Charadrius morinellus</i>)	
7	Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	
8	Pajzsoscankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	
9	Vékonycsőrű póling (<i>Numenius tenuirostris</i>)	(fok. v.)
10	Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>)	

A különleges madárvédelmi területek és az IBA-területek kapcsolata

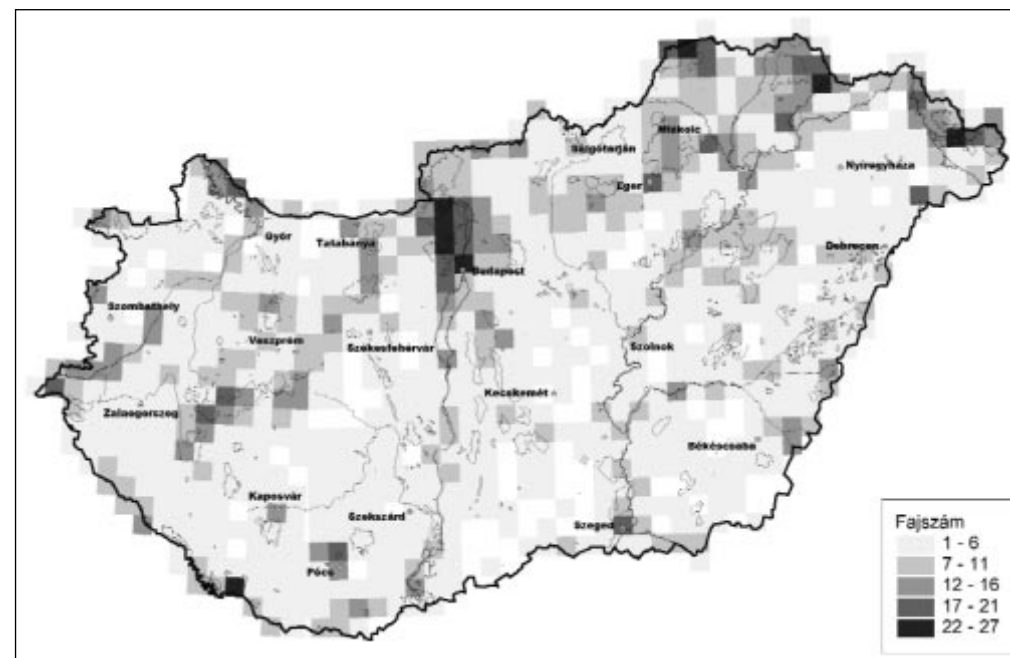
A BirdLife International az elmúlt időszakban világszerte összeállította azoknak a területeknek a jegyzékét, melyek madárvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségűek. A hasonló szelekciós kritériumok kapcsán az egyes tagállamokban értelemszerűen nagy átfedés várható az ország IBA-jegyzéke és a különleges madárvédelmi területek jegyzéke között, bár eltérések előfordulhatnak az alábbi okokból:

- a két jegyzékhez a felmérés időszaka nem feltétlenül volt átfedésben, egyes területek állapota időközben romolhatott, másoké kedvezőbbé vált a madarak számára; esetleg a gyűjtött ismeretek váltak pontosabbá,
- a területek kiválasztásánál figyelembe vett fajok köre nincs teljes átfedésben (az IBA-területek meghatározásakor eredetileg a kedvezőtlen helyzetű, ún. SPEC-fajokat vették figyelembe, míg a KMT-területekhez elsősorban az irányelv I. mellékletében felsorolt fajokat),
- az IBA-területek kijelölésének semmiféle jogkövetkezménye nem volt, mert ez egyfajta ajánlásnak tekinthető az adott ország kormánya számára a kiemelt védelem elősegítése érdekében. A KMT-területek kedvező természetvédelmi állapotának megőrzése ugyanakkor azok kijelölésétől fogva kötelessége a tagállamoknak.

Így néhány olyan fajt is figyelembe kell venni az KMT-kijelölések során, amelynek állományát az IBA-területeknél eredetileg nem vették figyelembe (ilyen pl. a kis kócsag). Az eltérések dacára a BirdLife International által összeállított IBA-jegyzék igen hasznos eszköz a területek kijelölése során. Amennyiben egyéb tudományos adatok nem állnak rendelkezésre a mellékleten szereplő fajok állományát illetően, az Európai Bizottság az ország IBA-jegyzékéhez viszonyítja a kijelölt területek kiterjedését.

3.3.2. Az élőhelyvédelmi irányelv

A Natura 2000 hálózat kialakításához szükséges felméréseket jelentős mértékben a korábbi évtizedek munkájára alapozva végezhetjük el. A twinning program munkatervének megfelelően a spanyol előcsatlakozási tanácsadó, Carlos Villalba egy ArcView térinformatikai adatbázisban összesítette a 2001-ben rendelkezésre álló, II. mellékleten megtalálható (és a módosítási ja-

18/a. ábra: A II. mellékletben szereplő fajok sűrűsége 10x10 km-es UTM rácsban.

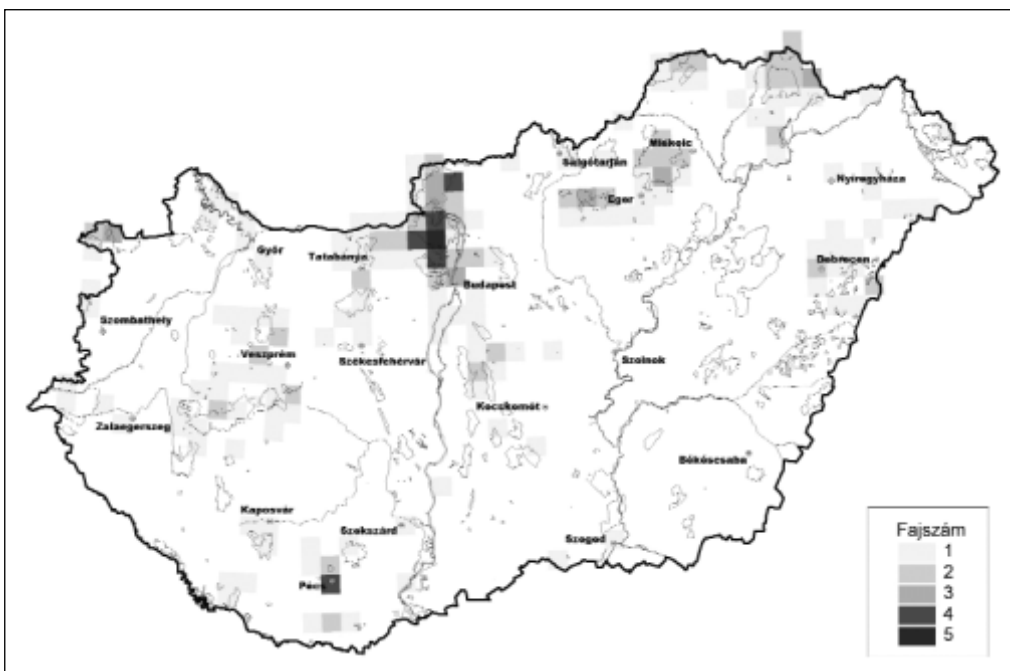
vaslatok közül eddig kedvező fogadtatásra talált) növény- és állatfajokra vonatkozó hazai adatokat. Az adatbázisban tárolt lelőhelyek UTM kódjai segítségével kiszámolta a II. mellékletben szereplő fajok, valamint azok szűkebb körének, a kiemelt jelentőségű fajok sűrűségének országos eloszlását (vö. Villalba, 2001).

A 18. ábrán látható fajszámsűrűség a tudásunk adott szintjén történő feldolgozás eredménye. Feltűnő, hogy Budapest környékén, különösen a Budai-hegységben és a Pilisben, a Börzsönyben nagy a II. mellékletben szereplő és kiemelt jelentőségű fajok száma. Ez részben azzal magyarázható, hogy a biológusok legnagyobb része fővárosi, tehát az észlelt eloszlás a megfigyelők, adatrögzítők sűrűségének köszönhető. Bár valószínűleg egy ilyen jellegű torzítás nem zárható ki, valós ökológiai és biogeográfiai tényezők miatt a középhegységek fajgazdagsága tény. A fővárosi agglomerációban található biológiai sokféleség gazdagsága, „torlódása” pedig nem szolgál meglepetésként a szakemberek számára.

A fenti térképeken ábrázolt fajszámsűrűség a Natura 2000 hálózat kialakításának további munkálatai során, tudásunk gyarapodásával és ismereteink elmélyülésével némileg módosulhat.

Az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok közül a 8. táblázatban felsoroltak hazai jelenlétével számolunk (a kedvező fogadtatást nyert magyar javaslatok dőlt és félkövér betűvel, a Natura 2000 kód feltüntetve):

Az élőhelytípusok hazai értelmezésére jó alapot nyújtanak a jelentős magyar növényökológiai és vegetációtérképezési hagyományok. A veszélyeztetett élőhelyek listáját és részletes leírását tartalmazó Vörös Könyvben (Borhidi és Sánta, 1999) felállított fitocönológiai rendszer, valamint a nem csak a növénytársulásokat magába foglaló, a biodiverzitás-monitorozás meg-
alapozása céljából készült Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer

18/b. ábra: A II. mellékletben szereplő kiemelt jelentőségű fajok sűrűsége

8. táblázat: az I. mellékletben szereplő élőhelytípusok magyar nevei, értelmezései és Á-NÉR kódjai

Kód és magyar név	Ide sorolandó élőhelyek	Nem ide tartozó élőhelyek	Á-NÉR megfelelés
1530 * Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	minden szikes gyept és mocsarat ide kell sorolni	nem tartozik ide a sziki tölgyes (9110)	F1, F2, F3, F4, F5, B6, A5
2340 * Pannon kilúgozó-dott dűnék	mészkerülő ezüstperjések: két somogyi homoki társulás tartozik ide: Thymo-Festucetum és Festuco dominii-Corynephorretum	a többi homoki gyept (mert azok 6260 alá sorolandók)	G1 kicsi része
3130 Oligo-mezotróf állóvizek <i>Littorelletia uniflorae</i> és/vagy <i>Isoetio-Nanojuncetea</i> vegetációval	törpekákás iszapnövényzet: a természetesebb kialakulású iszapnövényzet	rizsföldek és szántók iszapnövényzete	I2 és O2 egy része, (nem Á-NÉR logikájú kategória)

Összeállította: Molnár Zsolt, MTA ÖBKI, 2001. Kidolgozásában részt vettek: a független élőhelyek országos értékelésében részt vett kollégák, valamint a nemzeti park igazgatóságok Natura 2000 koordinátorai. Dőlt betűvel a magyar javaslatok szerepelnek.

Felhasznált tanulmányok:

- Borhidi A. és mtsai (2000): Hungarian Additions to Interpretation Manual of European Union Habitats Interpretation Manual of European Union Habitats, 1996
- Fekete Gábor és Rédei Tamás (1995): Aktualizált CORINE habitatlista
- Fekete Gábor és mtsai (1997): Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer

8. táblázat folytatása

Kód és magyar név	Ide sorolandó élőhelyek	Nem ide tartozó élőhelyek	Á-NÉR megfelelés
3150 Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	a megnevezetteken kívül a visszaduzzasztott folyószakaszok is ide tartoznak	–	A1, A2 és A3 nagyobb része, (nem Á-NÉR logikájú kategória)
3160 Természetes disztróf tavak és tavacsok	a láptavak, a teljesen ellaposodott holtmedrek	a láposodás elején járó holtmedrek	A4 egy része, (nem Á-NÉR logikájú kategória)
3260 Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculum fluitans</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel	hínaras patakjaink	a hínármentes szakaszok	nem Á-NÉR logikájú kategória
3270 Iszapos partú folyó részben <i>Chenopodium rubri</i> és részben <i>Bidentium</i> növényzettel	Ártéri ruderalis magaskórós folyómeder-növényzet minden olyan ártér, ahol a vízszintingadozás miatt kialakul ezen élőhely	–	O3
4030 Európai száraz fenyekek	minden állomány szintű csarabos, mégha átmeneti jellegű is az élőhely	a csarab pusztán florisztikai értékű előfordulásai	E5
40A0 * <i>Szubkontinentális peri-pannon cserjések</i>	<i>törpemandulások, cseplesz-meggyesek, sziklai gyöngyveszűsök, sztyeppprózások, madárbirsések, fanyarkások, de a fajgazdagabb kökényesek és galagonyások is</i>	<i>a fajszegényebb kökényesek és galagonyások</i>	M6, M7 és részben M8
5130 Borókaformációk (<i>Juniperus communis</i>) fenyekeken vagy mészkedvelő gyepekben	a dombvidéki borókásodó és cserjésedő gyepeink, zömmel felhagyott legelők	a homoki nyáras-borókások, a somogyi savanyú borókások	P2 egy része, (nem Á-NÉR logikájú kategória)
6110 * Mészkedvelő vagy bazofil varjúhájás gyepek (<i>Alyso-Sedion albi</i>)	minden ilyen állomány	–	I3, I4 egy része
6190 * <i>Pannon sziklagyepek (Stipo-Festucetalia pallentis)</i>	<i>minden hazai sziklagyep, az illír és kárpáti jellegűek is</i>	<i>a nem füves sziklai társulások</i>	G2, G3, H1
6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*fontos orchidea-élőhelyek)	szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek	a kiszáradt láprétek <i>Brachypodium pinnatum</i> -os gyepei, a nemrég felhagyott szőlők fajszegény állományai	H4

8. táblázat folytatása

Kód és magyar név	Ide sorolandó élőhelyek	Nem ide tartozó élőhelyek	Á-NÉR megfelelés
6230 * Fajgazdag <i>Nardus</i> -gyepek szilikátos alapkövetű hegyvidéki területeken és kontinentális európai területek domb- és hegyvidékein	minden ilyen állomány	a szőrfű pusztán florisztikai értékű előfordulásai	E4
6240 * Szubpannon sztyepp	minden pannon lejtősztyepp és sziklafüves lejtő	sziklagyepek, klíma-zonális sztyepp, szálkaperje-rozsnok gyepek	H2 és H3
6250 * Síksági pannon löszsztyepp	a síksági (zonális) löszsztyepprétek, természetesebb löszlegelő, löszfal-növényzet	lejtősztyepp (6240)	H5 egyik „fele”, I2
6260 * Pannon homoki gyepek	a nyílt és zárt, az évelő és egyéves, a meszes és savanyú (nyírségi) homoki gyepek egyaránt	a somogyi <i>Thymo-Festucetum</i> és a <i>Festuco dominii-Corynephorum</i> (2340)	G1 99%-a és H5 másik „fele”
6410 * Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	meszes és mészkerülő egyaránt, a kiszáradók is	–	D2
6430 Síkságok és a hegyvidékektől a magashegységig tartó szintek hydrofil magaskórós szegélytársulásai	Üde, tápanyaggazdag magaskórósok: patakparti, mocsárszéli, üde erdőszéli egyaránt	az ártéri ruderális és a lápi (utóbbi 6410-be)	D5 egy része, de e kategória nem fedi teljesen
6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétei	a hullámtéri és a belvizes, mentett ártéri mocsárrétek egyaránt, a lápteknők körüli mocsárrétek stb., azaz minden mocsárrét	a kaszálórétek	D3 és D4
6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	a síksági-dombvidéki franciaperjés, ecsetpázsitos stb. kaszálórétek	a hegyi kaszálók, a mocsárrétek, a láprétek és a szikes rétek	E1 és E2 egy része
6520 Hegyi kaszálórétek	minden természetesebb hegyi rét jellegű gyepl. az őrsgiek is)	szőrfűgyepek	E1 és E2 egy része, valamint E3
7110 * Dagadólápok	a csarodai Nyíres-tó közepe	a tőzegmohás lápok	C3

8. táblázat folytatása

Kód és magyar név	Ide sorolandó élőhelyek	Nem ide tartozó élőhelyek	Á-NÉR megfelelés
7140 Tőzegmohás lápok és ingólápok	minden tőzegmohás láp	a Nyíres-tó közepe	C2
7210 * Meszes lápok télisással (<i>Cladium mariscus</i>) és a Caricion davallianae fajjaival	minden télisásos	a <i>Carex davalliana</i> -s üde láprétek	B1, illetve B4 igen kicsi része
7220 * Mészstufás források (<i>Cratoneurion</i>)	a mohagyeppelel benőtt meszes források és forráskifolyók	az erdei forrásgyepek	C1 egy része, (nem Á-NÉR logikájú kategória)
7230 Mészkezdő üde láp- és sásrétek	minden üde láprét, sásrét és zombékos	a kékperjések, a forrásgyepek	D1, B5
8150 Közép-európai hegyvidéki szilikátos sziklatörmelék-lejtők 8160 * Közép-Európa domb- és hegyvidéki mészkő- törmelék-lejtői	hazai állományaink fontosak, de kis kiterjedésűek és általában nem tipikusak	–	I3, I4 egy része
8210 Mészkezdő sziklanövényzettel 8220 Szilikátos sziklanövényzettel 8230 Szilikátos sziklanövényzettel a <i>Sedo-Scleranthion</i> vagy a <i>Sedo-albi-Veronicion dillenii</i> pionír növényzetével	hazai állományaink fontosak, de kis kiterjedésűek és általában nem tipikusak	–	I3, I4 egy része
8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok	mindegyik	–	(nem Á-NÉR logikájú kategória)
9110 Mészkerülő bükkösök (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	minden mészkerülő bükkös, a bükkösök felé hajló mészkerülő tölgyesek is	a tölgyesek felé hajló mészkerülő tölgyesek	K7
9130 Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)	minden állomány	az illírek, a mészkerülők, a sziklaiak	K5
9150 A <i>Chephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükköse mészkezdő sziklaerdők	sziklai bükkösök, sziklai hárserdők és hársas-berkenyész sziklaerdők	a tiszafás bükkös	LY3, LY4

8. táblázat folytatása

Kód és magyar név	Ide sorolandó élőhelyek	Nem ide tartozó élőhelyek	Á-NÉR megfelelés
9180 * Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői	Törmeléklejtő- és szurdokerdők: minden <i>Tilio-Acerion</i> társulás	–	LY1, LY2
91E0 * Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdő (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	minden vízfolyás és állóvíz menti, természetesebb puhafás erdő és bokorfűzes, a patakmenti ligetek, valamint minden láperdő és lápcserjés	a füzesedő rétek	J1, J2, J3, J4 és J5
91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmenion minoris</i>)	a síkvidéki, folyóközeli keményfásligetek, a kisebb/mozaikoló „ártéri” gyertyános-tölgyesek is, a nem folyó menti keményfás ligeterdők, és ide sorolandók a még a zárt és üde gyöngyvirágos tölgyesek is	a nagyobb kiterjedésű ártéri gyertyános-tölgyesek (91G0)	J6 teljesen, K1 egy része
91G0 * Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal	gyertyános-kocsánytalan és -kocsányos tölgyesek, az aggteleki karsztgyertyános	–	K2 teljesen, K1 egy része
91H0 * Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> -szel	nyílt és zárt molyhos tölgyesek egyaránt	az erdőssztyeppbe sorolandó tölgyesek	L1 és M1
91I0 * Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy (<i>Quercus</i> spp.) fajokkal	minden hazai erdőssztyepp-perdő, a hegylábiak is és a száraz, felnyíló gyöngyvirágos tölgyesek	a nyáras-borókások, a zárt, üde gyöngyvirágos tölgyesek	M2, M3 és M4
91K0 Illír bükkerdők (<i>Fagus sylvatica</i> , <i>Aremonio-Fagion</i>)	<i>mind</i>	–	K3 egyik „fele”, K4 egyik „fele”
91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronion-Carpinion</i>)	<i>mind</i>	–	K3 másik „fele”, K4 másik „fele”
91M0 Pannon cseres-tölgyesek	<i>cseres-kocsánytalan tölgyesek, cseres-kocsányos tölgyesek, a savanyú cseres-tölgyesek is és a mézskerülő tölgyesek</i>	–	L2
91N0 * Pannon homoki borókás-nyárasok (<i>Junipero-Populetum albae</i>)	<i>a boróka nélküli homoki nyárerdők is ide sorolandók</i>	<i>a savanyú, somogyi és a domb- és hegyvidéki borókások</i>	M5

(Fekete Gábor, Molnár Zsolt és Horváth Ferenc, 1997) kategóriáival megtörtént az összevetés (MTA ÖBKI, 2000). A Phare tanácsadási szerződés keretében ezt követően széleskörű szakmai egyeztetés folyt az élőhelyek értelmezésére (Molnár Zsolt, 2001, kézirat). A csatlakozási tárgyalásokhoz kapcsolódó technikai konzultációk munkálatainak részeként elkészítettük az EU élőhely-értelmezési kézikönyv átdolgozására vonatkozó magyar javaslatot (Borhidi, 2000). A csatlakozó országok belépésével a már korábban leírt, de finomításra, pontosításra szoruló élőhelytípusok leírása mellett a javasolt és az elfogadásra kerülő új élőhelytípusok rövid leírását és értelmezését is tartalmazza majd az átdolgozott kézikönyv. Ennek megjelenéséig és végső változatának magyar nyelvű kiadásáig nem lenne értelme pl. Csehországhoz hasonlóan egy élőhely-értelmezési kézikönyvet kiadni.

A hazánkban előforduló, és ezért a Natura 2000 hálózat kialakításához átfogó elemzéseket igénylő II., IV. (valamint a teljesség kedvéért az V. mellékletben szereplő) fajok körét a természetvédelmi oltalom alá eső fajokat (is) meghatározó miniszteri rendelet megfelelő tételeinek kigyűjtésével mutatjuk be (9. táblázat).

A miniszteri rendelet 7. és 8. mellékletei a hazánkban ugyan elő nem forduló, de a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvek előírásai miatt általános jogszabályi védelmet igénylő növény – és állatfajok jegyzékeit tartalmazza, beleértve az Európai Bizottság által közzétett „hivatalos” európai madárfaj-jegyzék korábban védetté nem nyilvánított fajait is.

További információ

BORHIDI ATTILA ÉS SÁNTA ANTAL (szerk.): Vörös Könyv Magyarország növénytársulásairól 1–2. kötet. – TermészetBúvár Kiadó, Budapest.

BORHIDI A. (2001): Hungarian additions to manual of European Union habitats (The EUR 15 version). – MTA ÖBKI, Vácrátót

FEKETE GÁBOR, MOLNÁR ZSOLT ÉS HORVÁTH FERENC (1997) (szerk.): A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer. A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. kötet. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.

CHYTRY, M., KUCERA, T. & KOCI, M. (2001): Katalog biotopu České republiky. – Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Prága.

VILLALBA, C. (2001): HU98-IB-EN03 Twinning Project. Execution phase. I–A.- Habitat types inventory program. I–B.-Species inventory program.

9. táblázat: A környezetvédelmi miniszter 13/2001 (V.9) sz. KöM rendelete a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről, valamint az élőhelyvédelmi irányelv II., IV. és V. mellékleteiben feltüntetett és hazánkban előforduló növény- és állatfajok jegyzéke alapján. (magyar név, pénzben kifejezett természetvédelmi érték, szerepel-e a Washingtoni Egyezmény (CITES), a Berni Egyezmény (Bern) valamelyik mellékletében az élőhelyvédelmi irányelv (HD) mellett). J=a mellékletre javasolt faj, amely a tárgyalások alapján elnyeri a tagállamok jóváhagyását. A felsorolás a miniszteri rendelet szerkezetét követi. (Összeállította: Czirák Zoltán)

a) Védett növények (1. sz. melléklet)					
Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	HD
MOHÁK					
Alhavi szőrössüvegű-moha	<i>Orthotrichum rogeri</i>	5.000			II.
Berzedt tőzegmoha	<i>Sphagnum squarrosum</i>	5.000			V.
Csavart tőzegmoha	<i>Sphagnum contortum</i>	5.000			V.
Csónakos tőzegmoha	<i>Sphagnum palustre</i>	5.000			V.
Félgömbfejű tőzegmoha	<i>Sphagnum capillifolium</i>	5.000			V.
Fülecské tőzegmoha	<i>Sphagnum auriculatum</i>	5.000			V.
Girgensohn-tőzegmoha	<i>Sphagnum girgensohnii</i>	5.000			V.
Halványbarna tőzegmoha	<i>Sphagnum subnitens</i>	5.000			V.
Karcsú aranymoha	<i>Campylium vernicosus</i>	5.000			II.
Karcsú tőzegmoha	<i>Sphagnum recurvum</i>	5.000			V.
Keskenylevelű tőzegmoha	<i>Sphagnum cuspidatum</i>	5.000			V.
Lágy tőzegmoha	<i>Sphagnum platyphyllum</i>	5.000			V.
Láperdei tőzegmoha	<i>Sphagnum teres</i>	5.000			V.
Magellán-tőzegmoha	<i>Sphagnum magellanicum</i>	5.000			V.
Óriás-tőzegmoha	<i>Sphagnum russowi</i>	5.000			V.
Ötlevélsoros tőzegmoha	<i>Sphagnum quinquefarium</i>	5.000			V.
Rojtos tőzegmoha	<i>Sphagnum fimbriatum</i>	5.000			V.
Sárgásbarna tőzegmoha	<i>Sphagnum centrale</i>	5.000			V.
Sziklai illatosmoha	<i>Mannia triandra</i>	5.000			II.
Tompalevelű tőzegmoha	<i>Sphagnum obtusum</i>	5.000			V.
Tömöttágú tőzegmoha	<i>Sphagnum compactum</i>	5.000			V.
Warnstorf-tőzegmoha	<i>Sphagnum warnstorfi</i>	5.000			V.
Zászlós tőzegmoha	<i>Sphagnum subsecundum</i>	5.000			V.
Zöld koboldmoha	<i>Buxbaumia viridis</i>	5.000			II.
Zöld seprőmoha	<i>Dicranum viride</i>	5.000			II.

9. táblázat folytatás

a) Védett növények (1. sz. melléklet)					
Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	HD
HARASZTOK					
Issler-laposkorpafű	<i>Lycopodium issleri</i>	10.000			V.
Kapcsos korpafű	<i>Lycopodium clavatum</i>	10.000			V.
Kígyózó korpafű	<i>Lycopodium annotinum</i>	10.000			V.
Közönséges laposkorpafű	<i>Lycopodium complanatum</i>	10.000			V.
Mételyfű	<i>Marsilea quadrifolia</i>	10.000			II., IV.
Tölcséres laposkorpafű	<i>Lycopodium tristachyum</i>	10.000			V.
ZÁRVATERMŐK					
Aldrovanda	<i>Aldrovanda vesiculosa</i>	10.000		I.	II., IV.
Árnika	<i>Arnica montana</i>	10.000			V.
Csengettyűvirág	<i>Adenophora liliifolia</i>	10.000			J
Fénylő zsoltina	<i>Serratula lycopifolia</i>	10.000			J
Heverő iszapfű	<i>Lindernia procumbens</i>	2.000			V.
Homoki nőszirm	<i>Iris humilis subsp. arenaria</i>	10.000			J
Janka-tarsóka	<i>Thlaspi jankae</i>	5.000		I.	J
Kisfésztkű aszat	<i>Cirsium brachycephalum</i>	2.000			J
Kúszó celler	<i>Apium repens</i>	10.000		I.	II., IV.
Leánykökörcsin	<i>Pulsatilla grandis</i>	10.000		I.	J
Nyári füzértkeres	<i>Spiranthes aestivalis</i>	10.000	II.	I.	IV.
Piros kígyószisz	<i>Echium maculatum</i>	10.000			J
Sűrű csetkák	<i>Eleocharis carniolica</i>	2.000			II., IV.
Szúrós csodabogyó	<i>Ruscus aculeatus</i>	5.000			V.

9. táblázat folytatás

B) Védett állatok (2. sz. melléklet)						
Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
GERINCTELENEK						
PUHATESTŰEK						
KAGYLÓK						
Tompa folyamkagyló	<i>Unio crassus</i>	2.000				II., IV.
CSIGÁK						
Balogcsiga	<i>Vertigo angustior</i>	2.000				II.
Bánáti csiga	<i>Chilostoma banatica</i>	10.000				J
Bödöncsiga	<i>Theodoxus transversalis</i>	2.000				J
Éti csiga	<i>Helix pomatia</i>	2.000		III.		V.
Fekete csiga	<i>Theodoxus praevostianus</i>	2.000				IV.
Magyar vakcsiga	<i>Paladilhia hungarica</i>	10.000				J
Nagy hasascsiga	<i>Vertigo moulinsiana</i>	2.000				II.
Patakcsiga	<i>Sadleriana panonica</i>	2.000				J
ÍZELTLÁBÚAK						
RÁKOK						
Kövi rák	<i>Austropotamobius torrentium</i>	10.000		III.		V., J
ROVAROK						
<i>Szitakötők rendje</i>						
Díszes légivadász	<i>Coenagrion ornatum</i>	2.000				J
Erdei szitakötő	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	10.000		II.		II., IV.
Piros szitakötő	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	10.000		II.		II., IV.
Sárgás szitakötő	<i>Stylurus flavipes</i>	10.000		II.		IV.
Tócsaszitakötő	<i>Leucorrhinia caudalis</i>	10.000		II.		IV.
Zöld aca	<i>Aeshna viridis</i>	10.000		II.		IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Egyenesszárnyúak rendje</i>						
Erdélyi kurta-szárnyú-szöcske	<i>Pholidoptera transsylvanica</i>	50.000				J
Eurázsiai rétisáska	<i>Stenobothrus eurasius</i>	10.000				J
Fűrészlábú szöcske	<i>Saga pedo</i>	50.000		II.		IV.
Vöröslábú hegyisáska	<i>Odontopodisma rubripes</i>	10.000				J
<i>Bogarak rendje</i>						
<i>Futóbogárfélék családja</i>						
Gebhardt-vakfutrinka	<i>Duvalius gebhardti</i>	50.000				J
Magyar vakfutrinka	<i>Duvalius hungaricus</i>	10.000				J
Vízi futrinka	<i>Carabus variolosus</i>	10.000				J
<i>Csík bogárfélék családja</i>						
Óriás-csík bogár	<i>Dytiscus latissimus</i>	50.000		II.		II., IV.
Széles tavicsík bogár	<i>Graphoderus bilineatus</i>	50.000		II.		II., IV.
<i>Pattanóbogárfélék családja</i>						
Kék pattanóbogár	<i>Limoniscus violaceus</i>	50.000				II.
<i>Lapbogárfélék családja</i>						
Skarlátbogár	<i>Cucujus cinnabarinus</i>	2.000		II.		II., IV.
<i>Gyász bogárfélék családja</i>						
Ráncos gyász bogár	<i>Probaticus subrugosus</i>	50.000				J
<i>Szarvas bogárfélék családja</i>						
Szarvasbogár	<i>Lucanus cervus</i>	2.000		III.		II.
<i>Ganajturnófélek családja</i>						
Szarvas ganéjtúró	<i>Bolbelasmus unicornis</i>	10.000				J

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Cincérfélék családja</i>						
Gyászincér	<i>Morimus funereus</i>	10.000				II.
Havasi cincér	<i>Rosalia alpina</i>	10.000		II.		II., IV.
Nagy hőscincér	<i>Cerambyx cerdo</i>	10.000		II.		II., IV.
<i>Lepkék rendje</i>						
<i>Pillangófélék családja</i>						
Farkasalmalepke	<i>Zerynthia polyxena</i>	10.000		II.		IV.
Kis apollólepke	<i>Parnassius mnemosyne</i>	10.000		II.		IV.
<i>Fehérllepkefélék családja</i>						
Keleti mustárlepke	<i>Leptidea morsei</i>	10.000				J
Narancsszínű kéneslepke (Narancslepke)	<i>Colias myrmidone</i>	50.000				J
<i>Boglárkalepkefélék családja</i>						
Nagy tűzlepke	<i>Lycaena dispar</i>	50.000		II.		II., IV.
Nagyfoltú hangyaboglárka	<i>Maculinea arion</i>	50.000		II.		IV.
Vérfűboglárka	<i>Maculinea teleius</i>	50.000		II.		II., IV.
Zanótboglárka	<i>Maculinea nausithous</i>	50.000		II.		II., IV.
<i>Tarkalepkefélék családja</i>						
Díszes tarkalepke	<i>Euphydryas maturna</i>	50.000		II.		II., IV.
Lápi tarkalepke	<i>Euphydryas aurinia</i>	50.000		II.		II.
L-betűs rókalepke	<i>Nymphalis vau-album</i>	50.000				J
Magyar színjátszólepke	<i>Apatura metis</i>	50.000		II.		IV.
<i>Szemeslepkefélék családja</i>						
Sápadt szemeslepke	<i>Lopinga achine</i>	10.000		II.		IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Szövőlepkefélék családja</i>						
Sárga gyapjasszövő	<i>Eriogaster catax</i>	50.000		II.		II., IV.
<i>Szenderfélék családja</i>						
Törpészender	<i>Proserpinus proserpina</i>	2.000		II.		II., IV.
GERINCSESEK						
HALAK						
Állasküsz	<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	10.000		III.		II.
Botos kölönte	<i>Cottus gobio</i>	10.000				II.
Dunai nagyhering	<i>Caspialosa kessleri</i>	2.000		III.		II., V.
Felpillantó küllő	<i>Gobio uranoscopus</i>	50.000		III.		II.
Gyöngyös koncér	<i>Rutilus frisii</i>	2.000		III.		II., V.
Halványfoltú küllő	<i>Gobio albipinnatus</i>	10.000		III.		II.
Homoki küllő	<i>Gobio kessleri</i>	10.000		III.		J
Leánykoncér	<i>Rutilus pigus</i>	10.000		III.		II., V.
Gyöngyös koncér	<i>Rutilus frisii</i>	2.000				V.
Pénzes pér	<i>Thymallus thymallus</i>	10.000		III.		V.
Réticsík	<i>Misgurnus fossilis</i>	2.000		III.		II.
Selymes durbincs	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	10.000		III.		II., V.
Sima tok	<i>Acipenser nudiiventris</i>	10.000	II.		II.	V.
Sőregtok	<i>Acipenser stellatus</i>	10.000	II.	III.	II.	V.
Széles durbincs	<i>Gymnocephalus baloni</i>	2.000		III.		J
Szivárványos ökle	<i>Rhodeus sericeus</i>	2.000		III.		II.
Törpecsík	<i>Sabanejewia aurata</i>	2.000		III.		II.
Vágócsík	<i>Cobitis taenia</i>	2.000		III.		II.
Vágótok	<i>Acipenser gueldenstaedti</i>	10.000	II.		II.	V.
Vaskos csabak	<i>Leuciscus souffia</i>	10.000		III.		II.
Viza	<i>Huso huso</i>	10.000	II.	III.	II.	V.
Barna ásóbéka	<i>Pelobates fuscus</i>	2.000		II.		IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
KÉTÉLTŰEK						
<i>Békák rendje</i>						
Erdei béka	<i>Rana dalmatina</i>	2.000		II.		IV.
Gyepi béka	<i>Rana temporaria</i>	10.000		III.		V.
Kacagó béka (Tavi béka)	<i>Rana ridibunda</i>	2.000		III.		V.
Kecskebéka	<i>Rana esculenta</i>	2.000		III.		V.
Kis tavibéka	<i>Rana lessonae</i>	2.000		III.		IV.
Levelibéka	<i>Hyla arborea</i>	2.000		II.		IV.
Mocsári béka	<i>Rana arvalis</i>	2.000		II.		IV.
Sárgahasú unka	<i>Bombina variegata</i>	10.000		II.		II., IV.
Vöröshasú unka	<i>Bombina bombina</i>	2.000		II.		II., IV.
Zöld varangy	<i>Bufo viridis</i>	2.000		II.		IV.
Alpesi tarajos gőte	<i>Triturus carnifex</i>	10.000		II.		II., IV.
<i>Farkos kétéltűek rendje</i>						
Dunai tarajos gőte	<i>Triturus dobrogicus</i>	10.000		II.		II., IV.
Tarajos gőte	<i>Triturus cristatus</i>	10.000		II.		II., IV.
HÜLLŐK						
<i>Pikkelyes hüllők rendje</i>						
<i>Gyíkok</i>						
Elevenszülő gyík (Hegyi gyík)	<i>Zootoca vivipara</i> (<i>Lacerta vivipara hungarica</i>)	50.000		III.		IV.
Fali gyík	<i>Podarcis muralis</i>	10.000		II.		IV.
Fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	10.000		II.		IV.
Homoki gyík	<i>Podarcis taurica</i>	10.000		II.		IV.
Zöld gyík	<i>Lacerta viridis</i>	10.000		II.		IV.
<i>Kígyók</i>						
Erdei sikló	<i>Elaphe longissima</i>	10.000		II.		IV.
Kockás sikló	<i>Natrix tessellata</i>	10.000		II.		IV.
Rézsikló	<i>Coronella austriaca</i>	10.000		II.		IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Teknősök rendje</i>						
Mocsári teknős	<i>Emys orbicularis</i>	50.000		II.		II., IV.
EMLŐSŐK						
<i>Denevérek rendje</i>						
Alpesi törpedenevér	<i>Hypsugo savii</i>	10.000		II.	II.	IV.
Bajuszos denevér	<i>Myotis mystacinus</i>	10.000		II.	II.	IV.
Barna hosszúfülű-denevér	<i>Plecotus auritus</i>	50.000		II.	II.	IV.
Brandt-denevér	<i>Myotis brandti</i>	50.000		II.	II.	IV.
Durvavitorlájú törpedenevér	<i>Pipistrellus nathusii</i>	10.000		II.	II.	IV.
Északi késeidenevér	<i>Eptesicus nilssonii</i>	10.000		II.	II.	IV.
Fehérszélű törpedenevér	<i>Pipistrellus kuhlii</i>	50.000		II.	II.	IV.
Fehértorkú denevér	<i>Vespertilio murinus</i>	10.000		II.	II.	IV.
Hegyesorrú denevér	<i>Myotis blythi</i>	50.000		II.	II.	II., IV.
Horgasszörű denevér	<i>Myotis nattereri</i>	50.000		II.	II.	IV.
Késeidenevér	<i>Eptesicus serotinus</i>	10.000		II.	II.	IV.
Kis patkósdenevér	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	50.000		II.	II.	II., IV.
Koraidenevér	<i>Nyctalus noctula</i>	10.000		II.	II.	IV.
Közönséges denevér	<i>Myotis myotis</i>	50.000		II.	II.	II., IV.
Szöröskarú koraidenevér	<i>Nyctalus leisleri</i>	50.000		II.	II.	IV.
Szürke hosszúfülű-denevér	<i>Plecotus austriacus</i>	10.000		II.	II.	IV.
Törpedenevér	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	10.000		III.	II.	IV.
Vízi denevér	<i>Myotis daubentoni</i>	10.000		II.	II.	IV.
<i>Rágcsálók rendje</i>						
Erdei pele	<i>Dryomys nitedula</i>	50.000		III.		IV.
Közönséges hód	<i>Castor fiber</i>	50.000		III.		II., IV.
Mogyorós pele	<i>Muscardinus</i>	10.000		III.		IV.
Űrge	<i>Spermophilus citellus</i>	10.000		II.		II., IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Ragadozók rendje</i>						
Barna medve	<i>Ursus arctos</i>	50.000	II.	II.		II., IV.
Molnárgörény (Mezei görény)	<i>Mustela eversmanni</i>	50.000		II.		J
Nyuszt	<i>Martes martes</i>	10.000		III.		V.
Vadmacska	<i>Felis silvestris</i>	50.000	II.	II.		IV.
<i>Párosujjú patások rendje</i>						
Alpesi zerge	<i>Rupicapra rupicapra</i>	50.000		III.		V.

c) Fokozottan védett növények (3. sz. melléklet)

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
ZÁRVATERMŐK						
Adriai sallangvirág	<i>Himantoglossum adriaticum</i>	30.000	II.			J
Bánáti bazsarózsa	<i>Paeonia officinalis subsp. banatica</i>	100.000	I.			J
Bíboros sallangvirág	<i>Himantoglossum caprinum</i>	30.000	II.	I.		J
Hagymaburok	<i>Liparis loeselii</i>	50.000	II.	I.		II., IV.
Homoki kikerics	<i>Colchicum arenarium</i>	30.000	I.			J
Lumznitzer-szegfű	<i>Dianthus plumarius subsp. lumznitzeri</i>	30.000				J
Magyar gurgolya	<i>Seseli leucospermum</i>	30.000				J
Magyar kökörccsin	<i>Pulsatilla pratensis subsp. hungarica</i>	30.000				J
Magyar méreggyilok	<i>Vincetoxicum</i>	50.000		I.		J
Magyar nőszirm	<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>	50.000				J
Magyar vadkörte	<i>Pyrus magyarica</i>	100.000				J
Magyarföldi husáng	<i>Ferula sadleriana</i>	100.000		I.		J
Mocsári kardvirág	<i>Gladiolus palustris</i>	100.000				J
Osztrák sárkányfű	<i>Dracocephalum austriacum</i>	100.000		I.		II., IV.
Pilisi len	<i>Linum dolomiticum</i>	100.000		I.		J
Réti angyalgyökér	<i>Angelica palustris</i>	30.000		I.		II., IV.

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
Rigópohár (Boldog-asszony papucs)	<i>Cypripedium calceolus</i>	100.000	II.	I.		II., IV.
Szent István-szegfű	<i>Dianthus plumarius subsp. regis-stephani</i>	30.000				J
Szibériai hamuvirág	<i>Ligularia sibirica</i>	50.000		I.		II., IV.
Szíveslevelű hídör	<i>Caldesia parnassifolia</i>	30.000		I.		II., IV.
Tartós szegfű	<i>Dianthus diutinus</i>	100.000				J
Tátógó kökörccsin	<i>Pulsatilla patens</i>	100.000		I.		II., IV.
Tátorján	<i>Crambe tataria</i>	30.000				J
Tornai vértő	<i>Onosma tornensis</i>	100.000		I.		J

d) Fokozottan védett állatok (4. sz. melléklet)

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
GERINCTELENEK						
PUHATESTŰEK						
CSIGÁK						
Dobozi pikkelyescsiga	<i>Hygromia kovacsi</i>	100.000				J
ÍZELTLÁBÚAK						
ROVAROK						
<i>Szitakötők rendje</i>						
Ritka hegyi-szitakötő	<i>Cordulegaster heros</i>	100.000				J
<i>Egyenesszárnyúak rendje</i>						
Álolaszsáska	<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>	100.000				J
Magyar tarsza	<i>Isophya costata</i>	100.000				J
Stys-tarsza	<i>Isophya stysii</i>	100.000				J
<i>Bogarak rendje</i>						
<i>Futóbogárfélék családjá</i>						
Beregi futrinka	<i>Carabus hampei</i>	100.000				J
Magyar futrinka	<i>Carabus hungaricus</i>	100.000				J
Zempléni futrinka	<i>Carabus zawadzki</i>	100.000				J

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
<i>Cincérfélék családja</i>						
Atracélcincér	<i>Pilemia tigrina</i>	100.000				J
Pusztai gyalogcincér	<i>Dorcadion (fulvum) cervae</i>	100.000				J
<i>Cserebogárfélék családja</i>						
Remetebogár	<i>Osmoderma eremita</i>	100.000		II.		II., IV.
<i>Lepkék rendje</i>						
<i>Farontólepkefélék családja</i>						
Sztyeplepke	<i>Catopta thrips</i>	100.000				J
<i>Szakállasmolyfélék családja</i>						
Budai szakállasmoly	<i>Glyphipterix loricatella</i>	100.000				J
Ezüstsávós szénalepke	<i>Coenonympha oedippus</i>	100.000		II.		II., IV.
<i>Szemeslepkefélék családja</i>						
Anker-araszoló	<i>Erannis ankeraria</i>	100.000				J
<i>Araszolófélék családja</i>						
Csüngőaraszoló	<i>Phyllometra culminaria</i>	100.000				J
Füstös ősziaraszoló	<i>Lignoptera fumidaria</i>	100.000				J
Magyar ősziaraszoló	<i>Chondrosoma fiduciarium</i>	100.000				J
Keleti lápibagoly	<i>Arytrura musculus</i>	100.000				J
<i>Bagolylepkefélék családja</i>						
Magyar tavaszi-fésűsbagoly	<i>Dioszeghyana schmidtii</i>	100.000				J
Nagy szikibagoly	<i>Gortyna borelii</i>	100.000				J
Vértesi csuklyásbagoly	<i>Cucullia mixta</i>	100.000				J
Villányi télibagoly	<i>Polymixis rufocincta</i>	100.000				J

9. táblázat – folytatás

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
GERINCESEK						
KÖRSZÁJÚAK						
Dunai ingola	<i>Eudontomyzon mariae</i>	100.000		III.		II.
Tiszai ingola	<i>Eudontomyzon</i>	250.000		III.		II.
HALAK						
Dunai galóca	<i>Hucho hucho</i>	100.000		III.		II., V.
Lápi póc	<i>Umbra krameri</i>	100.000		II.		II., IV.
Magyar bucó	<i>Zingel zingel</i>	100.000		III.		II., V.
Német bucó	<i>Zingel streber</i>	100.000		III.		II.
Petényi-márna (Magyar márna)	<i>Barbus meridionalis (B. peloponnesius)</i>	100.000		III.		II., V.
HÜLLŐK						
<i>Pikkelyes hüllők rendje</i>						
<i>Gyíkok</i>						
Pannon gyík (Magyar gyík)	<i>Ablepharus kitaibelii</i>	100.000		II.		IV.
<i>Kígyók</i>						
Haragos sikló	<i>Coluber caspius</i>	500.000		II.		IV.
Parlagi vipera	<i>Vipera ursinii</i>	1.000.000	I.	II.		II., IV.
EMLŐSÖK						
<i>Denevérek rendje</i>						
Csonkafülű denevér	<i>Myotis emarginatus</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Hosszúszárnyú denevér	<i>Miniopterus schreibersi</i>	100.000		II.	I.	II., IV.
Kereknyergű patkósdenevér	<i>Rhinolophus euryale</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Nagy patkósdenevér	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Nagyfülű denevér	<i>Myotis bechsteini</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Óriás-koraidenevér	<i>Nyctalus lasiopterus</i>	100.000		II.	II.	IV.
Pizedenevér	<i>Barbastella barbastellus</i>	100.000		II.	II.	II., IV.
Tavi denevér	<i>Myotis dasycneme</i>	100.000		II.	II.	II., IV.

Magyar név	Tudományos név	Értéke	CITES	Bern	Bonn	HD
Rágcsálók rendje						
Csíkos szöcskegér	<i>Sicista subtilis</i>	250.000		II.		J
Északi pocok (patkányfejű pocok)	<i>Microtus oeconomus</i>	250.000		III.		IV., J
Ragadozók rendje						
Farkas	<i>Canis lupus</i>	250.000	II.	II.		II., IV.
Hiúz	<i>Lynx lynx</i>	500.000	II.	III.		II., IV.
Vidra	<i>Lutra lutra</i>	250.000	I.	II.		II., IV.

e) Hazánkban természetvédelmi oltalom alatt nem álló, de az Élőhelyvédelmi Irányelv függelékében szereplő fajok

Magyar név	Tudományos név	Hazai jogi helyzet	CITES	Bern	HD
NÖVÉNYEK					
Hóvirág	<i>Galanthus nivalis</i>	Nem védett	II.		V.
Fehérlő vánkosmoha	<i>Leucobryum glaucum</i>	Nem védett			V.
(zuzmók – 3 faj)	<i>Cladonia ssp. (sub- genus Cladinia)</i>	Nem védett			V.
ÁLLATOK					
Orvosi pióca	<i>Hirudo medicinalis</i>	Halászható	II.		V.
Apró fillérsiga	<i>Anisus vorticulus</i>	Nem védett			J
(állasbogár-faj)	<i>Rhyssodes sulcatus</i>	Nem védett			J
Csíkos medvelepke	<i>Euplagia quadripunctaria</i>	Nem védett			II.
Kecsege	<i>Acipenser ruthenus</i>	Halászható, tilalmi ideje: III.1–V.31	II.	III.	V.
Ragadozó őn (Balin)	<i>Aspius aspius</i>	Halászható, tilalmi ideje: III.1–IV.30.	III.	II.,	V.
Rózsás márnac	<i>Barbus barbus</i>	Halászható, tilalmi ideje: V.2–VI.15.			V.
Garda	<i>Pelecus cultratus</i>	Halászható, tilalmi ideje nincs		III.	J
Hörcsög	<i>Cricetus cricetus</i>	Nem védett		II.	IV., J
Aranysakál	<i>Canis aureus</i>	Vadászható, idénye: VI.15–II.28			V.
Házi görény	<i>Mustela putorius</i>	Vadászható, idénye: IX.1–II.15.		III.	V.

3.4. A Natura 2000 folyamathoz kapcsolódó egyéb természetvédelmi programok

3.4.1. Emerald Hálózat: a különleges természetvédelmi jelentőségű területek hálózata Európában

Az Európa Tanács keretében működő Berni Egyezmény Állandó Európai Bizottsága – figyelemmel az Egyezménynek az élőhelyek védelmére vonatkozó cikkelyeire – határozatokat hozott, illetve ajánlásokat tett a természetvédelmi szempontból jelentős európai élőhelyek védelmére.

Ezek a területek elsősorban:

- a vadon élő – különösen az Egyezmény I. és II. mellékletében szereplő – növény és állatfajok élőhelyei,
- a veszélyeztetett élőhelyek,
- a vándorló fajok szempontjából fontos területek.

Fenti területeket összefoglalóan különleges természetvédelmi jelentőségű területeknek (Areas of Special Conservation Interest = ASCI) nevezik.

A területeknek egy vagy több – az Egyezmény 16. ajánlásában megfogalmazott – feltételnek kell megfelelniük. E kritériumok az alábbiak:

- lényeges hozzájárulás a veszélyeztetett és endemikus, valamint az Egyezmény I. és II. mellékletében szereplő fajok fennmaradásához,
- egy magas fajdiverzitású területen a fajok jelentős számának fenntartása,
- magába foglalja a veszélyeztetett élőhelytípusoknak egy fontos vagy jellegzetes mintáját,
- magába foglalja egy jelentős élőhelytípusnak kiemelkedő példáját, vagy pedig különböző élőhelytípusok mozaikjait,
- egy vagy több vándorló faj számára fontos területet képvisel,
- egyéb módon lényegesen hozzájárul az Egyezmény céljainak teljesítéséhez.

Az Egyezmény Állandó Európai Bizottsága által meghozott 3. sz. határozat (1996) döntést hozott, hogy

- létre kell hozni az ASCI területek hálózatát (Emerald Network), amely területeket az előbb említett 16. ajánlásnak megfelelően az egyes országok kijelölnek,
- létre kell hozni egy szakértői munkacsoportot, amely a hálózat felépítésével kapcsolatos tennivalókat elvégzi,
- ösztönözni kell a részes, ill. megfigyelői státusú államokat az ASCI területek kijelölésére.

A szakértői munkacsoport eddigi tevékenységének eredményeképpen (1997 és 2000 között) kidolgozták az Emerald Network szoftverjét és több közép-kelet európai ország részvételével ún. pilot projekt-ek készültek, mintegy mintául szolgálva a többi állam számára a hálózat kiépítéséhez. A szoftver lehetővé teszi az európai jelentőségű természeti értékek teljes körű adatbázisának kiépítését. Magyarország az Európa Tanács anyagi támogatásával 2001-ben kapcsolódott be a pilot projekt programba.

Az Emerald Pilot Project keretében 2001 során 10 terület standard adatbázisát készítettük el. Az egyes területek kiválasztásánál alapvető szempont volt, hogy kellően reprezentálják a pannon biogeográfiai régiót, a Kárpát-medence különböző élőhelytípusait (erdők-gyepek, szá-

raz–nedves élőhelyek), illetve megfeleljenek a Natura 2000 élőhelyek kritériumainak is. A területekről készült adatbázist összefoglaló jelentés kísértében a Berni Egyezmény titkárságán keresztül megküldtük az Európa Tanácsnak.

A hazai Emerald hálózat területek jövőbeli kijelölésekor az Egyezmény 16. ajánlásában megfogalmazott általános érvényű kritériumokon túlmenően különös figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a pannon biogeográfiai régió – mely hazánk teljes területét lefedi – jellemző élőhelyei, ritka növény- és állatfajai kellő kiterjedésben illetve számban reprezentálják a térség természetföldrajzi jellegzetességeit, értékeit. Fentiekre figyelemmel különösen jelentősek azok az élőhelyek (életközösségek, társulások), amelyek kizárólag, illetve legnagyobb részt legtipikusabb állományaival hazánk területén fordulnak elő, amelyek utolsó menedékei a Kárpát-medence bennszülött és maradványfajainak. Feltétlenül kijelölésre kell kerüljenek – a legtipikusabb és legeredményesebb állapotú – alábbi élőhelyek:

- pannon szikések (szikés gyepek és mocsarak),
- pannon szilagyeppek, beleértve az illír és kárpáti jellegűeket is (különös figyelemmel a magyar középhegység dolomitvegetációjára)
- pannon lejtőssztyepek és sziklafüves lejtők (minden alapkötetben),
- síksági pannon löszgyepek, természetesebb löszlegelők,
- pannon homoki gyepek (meszes és savanyú homokon egyaránt),
- pannon gyertyános–tölgyesek, különös tekintettel az alföldi állományokra,
- pannon molyhos tölgyesek (nyílt és zárt állományai egyaránt),
- euro-szibériai erdőssztyep–tölgyesek,
- pannon cseres–tölgyesek,
- pannon homoki borókás nyárasok.

A felsoroltakon kívül az Európában másutt is előforduló, de védendőnek minősített élőhelyek közül ki kell jelölni az arra érdemeseket, pl. a puhafás ligeterdők, keményfás ligeterdők, illír bükkösök és illír gyertyános–tölgyesek stb. reprezentatív állományait is.

Az Emerald hálózat gyakorlatilag megfelel a Natura 2000-nek, így az EU-tagállamok ez utóbbi hálózatban szereplő területeiket beépíthetik az Emerald hálózatba. Az Emerald hálózat jelentősége abban áll, hogy létrehozásával kialakítható Európa teljes területén a természetvédelmi szempontból jelentős területek hálózata, függetlenül a résztvevő államok európai integrációs törekvéseitől, ill. azok megvalósulásának időpontjától. Tekintettel arra, hogy hazánk a csatlakozás előtt álló országok egyike, az Emerald hálózatba javasolt területek kijelölésénél alapvető figyelmet kell fordítani arra, hogy a kérdéses területek megfeleljenek a Natura 2000 hálózat kritériumainak is, abba zökkenőmentesen beépíthetők legyenek.

További információ

Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats (2001): The Emerald Network – a network of Areas of Special Conservation Interest for Europe – Groups of Experts for the setting up of the Emerald Network of Areas of Special Conservation Interest, Istanbul, 4–6 October 2001. Doc T-PVS/Emerald (2001) 13 – Európa Tanács, Strasbourg.

3.4.2. Az európai ökológiai hálózatok kapcsolata

Európa természetes élőhelyeinek jelentős része az intenzív emberi hasznosítás és terhelés következtében megsemmisült, illetve feldarabolódott. A fajok az eredeti állapothoz képest kis foltokban megmaradt természetes és természetközeli élőhelyekre szorultak vissza, illetve egy részük mesterséges, vagy degradált élőhelyekre kényszerült.

A védett területekhez hasonlóan a fennmaradt, de nem védett természetes és természetközeli élőhelyek sem lehetnek elszigetelt egységek, mivel kis kiterjedésük és fragmentáltságuk miatt nem biztosíthatják hosszú távon az élővilág fennmaradását, nem akadályozhatják meg a fajok további eltűnését. Nyilvánvalóvá vált, hogy az egyes területeket olyan funkcionális rendszerben, ökológiai struktúrában kell értékelni és kezelni, hogy a kisebb-nagyobb élőhelyek összekapcsolása valamilyen módon megvalósuljon. Az „ökológiai hálózat” rendszerének koncepciója erre a szakmai megfontolásra épült, és a 90-es évek elején kulcsfontosságú szakmapolitikai hangsúlyt kapott a nemzetközi, de különösen az európai természetvédelem területén.

1993-ban, a maastrichti konferencián már kirajzolódott egy európát felölelő ökológiai hálózat igénye, európai ökológiai hálózat néven (European Ecological Network, EECNET), de komolyabb, állami szintű figyelmet a témakör akkor kapott, amikor az Európa Tanács által kezdeményezett páneurópai biológiai és tájdiverzitási stratégiát (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy, PEBLDS) 1995-ben a környezetvédelmi miniszterek szófiai találkozásánál a csatlakozó országok aláírták. (10. táblázat)

Ez a stratégia első lépésben 11 kisebb-nagyobb projektben, ötéves periódusra tűzte ki a legfontosabb célkitűzéseket. A legjelentősebb kezdeményezés a Páneurópai Ökológiai Hálózat (PEEN) létrehozásának szándéka volt, amely ugyan nem egy csapásra, de megváltoztatta azt a korábbi természetvédelmi szemléletet, hogy a természeti értékek oltalmát kizárólag a szentély, illetve rezervátum típusú védett területeken lehet elképzelni.

A Páneurópai Ökológiai Hálózatot a résztvevő országoknak a konferencián jóváhagyott dokumentumok szerint 2005-ig kell kijelölniük. A következő találkozón (Dánia, Aarhus, 1998) megerősítették a korábban kitűzött célokat – azaz az ökológiai hálózat létrehozásával a természetvédelem érdekeit a védett területeken és azokon kívül is érvényesíteni kell – továbbá hangsúlyozták, hogy valamennyi tagországnak figyelembe kell vennie a nemzetközi egyezményeket, irányelveket, különös tekintettel a Natura 2000 és az Emerald Hálózat előírásaira. Célszerű ugyanakkor, hogy minden tagország építsen a nemzeti értékeire, sajátosságaira.

1999 áprilisában (Genf) elfogadták a Páneurópai Ökológiai Hálózat kialakítására vonatkozó irányelveket. A PEEN fogalmaként a természetes és féltérmetes ökoszisztémák, élőhelyek, fajok, tájelemek térbeli, koherens rendszerét jelölték meg. Megállapították a PEEN komponenseit és kijelölésük általános szempontjait:

1. magterület:

lehatárolás: természetes és féltérmetes, Európára jellemző és európai jelentőségű területek, európai jelentőségű fajok, populációk élőhelyei,

2. ökológiai folyosó:

lehatárolás: kielégítően nagy méretű élőhelyek biztosítása a populációk számára, a vándorló fajok mozgásához megfelelő minőségű élőhely-összeköttetés, genetikai és térbeli kapcsolat figyelembe vétele,

A Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégia cselekvési tervei

0. Páneurópai projekt a Stratégia folyamatainak beindítására
1. A Páneurópai Ökológiai Hálózat létrehozása 2005-ig
2. A biológiai és tájdiverzitási szempontok integrálása más ágazatokba
3. A Stratégia ismertségének és támogatottságának növelése
4. Tájvédelem
5. Vízparti és tengeri ökoszisztémák védelme
6. A folyóvízi ökoszisztémák és a kapcsolódó vizes élőhelyek védelme
7. Szárazföldi vizes élőhelyek ökoszisztémáinak védelme
8. Fűves ökoszisztémák védelme
9. Erdei ökoszisztémák védelme
10. Hegyi ökoszisztémák védelme
11. Veszélyeztetett fajok védelme

10. táblázat: A Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégia aláíró országai

Albánia	Hollandia	Németország
Andorra	Horvátország	Norvégia
Amerikai Egyesült Államok	Írország	Olaszország
Anglia	Izland	Orosz Föderáció
Ausztria	Izrael	Örményország
Azerbajdzsán	Kanada	Portugália
Belorusszia	Kazahsztán	Románia
Belgium	Kirgizisztán	San Marino
Bosznia-Hercegovina	Lengyelország	Spanyolország
Bulgária	Lettország	Svájc
Ciprus	Lichtenstein	Svédország
Cseh Köztársaság	Litvánia	Szlovákia
Dánia	Luxemburg	Szlovénia
Észtország	Macedónia	Tadzsikisztán
Finnország	Magyarország	Törökország
Franciaország	Málta	Türkmenisztán
Grúzia	Moldova	Ukrajna
Görögország	Monaco	Üzbegisztán

3. pufferterület:

lehatárolás: a negatív külső hatások csökkentése, a tényleges magterület/folyosó méretének növelése, a magterület alakjának (kerület:terület arány) javítása, a magterület és folyosó körül szükség szerinti kialakítása

4. rehabilitációs terület:

lehatárolás: a PEEN 3 elemének rehabilitálása, minőségi javítása, térbeli növelése, a hiányzó kapcsolódó pontok kialakítása

Az útmutatás szerint nincs területi és méretbeli megkötés a fenti területek kijelöléséhez. Az ökológiai hálózatok figyelembe vételéhez célszerű követni a különböző nemzetközi kezdeményezéseket, melyek közül a legfontosabbak a következők:

11. táblázat: Az ökológiai hálózatok kialakítása szempontjából jelentős nemzetközi kezdeményezések

Nemzetközi egyezmények, jogi eszközök (év, hely, tárgy)			
Globális szint	Páneurópai szint	Regionális szint	EU szint
1971. Ramsar: Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek védelme	1979. Bern: A vadon élő fajok és élőhelyek védelme (beleértve az Emerald hálózatot)	1994. Szófia: A Duna fenntartható használata és védelme	1979. EU madárvédelmi irányelv (79/409 EGK) 1992. élőhelyvédelmi irányelv (92/43/EGK)
1972. Párizs: A világ örökségének védelme			
1973. Washington: Veszélyeztetett fajok kereskedelmének szabályozása			
1979. Bonn: Vándorló fajok védelme			
1992. Rio de Janeiro: A biológiai sokféleség védelme			

Programok (év, szervezet, tárgy)			
Globális szint	Páneurópai szint	Regionális szint	EU szint
1971. UNESCO: Az Ember és a Bioszféra program	1965. Európa Tanács: Európa Diplomás védett területek 1976. Európa Tanács: Biogenetikai rezervátumok 1990. Európa Tanács: Európai Védelmi Stratégia Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégia	1985. EU CORINE Biotopes 1985–1992: EU CORINE Land Cover 1995. Európa Tanács/ UNEP	

Egyéb kezdeményezések (év, szervezet, tárgy)			
Globális szint	Páneurópai szint	Regionális szint	EU szint
1991. IUCN/UNEP/ WWF: Fenntartható fejlődés stratégiája 1992. IUCN/UNEP/ WWF: Globális biodiverzitás stratégia	1989. Birdlife International: fontos madárelőhelyek (IBA) 1991. EECONET Európai Ökológiai Hálózat 1994. IUCN: Parks for LIFE: Akció Európa védett területeiért 1995. PlantLife: Fontos növény-élőhelyek Európában (IPA) 1995. WWF: Nagyragadozó program	1992. WWF: Zöld Duna Program	

	Nemzetközi intézmény	Az ökológiai hálózat neve	Az ökológiai hálózat fő jellemzője	Célterülete	A hálózat elemei
1.	Ramsari Egyezmény	–	Nemzetközi	Vizes területek az 1. cikk által definiáltak szerint	Védett vizes területek
2.	Bonni Egyezmény	–	Nemzetközi	Vándorló fajok, ill. ezek élőhelyei	Védett területek (a területek kapcsolódása ismert)
3.	Biogenetikai rezervátum	–	Európa Tanács	Természetes és természetközeli élőhelyek és ökoszisztémák	Védett területek (a területek kapcsolódása ismert)
4.	Berni Egyezmény	Emerald Hálózat	Európa Tanács	Természetes élőhelyek, vadon élő növény- és állatfajok	Magterület
5.	PEBLDS	PEEN	Európa Tanács/ UNEP	Természetes, féltermészetes ökoszisztémák, élőhelyek és tájak (európai jelentőségű)	Magterület, folyosó, puffer terület, rehabilitációs terület
6.	EU madárvédelmi irányelv	Natura 2000	Európai Bizottság	Madárfajok európai védelme	Magterület
7.	EU élőhelyvédelmi irányelv	Natura 2000	Európai Bizottság	Természetes élőhelyek, növény- és állatfajok védelme	Magterület (a területek kapcsolata ismert)

A Páneurópai Ökológiai Hálózat elemeinek kijelölése nem elégséges a védelemhez. E téren a nemzetközi dokumentumok is csak a fő iránymutatásokat határozzák meg. A magterületek védelmével, helyreállításával, ill. fenntartható használatával, a magterületek közötti kapcsolat létrehozásával (ökológiai folyosók), kialakításával és kezelésével segíthetjük a hálózat működését.

A Páneurópai Ökológiai Hálózat lényegében az egyes országok ökológiai hálózataiból tevődik össze. Az lenne a kívánatos, ha a hálózati elemek követnék a természetes – természetközeli struktúrát, áthatva a politikai, közigazgatási határokat, s nem aprózódnának fel. Az ökológiai hálózatok csak akkor szolgálják igazán a biológiai sokféleség védelmét, ha nem csak a védett területeken található élőhelyeket és életközösségeket foglalják magukba. A 13. táblázatból látszik, hogy mely országok kapcsolódtak már be érdemlegesen a védett területeken túlmutató hálózati struktúrába, illetve milyen változatos elnevezéssel illetik saját ökológiai hálózatukat.

Az ökológiai hálózatok védelmének számtalan módja lehetséges a Páneurópai Ökológiai Hálózatra vonatkozó elképzelések szerint. A legbiztosabb eszköz a jogi, azaz a formális védelem.

13. táblázat: Országos ökológiai hálózat programok Európában

Belgium (Flandria)	Ökológiai Hálózat
Belgium (Vallon Régió)	Ökológiai Hálózat
Csehország	Ökológiai Stabilitás Területi Rendszere
Dánia	Ökológiai Hálózat 8 országban
Egyesült Királyság	Ökológiai Hálózat
Észtország	Ökológiai Kompenzációs Területek Hálózata
EU	Natura 2000
Németország	Biotóp Rendszer
Magyarország	Nemzeti Ökológiai Hálózat
Olaszország	Közép-Appenninek Zöld Régió
Litvánia	Természeti Keretterm
Hollandia	Ökológiai Struktúra
Lengyelország	EECONET – Lengyelország
Románia	Nemzeti Hálózat
Szlovákia	Ökológiai Stabilitás Területi Rendszere
Spanyolország (Madrid régió)	Ökológiai Védelmi Hálózat
Svájc	Svájci Területi Konceptió
Ukrajna	Nemzeti Ökológiai Hálózat

Ezen kívül több olyan kezdeményezés ajánlott, amely közvetve vagy közvetlenül az ökológiai hálózat ágazati integritását és ezzel védelmét szolgálják. Fontos szabályozási eszköz, hogy az ökológiai hálózat által érintett területeken megfontolt, ökológiai szemléletű tervezés történjen a tervezési hierarchia minden szintjén. A környezeti hatásvizsgálatra kötelezéssel ugyancsak jelentős megelőző intézkedéseket hozhatunk. A fenntartható használat, az extenzív-ökológiai mezőgazdálkodás folytatásához bizonyos közgazdasági szabályozók, adókedvezmények, kompenzáció, kártérítés, beruházási támogatások szükségesek. Jó lehetőséget nyújtanak a területhasználókkal köthető kezelési együttműködések, önkéntes megállapodások is.

Magyarországon a Nemzeti Ökológiai Hálózat kijelölését a fentiekben említett nemzetközi eszközök figyelembe vételével végezték. A kilenc nemzetipark-igazgatóság közreműködésével elkészült a 9 regionális ökológiai hálózat. Ezek összeillesztésével született meg az országos hálózat 1:50 000 méretarányú digitális adatbázisa. A feltáró munkában a meglévő dokumentációk, adatbázisok, térképek, kutatási eredmények, terepi tapasztalatok segítettek, mint pl.:

- a Páneurópai Ökológiai Hálózat kritériumrendszere,
- az ökológiai hálózat 1:500 000 méretarányú előzetes átnézeti térképe,
- a védett területek dokumentumai, térképmellékletei,
- az „ex lege védett” szikes tavak és lápok katasztere,
- a természeti területek katasztere,
- a hullámterek nyilvántartásai,
- az erdészeti ütemtervek adatbázisa,
- a Corine Land Cover 1:100 000 és helyenként 1:50 000 méretarányú digitális felszínborítási térképek,
- a SPOT-4 műholdfotók eredeti vektorizált, geokódolt felvételei,
- az 1:25 000, ill. 1:50 000 méretarányú Gauss–Krüger-vetületű topográfiai térképek,
- a fontos magyarországi madárélőhelyek (IBA területek),
- a Natura 2000 területek kritériumai és eddig tervezett területei, mellékletben szereplő fajainak élőhelyei, a Natura 2000 területek kijelölését megelőző adatbázisok (az egykori CORINE Biotopes és a most is folyó felmérések eddigi eredményei),
- az érzékeny természeti területek stb.).

A kijelöléskor alkalmazásra került a PEEN kategória rendszere, illeszkedve a hazai természetvédelmi jogszabályok adta lehetőségekhez. A térképes megjelenítésen túl komoly előrehaladás történt az ágazati integrációs törekvéseinkben. Bizonyos agrár-környezetvédelmi, területrendezési, vízgazdálkodási, környezetvédelmi és környezeti hatásvizsgálati joganyag már egyértelműen rendelkezik és számol az ökológiai hálózat létevel és védelmével. Az ökológiai hálózat általános szabályozására vonatkozó miniszteri rendelet-tervezet pedig számos olyan új jogintézményt tartalmaz majd, amely az élőhelyek, életközösségek konkrét védelmén túl a közöttük lévő biológiai kapcsolat megőrzésére, fejlesztésére, rekonstrukciójára és kialakítására helyezi a hangsúlyt.

További információ

- BACON, P. (szerk.) (2000): Natura 2000, Rural Development and Ecological Networks. Proceeding of international seminar held in Konstancin Poland on 15–18 december 1999. – IUCN – The World Conservation Union, Office for Central Europe, Varsó.
- BENNETT, G. (szerk.) (1993): Conserving Europe's Natural Heritage. Towards a European Ecological Network. Proceedings of the international Conference held in Maastricht, 9–12 November, 1993. – International Environmental Law and Policy Series. – Graham & Trotman/ Martinus Nijhoff, London.
- NOWICKI, P., BENNETT, G. MIDDLETON, D., RIJNTJES & WALTERS, R. (szerk.) (1996): Perspectives on ecological networks. European Centre for Nature Conservation Man and Nature Vol. 1. Tilburg.
- NOWICKI, P. (1998): The Green Backbone of Central and Eastern Europe. Conference Proceedings, Cracow 25–27 February, 1998. – European Centre for Nature Conservation Man and Nature Vol. 3. Tilburg.
- VAN OPSTAL, A.J.F.M. (2000): The Architecture of the Pan European Ecological Network: Suggestions for Concept and Criteria – National Reference Centre for Nature Management, Ministry of Agriculture, Nature Management and Fisheries Wageningen.

SUMMARY

Hungary is committed to accession to the European Union, and is prepared to implement the nature conservation community legislation. This volume is the first of a series of books describing the Wild Birds and the Habitats Directives, and the Natura 2000 network based on these legal instruments, with an intended readership of nature conservation officials, conservation experts, scientists and the professionally trained non-governmental organisations.

In the introductory volume, the articles of both directives are explained in details. Then an overview of the progress in setting up the Natura 2000 network in the present member states is given, with special reference to two member states, Finland and Spain. These two countries have participated in a Phare twinning project on implementing the Habitats Directive in Hungary. For both countries, the general state of biodiversity is described, and the statutory framework for protecting biodiversity given. For Finland, the long process of consultations and communication with the general public and stakeholders is highlighted, whereas in the case of Spain, attention was focussed on the application of geographic information systems and digital databases.

In the third chapter, the first phases of the preparations in Hungary are given. Since the second volume of the series is devoted to the Wild Birds Directive, the implications of the Habitats Directive for Hungary are emphasised. A general background to the application of the biogeographic regions is given, and a list of the habitat types occurring in Hungary that are listed in Annex I of the Habitats Directives, and proposed by the accession countries. Brief explanatory notes give cross-reference of these habitat types to phyto-sociological units, or categories of the General National Habitat Classification System.

All the plant and animal species occurring in Hungary that are already indicated, or proposed for inclusion in the annexes of the Habitats Directive are listed with their conservation status in Hungary, as well as their possible inclusion in annexes and appendices of various international nature conservation conventions. Density maps of the distribution of Annex II and Annex II priority species in the UTM grid system, as based on preliminary surveys, have been compiled. The region of metropolitan Budapest has a relatively high density of these species, due to biogeographical and ecological factors.

Finally, the perspectives of the Emerald network under the auspices of the Bern Convention, and the Pan-European Ecological Network under the umbrella of the Council of Europe, are analysed in light of the Natura 2000 network.

The descriptions and analyses of the book are supplemented by Hungarian translations of the Wild Birds and the Habitats Directives, and their annexes.

In addition to describing in details the Wild Birds Directive, the second volume of the series contains an annotated list of candidate Special Protection Areas. The third volume in the series will describe the results of the previous CORINE Biotopes project in Hungary, and the outcome of recent botanical and zoological surveys and vegetation mapping, that contribute to inventories based on which site selection may proceed.

**A TANÁCS 1992. május 21-i IRÁNYELVE
a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény-
és állatvilág megőrzéséről**

(92/43/EGK)

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK TANÁCSA,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösség Alapító Szerződésére és különösen annak 130s cikkére,

a Bizottság javaslatára¹,

az Európai Parlament véleményére²,

a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére³,

a következőkre figyelemmel:

az Alapító Szerződés 130r cikkében mondottak szerint a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása, beleértve a természetes élőhelyek és a vadon élő növény- és állatvilág megőrzését, olyan alapvető közérdek, amelyet a Közösség is szem előtt tart;

az Európai Közösség (1987 és 1992 közötti időszakra érvényes) környezetvédelmi politikája és akcióprogramja⁴ rendelkezik a természet, illetve a természeti erőforrások megőrzésére irányuló intézkedésekről;

ezen irányelv, minthogy fő célja elősegíteni a biológiai sokféleség megőrzését a gazdasági, társadalmi, kulturális és regionális igények figyelembe vételével, hozzásegít egy közös cél, a fenntartható hasznosítás megvalósításához; minthogy a biológiai sokféleség megőrzése egyes esetekben megkívánja a folyamatos emberi beavatkozást, vagy egyáltalán az arra való ösztönzést;

Európában a tagállamok területein a természetes élőhelyek továbbra is folyamatosan pusztulnak és a vadon élő fajoknak egyre növekvő száma válik fokozottan veszélyeztetetté; minthogy a veszélyeztetett élőhelyek, illetve fajok a Közösség természetes örökségét képezik, és a veszélyeztetés gyakran a határokon is átnyúlik, megőrzésük érdekében közösségi szinten szükséges lépéseket tenni;

bizonyos élőhelyek, illetve bizonyos fajok veszélyeztetésük ismeretében elsőbbséget kell, hogy kapjanak a megőrzésükre irányuló intézkedések gyors megtételének elősegítésére;

a Közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve fajok kedvező védelmi helyzetének visszaállítása vagy fenntartása érdekében különleges természetmegőrzési területek kijelölésére

1.) HL C 247. szám, 1988. 09. 21., 3. o és HL C 195. szám, 1990. 08. 03., 1. o

2.) HL C 75. szám, 1991. 03. 20., 12.o

3.) HL C 31. szám, 1991. 02. 06., 25.o

4.) HL C 328. szám, 1987. 12. 07., 1.o

MELLÉKLET

Az irányelvek magyar nyelvű fordításai

van szükség, hogy meghatározott ütemterv szerint egy összefüggő európai ökológiai hálózat legyen kialakítható;

valamennyi kijelölt területet be kell vonni az összefüggő európai ökológiai hálózatba, beleértve azokat is, amelyeket jelenleg, illetve a jövőben a Tanácsnak a vadon élő madárvilág megőrzésére vonatkozó, 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelvének⁵ megfelelően különleges madárvédelmi területekként kijelölnek;

helyénvaló az egyes kijelölt területeken a megőrzési célok eléréséhez szükséges intézkedések megtétele;

a tagállamok tesznek javaslatot az arra alkalmas területek különleges természetmegőrzési területekké nyilvánítására, mindazonáltal ki kell alakítani egy eljárást, amely lehetővé teszi kivételes esetekben olyan terület kijelölését is, amire a tagállam nem tett javaslatot, de a Közösség elengedhetetlennek tartja azt egy kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípus vagy faj fenntartása, illetve túlélése érdekében;

megfelelő hatásvizsgálatot kell végezni minden olyan terv vagy program esetében, amelynek jelentős hatása lehet egy már kijelölt vagy a jövőben kijelölendő terület megőrzési céljait illetően;

elfogadott, hogy a Közösségi jelentőségű kiemelt jelentőségű természetes élőhelyek, illetve fajok megőrzésének elősegítését célzó intézkedések foganatosítása a tagállamok közös feladata; és ez esetleg bizonyos tagállamokra túlzott anyagi terheket ró, egyrészt a szóban forgó élőhelyeknek és fajoknak a Közösség területén való egyenetlen eloszlása révén, másrészt azon tény következtében, hogy a természetmegőrzés speciális esetében a „szennyező fizet” elv csak korlátozott mértékben alkalmazható;

a fentiek miatt megegyezés született arról, hogy ilyen kivételes esetekben a Közösség közreműködik a finanszírozásban a Közösség döntései által meghatározott források keretein belül;

a földhasználat tervezésének és a területfejlesztési politikának elő kell segítenie a tájkép azon jellegzetességeinek kezelését, amelyek meghatározó jelentőségűek a vadon élő fauna és flóra szempontjából;

az ezen irányelvben meghatározott természetes élőhelyek és fajok védelmi helyzetének nyomon követésére egy rendszert kell kiépíteni;

meghatározott növény- és állatfajok esetében általános védelmi rendszert kell kiépíteni a 79/409/EGK irányelv kiegészítéseképpen; bizonyos fajok érdekében lehetőséget kell teremteni kezelési beavatkozásra, amennyiben védelmi helyzetük erre figyelmeztet; beleértve a befogás, illetve az elpusztítás bizonyos módjainak betiltását, ugyanakkor lehetőséget kell adni egyes fellelő mentességre;

⁵) HL L 103. szám, 1979. 04. 25., 1.o. irányelv, amelyet legutóbb a 91/244/ECC irányelv módosított (HL L 115. szám, 1991. 05. 08., 4. o.)

ezen irányelv betartásának nyomon követése céljából a Közösség bizonyos időközönként összefoglaló jelentést fog készíteni egyebek mellett a tagállamok által benyújtott, ezen irányelv keretében jóváhagyott nemzeti rendelkezések végrehajtására vonatkozó információk alapján;

a tudományos és technikai ismeretek bővítése alapvető jelentőségű ezen irányelv végrehajtásához; ennek érdekében helyénvaló a szükséges kutatások és tudományos munkák elősegítése;

a technikai és tudományos előrehaladás következtében lehetővé kell tenni a függelékek módosítását; eljárást kell kidolgozni arra, hogy a Tanács módosíthassa a függelékeket;

végrehajtó testület létrehozása szükséges azon cél érdekében, hogy segítségére legyen a Bizottságnak ezen irányelvnek a végrehajtásában, különösen a közösségi társfinanszírozásról hozandó döntések esetében;

további intézkedéseket kell lehetővé tenni, amelyek egyes őshonos növény- és állatfajok újrabetelepítésére, illetve nem őshonos fajok esetleges betelepítésére irányulnak;

az alábbi irányelv célkitűzéseire vonatkozó közönségtájékoztatás és ismeretterjesztés alapvető fontosságú a hatékony végrehajtásban;

ELFOGADTA AZ ALÁBBI IRÁNYELVET:

Meghatározások

1. cikk

Az alábbi irányelv értelmében:

(a) a *megőrzés* olyan intézkedések sorozata, amelyek a természetes élőhelyek és a vadon élő állati és növényi populációknak az (e), illetve (i) pontokban meghatározott kedvező állapotának fenntartása vagy helyreállítása érdekében szükségesek;

(b) *természetes élőhelyek* a földrajzi, abiotikus vagy biotikus jellegzetességeik révén megkülönböztethető – teljes mértékben természetes vagy csak természetközeli – szárazföldi vagy vizes területek;

(c) *közösségi jelentőségű jelentős természetes élőhelytípusok* azok, amelyeket a 2. cikkben meghatározott területen:

(i) természetes elterjedési területükön az eltűnés veszélye fenyeget;
vagy

(ii) elterjedési területük zsugorodása vagy eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen fellelhetőek;
vagy

(iii) az itt felsorolt öt biogeográfiai régió közül egy vagy több régiónak kiemelkedően jellegzetes képviselői: alpesi, atlanti, kontinentális, makarónéziai és mediterrán.

Az I. függelék ezeket az élőhelytípusokat tünteti vagy tüntetheti fel;

(d) *kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusok* azok a természetes élőhelytípusok, amelyeket az eltűnés veszélye fenyeget és a 2. cikkben meghatározott területen található és amelyeknek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik, tekintettel természetes elterjedésüknek a 2. cikkben meghatározott területre eső arányára; ezeket a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusokat csillag (*) jelöli az I. függelékben;

(e) *egy természetes élőhely védelmi helyzetén* mindazoknak a természetes élőhelyet érő hatásoknak összességét értjük, amelyek befolyással lehetnek a természetes élőhelyre, illetve annak jellemző fajaira, hosszú távon meghatározva annak természetes elterjedését, struktúráját és funkcióit csakúgy, mint jellegzetes fajainak hosszú távú fennmaradását a 2. cikkben meghatározott területen belül.

Egy természetes élőhely védelmi helyzetét „kedvezőnek” tekintjük, ha:

- természetes elterjedése, illetve elterjedési területén belül előfordulási helye stabil vagy növekszik, továbbá
- hosszú távú fennmaradásához szükséges sajátos struktúrája és funkciói fennállnak és a belátható jövőben is valószínűleg fenn fognak állni, továbbá
- jellemző fajainak védelmi helyzete az (i) pont meghatározásainak értelmében megfelelő;

(f) *egy faj élőhelye* olyan specifikus abiotikus és biotikus tényezők által meghatározott környezet, amelyben az adott faj életciklusának bármely szakaszában előfordul;

(g) *a Közösség szempontjából jelentős fajok* alatt olyan fajokat értünk, amelyek a 2. cikkben meghatározott területen belül:

- (i) veszélyeztetettek, kivéve azokat a fajokat, amelyek természetes előfordulása e területen belül elhanyagolható, és amelyek nem veszélyeztetettek és nem is sérülékenyek a nyugat-palearktikus régióban; vagy
- (ii) sérülékenyek, azaz valószínűsíthető, hogy a veszélyeztetett kategóriába kerülnek a közeljövőben, amennyiben a sérülékenységet előidéző okok továbbra is fennállnak; vagy
- (iii) ritkák, azaz kis állományaik léteznek, amelyek ugyan jelenleg nem veszélyeztetettek vagy sebezhetőek, de kockázatnak vannak kitéve. E fajok körülhatárolt földrajzi területen vagy kiterjedtebb területen, de alacsony sűrűségben fordulnak elő; vagy

(iv) endemikusak és különös figyelmet érdemelnek élőhelyük különleges természete miatt és/vagy a hasznosításukkal kapcsolatos, élőhelyükre, illetve védelmi helyzetükre gyakorolt esetleges khatások miatt.

Ezeket a fajokat a II., illetve a IV. vagy V. függelék tünteti vagy tüntetheti fel;

(h) *kiemelt jelentőségű fajok* azok a (g) (i) pontban meghatározott fajok, melyeknek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik tekintettel természetes elterjedési területüknek a 2. cikkben meghatározott területre eső arányára; ezeket a kiemelt jelentőségű fajokat csillag (*) jelöli a II. függelékben;

(i) *egy faj védelmi helyzete* mindazoknak a hatásoknak az összességét jelenti, amelyek kihatással lehetnek a szóban forgó faj hosszú távú elterjedésére és gyakoriságára a 2. cikkben meghatározott területen belül.

A *védelmi helyzetet* „kedvezőnek” tekintjük, ha:

- a szóban forgó faj állománydinamikai adatai azt jelzik, hogy a faj képes önmagát természetes élőhelyének életképes részeként hosszú távon fenntartani, továbbá
- a faj természetes elterjedési területe nem csökken, illetve belátható időn belül valószínűleg nem is fog csökkenni, továbbá
- jelenleg és valószínűleg a jövőben is megfelelő kiterjedésű élőhely áll rendelkezésre ahhoz, hogy hosszú távon fennmaradjon az állomány;

(j) *terület* egy olyan földrajzilag meghatározott hely, melynek kiterjedése egyértelműen körülhatárolt;

(k) *közösségi jelentőségű terület* az olyan terület, amely abban a biogeográfiai régióban vagy régiókban, amelyikhez tartozik, az I. függelékben felsorolt természetes élőhely, illetve a II. függelékben felsorolt faj kedvező védelmi helyzetének fenntartásához, illetve visszaállításához, továbbá esetleg a 3. cikkben tárgyalt Natura 2000 koherenciájához is jelentősen hozzájárul, és/vagy jelentősen hozzájárul a szóban forgó biogeográfiai régióban, illetve régiókban a biológiai sokféleség megőrzéséhez;

A kiterjedt elterjedési területtel bíró állatfajok esetében a közösségi jelentőségű jelentős területek azoknak a helyeknek kell, hogy megfeleljenek, amelyek az adott fajok előfordulási területén belül olyan fizikai vagy biológiai adottságokkal rendelkeznek, amelyek elengedhetetlenek a fajok életvékenysége, illetve reprodukciója szempontjából;

(l) *a különleges természetmegőrzési terület* olyan közösségi jelentőségű területet, amelyet a tagállamok jogszabály, hatósági és/vagy szerződéses határozat útján jelöltek ki, s a kijelöléshez figyelembe vett természetes élőhelyek és/vagy fajok állományai kedvező védelmi helyzetének visszaállítása vagy fenntartása érdekében a szükséges megőrzési intézkedéseket foganatosították;

(m) *példány* minden a IV., vagy V. függelékben felsorolt fajok bármelyikéhez tartozó élő vagy elpusztult állat, illetve növény, valamint ezeknek bármely része vagy származéka, továbbá minden egyéb olyan termék, amelyről a kísérő levél, csomagolás, márkajel, címke vagy bármely egyéb körülményből kideríthető, hogy ezeknek a növény- vagy állatfajoknak része, vagy származéka;

(n) *testület* alatt a 20. cikk alapján létrehozott testületet értjük.

2. cikk

1. Ezen irányelv célja, hogy hozzájáruljon a biológiai sokféleség megőrzéséhez a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növények és állatok megőrzésén keresztül az Alapító Szerződésben érintett tagállamok európai területén.
2. Az irányelv értelmében hozott intézkedések a közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatfajok kedvező védelmi helyzetének fenntartását, illetve visszaállítását célozzák.
3. Az irányelv értelmében hozott intézkedések figyelembe veszik a gazdasági, társadalmi és kulturális igényeket, továbbá a regionális és helyi jellegzetességeket is.

A természetes élőhelyek és a fajok élőhelyeinek megőrzése

3. cikk

1. Natura 2000 néven fel kell állítani a különleges természetmegőrzési területek koherens európai ökológiai hálózatot. Ez a hálózat, amely az I. függelékben felsorolt természetes élőhelytípusokat, továbbá a II. függelékben felsorolt fajok élőhelyeit tartalmazó területekből tevődik össze, természetes kiterjedési területükön belül lehetővé kell, hogy tegye a szóban forgó természetes élőhelytípusok és a fajok élőhelyeinek fenntartását kedvező, illetve szükség esetén arra visszaállított védelmi helyzet mellett.

A Natura 2000 hálózat magába foglalja a tagállamok által a 79/409/EGK irányelv értelmében kijelölt különleges védelmi területeket.

2. Minden egyes tagállam hozzájárul a Natura 2000 létrehozásához a területén az 1. pontban említett természetes élőhelytípusok, illetve fajok élőhelyeit képviselő területek előfordulásának arányában. E célból a tagállamok a 4. cikknek megfelelően különleges természetmegőrzési területeket jelölnek ki az 1. pontban megjelölt szándékok figyelembevételével.
3. A tagállamok, amennyiben azt szükségesnek ítélik, törekednek a Natura 2000 ökológiai koherenciájának javítására azért, hogy fenntartsák, illetve szükség esetén fejlesztik a tájnak a 10. cikkben tárgyalt azon jellegzetességeit, amelyek alapvető fontosságúak a vadon élő növény- és állatvilág szempontjából.

4. cikk

1. A III. függelékben (1. szakasz) felsorolt kritériumok, illetve a releváns tudományos ismeretek alapján minden egyes tagállam javaslatot tesz a területek listájára, megjelölve, hogy az adott terület milyen, a I. függelékben felsorolt természetes élőhelytípusoknak, illetve az II. függelékben felsorolt, területén természetes körülmények között előforduló fajoknak ad otthont. Kiterjedt életterű állatfajok esetében a közösségi jelentőségű területek azoknak a helyeknek kell, hogy megfeleljenek, amelyek az adott fajok természetes életterén belül létfontosságú fizikai vagy biológiai adottságokkal rendelkeznek a fajok élettevékenysége, illetve reprodukciója szempontjából. A kiterjedt életterű vízi fajok esetében területekre csak ott kell javaslatot tenni, ahol egy egyértelműen körülhatárolható hely élettevékenységük, illetve reprodukciójuk szempontjából létfontosságú fizikai vagy biológiai adottságokkal rendelkezik. Szükség esetén a tagállamok a lista módosítását a 11. cikk szerint végrehajtott vizsgálat eredményének tükrében javasolhatják.

A listát a területek dokumentációjával együtt ennek az irányelvnek a kihirdetését követő három éven belül a Bizottságnak kell továbbítani. A dokumentumok tartalmazzák a terület térképét, nevét, elhelyezkedését, kiterjedését, továbbá a III. függelékben (1. szakasz) felsorolt kritériumok alkalmazásából származó adatokat, a Bizottság által kidolgozott, a 21. cikkben rögzített eljárásokkal összhangban lévő formátumban.

2. A III. függelékben (2. szakasz) felsorolt kritériumok alapján, és mind az 1. cikk (c) (iii) pontjában tárgyalt öt biogeográfiai régió, mind pedig a 2. cikk (1) pontjában tárgyalt térség keretein belül a Bizottság a tagállamokkal egyetértésben összeállít egy listatervezetet a közösségi jelentőségű területekről a tagállamok listái alapján, megjelölve azokat, amelyek egy vagy több kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusnak, illetve kiemelt jelentőségű fajnak adnak otthont.

Azok a tagállamok, amelyek felségterületének több, mint 5%-át teszik ki azok a területek, amelyek egy vagy több kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusnak, illetve kiemelt jelentőségű fajnak adnak otthont, a Bizottság beleegyezésével kérelmezhetik a III függelékben (2. szakasz) felsorolt kritériumok rugalmasabb kezelését a Közöségi jelentőségű területek kiválasztása során.

Azoknak a területeknek a listáját, amelyeket közösségi jelentőségűnek ítélték és egy vagy több kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusnak, illetve kiemelt jelentőségű fajnak adnak otthont, a Bizottság a 21. cikkben lefektetett eljárással összhangban hagyja jóvá.

3. A 2. pontban tárgyalt listát az irányelv megjelenését követő hat éven belül el kell készíteni.
4. Azt követően, hogy egy közösségi jelentőségű területet a 2. pontnak megfelelően jóváhagytak, az érintett tagállamnak a lehető leghamarabb, de legkésőbb hat éven belül a területet különleges természetmegőrzési területté kell nyilvánítani, fontossági sorrendet megállapítva annak tükrében, hogy az egyes területek mennyire jelentősek az I. függelék természetes élőhelytípusai, illetve a II. függelék fajai kedvező védelmi helyzetének fenntartása, helyreállítási

tása, illetve a Natura 2000 koherenciája szempontjából, továbbá annak tükrében, hogy az adott területeket milyen mértékben fenyegeti a leromlás vagy a pusztulás veszélye.

5. Attól fogva, hogy egy terület a 2. pont harmadik bekezdésében tárgyalt listára kerül, arra érvényesek a 6. cikk (2), (3) és (4) pontjai.

5. cikk

1. Azokban a kivételes esetekben, amikor a Bizottság úgy találja, hogy egy országnak a 4. cikk (1) pontban tárgyalt listájáról lemarad egy olyan kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusnak, illetve kiemelt jelentőségű fajnak otthont adó terület, amelyet a Bizottság a témával kapcsolatos megbízható tudományos ismeretek alapján az adott kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípus fennmaradása, illetve kiemelt jelentőségű faj túlélése szempontjából alapvető fontosságúnak ítél meg, kétoldalú tárgyalást kell kezdeményezni az adott tagállam és a Bizottság között a felek által felhasznált tudományos ismeretek összehasonlítása céljából.

2. Amennyiben a hat hónapot meg nem haladó konzultációs időszak során a véleményeltérés megoldatlan marad, a Bizottság javaslatot terjeszt a Tanács elé arra vonatkozóan, hogy a területet közösségi jelentőségű területté nyilvánítsák.

3. A Tanácsnak a felterjesztést követő három hónapon belül egyhangú döntést kell hoznia.

4. A konzultációs időszak és a Tanács döntéshozatalának időtartama alatt az érintett területre alkalmazni kell a 6. cikk (2) pontját.

6. cikk

1. A különleges természetmegőrzési területekkel kapcsolatban a tagállamok meghozzák a szükséges védelmi intézkedéseket, ha kell, olyan kezelési tervek megalkotásával, amelyek kifejezetten a területekre vonatkoznak vagy egyéb fejlesztési tervek részét képezik; továbbá a megfelelő jogszabályi, hatósági vagy szerződéses intézkedéseket, amelyek megfelelnek az adott területen jelenlévő I. függelékben felsorolt természetes élőhelytípusok, illetve II. függelékben felsorolt fajok ökológiai szükségleteinek.

2. A tagállamok megteszik a megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy a különleges természetmegőrzési területeken elkerüljék a természetes élőhelytípusok, illetve a fajok élőhelyeinek leromlását, továbbá azon fajok háborgatását, amelyek alapján a területet kijelölték, amennyiben a háborgatás az irányelv célja szempontjából jelentős lehet.

3. Azoknak a terveknek vagy projekteknek, amelyek a terület kezelésével nincsenek közvetlen kapcsolatban vagy ahhoz nem szükségesek, de arra vélhetőleg jelentős hatással lehetnek akár önmagukban, akár más tervekkel vagy projektekkel együttműködésben, megfelelő hatásbecslést kell elvégezni a területre való kihatásaival kapcsolatban, figyelemmel a terület megőrzési céljaira. A területtel kapcsolatos hatásbecslés eredményeit figyelembe véve, továbbá a 4. pont rendelkezéseinek értelmében az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor járulhatnak hozzá a

szóban forgó tervhez vagy projekthez, ha előzőleg megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja sérteni az érintett terület integritását, továbbá ha szükség esetén kikérték a lakosság véleményét.

4. Amennyiben a területtel kapcsolatban a hatásbecslés negatív, és alternatív megoldások hiányában kiemelt közérdek által kényszerítve – legyen az társadalmi vagy gazdasági természetű – mégis végre kellene hajtani egy tervet vagy projektet, a tagállamnak minden szükséges kárpótló intézkedést meg kell tennie annak érdekében, hogy megóvja a Natura 2000 egészének koherenciáját. A Bizottságot értesíteni kell az alkalmazott kárpótló intézkedésekről.

Azokon a területeken, amelyek kiemelt jelentőségű természetes élőhelynek és/vagy kiemelt jelentőségű veszélyeztetett fajnak adnak otthont, kizárólag olyan érvek nevezhetők meg, amelyek az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából kiemelt jelentőségű kedvező hatásokkal kapcsolatosak vagy amelyek a Bizottság véleménye szerint egyéb kiemelt fontosságú közérdeken alapulnak.

7. cikk

Ezen irányelv 6. cikkének (2), (3) és (4) pontjaiból eredő kötelezettségek lépnek a 79/409/EGK irányelv 4. cikk (4) pontjának első mondatából következő bármely olyan kötelezettségnek a helyébe, amely a 79/409/EGK irányelv 4. cikk (1) pontjának alapján besorolt, illetve azzal összhangban a 4. cikk (2) pontja értelmében elismert területekkel kapcsolatban ennek az irányelvnek a végrehajtásának kezdetétől, illetve, amennyiben az később következik be, a tagállam által a 79/409/EGK irányelv értelmében történő besorolás vagy kihirdetés dátumától fogva.

8. cikk

1. A tagállamok, a kiemelt jelentőségű természetes élőhelynek és/vagy kiemelt jelentőségű fajnak otthont adó területek különleges természetmegőrzési területként való kijelölésére tett javaslataikkal együtt szükség esetén elküldik a Bizottságnak a 6. cikk (1) pontja értelmében felmerülő kötelezettségeik teljesítéséhez az általuk elengedhetetlennek tartott közösségi társfinanszírozásra vonatkozó becsléseiket.

2. A Bizottság az érintett valamennyi tagállammal egyetértésben meghatározza mindazon intézkedéseket azoknak a közösségi jelentőségű területeknek a kapcsán, amelyeknél társfinanszírozás kívánatos, amelyek az érintett területeken elengedhetetlenül szükségesek a kiemelt jelentőségű természetes élőhelyek és a kiemelt jelentőségű fajok kedvező védelmi helyzetének fenntartásához, illetve helyreállításához, továbbá megállapítja a szóban forgó intézkedések kapcsán felmerülő költségek összegét.

3. A Bizottság az érintett tagállamokkal egyetértésben felbecsüli a 2. pont alatt tárgyalt intézkedések lebonyolításához szükséges finanszírozás – beleértve a társfinanszírozás – mértékét, mely során figyelembe veszi egyebek mellett az adott tagállam területén a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusok, illetve a kiemelt jelentőségű fajok koncentrációját, továbbá a szükséges intézkedések kapcsán felmerülő relatív terheket.

4. A Bizottság a 2. és 3. pontokban részletezett becslés szerint a Közösség idevonatkozó támogatási eszközeinek rendelkezésre álló forrásait figyelembe véve, valamint a 21. cikkben lefektetett eljárás szerint jóváhagyja az intézkedések lebonyolításának fontossági sorrend szerinti végrehajtási keretét és az ehhez szükséges társfinanszírozást a területnek a 4. cikk (4) pontja szerinti kijelölését követően.

5. Azokat az intézkedéseket, amelyeket megfelelő források hiányában nem vettek be a végrehajtási keretbe, illetve azokat, amelyek szerepelnek a fent említett végrehajtási keretben, de nem, vagy csak részben kapták meg a szükséges társfinanszírozást, a 21. cikkben lefektetett eljárásnak megfelelően felül kell vizsgálni a lebonyolítási tervről készített kétévenkénti beszámoló keretében, és addig is a beszámoló függvényében a tagállamok elhalaszthatják azok végrehajtását. A beszámoló szükség szerint figyelembe veszi az érintett terület új állapotát.

6. Azokon a területeken, ahol az intézkedéseket társfinanszírozási kérdések miatt elhalasztották, a tagállamoknak tartózkodniuk kell minden olyan új intézkedés bevezetésétől, ami a terület romlásához vezethet.

9. cikk

A Bizottság a 21. cikkben lefektetett eljárás szerint eljárva rendszeres időközönként megvizsgálja, hogy a Natura 2000 milyen mértékben járult hozzá a 2. és 3. cikkekben kitűzött célok megvalósításához. Ennek során mérlegelhető egy különleges természetmegőrzési terület eltávolítása a listáról, amennyiben azt a 11. cikk szerinti ellenőrzés eredményeképp észlelt természetes előrehaladás indokolja.

10. cikk

A tagállamok, ahol azt szükségesnek ítélik, törekednek a területhasználati terveik és területfejlesztési politikájuk során, különös tekintettel pedig a Natura 2000 hálózat ökológiai koherenciájának javítása érdekében, a vadon élő növény- és állatvilág számára kiemelt jelentőségű tájlemek kezelésére.

Ilyen elemeknek tekinthetők, amelyek vonalas és folytonos jellegüknél fogva (mint a folyók partjaikkal vagy a mezsgyehatárok kijelölésének hagyományos rendszerei), vagy „stepping stone” jellegüknél fogva (ilyenek a kis tavak vagy kis erdők) jelentősek a vadon élő fajok vándorlásában, szétterjedésében és genetikai keveredésében.

11. cikk

A tagállamok rendszeresen ellenőrzik a 2. cikkben tárgyalt természetes élőhelyek és fajok védelmi helyzetét, különös tekintettel a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusokra és kiemelt jelentőségű fajokra.

Fajok védelme

12. cikk

1. A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket a IV. (a) függelékben felsorolt állatfajok szigorú védelmi rendszerének kialakítására azok természetes elterjedésén belül, és megtiltják:

(a) e fajok példányainak bármely formában történő szándékos befogását vagy elpusztítását a természetben;

(b) e fajok szándékos zavarását, különösen szaporodásuk, utódgondozásuk, téli álmuk és vándorlásuk idején;

(c) a peték, tojások szándékos károsítását vagy begyűjtését a természetből;

(d) a szaporodó- és pihenőhelyek rongálását vagy elpusztítását.

2. A tagállamok megtiltják e fajok természetből befogott példányainak tartását, szállítását, eladását vagy cseréjét, illetve eladásra vagy cserére való felkínálásukat; kivéve azokat a példányokat, amelyeket szabályosan, még ezen irányelv hatályba lépése előtt gyűjtöttek.

3. Az 1. (a), (b) és 2. pontokban felsorolt tilalmak a cikkben érintett állatok valamennyi életszakaszára vonatkoznak.

4. A tagállamok eljárást vezetnek be a IV. (a) függelékben felsorolt állatfajok véletlen befogásának és elpusztításának figyelemmel kísérésére. Az összegyűjtött adatok tükrében a tagállamok további vizsgálatokat folytatnak és védelmi intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy a véletlen befogásoknak és pusztításnak ne legyen jelentős negatív hatása az érintett fajokra.

13. cikk

1. A tagállamok meghozzák a feltétlenül szükséges intézkedéseket a IV. (b) függelékben felsorolt növényfajok szigorú védelmi rendszerének kialakítására, és megtiltják:

(a) e fajok vadon élő példányainak szándékosan történő szedését, gyűjtését, kivágását, gyökerestől való kitépését, illetve elpusztítását a természetben azok természetes elterjedésén belül;

(b) e fajok természetből begyűjtött példányainak tartását, szállítását, eladását, vagy cseréjét, illetve eladásra vagy cserére történő felkínálását; kivéve azokat a példányokat, amelyeket törvényesen, még ezen irányelv érvénybe lépése előtt gyűjtöttek.

2. Az 1. (a) és (b) pontban felsorolt tilalmak a cikkben tárgyalt növények valamennyi életszakaszára vonatkoznak.

14. cikk

1. A tagállamok, amennyiben azt a 11. cikk szerinti ellenőrzési tevékenység eredményeképp szükségesnek ítélik, intézkedéseket tesznek annak biztosítására, hogy az V. függelékben felsorolt vadon élő növény- és állatfajok példányainak természetből való begyűjtése, illetve hasznosításuk összeegyeztethető legyen kedvező védelmi helyzetük fenntartásával.

2. Amennyiben ilyen intézkedések szükségessé válnak, azok magukban foglalják a 11. cikk szerinti ellenőrzési tevékenység folytatását is. Az intézkedések tartalmazhatják a következőket is:

- meghatározott területek látogatásának szabályozása,
- példányok természetből való begyűjtésének és meghatározott állományok hasznosításának ideiglenes vagy helyi tilalma,
- a példányok gyűjtési időszakának és/vagy módszereinek szabályozása,
- a példányok begyűjtése során a szóban forgó populáció megőrzését biztosító vadászati és halászati rendelkezések alkalmazása,
- a példányok begyűjtésére vonatkozó engedélyek, illetve kvótarendszerek bevezetése,
- a példányok vásárlásának, eladásának; eladás céljából történő felkínálásának, tartásának és szállításának szabályozása,
- állatfajok fogságban való tenyésztése, valamint növényfajok mesterséges szaporítása szigorúan ellenőrzött feltételek mellett, a példányok természetből való begyűjtésének visszaszorítása végett,
- a jóváhagyott intézkedések hatásának vizsgálata.

15. cikk

Az V. (a) függelékben felsorolt vadon élő állatfajok befogása és elpusztítása tekintetében, továbbá azon esetekben, amikor a 16. cikk szerinti eltérést alkalmazzák a IV. (a) függelékben felsorolt fajok begyűjtésére, fogvatartására, illetve elpusztítására, a tagállamok megtiltják minden olyan nem szelektív eszköz használatát, amely előidézheti a szóban forgó fajok állományainak helyi eltűnését, vagy súlyosfokú zavarását, különös tekintettel:

- (a) a befogás, illetve az elpusztítás VI. (a) függelékben felsorolt eszközeire;
- (b) a VI. (b) függelékben felsorolt bármelyik szállító eszköz használatával történő befogásra, illetve elpusztításra.

16. cikk

1. Feltéve, hogy nem található egyéb kedvező megoldás és elterjedési területükön az eltérés nincs káros hatással az érintett fajok állományai kedvező védelmi helyzetének fenntartására, a tagállamok eltérhetnek a 12., 13., 14. cikkek és a 15. cikk (a) és (b) bekezdései alatti rendelkezésektől:

- (a) a vadon élő állat- és növényvilág védelme és a természetes élőhelyek megőrzése érdekében;
- (b) termést, állatállományt, erdőket, halgazdaságokat, vizeket és egyéb tulajdont érintő súlyos károk megelőzése végett;
- (c) a közegészség, közbiztonság vagy egyéb sürgős kiemelt közérdekből, beleértve a társadalmi vagy gazdasági természetűeket, továbbá az elsődlegesen a környezetre kedvező kihatásúakat;
- (d) a kutatás és oktatás, a szóban forgó fajok állományfeljavítása, illetve újrabetelepítése, valamint e célból folytatott tenyésztése céljából, beleértve a növények mesterséges szaporítását;
- (e) a IV. függelékben felsorolt fajok egyes példányainak szigorúan ellenőrzött feltételek mellett, szelektív alapon és korlátozott mértékben történő és az illetékes hatóság által meghatározott számú példány begyűjtésének és tartásának engedélyezése céljából.

2. A tagállamok kétevenként eljuttatnak a Bizottságnak egy, a testület által megszabott formában készült beszámolót az 1. pont szerint engedélyezett eltérésekről. A Bizottság a beszámoló kézhezvételétől számított 12 hónapon belül véleményezi a korlátozásokat és beszámol a testületnek.

3. A beszámolóban az alábbiakat kell tartalmaznia:

- (a) az eltérés által érintett fajokat és az eltérés okát, köztük a kockázat természetét, adott esetben utalást az elvetett alternatívákra és a felhasznált tudományos adatokra;
- (b) az állatfajok befogásának, illetve elpusztításának engedélyezett módját, eszközeit, módszereit és alkalmazásuk indokait;
- (c) az eltérések engedélyezésének időbeli és hely szerinti feltételeit;
- (d) az előírt feltételek megállapításában és meglétének ellenőrzésében, az alkalmazható módok, eszközök és módszerek megállapításában, valamint a végrehajtás korlátainak, továbbá a feladat végrehajtóinak és a végrehajtásba bevont személyek meghatározásában illetékes hatóságot;
- (e) az alkalmazott ellenőrző intézkedéseket, illetve az elért eredményeket.

Tájékoztató

17. cikk

1. A 23. cikkben meghatározott időszak lejártát követően a tagállamok hatévenként beszámolót készítenek az ezen irányelv értelmében hozott intézkedések végrehajtásáról. Ez a beszámoló tartalmazza többek között a 6. cikk (1) alatt meghatározott megőrzési intézkedésekre vonatkozó tájékoztatást, továbbá ezen intézkedéseknek az I. függelék természetes élőhelytípusainak és a II. függelék fajainak védelmi helyzetére gyakorolt hatásának értékelését, illetve a 11. cikkben megnevezett ellenőrzési tevékenység főbb eredményeit. A testület által kidolgozott formátumnak megfelelő beszámolót a Bizottságnak kell továbbítani, és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kell tenni.

2. A Bizottság egy átfogó összesítő jelentést készít az 1. pontban megadott beszámolók alapján. E jelentés tartalmazza a megvalósult előrehaladás megfelelő értékelését – különösképp a Natura 2000 hozzájárulását – a 3. cikkben lefektetett célok eléréséhez. Az egyes tagállamok egyeztetés céljából megkapják a beszámolónak azt a részét, mely az általuk nyújtott információkat tartalmazza. A testületnek való felterjesztést követően a Bizottság nyilvánosságra hozza a beszámoló végleges változatát, legkésőbb az 1. pontban leírt beszámolók kézhezvételétől számított két éven belül. A beszámolót elküldik a tagállamoknak, az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak.

3. A tagállamok a testület által erre a célra kidolgozott közösségi jelzésekkel jelölhetik meg az ezen irányelv értelmében kijelölt területeket.

Kutatás

18. cikk

1. A tagállamok és a Bizottság, szem előtt tartva a 2. cikkben megfogalmazott célokat és a 11. cikk szerinti kötelezettségeket, támogatják a szükséges kutatást és tudományos munkát. Információkat a tagállamok, illetve a Közösség szintjén végzett kutatások megfelelő koordinációja érdekében kicserélik.

2. Kiemelt figyelmet érdemel a 4. és 10. cikk megvalósításához szükséges tudományos munka, valamint a tagállamok közötti, határokon átnyúló kutatási együttműködés támogatása.

Eljárás a függelékek módosítására

19. cikk

Az I., II., III., V., és VI. függeléknek a technikai és tudományos előrehaladás szerint szükséges módosításait a Bizottság javaslata alapján a Tanács minősített többséggel fogadja el.

A IV. függeléknek a technikai és tudományos előrehaladás szerint szükséges módosításait a Bizottság javaslata alapján a Tanács egyhangú döntéssel fogadja el.

Testület

20. cikk

A Bizottság munkáját egy testület segíti, amely a tagállamok képviselőiből tevődik össze és elnöke a Bizottság egy képviselője.

21. cikk

1. A Bizottság képviselője terjeszti fel a tervezett intézkedések tervezetét a testületnek. A testület megadott határidőn belül véleményezi ezt, mely határidőt az Elnök határoz meg az ügy sürgősségének figyelembe vételével. A vélemény az Alapító Szerződés 148. cikk (2) pontja szerint meghatározott többséggel alkotható az olyan döntések esetében, melyek meghozatalához a Bizottság javaslata alapján a Tanácsra is szükség van. A testületben a tagállamok képviselőinek szavazatait az idézett cikk szerint súlyozzák. Az Elnök a szavazásban nem vesz részt.

2. A Bizottság jóváhagyja a tervezett intézkedéseket, amennyiben azok a testület állásfoglalásával összhangban vannak.

Amennyiben a tervezett intézkedések nincsenek összhangban a testület állásfoglalásával vagy állásfoglalás nem áll rendelkezésre, a Bizottság haladéktalanul felterjeszt a Tanács elé egy, az intézkedésekre vonatkozó javaslatot. A Tanács minősített többséggel dönt.

Amennyiben a Tanács elé terjesztést követő három hónapon belül a Tanács nem jár el, úgy a Bizottság jóváhagyja a javasolt intézkedéseket.

Kiegészítő rendelkezések

22. cikk

Ezen irányelv rendelkezéseinek végrehajtása során a tagállamok:

(a) a IV. függelékben szereplő fajok közül a területükön őshonosak esetében tanulmányozzák, a visszatelepítés mennyiben járulhat hozzá megőrzésükhöz, feltéve egyrészt, hogy a többi tagállamban, vagy más területeken szerzett tapasztalatokat is figyelembe vevő vizsgálat azt mutatja, hogy egy ilyen visszatelepítés hatékonyan hozzájárul a szóban forgó fajok kedvező védelmi helyzetének helyreállításához, másrészt, hogy a visszatelepítésről az érintett nyilvánossággal való egyeztetés megtörtént;

(b) biztosítják, hogy a területükön nem őshonos fajok szándékos betelepítését oly módon szabályozzák, hogy azáltal természetes elterjedésükön belül sem a természetes élőhelyek, sem pedig a vadon élő őshonos állatok és növények nem károsodhatnak; amennyiben azt szükséges-

nek ítélik, meg is tiltják az ilyen jellegű betelepítést. Az elvégzett hatásvizsgálat eredményeit tájékoztatásul megküldik a testületnek;

(c) elősegítik a vadon élő növény- és állatfajok, élőhelyeik és a természetes élőhelyek védelmének szükségességére vonatkozó közcélú nevelést és ismeretterjesztést.

Záró rendelkezések

23. cikk

1. A tagállamok ezen irányelv bejelentését követő két éven belül meghozzák az irányelv teljesítéséhez szükséges jogszabályokat és adminisztratív rendelkezéseket. Ezekről késedelem nélkül értesítik a Bizottságot.

2. Amennyiben a tagállamok az 1. pontnak megfelelő intézkedéseket hoznak, azoknak hivatkozást kell tartalmazniuk erre az irányelvre, illetve egy ilyen hivatkozás kíséretében tehető hivatalosan közzé. A hivatkozás módját a tagállamok szabják meg.

3. A tagállamok közlik a Bizottsággal nemzeti jogszabályaiknak azokat a főbb rendelkezéseit, melyeket ez az irányelv tárgyal.

24. cikk

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt Brüsszelben, 1992. május 21-én

A Tanács képviselőiben
Az elnök
Arlindo MARQUES CUNHA

I. MELLÉKLET¹

A KÖZÖSSÉG SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS ÉLŐHELYTÍPUSOK, AMELYEK MEGŐRZÉSÉHEZ KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK KIJELELÉSE SZÜKSÉGES

Értelmezés

Az élőhelytípusok értelmezésére a 20. cikk alapján felállított testület („Habitat Testület”) által jóváhagyott, az Európai Bizottság által kiadott „Az Európai Unió élőhelyeinek értelmezési kézikönyve” című dokumentum szolgál.²

A kódok a NATURA 2000 kódoknak felelnek meg.

A „*” jel kiemelt jelentőségű élőhelytípust jelöl.

1. TENGERPARTI ÉS SÓTÚRÓ NÖVÉNYZETTEL BORÍTOTT ÉLŐHELYEK

11. Nyílt tengeri és árapályos területek

- 1110 Állandóan sekély tengervízzel fedett homokpadok
- 1120 * Neptunhínár-állományok (*Posidonium oceanicae*)
- 1130 Folyók tölcserkölatai
- 1140 A tengerből apálykor kiemelkedő iszap- és homokturzások
- 1150 * Parti lagúnák
- 1160 Nagy, sekély árapálycsatornák és -öblök
- 1170 Zátonyok
- 1180 Gázok feltörése által kialakított tengeralti képződmények

12. Tengerparti sziklák, kavicsos és köves partok

- 1210 Hordaléksávok egyéves vegetációja
- 1220 Sziklapadok évelő vegetációja
- 1230 Az Atlanti- és a Balti-partvidék növényzettel borított sziklái
- 1240 A mediterrán partvidék sziklái endemikus sóvirágfajokkal (*Limonium* spp.)
- 1250 A makarónéziai partvidéki sziklák endemikus flórája

13. Atlanti-partvidéki és szárazföldi sós mocsarak és rétek

- 1310 *Salicornia* és más egyéves növények telepei iszapon és homokon
- 1320 Tengerparti zsinégfű gyepek (*Spartinion maritimae*)
- 1330 Atlanti-partvidéki sós rétek (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
- 1340 * Kontinentális sós rétek

14. Mediterrán és meleg atlanti-partvidéki sós mocsarak és rétek

- 1410 Mediterrán sós rétek (*Juncetalia maritimi*)
- 1420 Mediterrán és meleg atlanti-partvidéki sótűrő cserjések (*Sarcocornetea fruticosi*)
- 1430 Sótűrő és nitrogénkedvelő cserjések (*Pegano-Salsoletea*)

1.) A Tanács 97/62/EK irányelvvel bevezetett módosításokkal

2.) „Interpretation Manual of European Union habitats, version EUR 15” elfogadta a Habitat Testület 1996 április 25-én, Európai Bizottság XI főigazgatósága

15. Sós és kalciumszulfátos kontinentális sztyepek

- 1510 * Mediterrán sós sztyepek (*Limonieta*)
- 1520 * Ibériai kalciumszulfátos sztyepek (*Gypsophiletalia*)
- 1530 * Pannon szikes sztyepek és mocsarak

16. Boreális balti szigetvilág, tengerparti és emelkedésben lévő (szárazulattá váló) területek

- 1610 Balti eskerszigetek homokos, sziklás és kavicsos parti vegetációja és partmenti növényzete
- 1620 Boreális balti szigetcskék és kisebb szigetek
- 1630 * Boreális balti tengerparti rétek
- 1640 Boreális balti homokpartok évelő növényzete
- 1650 Boreális balti keskeny öblök

2. TENGERPARTI HOMOKDŰNÉK ÉS SZÁRAZFÖLDI DŰNÉK

21. Atlanti, északi-tengeri és balti partvidékek parti dűnéi

- 2110 Vándorló partidűne-kezdemények
- 2120 Partvonal mentén vándorló dűnék („fehér dűnék”) európai homoknáddal (*Ammophila arenaria*)
- 2130 * Lágyszárú vegetációval megkötött álló dűnék („szürke dűnék”)
- 2140 * Különgződött álló dűnék fekete varjúbogyóval (*Empetrum nigrum*)
- 2150 * Atlanti különgződött álló dűnék (*Calluno-Ulicetea*)
- 2160 Homoktövissel (*Hippophae rhamnoides*) borított dűnék
- 2170 Homoki fűzzel (*Salix repens* subsp. *argentea*) borított dűnék (*Salicion arenariae*)
- 2180 Az atlanti, kontinentális és boreális régió erdős dűnéi
- 2190 Nedves dűneközök
- 21A0 *Machairek* (* Írországból)

22. A mediterrán partvidék dűnéi

- 2210 Tengerparti szálkanyakkal (*Crucianellion maritimae*) borított parti álló dűnék
- 2220 Kutyatejjel (*Euphorbia terracina*) borított dűnék
- 2230 Tengeriviolás (*Malcolmietalia*) dűne-gyepek
- 2240 Szálkaperjés (*Brachypodietalia*) dűne-gyepek egyéves növényekkel
- 2250 * Partvidéki dűnék *Juniperus*-fajokkal
- 2260 Keménylombú bozóttal borított dűnék (*Cisto-Lavenduletalia*)
- 2270 * Mandulafenyővel (*Pinus pinea*) és/vagy tengerparti fenyővel (*Pinus pinaster*) borított erdős dűnék

23. Idős és különgződött szárazföldi dűnék

- 2310 Száraz, homoki fenyérek *Calluna*- és *Genista*-fajokkal
- 2320 Száraz, homoki fenyérek *Calluna*-fajokkal és fekete varjúbogyóval (*Empetrum nigrum*)
- 2330 Szárazföldi dűnék nyílt *Corynephorus*- és *Agrostis*-gyepekkel
- 2340 * Pannon különgződött dűnék

3. ÉDESvíZI ÉLŐHELYEK

31. Állóvizek

- 3110 Homokos síkságok ásványi anyagokban rendkívül szegény oligotróf vizei (*Littorelletalia uniflorae*)
- 3120 A nyugati mediterraneum homokos talajú, ásványi anyagokban rendkívül szegény oligotróf vizei *Isoetes* fajokkal
- 3130 Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletalia uniflorae* és/vagy *Isoetes-Nanojuncetea* vegetációval

- 3140 Kemény oligo-mezotróf vizek *Chara*-fajok alkotta üledéklakó növényzettel
- 3150 Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 3160 Természetes disztróf tavak és tavacsok
- 3170 * Mediterrán időszakos tavacsok
- 3180 * *Turloughok*

32. Folyóvizek és vízfolyások természetes vagy féltermészetes dinamikájú szakaszai (kis, közepes vagy nagy mederrel), amelyekben a víz minősége nem mutat jelentős romlást

- 3210 Fennoskandiai természetes folyók
- 3220 Magashegységi folyók és partjaik lágyszárú növényzete
- 3230 Magashegységi folyók és fásszárú vegetációjuk német csermelycipruszal (*Myricaria germanica*)
- 3240 Magashegységi folyók és fásszárú vegetációjuk parti fűzzel (*Salix elaeagnos*)
- 3250 Állandó mediterrán folyók sárga szarumákkal (*Glaucium flavum*)
- 3260 Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások *Ranunculion fluitantis* és *Callitriche-Batrachion* növényzettel
- 3270 Iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri* és részben *Bidention* növényzettel
- 3280 Állandó mediterrán folyók *Paspalo-Agrostidion*-fajokkal, *Salix* és fehér nyár (*Populus alba*) lombátrával
- 3290 Időszakos mediterrán folyók (*Paspalo-Agrostidion*)

4. MÉRSÉKELTÖVI FENYÉREK ÉS CSERJÉSEK

- 4010 Észak-atlanti nedves fenyérek keresztes hangával (*Erica tetralix*)
- 4020 * Közép-atlanti nedves fenyérek pillás és keresztes hangával (*Erica ciliaris* és *Erica tetralix*)
- 4030 Európai száraz fenyérek
- 4040 * Száraz-atlanti-partvidéki fenyérek nyugati hangával (*Erica vagans*)
- 4050 * Endemikus makarónéziai fenyérek
- 4060 Havasi és boreális fenyérek
- 4070 * Törpefenyő (*Pinus mugo*) és borzas havasszépe (*Rhododendron hirsutum*) cserjések (*Mugo-Rhododendretum hirsuti*)
- 4080 Szubarktikus bokorfüzesek (*Salix* spp.)
- 4090 Endemikus mediterrán hegyvidéki fenyérek sünzánóttal

5. SZKLEROFIL CSERJÉSEK (MATORRAL)

51. Szubmediterrán és mérsékelt övi cserjések

- 5110 Sziklás lejtők állandósult xero-termofil formációi puszpánggal (*Buxus sempervirens*) (részben *Berberidion*)
- 5120 Hegyvidéki hashajtózanót (*Cytisus purgans*) formációk
- 5130 Borókaformációk (*Juniperus communis*) fenyérekben vagy mészkedvelő gyepekben
- 5140 * Szuharformációk (*Cistus palhinhae*) nedves tengerparti fenyérekben

52. Mediterrán fás matorral

- 5210 Fás matorral borókafajokkal (*Juniperus* spp.)
- 5220 * Jujubás (*Zyziphus*) fás matorral
- 5230 * Babércserjés (*Laurus nobilis*) fás matorral

53. Meleg mediterrán és elősztyepecserjés

- 5310 Babér (*Laurus nobilis*) -cserjések
- 5320 Alacsony *Euphorbia*-formációk sziklafalak mellett
- 5330 Meleg mediterrán és félsivatagi bozót

54. Phrygana

- 5410 Nyugat-mediterrán sziklatető-phrygana (*Astragalo-Plantaginietum subulatae*)
5420 Tövísesvéréfű-phryganák (*Sarcopoterium spinosum*)
5430 Az *Euphorbieto-Verbascion* endemikus phryganái

6. TERMÉSZETES ÉS FÉLTERMÉSZETES GYEPEK

61. Természetes gyepek

- 6110 * Mészkedvelő vagy bazofil varjúhájás gyepek (*Alysso-Sedion albi*)
6120 * Száraz meszes homoki gyepek
6130 *Violetalia calaminariae* gyepek
6140 Pireneusi *Festuca eskia* szilikátgyepek
6150 Havasi és boreális szilikát gyepek
6160 Ibériai hegyvidéki *Festuca indigesta* szilikátgyepek
6170 Havasi és alhavasi mészkedvelő gyepek
6180 Makarónéziai mezofil gyepek

62. Féltermészetes száraz gyepek és alacsony cserjések

- 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (* fontos orchidea-lelőhelyek)
6220 * Pszeudo-sztyepp a Thero-Brachipodietea-hoz tartozó fűfélékkel és egyéves fajokkal
6230 * Fajgazdag *Nardus*-gyepek szilikátos alapkőzetű hegyvidéki területeken és kontinentális európai területek domb- és hegyvidékein
6240 * Szubpannon sztyepppek
6250 * Síksági pannon löszgyepek
6260 * Pannon homoki gyepek
6270 * Fennoskandiai alföldek fajgazdag- száraz és üde-füves gyepei
6280 * Északi „alvar” és prekambriumi mészköves sziklaplatók

63. Szklerofil legelőerdők („dehesas”)

- 6310 Legelőerdők örökzöld tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)

64. Féltermészetes, magasfüvű nedves rétek

- 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)
6420 *Molinio-Holoschoenion* típusú mediterrán magasfüvű rétek
6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétei
6450 Északi boreális mocsárrétek

65. Mezofil gyepek

- 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
6520 Hegyi kaszálórétek
6530 * Fennoskandiai fás rétek

7. DAGADÓLÁPOK, ÁTMENETI LÁPOK ÉS RÉTLÁPOK

71. Savanyú tőzegmohalápok

- 7110 * Dagadólápok
7120 Degradált dagadólápok, amelyek még képesek természetes úton regenerálódni
7130 Takarólápok (* csak az aktívak)
7140 Tőzegmohás lápok és ingólápok
7150 Tőzegkákás semlyékek (*Rhynchosporion*)
7160 Ásványi anyagokban gazdag fennoskandiai források és forráslápok

72. Meszes lápok

- 7210 * Meszes lápok télisással (*Cladium mariscus*) és a Caricion davallianae fajjaival
7220 * Mésztofás források (*Cratoneurion*)
7230 Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
7240 * A Caricion bicoloris-atrofuscae havasi pionír formációi

73. Boreális lápok

- 7310 * *Aapa*-lápok
7320 * *Palsa*-lápok

8. SZIKLÁS ÉLŐHELYEK ÉS BARLANGOK

81. Sziklatörmelék-lejtők

- 8110 Hegyvidéki szilikátos sziklatörmelék-lejtők a hóhatárig (*Androsacetalia alpinae* és *Galeopsietalia ladani*)
8120 Hegyvidéki mészkő- és mészpalatörmelék-lejtők a havasi régióig (*Thlaspietalia rotundifolia*)
8130 Nyugat-mediterrán és meleg sziklatörmelék-lejtők
8140 Kelet-mediterrán sziklatörmelék-lejtők
8150 Közép-európai hegyvidéki szilikátos sziklatörmelék-lejtők
8160 * Közép-Európa domb- és hegyvidéki mészkő-törmelék-lejtői

82. Sziklás lejtők sziklanövényzettel

- 8210 Mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel
8220 Szilikátsziklás lejtők sziklanövényzettel
8230 Szilikátsziklás a *Sedo-Scleranthion* vagy a *Sedo-albi-Veronicion dillenii* pionír növényzetével
8240 * Mészkő hasadékok

83. Egyéb sziklás élőhelyek

- 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok
8320 Lávamezők és természetes üregek
8330 Elárasztott vagy részben elárasztott tengeri barlangok
8340 Állandó gleccserek

9. ERDŐK

Őshonos fajkból álló természetes (természetközeli) erdő, amely magas fákból állományokat képez tipikus aljnövényzettel, továbbá eleget tesz a következő feltételnek: ritka vagy maradvány és/vagy kiemelt jelentőségű fajoknak ad otthont.

90. Európa boreális erdői

- 9010 * Nyugati tajga
9020 * Epifitonokban gazdag, természetes, idős, lomblevelű erdők (*Quercus*-, *Tilia*-, *Acer*-, *Fraxinus*- vagy *Ulmus*-fajokkal) Fennoskandia hemiboreális régiójában
9030 * Az emelkedő partvidékek elsődleges szukcessziója során kialakult természetes erdők
9040 Északi szubalpin/szubarktikus erdők molyhos nyírral (*Betula pubescens subsp. czerepanovii*)
9050 Aljnövényszerben gazdag fennoskandinai erdők lucfenyővel (*Picea abies*)
9060 A glaciofluviális *eskereken* álló, illetve azokhoz csatlakozó túlevelű erdők
9070 Fennoskandinai fás legelők
9080 * Fennoskandinai lombhullató mocsárerdők

91. Európa mérsékelt övi erdői

- 9110 Mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*)
9120 Atlanti mézskerülő bükkösök, cserjeszintben *Ilex*- és néha *Taxus*-fajokkal is (*Quercion robori-petraeae* vagy *Ilici-Fagenion*)
9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
9140 Közép-európai alhavas bükkösök *Acer*-fajokkal és kontyviráglevelű sóskával (*Rumex arifolius*)
9150 A *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mézskövön
9160 A *Carpinion betuli* szubatlanti és közép-európai tölgyesei és gyertyános-tölgyesei
9170 *Galio-Carpinetum* gyertyános-tölgyesek
9180 * Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői
9190 Idős, mézskerülő tölgyesek kocsányos tölgygel (*Quercus robur*) homokos síkságokon
91A0 Idős tölgyesek *Ilex*- és *Blechnum*-fajokkal a Brit-szigeteken
91B0 Melegkedvelő *Fraxinus angustifolia*-erdők keskenylevelű kőris-erdők
91C0 * Kaledóniai erdők
91D0 * Láperdők
91E0 * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnus incanae*, *Salicion albae*)
91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia*fajokkal (*Ulmion minoris*)
91G0 * Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*szal
91H0 * Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
91I0 * Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgy (*Quercus* spp.) fajokkal
91J0 * A Brit-szigetek tiszafásai (*Taxus baccata*)

92. Mediterrán lombhullató erdők

- 9210 * Appenninekbeli bükkösök *Taxus*- és *Ilex*-fajokkal
9220 * Appenninekbeli bükkösök közönséges jegenyefenyővel (*Abies alba*) és bükkösök szicíliai jegenyefenyővel (*Abies nebrodensis*)
9230 Gálíciai-portugál tölgyerdők kocsányos és pireneusi tölgygel (*Quercus robur* és *Quercus pyrenaica*)
9240 Ibériai-tölgy (*Quercus faginea*) és algériaitölgy erdők (*Quercus canariensis*)
9250 Macedóntölgyerdők (*Quercus trojana*)
9260 Szelídgesztenyések (*Castanea sativa*)
9270 Hellén bükkösök macedón jegenyefenyővel (*Abies borisii-regis*)
9280 Magyar tölgyesek (*Quercus frainetto*)
9290 Cipruserdők (*Cupressus*), (*Acero-Cupression*)
92A0 Fehérfűz (*Salix alba*) és fehérnyár (*Populus alba*) alkotta galériaerdők
92B0 Időszakos mediterrán vízfolyások parti társulásai pontuszi hangarózsával (*Rhododendron ponticum*), *Salix* és egyéb fajokkal

- 92C0 Keleti-platán (*Platanus orientalis*) és keleti-ámbrafa (*Liquidambar orientalis*) alkotta erdők (*Platanion orientalis*)
92D0 Déli folyóparti galériaerdők és cserjések (*Nerio-Tamariceteae* és *Securinegion tinctoriae*)

93. Mediterrán keménylombú erdők

- 9310 Égei molyhostölgyerdők (*Quercus brachyphylla*)
9320 *Olea*-erdők és *Ceratonia*-erdők
9330 Paratölgy-erdők (*Quercus suber*)
9340 Magyaltölgy (*Quercus ilex*) és kereklevelűtölgy (*Quercus rotundifolia*) alkotta erdők
9350 Nagypikkelyű tölgyerdők (*Quercus macrolepis*)
9360 * Makarónéziai babérerdők (*Laurus*, *Ocotea*)
9370 * *Phoenix*-fajok alkotta pálmaligetek
9380 Közönséges magyalerdők (*Ilex aquifolium*)

94. Mérsékelt övi hegyvidéki túlevelű erdők

- 9410 Mészkerülő hegyvidéki lucosok a havasi régióig (*Vaccinio-Piceetea*)
9420 Havasi-vörösfenyő (*Larix decidua*) és cirbolyafenyő (*Pinus cembra*) alkotta erdők
9430 Alhavas és hegyi kampósfenyő (*Pinus uncinata*) alkotta erdők (* gipszen vagy mézskövön)

95. Mediterrán és makarónéziai hegyvidéki túlevelű erdők

- 9510 * A Dél-Appenninek közönséges jegenyefenyőerdői (*Abies alba*)
9520 Andalúz jegenyefenyő-erdők (*Abies pinsapo*)
9530 * Mediterrán (szubmediterrán) fenyőerdők endemikus feketefenyővel
9540 Mediterrán fenyvesek endemikus *Mesogean*-fenyőkkel
9550 Kanári-szigeteki endemikus fenyvesek
9560 * Endemikus erdők borókafajokkal (*Juniperus* spp.)
9570 * Lakkciprus-erdők (*Tetraclinis articulata*)
9580 * Mediterrán tiszafa-erdők (*Taxus baccata*)

II. MELLÉKLET¹

A KÖZÖSSÉG SZEMPONTJÁBÓL JELENTŐS NÖVÉNY- ÉS ÁLLATFAJOK, AMELYEK MEGŐRZÉSÉHEZ KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEK KIJELÖLÉSE SZÜKSÉGES

94. Havasi és havasalji túlevelű erdők

- 9410 Mészkerülő erdők (*Vaccinio-Piceetea*)
9420 Havasi erdők vörösfenyővel és cirbolyfenyővel
9430 *Pinus uncinata* erdők (*gipszen, vagy mészkövön)

95. Mediterrán és makarónéziai hegyvidéki túlevelű erdők

- 9510 * Appenin *Abies alba* és *Picea excelsa* erdők
9520 *Abies pinsapo* erdők
9530 * Mediterrán fenyőerdők endemikus feketefenyővel
9540 Mediterrán fenyvesek endemikus tengerparti fenyőkkel, törpe- és páncélfenyővel
9550 Endemikus makarónéz fenyvesek
9560 * Endemikus mediterrán boróka-erdők
9570 * *Tetraclinis articulata* erdők
9580 * Mediterrán *Taxus baccata* erdők

Értelmezés

(a) A II. függelék célja az I. függelék folytatásaképp a különleges természetmegőrzési területek konzisztens hálózatának létrehozása.

(b) Ezen függelékben felsorolt fajokat az alábbi módon jelöltük:

- a faj vagy alfaj névvel vagy
- egy magasabb taxonhoz, illetve egy ilyen taxon egy kijelölt részéhez tartozó fajok csoportjának névvel.

Egy család, vagy nemzetség neve után található „spp.” rövidítés a családhoz vagy nemzetséghez tartozó összes fajt jelöli.

(c) *Szimbólumok*

A faj neve előtti csillag (*) azt jelöli, hogy a faj kiemelt jelentőségű.

A legtöbb itt felsorolt faj szerepel a IV. függelékben is. Amennyiben egy faj szerepel ebben a függelékben, de nem szerepel sem a IV., sem az V. függelékben, a neve után egy (o) szimbólum található; valahányszor egy faj szerepel

ebben és az V. függelékben is, de nem szerepel a IV. függelékben, a neve után egy (V) szimbólum található.

(a) ÁLLATOK

GERINCESEK

EMLŐSÖK

INSECTIVORA

Talpidae

Galemys pyrenaicus

CHIROPTERA

Rhinolophidae

Rhinolophus blasii

Rhinolophus euryale

Rhinolophus ferrumequinum

Rhinolophus hipposideros

Rhinolophus mehelyi

Vespertilionidae

Barbastella barbastellus

Miniopterus schreibersi

Myotis bechsteini

Myotis blythii

Myotis capaccinii

Myotis dasycneme

Myotis emarginatus

Myotis myotis

RODENTIA

Sciuridae

* *Pteromys volans* (*Sciuropterus russicus*)

Spermophilus citellus (*Citellus citellus*)

Castoridae

Castor fiber (kivéve a finn és a svéd populációkat)

Microtidae

Microtus cabrerai

* *Microtus oeconomus arenicola*

CARNIVORA

Canidae

Alopex lagopus

Canis lupus (spanyol állományok: csak a Duero folyótól délre lévő; görög állományok: a 39. szélességi foktól délre lévő; finn állományok kivételével).

Ursidae

* *Ursus arctos* (finn és svéd állományok kivételével)

Mustelidae

* *Gulo gulo*

Lutra lutra

Mustela lutreola

Felidae

Lynx lynx (finn állományok kivételével)

* *Lynx pardinus*

Phocidae

Halichoerus grypus (V)

* *Monachus monachus*

Phoca hispida bottnica (o)

* *Phoca hispida saimensis*

Phoca vitulina (V)

ARTIODACTYLA

Cervidae

* *Cervus elaphus corsicanus*

Rangifer tarandus fennicus (o)

Bovidae

Capra aegagrus (természetes populációk)

* *Capra pyrenaica pyrenaica*

Ovis gmelini musimon (*Ovis ammon musimon*) (természetes populációk – Korzika és Szardínia)

* *Rupicapra pyrenaica ornata* (*Rupicapra rupicapra ornata*)

Rupicapra rupicapra balcanica

CETACEA

Tursiops truncatus

Phocoena phocoena

HÜLLŐK

CHELONIA (TESTUDINES)

Testudinidae

Testudo hermanni

Testudo graeca

Testudo marginata

Cheloniidae

* *Caretta caretta*

Emydidae

Emys orbicularis

Mauremys caspica

Mauremys leprosa

SAURIA

Lacertidae

Lacerta bonnali (*Lacerta monticola*)

Lacerta monticola

Lacerta schreiberi

Gallotia galloti insulanagae

* *Gallotia simonyi*

Podarcis lilfordi

Podarcis pityusensis

Scincidae

Chalcides simonyi (*Chalcides occidentalis*)

Gekkonidae

Phyllodactylus europaeus

OPHIDIA (SERPENTES)

Colubridae

Elaphe quatuorlineata

Elaphe situla

Viperidae

* *Macrovipera schweizeri* (*Vipera lebetina schweizeri*)

Vipera ursinii

KÉTÉLTŰEK

CAUDATA

Salamandridae

Chioglossa lusitanica

Mertensiella luschani (*Salamandra luschani*)

* *Salamandra atra aurorae*

Salamandrina terdigitata

Triturus carnifex (*Triturus cristatus carnifex*)

Triturus cristatus (*Triturus cristatus cristatus*)

Triturus dobrogicus (*Triturus cristatus dobrogicus*)

Triturus karelinii (*Triturus cristatus karelinii*)

Proteidae

Proteus anguinus

Plethodontidae

Hydromantes (*Speleomantes*) *ambrosii*

Hydromantes (*Speleomantes*) *flavus*

Hydromantes (*Speleomantes*) *genei*

Hydromantes (*Speleomantes*) *imperialis*

Hydromantes (*Speleomantes*) *strinatii*

Hydromantes (*Speleomantes*) *supramontes*

ANURA

Discoglossidae

Bombina bombina

Bombina variegata

Discoglossus galganoi (ide tartozik

Discoglossus „jeanneae”)

Discoglossus montalentii

Discoglossus sardus

* *Alytes muletensis*

Ranidae

Rana latastei

Pelobatidae

* *Pelobates fuscus insubricus*

HALAK

PETROMYZONIFORMES

Petromyzonidae

Eudontomyzon spp. (o)

Lampetra fluviatilis (V) (a finn és svéd

1.) A Tanács 97/62/EK irányelvvel bevezetett módosításokkal

populációk kivételével)
 Lampetra planeri (o) (a finn és svéd
 populációk kivételével)
 Lethenteron zanandreaei (V)
 Petromyzon marinus (o) (a svéd populá-
 ciók kivételével)

ACIPENSERIFORMES
Acipenseridae
 *Acipenser naccarii
 *Acipenser sturio

CLUPEIFORMES
Clupeidae
 Alosa spp. (V)

SALMONIFORMES
Salmonidae
 Hucho hucho (természetes populációk) (V)
 Salmo salar (csak édesvízi) (V) (a finn
 populációk kivételével)
 Salmo marmoratus (o)
 Salmo macrostigma (o)

Coregonidae
 *Coregonus oxyrhynchus (íváskor folyó-
 ból a tengerbe igyekvő populációk az
 Északi-tenger egyes részein)

CYPRINIFORMES
Cyprinidae
 Alburnus albidus (o) (Alburnus vulturius)
 Anaecypris hispanica
 Aspius aspius (o) (a finn populációk kivé-
 telével)
 Barbus plebejus (V)
 Barbus meridionalis (V)
 Barbus comiza (V)
 Chalcalburnus chalcoides (o)
 Chondrostoma soetta (o)
 Chondrostoma polylepis (o) (ide tartozik
 C. willkommi)
 Chondrostoma genei (o)
 Chondrostoma lusitanicum (o)
 Chondrostoma toxostoma (o)
 Gobio albipinnatus (o)
 Gobio uranoscopus (o)
 Iberocypris palaciosi (o)
 *Ladigesocypris ghigii (o)
 Leuciscus lucumonis (o)
 Leuciscus souffia (o)
 Phoxinellus spp. (o)
 Rutilus pigus (o)
 Rutilus rubilio (o)
 Rutilus arcasii (o)
 Rutilus macrolepidotus (o)
 Rutilus lemmingii (o)
 Rutilus frisii meidingeri (o)
 Rutilus alburnoides (o)

Rhodeus sericeus amarus (o)
 Scardinius graecus (o)

Cobitiidae
 Cobitis trichonica (o)
 Cobitis taenia (o) (a finn populációk kivé-
 telével)
 Misgurnus fossilis (o)
 Sabanejewia aurata (o)
 Sabanejewia larvata (o) (Cobitis larvata
 and Cobitis conspersa)

SILURIFORMES
Siluridae
 Silurus arisotolis (V)

ATHERINIFORMES
Cyprinodontidae
 Aphanius iberus (o)
 Aphanius fasciatus (o)
 *Valencia hispanica
 *Valencia letourneuxi (Valencia hispanica)

PERCIFORMES
Percidae
 Gymnocephalus schraetzer (V)
 Zingel spp. [(o) Zingel asper and Zingel
 zingel (V) kivételével]

Gobiidae
 Pomatoschistus canestrini (o)
 Knipowitschia (Padogobius) panizzae (o)
 Padogobius nigricans (o)

SCORPAENIFORMES
Cottidae
 Cottus petiti (o)
 Cottus gobio (o) (a finn popul. kivételével)

GERINCTELENEK

ÍZELTLÁBÚAK

CRUSTACEA
Decapoda
 Austropotamobius pallipes (V)

INSECTA

Coleoptera
 Agathidium pulchellum (o)
 Boros schneideri (o)
 Buprestis splendens
 *Carabus menetriesi pacholei (o)
 *Carabus olympiae
 Cerambyx cerdo
 Corticaria planula (o)
 Cucujus cinnaberinus
 Dytiscus latissimus
 Graphoderus bilineatus
 Limoniscus violaceus (o)
 Lucanus cervus (o)
 Macroplea pubipennis (o)

Mesosa myops (o)
 Morimus funereus (o)
 *Osmoderma eremita
 Oxyporus mannerheimii (o)
 Pytho kolwensis (o)
 *Rosalia alpina
 Stephanopachys linearis (o)
 Stephanopachys substriatus (o)
 Xyletinus tremulicola (o)

Hemiptera

Aradus angularis (o)

Lepidoptera

Agriades glandon aquilo (o)
 *Callimorpha (Euplagia, Panaxia)
 quadripunctaria (o)
 Clossiana improba (o)
 Coenonympha oedippus
 Erebia calcaria
 Erebia christi
 Erebia medusa polaris (o)
 Eriogaster catax
 Euphydryas (Eurodryas, Hypodryas)
 aurinia (o)
 Graellsia isabellae (V)
 Hesperia comma catena (o)
 Hypodryas maturna
 Lycaena dispar
 Maculinea nausithous
 Maculinea teleius
 Melanargia arge
 Papilio hospiton
 Plebicula golgus
 Xestia borealis (o)
 Xestia brunneopicta (o)

Mantodea

Apteromantis aptera

Odonata

Coenagrion hylas (o)
 Coenagrion mercuriale (o)
 Cordulegaster trinacriae
 Gomphus graslinii
 Leucorrhinia pectoralis
 Lindenia tetraphylla
 Macromia splendens
 Ophiogomphus cecilia
 Oxygastra curtisii

Orthoptera

Baetica ustulata

ARACHNIDA

Pseudoscorpiones
 Anthrenochernes stellae (o)

PUHATESTŰEK

GASTROPODA
 Caseolus calculus

Caseolus commixta
 Caseolus sphaerula
 Discula leacockiana
 Discula tabellata
 Discus guerinianus
 Elona quimperiana
 Geomalacus maculosus
 Geomitra moniziana
 *Helicopsis striata austriaca (o)
 Idiomela (Helix) subplicata
 Leiostyla abbreviata
 Leiostyla cassida
 Leiostyla corneocostata
 Leiostyla gibba
 Leiostyla lamellosa
 Vertigo angustior (o)
 Vertigo genesii (o)
 Vertigo geyeri (o)
 Vertigo moulinsiana (o)

BIVALVIA

Unionoida

Margaritifera durrovensis (Margaritifera
 margaritifera) (V)
 Margaritifera margaritifera (V)
 Unio crassus

(b) NÖVÉNYEK

PÁFRÁNYOK

ASPLENIACEAE
 Asplenium jahandiezii (Litard.) Rouy

BLECHNACEAE
 Woodwardia radicans (L.) Sm.

DICKSONIACEAE
 Culcita macrocarpa C. Presl

DRYOPTERIDACEAE
 Diplazium sibiricum (Turcz. ex Kunze) Kurata
 *Dryopteris corleyi Fraser-Jenk.
 Dryopteris fragans (L.) Schott

HYMENOPHYLLACEAE
 Trichomanes speciosum Willd.

ISOETACEAE
 Isoetes boryana Durieu
 Isoetes malinverniana Ces. & De Not.

MARSILEACEAE
 Marsilea batardae Launert
 Marsilea quadrifolia L.
 Marsilea strigosa Willd.

OPHIOGLOSSACEAE
 Botrychium simplex Hitchc.
 Ophioglossum polyphyllum A. Braun

NYITVATERMŐK
PINACEAE
 *Abies nebrodensis (Lojac.) Mattei

ZÁRVATERMŐK**ALISMATACEAE**

- * *Alisma wahlenbergii* (Holmberg) Juz.
- Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.
- Luronium natans* (L.) Raf.

AMARYLLIDACEAE

- Leucojum nicaeense* Ard.
- Narcissus asturiensis* (Jordan) Pugsley
- Narcissus calcicola* Mendonça
- Narcissus cyclamineus* DC.
- Narcissus fernandesii* G. Pedro
- Narcissus humilis* (Cav.) Traub
- * *Narcissus nevadensis* Pugsley
- Narcissus pseudonarcissus* L. subsp. *nobilis* (Haw.) A. Fernandes
- Narcissus scaberulus* Henriq.
- Narcissus triandrus* L. subsp. *capax* (Salisb.) D. A. Webb.
- Narcissus viridiflorus* Schousboe

BORAGINACEAE

- * *Anchusa crispa* Viv.
- * *Lithodora nitida* (H. Ern) R. Fernandes
- Myosotis lusitanica* Schuster
- Myosotis rehsteineri* Wartm.
- Myosotis retusifolia* R. Afonso
- Omphalodes kuzinskyanae* Willk.
- * *Omphalodes littoralis* Lehm.
- Solenanthes albanicus* (Degen & al.) Degen & Baldacci
- * *Symphytum cycladense* Pawl.

CAMPANULACEAE

- Asyneuma giganteum* (Boiss.) Bormm.
- * *Campanula sabatia* De Not.
- Jasione crispa* (Pourret) Samp. subsp. *serpentinica* Pinto da Silva
- Jasione lusitanica* A. DC.

CARYOPHYLLACEAE

- Arenaria ciliata* L. ssp. *pseudofrigida* Ostenf. & O.C. Dahl
- Arenaria humifusa* Wahlenberg
- * *Arenaria nevadensis* Boiss. & Reuter
- Arenaria provincialis* Chater & Halliday
- Dianthus arenarius* L. subsp. *arenarius*
- Dianthus cintranus* Boiss. & Reuter subsp. *cintranus* Boiss. & Reuter
- Dianthus marizii* (Samp.) Samp.
- Dianthus rupicola* Biv.
- * *Gypsophila papillosa* P. Porta
- Herniaria algarvica* Chaudhri
- * *Herniaria latifolia* Lapeyr. subsp. *litardierei* Gamis
- Herniaria lusitanica* (Chaudhri) subsp. *berlengiana* Chaudhri
- Herniaria maritima* Link

- Moehringia lateriflora* (L.) Fenzl.
- Moehringia tommasinii* Marches.
- Petrocoptis grandiflora* Rothm.
- Petrocoptis montisciana* O. Bolos & Rivas Mart.
- Petrocoptis pseudoviscosa* Fernandez Casas
- Silene furcata* Rafin. ssp. *angustiflora* (Rupr.) Walters
- * *Silene hicesiae* Brullo & Signorello
- Silene hifacensis* Rouy ex Willk.
- * *Silene holzmanii* Heldr. ex Boiss.
- Silene longicilia* (Brot.) Otth.
- Silene mariana* Pau
- Silene orphanidis* Boiss
- Silene rothmaleri* Pinto da Silva
- Silene velutina* Pourret ex Loisel.

CHENOPODIACEAE

- * *Bassia* (Kochia) *saxicola* (Guss.) A. J. Scott
- * *Salicornia veneta* Pignatti & Lausi

CISTACEAE

- Cistus palhinhae* Ingram
- Halimium verticillatum* (Brot.) Sennen
- Helianthemum alypoides* Losa & Rivas Goday
- Helianthemum caput-felis* Boiss.
- * *Tuberaria major* (Willk.) Pinto da Silva & Rozeira

COMPOSITAE

- * *Anthemis glaberrima* (Rech. f.) Greuter
- Artemisia campestris* L. subsp. *bottnica* A.N. Lundström ex Kindb.
- * *Artemisia granatensis* Boiss.
- * *Artemisia laciniata* Willd.
- Artemisia oelandica* (Besser) Komaror
- * *Artemisia pancicii* (Janka) Ronn.
- * *Aster pyrenaicus* Desf. ex DC
- * *Aster sorrentinii* (Tod) Lojac.
- * *Carduus myriacanthus* Salzm. ex DC.
- * *Centaurea alba* L. subsp. *heldreichii* (Halacsy) Dostal
- * *Centaurea alba* L. subsp. *princeps* (Boiss. & Heldr.) Gugler
- * *Centaurea attica* Nyman subsp. *megarensis* (Halacsy & Hayek) Dostal
- * *Centaurea balearica* J. D. Rodriguez
- * *Centaurea borjae* Valdes-Berm. & Rivas Goday
- * *Centaurea citricolor* Font Quer
- Centaurea corymbosa* Pourret
- Centaurea gadorensis* G. Blanca
- * *Centaurea horrida* Badaro
- * *Centaurea kalambakensis* Freyn & Sint.
- Centaurea kartschiana* Scop.
- * *Centaurea lactiflora* Halacsy
- Centaurea micrantha* Hoffmanns. & Link

- subsp. *herminii* (Rouy) Dostál
- * *Centaurea niederi* Heldr.
- * *Centaurea peucedanifolia* Boiss. & Orph.
- * *Centaurea pinnata* Pau
- Centaurea pulvinata* (G. Blanca) G. Blanca
- Centaurea rothmalerana* (Arènes) Dostál
- Centaurea vicentina* Mariz
- * *Crepis crocifolia* Boiss. & Heldr.
- Crepis granatensis* (Willk.) B. Blanca & M. Cueto
- Crepis tectorum* L. subsp. *nigrescens*
- Erigeron frigidus* Boiss. ex DC.
- Hymenostemma pseudanthemis* (Kunze) Willd.
- * *Jurinea cyanoides* (L.) Reichenb.
- * *Jurinea fontqueri* Cuatrec.
- * *Lamyropsis microcephala* (Moris) Dittrich & Greuter
- Leontodon microcephalus* (Boiss. ex DC.) Boiss.
- Leontodon boryi* Boiss.
- * *Leontodon siculus* (Guss.) Finch & Sell
- Leuzea longifolia* Hoffmanns. & Link
- Ligularia sibirica* (L.) Cass.
- Santolina impressa* Hoffmanns. & Link
- Santolina semidentata* Hoffmanns. & Link
- * *Senecio elodes* Boiss. ex DC.
- Senecio jacobea* L. subsp. *gotlandicus* (Neuman) Sterner
- Senecio nevadensis* Boiss. & Reuter

CONVOLVULACEAE

- * *Convolvulus argyrothamnus* Greuter
- * *Convolvulus fernandesii* Pinto da Silva & Tevels

CRUCIFERAE

- Alyssum pyrenaicum* Lapeyr.
- Arabis sadina* (Samp.) P. Cout.
- * *Biscutella neustriaca* Bonnet
- Biscutella vincentina* (Samp.) Rothm.
- Boleum asperum* (Pers.) Desvaux
- Brassica glabrescens* Poldini
- Brassica insularis* Moris
- * *Brassica macrocarpa* Guss.
- Braya linearis* Rouy
- * *Coincya rupestris* Rouy
- * *Coronopus navasii* Pau
- Diplotaxis ibicensis* (Pau) Gomez-Campo
- * *Diplotaxis siettiana* Maire
- Diplotaxis vicentina* (P. Cout.) Rothm.
- Draba cacuminum* Elis Ekman
- Draba cinerea* Adams
- Erucastrum palustre* (Pirona) Vis.
- * *Iberis arbuscula* Runemark
- Iberis procumbens* Lange subsp. *microcarpa* Franco & Pinto da Silva

- * *Jonopsidium acaule* (Desf.) Reichenb.
- Jonopsidium savianum* (Caruel) Ball ex Arcang.
- Rhynchosinapis erucastrum* (L.) Dandy ex Clapham subsp. *cintrana* (Coutinho) Franco & P. Silva (Coincya *cintrana* (P. Cout.) Pinto da Silva)
- Sisymbrium cavanillesianum* Valdes & Castroviejo
- Sisymbrium supinum* L.

CYPERACEAE

- Carex holostoma* Drejer
- * *Carex panormitana* Guss.
- Eleocharis carniolica* Koch

DIOSCOREACEAE

- * *Borderea chouardii* (Gausson) Heslot

DROSERACEAE

- Aldrovanda vesiculosa* L.

EUPHORBACEAE

- * *Euphorbia margalidiana* Kuhbier & Lewejohann

- Euphorbia transtagana* Boiss.

GENTIANACEAE

- * *Centaurium rigualii* Esteve
- * *Centaurium somedanum* Lainz
- Gentiana ligustica* R. de Vilm. & Chopinet
- Gentiana anglica* (Pugsley) E. F. Warburg

GERANIACEAE

- * *Erodium astragaloides* Boiss. & Reuter
- Erodium paularense* Fernandez-Gonzalez & Izco
- * *Erodium rupicola* Boiss.

GLOBULARIACEAE

- * *Globularia stygia* Orph. ex Boiss.

GRAMINEAE

- Arctagrostis latifolia* (R. Br.) Griseb.
- Arctophila fulva* (Trin.) N. J. Anderson
- Avenula hackelii* (Henriq.) Holub
- Bromus grossus* Desf. ex DC.
- Calamagrostis chalybaea* (Laest.) Fries
- Cinna latifolia* (Trev.) Griseb.
- Coleanthus subtilis* (Tratt.) Seidl
- Festuca brigantina* (Markgr.-Dannenb.) Markgr.-Dannenb.
- Festuca duriotagana* Franco & R. Afonso
- Festuca elegans* Boiss.
- Festuca henriquesii* Hack.
- Festuca summilusitana* Franco & R. Afonso
- Gaudinia hispanica* Stace & Tutin
- Holcus setigulum* Boiss. & Reuter subsp. *duriensis* Pinto da Silva
- Micropyropsis tuberosa* Romero – Zarco & Cabezudo
- Pseudarrhenatherum pallens* (Link) J. Holub

Puccinellia phryganodes (Trin.) Scribner + Merr.
Puccinellia pungens (Pau) Paunero
 **Stipa austroitalica* Martinovsky
 **Stipa bavarica* Martinovsky & H. Scholz
 **Stipa styriaca* Martinovsky
 **Stipa veneta* Moraldo
Trisetum subalpestre (Hartman) Neuman
GROSSULARIACEAE
 **Ribes sardoum* Martelli
HIPPURIDACEAE
Hippuris tetraphylla L. Fil.
HYPERICACEAE
 **Hypericum aciferum* (Greuter) N.K.B. Robson
JUNCACEAE
Juncus valvatus Link
Luzula arctica Blytt
LABIATAE
Dracocephalum austriacum L.
 **Micromeria taygetea* P. H. Davis
Nepeta dirphyia (Boiss.) Heldr. ex Halacsy
 **Nepeta sphaciotica* P. H. Davis
Origanum dictamnus L.
Sideritis incana subsp. *glauca* (Cav.) Malagarriga
Sideritis javalambrensis Pau
Sideritis serrata Cav. ex Lag.
Teucrium lepicephalum Pau
Teucrium turredanum Losa & Rivas Goday
 **Thymus camphoratus* Hoffmanns. & Link
Thymus carnosus Boiss.
 **Thymus lotocephalus* G. López & R. Morales (Thymus cephalotos L.)
LEGUMINOSAE
Anthyllis hystrix Cardona, Contandr. & E. Sierra
 **Astragalus algarbiensis* Coss. ex Bunge
 **Astragalus aquilanus* Anzalone
Astragalus centralpinus Braun-Blanquet
 **Astragalus maritimus* Moris
Astragalus tremolsianus Pau
 **Astragalus verrucosus* Moris
 **Cytisus aeolicus* Guss. ex Lindl.
Genista dorycnifolia Font Quer
Genista holopetala (Fleischm. ex Koch) Baldacci
Melilotus segetalis (Brot.) Ser. subsp. *fallax* Franco
 **Ononis hackelii* Lange
Trifolium saxatile All.
 **Vicia bifoliolata* J.D. Rodriguez
LENTIBULARIACEAE
Pinguicula nevadensis (Lindb.) Casper

LILIACEAE
Allium grosii Font Quer
 **Androcymbium rechingeri* Greuter
 **Asphodelus bento-rainhae* P. Silva
Hyacinthoides vicentina (Hoffmanns. & Link) Rothm.
 **Muscari gussonei* (Parl.) Tod.
LINACEAE
 **Linum muelleri* Moris (*Linum maritimum* muelleri)
LYTHRACEAE
 **Lythrum flexuosum* Lag.
MALVACEAE
Kosteletzkya pentacarpos (L.) Ledeb.
NAJADACEAE
Najas flexilis (Willd.) Rostk. & W.L. Schmidt
Najas tenuissima (A. Braun) Magnus
ORCHIDACEAE
Calypso bulbosa L.
 **Cephalanthera cucullata* Boiss. & Heldr.
Cypripedium calceolus L.
Gymnigritella runei Teppner & Klein
Liparis loeselii (L.) Rich.
 **Ophrys lunulata* Parl.
Platanthera obtusata (Pursh) subsp. *oligantha* (Turez.) Hulthen
PAEONIACEAE
Paeonia cambessedesii (Willk.) Willk.
Paeonia parnassica Tzanoudakis
Paeonia clusii F.C. Stern subsp. *rhodia* (Stearn) Tzanoudakis
PALMAE
Phoenix theophrasti Greuter
PAPAVERACEAE
Corydalis gotlandica Lidén
Papaver laestadianum (Nordh.) Nordh.
Papaver radicum Rottb. subsp. *hyperboreum* Nordh.
PLANTAGINACEAE
Plantago algarbiensis Sampaio (*Plantago bracteosa* (Willk.) G. Sampaio)
Plantago almogravensis Franco
PLUMBAGINACEAE
Armeria berlengensis Daveau
 **Armeria helodes* Martini & Pold
Armeria neglecta Girard
Armeria pseudarmeria (Murray) Mansfeld
 **Armeria rouyana* Daveau
Armeria soleirolii (Duby) Godron
Armeria velutina Welw. ex Boiss. & Reuter
Limonium dodartii (Girard) O. Kuntze subsp. *lusitanicum* (Daveau) Franco
 **Limonium insulare* (Beg. & Landi) Arrig. & Diana

Limonium lanceolatum (Hoffmanns. & Link) Franco
Limonium multiflorum Erben
 **Limonium pseudolaetum* Arrig. & Diana
 **Limonium strictissimum* (Salzmann) Arrig.
POLYGONACEAE
Persicaria foliosa (H. Lindb.) Kitag.
Polygonum praelongum Coode & Cullen
Rumex rupestris Le Gall
PRIMULACEAE
Androsace mathildae Levier
Androsace pyrenaica Lam.
 **Primula apennina* Widmer
Primula nutans Georgi
Primula palinuri Petagna
Primula scandinavica Bruun
Soldanella villosa Darracq.
RANUNCULACEAE
 **Aconitum corsicum* Gayer (*Aconitum napellus* subsp. *corsicum*)
Adonis distorta Ten.
Aquilegia bertolonii Schott
Aquilegia kitaibelii Schott
 **Aquilegia pyrenaica* D.C. subsp. *cazorlensis* (Heywood) Galiano
 **Consolida samia* P.H. Davis
Pulsatilla patens (L.) Miller
Ranunculus lapponicus L.
Pulsatilla vulgaris Hill. subsp. *gotlandica* (Johanss.) Zaemelis & Paegle
 **Ranunculus weyleri* Mares
RESEDACEAE
 **Reseda decursiva* Forssk.
ROSACEAE
Agrimonia pilosa Ledebour
Potentilla delphinensis Gren. & Godron
Sorbus teodorii Liljefors
RUBIACEAE
 **Galium litorale* Guss.
 **Galium viridiflorum* Boiss. & Reuter
SALICACEAE
Salix salvifolia Brot. subsp. *australis* Franco
SANTALACEAE
Thesium ebracteatum Hayne
SAXIFRAGACEAE
Saxifraga berica (Beguinot) D.A. Webb
Saxifraga florulenta Moretti
Saxifraga hirculus L.
Saxifraga osloënsis Knaben
Saxifraga tombeanensis Boiss. ex Engl.
SCROPHULARIACEAE
Antirrhinum charidemi Lange
Chaenorhinum serpyllifolium (Lange) Lange subsp. *lusitanicum* R. Fernandes

**Euphrasia genargentea* (Feoli) Diana
Euphrasia marchesettii Wettst. ex Marches.
Linaria algarviana Chav.
Linaria coutinhoi Valdés
 **Linaria ficalhoana* Rouy
Linaria flava (Poiret) Desf.
 **Linaria hellenica* Turrill
 **Linaria ricardoii* Cout.
 **Linaria tursica* B. Valdes & Cabezudo
Linaria tonzigii Lona
Odontites granatensis Boiss.
Verbascum litigiosum Samp.
Veronica micrantha Hoffmanns. & Link
 **Veronica oetatea* L.-A. Gustavsson
SOLANACEAE
 **Atropa baetica* Willk.
THYMELAEACEAE
Daphne petraea Leybold
 **Daphne rodriguezii* Texidor
ULMACEAE
Zelkova abelicea (Lam.) Boiss.
UMBELLIFERAE
 **Angelica heterocarpa* Lloyd
Angelica palustris (Besser) Hoffm.
 **Apium bermejoi* Llorens
Apium repens (Jacq.) Lag.
Athamanta cortiana Ferrarini
 **Bupleurum capillare* Boiss. & Heldr.
 **Bupleurum kakiskalae* Greuter
Eryngium alpinum L.
 **Eryngium viviparum* Gay
 **Laserpitium longiradium* Boiss.
 **Naufraja balearica* Constans & Cannon
 **Oenanthe conioides* Lange
Petagnia saniculifolia Guss.
Rouya polygama (Desf.) Coincy
 **Seseli intricatum* Boiss.
Thorella verticillatunidata (Thore) Briq.
VALERIANACEAE
Centranthus trinervis (Viv.) Beguinot
VIOLACEAE
 **Viola hispida* Lam.
Viola jaubertiana Mares & Vigineix
Viola rupestris F.W. Schmidt subsp. *relicta* Jalas

ALSÓBBRENDŰ NÖVÉNYEK

MOHÁK

Bruchia vogesiaca Schwaegr. (o)
Bryhnia novae-angliae (Sull. & Lesq.) Grout (o)
 **Bryoerythrophyllum campylocarpum* (C. Müll.) Crum. (*Bryoerythrophyllum machadoanum* (Sergio) M. O. Hill)) (o)

Buxbaumia viridis (Moug.) Moug. & Nestl. (o)
Cephalozia macounii (Aust.) Aust. (o)
Cynodontium suecicum (H. Arn. & C. Jens.) I. Hag. (o)
Dichelyma capillaceum (Dicks) Myr. (o)
Dicranum viride (Sull. & Lesq.) Lindb. (o)
Distichophyllum carinatum Dix. & Nich. (o)
Drepanocladus (Hamatocaulis) vernicosus (Mitt.) Warnst. (o)
Encalypta mutica (I. Hagen) (o)
Hamatocaulis lapponicus (Norrl.) Hedenäs (o)
Herzogiella turfæa (Lindb.) I. Wats. (o)
Hygrohypnum montanum (Lindb.) Broth. (o)
Jungermannia handelii (Schiffn.) Amak. (o)
Mannia triandra (Scop.) Grolle (o)
* Marsupella profunda Lindb. (o)
Meesia longiseta Hedw. (o)
Nothothylas orbicularis (Schwein.) Sull. (o)
Orthothecium lapponicum (Schimp.) C. Hartm. (o)
Orthotrichum rogeri Brid. (o)
Petalophyllum ralfsii (Wils.) Nees & Gott. (o)
Plagiomnium drummondii (Bruch & Schimp.) T. Kop. (o)
Riccia breidlerii Jur. (o)
Riella helicophylla (Bory & Mont.) Mont. (o)
Scapania massolongi (K. Müll.) K. Müll. (o)
Sphagnum pylaisii Brid. (o)
Tayloria rudolphiana (Garov) B. & S. (o)
Tortella rigens (N. Alberts) (o)

MAKARONÉZIAI FAJOK

PÁFRÁNYOK

HYMENOPHYLLACEAE

Hymenophyllum maderensis Gibby & Lovis

DRYOPTERIDACEAE

* Polystichum drepanum (Sw.) C. Presl.

ISOETACEAE

Isaetes azorica Durieu & Paiva ex Milde

MARSILEACEAE

* Marsilea azorica Launert & Paiva

NYITVATERMŐK

ASCLEPIADACEAE

Caralluma burchardii N. E. Brown

* Ceropegia chrysantha Svent.

BORAGINACEAE

Echium candicans L. fil.

* Echium gentianoides Webb & Coincy

Myosotis azorica H. C. Watson

Myosotis maritima Hochst. in Seub.

CAMPANULACEAE

* Azorina vidalii (H. C. Watson) Feer

Musschia aurea (L. f.) DC.

* Musschia wollastonii Lowe

CAPRIFOLIACEAE

* Sambucus palmensis Link

CARYOPHYLLACEAE

Spergularia azorica (Kindb.) Lebel

CELASTRACEAE

Maytenus umbellata (R. Br.) Mabb.

CHENOPODIACEAE

Beta patula Ait.

CISTACEAE

Cistus chinamadensis Banares & Romero

* Helianthemum bystropogophyllum Svent.

COMPOSITAE

Andryala crithmifolia Ait.

* Argyranthemum lidii Humphries

Argyranthemum thalassophyllum (Svent.) Hump.

Argyranthemum winterii (Svent.) Humphries

* Atractylis arbuscula Svent. & Michaelis

Atractylis preauxiana Schultz.

Calendula maderensis DC.

Cheirolophus duranii (Burchard) Holub

Cheirolophus ghomerytus (Svent.) Holub

Cheirolophus junonianus (Svent.) Holub

Cheirolophus massonianus (Lowe) Hansen &

Sund.

Cirsium latifolium Lowe

Helichrysum gossypinum Webb

Helichrysum monogynum Burt & Sund.

Hypochoeris oligocephala (Svent. & Bramw.)

Lack

* Lactuca watsoniana Trel.

* Onopordum nogalesii Svent.

* Onopordum carduelinum Bolle

* Pericallis hadrosoma (Svent.) B. Nord.

Phagnalon benettii Lowe

Stemmactanthia cynaroides (Chr. Son. in Buch)

Ditt

Sventenia bupleuroides Font Quer

* Tanacetum ptarmiciflorum Webb & Berth

CONVOLVULACEAE

* Convolvulus caput-medusae Lowe

* Convolvulus lopez-socassii Svent.

* Convolvulus massonii A. Dietr.

CRASSULACEAE

Aeonium gomeraense Praeger

Aeonium saundersii Bolle

Aichryson dumosum (Lowe) Praeg.

Monanthes wildpretii Banares & Scholz

Sedum brissemoretii Raymond-Hamet

CRUCIFERAE

* Crambe arborea Webb ex Christ

Crambe laevigata DC. ex Christ

* Crambe sventenii R. Petters ex Bramwell &

Sund.

* Parolinia schizogynoides Svent.

Sinapidendron rupestre (Ait.) Lowe

CYPERACEAE

Carex malato-belizii Raymond

DIPSACACEAE

Scabiosa nitens Roemer & J. A. Schultes

ERICACEAE

Erica scoparia L. subsp. azorica (Hochst.) D.

A. Webb

EUPHORBIACEAE

* Euphorbia handiensis Burchard

Euphorbia lambii Svent.

Euphorbia stygiana H. C. Watson

GERANIACEAE

* Geranium maderense P. F. Yeo

GRAMINEAE

Deschampsia maderensis (Haeck. & Born.)

Buschm.

Phalaris maderensis (Menezes) Menezes

GLOBULARIACEAE

* Globularia ascanii D. Bramwell & Kunkel

* Globularia sarcophylla Svent.

LABIATAE

* Sideritis cystosiphon Svent.

* Sideritis discolor (Webb ex de Noe) Bolle

Sideritis infernalis Bolle

Sideritis marmorea Bolle

Teucrium abutiloides L'Hér.

Teucrium betonicum L'Hér.

LEGUMINOSAE

* Anagyris latifolia Brouss. ex. Willd.

Anthyllis lemanniana Lowe

* Dorycnium spectabile Webb & Berthel

* Lotus azoricus P. W. Ball

Lotus callis-viridis D. Bramwell & D. H. Davis

* Lotus kunkelii (E. Chueca) D. Bramwell & al.

* Teline rosmarinifolia Webb & Berthel.

* Teline salsoloides Arco & Acebes.

Vicia dennesiana H. C. Watson

LILIACEAE

* Androcymbium psammophilum Svent.

Scilla maderensis Menezes

Semele maderensis Costa

LORANTHACEAE

Arceuthobium azoricum Wiens & Hawksw.

MYRICACEAE

* Myrica rivis-martinezii Santos.

OLEACEAE

Jasminum azoricum L.

Picnida azorica (Tutin) Knobl.

ORCHIDACEAE

Goodyera macrophylla Lowe

PITTOSPORACEAE

* Pittosporum coriaceum Dryand. ex. Ait.

PLANTAGINACEAE

Plantago malato-belizii Lawalree

PLUMBAGINACEAE

* Limonium arborescens (Brouss.) Kuntze

Limonium dendroides Svent.

* Limonium spectabile (Svent.) Kunkel & Sunding

* Limonium sventenii Santos & Fernandez Galvan

POLYGONACEAE

Rumex azoricus Rech. fil.

RHAMNACEAE

Frangula azorica Tutin

ROSACEAE

* Bencomia brachystachya Svent.

Bencomia sphaerocarpa Svent.

* Chamaemeles coriacea Lindl.

Dendriopoterium pulidoi Svent.

Marcetella maderensis (Born.) Svent.

Prunus lusitanica L.

subsp. azorica (Mouillef.) Franco

Sorbus maderensis (Lowe) Dode

SANTALACEAE

Kunkeliella subsucculenta Kammer

SCROPHULARIACEAE

* Euphrasia azorica H.C. Watson

Euphrasia grandiflora Hochst. in Seub.

* Isoplexis chalcantha Svent. & O'Shanahan

Isoplexis isabelliana (Webb & Berthel.)

Masferrer

Odontites holliana (Lowe) Benth.

Sibthorpia peregrina L.

SOLANACEAE

* Solanum lidii Sunding

UMBELLIFERAE

Ammi trifoliatum (H. C. Watson) Trelease

Bupleurum handiense (Bolle) Kunkel

Chaerophyllum azoricum Trelease

Ferula latipinna Santos

Melanoselinum decipiens (Schrader & Wendl.)

Hoffm.

Monizia edulis Lowe

Oenanthe divaricata (R. Br.) Mabb.

Sanicula azorica Guthnick ex Seub.

VIOLACEAE

Viola paradoxa Lowe

ALSÓBBRENDŰ NÖVÉNYEK

MOHÁK

* Echinodium spinosum (Mitt.) Jur. (o)

* Thamnobryum fernandesii Sergio (o)

III. MELLÉKLET

A KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ TERÜLETEK KIVÁLASZTÁSÁNAK SZEMPONTJAI ÉS KIJELÖLÉSÜK KÜLÖNLEGES TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLETEKKÉNT

1. SZAKASZ: **A területek relatív jelentőségének országos vizsgálata az I. függelék valamennyi természetes élőhelytípusa, illetve a II. függelék valamennyi faja (köztük a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusok, illetve a kiemelt jelentőségű fajok) kapcsán.**

A. A terület értékelésének szempontjai az I. függelék egy adott természetes élőhelytípusa esetében

- (a) A szóban forgó területen milyen arányban képviselteti magát az adott természetes élőhelytípus.
- (b) A terület természetes élőhelytípus által lefedett részének aránya az országon belüli ugyanazon természetes élőhelytípus által lefedett terület összfelületéhez.
- (c) Az adott természetes élőhelytípus struktúrájának és funkciónak védelmi foka, továbbá a helyreállítás lehetőségei.
- (d) A terület értékének általános vizsgálata az adott természetes élőhelytípus megőrzésének szempontjából.

B. A terület értékelésének szempontjai a II. függelék egy adott faja esetében

- (a) Az adott faj szóban forgó területen élő populációjának mérete és sűrűsége az ország egész területén élő populációinak a viszonylatában.
- (b) Az élőhely azon elemeinek védelmi foka, amelyek jelentősek a szóban forgó faj szempontjából, továbbá a helyreállítás lehetőségei.
- (c) A területen élő populáció elszigeteltségének foka az adott faj természetes elterjedésének viszonylatában.
- (d) Az adott faj megőrzését szolgáló terület értékének általános vizsgálata.

C. E szempontok alapján a tagállamok az általuk országos listára javasolt, Közösség szempontjából jelentősnek megítélt területeket osztályozzák relatív fontosságuk szerint az I. függelék egyes természetes élőhelytípusainak, illetve a II. függelék egyes fajainak megőrzésében.

D. Ez a lista feltünteti azokat a kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusoknak, illetve kiemelt jelentőségű fajoknak otthont adó területeket, melyeket a tagállamok az A. és B. kritériumok alapján kiválasztottak.

2. SZAKASZ **Az országos listára felvett területek közösségi jelentőségének értékelése**

1. Közösségi szempontból jelentősnek tekintendő valamennyi olyan terület, amely kiemelt jelentőségű természetes élőhelytípusnak, illetve kiemelt jelentőségű fajnak ad otthont.

2. A tagállamok listáin szereplő további területeknek Közösség szempontjából való jelentőségének – vagyis az I. függelékben felsorolt természetes élőhelytípusok, illetve a II. függelékben felsorolt fajok kedvező védelmi helyzetének fenntartásához, illetve helyreállításához, továbbá a Natura 2000 koherenciájához való hozzájárulásának – vizsgálata az alábbi szempontok alapján történik:

- (a) a terület relatív értéke országos szinten;
- (b) a terület földrajzi helyzete a II. függelékben felsorolt fajok vándorlási útvonalához képest, továbbá annak figyelembevételével, hogy a terület egy olyan folyamatos ökoszisztémához tartozik-e, amely átnyúlik egy vagy több Közösségen belüli országhatáron;
- (c) a terület kiterjedése;
- (d) az I. függelékben felsorolt természetes élőhelytípusok, illetve a II. függelékben felsorolt és jelen lévő fajok száma a területen;
- (e) a terület globális ökológiai értéke az érintett bioföldrajzi régiók, illetve a 2. cikkben megadott terület egészének szempontjából, figyelembe véve elemeinek jellegzetes vagy egyedi voltát, illetve azok együttes megnyilvánulását.

IV. MELLÉKLET¹

A KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ, SZIGORÚ VÉDELMET IGÉNYLŐ NÖVÉNY- ÉS ÁLLATFAJOK

E függelékben felsorolt fajokat az alábbi módon jelöltük:

- a faj vagy alfaj nevével, vagy
- egy magasabb taxonhoz, illetve e taxon egy kije-
lölt részéhez tartozó fajok csoportjának nevével.

Egy család, vagy nemzetség neve után található „spp”
rövidítés a családhoz, vagy nemzetséghez tartozó összes
fajt jelöli.

(a) ÁLLATOK

GERINCESEK

EMLŐSÖK

INSECTIVORA

Erinaceidae

Erinaceus algirus

Soricidae

Crociodura canariensis

Talpidae

Galemys pyrenaicus

MICROCHIROPTERA

Minden faj

RODENTIA

Gliridae

Glis glis és *Eliomys quercinus* kivételével
minden faj

Sciuridae

Citellus citellus

Pteromys volans +

Sciurus anomalus

Castoridae

Castor fiber (a finn és svéd populációk kivé-
telével +)

Cricetidae

Cricetus cricetus

Microtidae

Microtus cabreræ

Microtus oeconomus arenicola

Microtus oeconomus méhelyi +

Zapodidae

Sicista betulina

Hystriidae

Hystrix cristata

CARNIVORA

Canidae

Alopex lagopus +

Canis lupus (spanyol populációk: csak a
Duerotól délre lévő; görög populáci-
ók: csak a 39. szélességi foktól délre lé-
vők; kivéve a rénszarvasgazdálkodás-
ról szóló 848/90. (1990. szeptember
14.) sz. törvény 2. cikkében meghatá-
rozott rénszarvasgazdálkodási területe-
ken élő finn populációkat +)

Ursidae

Ursus arctos

Mustelidae

Lutra lutra

Mustela lutreola

Felidae

Felis silvestris

Lynx lynx

Lynx pardina

Phocidae

Monachus monachus

Phoca hispida saimensis +

ARTIODACTYLA

Cervidae

Cervus elaphus corsicanus

Bovidae

Capra aegagrus (természetes populációk)

Capra pyrenaica pyrenaica

Ovis ammon musimon (természetes populá-
ciók – Korzika és Szardínia)

Rupicapra rupicapra balcanica

Rupicapra ornata

CETACEA

Minden faj

HÜLLŐK

TESTUDINATA

Testudinidae

Testudo hermanni

Testudo graeca

Testudo marginata

Cheloniidae

Caretta caretta

Chelonia mydas

Lepidochelys kempii

Eretmochelys imbricata

Dermochelyidae

Dermochelys coriacea

Emydidae

Emys orbicularis

Mauremys caspica

Mauremys leprosa

SAURIA

Lacertidae

Algyroides fitzingeri

Algyroides marchi

Algyroides moreoticus

Algyroides nigropunctatus

Lacerta agilis

Lacerta bedriagae

Lacerta danfordi

Lacerta dugesi

Lacerta graeca

Lacerta horvathi

Lacerta monticola

Lacerta schreiberi

Lacerta trilineata

Lacerta viridis

Lacerta vivipara hungarica

Gallotia atlantica

Gallotia galloti

Gallotia galloti insulanagae

Gallotia simonyi

Gallotia stehlini

Ophisops elegans

Podarcis erhardii

Podarcis filfolensis

Podarcis hispanica atrata

Podarcis lilfordi

Podarcis melisellensis

Podarcis milensis

Podarcis muralis

Podarcis peloponnesiaca

Podarcis pityusensis

Podarcis sicula

Podarcis taurica

Podarcis tiliguerta

Podarcis wagleriana

Scincidae

Ablepharus kitaibelli

Chalcides bedriagai

Chalcides occidentalis

Chalcides ocellatus

Chalcides sexlineatus

Chalcides viridianus

Ophiomorus punctatissimus

Gekkonidae

Cyrtopodion kotschy

Phyllodactylus europaeus

Tarentola angustimentalis

Tarentola boettgeri

Tarentola delalandii

Tarentola gomerensis

Agamidae

Stellio stellio

Chamaeleontidae

Chamaelo chamaelon

Anguidae

Ophisaurus apodus

OPHIDIA

Colubridae

Coluber caspius

Coluber hippocrepis

Coluber jugularis

Coluber laurenti

Coluber najadum

Coluber nummifer

Coluber viridiflavus

Coronella austriaca

Eirenis modesta

Elaphe longissima

Elaphe quatuorlineata

Elaphe situla

Natrix natrix cetti

Natrix natrix corsa

Natrix tessellata

Telescopus falax

Viperidae

Vipera ammodytes

Vipera schweizeri

Vipera seoanni (kivéve spanyol populációk)

Vipera ursinii

Vipera xanthina

Boidae

Eryx jaculus

KÉTÉLTÚÉK

CAUDATA

Salamandridae

Chioglossa lusitanica

Euproctus asper

Euproctus montanus

Euproctus platycephalus

Salamandra atra

Salamandra aurorae

Salamandra lanzai

Salamandra luschani

Salamandrina terdigitata

Triturus carnifex

Triturus cristatus

Triturus italicus

1.) Az Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási szerződésében (a Tanács 95/1/EK, Euratom, ESZAK sz. döntésében) foglalt módosításokat + jellel jelöltük

Triturus karelinii
Triturus marmoratus

Proteidae
Proteus anguinus

Plethodontidae
Speleomantes ambrosii
Speleomantes flavus
Speleomantes genei
Speleomantes imperialis
Speleomantes italicus
Speleomantes supramontes

ANURA
Discoglossidae
Bombina bombina
Bombina variegata
Discoglossus galganoi
Discoglossus jeanneae
Discoglossus montalentii
Discoglossus pictus
Discoglossus sardus
Alytes cisternasii
Alytes muletensis
Alytes obstetricans

Ranidae
Rana arvalis
Rana dalmatina
Rana graeca
Rana iberica
Rana italica
Rana latastei
Rana lessonae

Pelobatidae
Pelobates cultripedis
Pelobates fuscus
Pelobates syriacus

Bufo
Bufo calamita
Bufo viridis

Hylidae
Hyla arborea
Hyla meridionalis
Hyla sarda

HALAK
ACIPENSERIFORMES
Acipenseridae
Acipenser naccarii
Acipenser sturio

ATHERINIFORMES
Cyprinodontidae
Valencia hispanica

CYPRINIFORMES
Cyprinidae
Anaecypris hispanica

PERCIFORMES
Percidae
Zingel asper

SALMONIFORMES
Coregonidae
Coregonus oxyrhynchus (íváskor folyóból a tengerbe igyekvő populációk az Északi-tenger egyes részein, kivéve a finn populációkat +)

GERINCTELENEK

ÍZELTLÁBÚÁK
INSECTA
Coleoptera
Buprestis splendens
Carabus olympiae
Cerambyx cerdo
Cucujus cinnaberinus
Dytiscus latissimus
Graphoderus bilineatus
Osmoderma eremita
Rosalia alpina

Lepidoptera
Apatura metis
Coenonympha hero
Coenonympha oedippus
Erebia calcaria
Erebia christi
Erebia sudetica
Eriogaster catax
Fabriciana elisa
Hypodryas maturna
Hyles hippophaes
Lopinga achine
Lycaena dispar
Maculinea arion
Maculinea nausithous
Maculinea teleius
Melanagria arge
Papilio alexanor
Papilio hospiton
Parnassius apollo
Parnassius mnemosyne
Plebicula golgus
Proserpinus proserpina
Zerynthia polyxena

Mantodea
Apteromantis aptera

Odonata
Aeshna viridis
Cordulegaster trinacriae
Gomphus graslinii
Leucorrhina albifrons

Leucorrhina caudalis
Leucorrhina pectoralis
Lindenia tetraphylla
Macromia splendens
Ophiogomphus cecilia
Oxygastra curtisii
Stylurus flavipes
Sympecma braueri

Orthoptera
Baetica ustulata
Saga pedo

ARACHNIDA
Araneae
Macrothele calpeiana

PUHATESTŰEK
GASTROPODA
Prosobranchia
Patella feruginea
Theodoxus prevostianus

Stylommatophora
Caseolus calculus
Caseolus commixta
Caseolus sphaerula
Discula leacockiana
Discula tabellata
Discula testudinalis
Discula turricula
Discus defloratus
Discus guerianus
Elona quimperiana
Geomalacus maculosus
Geomitra moniziana
Helix subplicata
Leiostyla abbreviata
Leiostyla cassida
Leiostyla corneocostata
Leiostyla gibba
Leiostyla lamellosa

BIVALVIA
Anisomyaria
Lithophaga lithophaga
Pinna nobilis

Unionoida
Margaritifera auricularia
Unio crassus

ECHINODERMATA
Echinoidea
Centrostephanus longispinus

(b) NÖVÉNYEK

A IV. (b) függelék tartalmazza a II. (b) függelékben felsorolt összes növényfajt, valamint az alább megnevezetteket

PÁFRÁNYOK
ASPLENIACEAE
Asplenium hemionitis L.

ZÁRVATERMŐK
AGAVACEAE
Dracaena draco (L.) L.

AMARYLLIDACEAE
Narcissus longispathus Pugsley
Narcissus triandrus L.

BERBERIDACEAE
Berberis maderensis Lowe

CAMPANULACEAE
Campanula morettiana Reichenb.
Physoplexis comosa (L.) Schur.

CARYOPHYLLACEAE
Moehringia fontqueri Pau
Compositae
Argyranthemum pinnatifidum (L.f.) Lowe subsp. succulentum (Lowe) C.J. Humphries
Helichrysum sibthorpii Rouy
Picris wilkommii (Schultz Bip.) Nyman
Santolina elegans Boiss. ex DC.
Senecio caespitosus Brot.
Senecio lagascanus DC.
subsp. lusitanicus (P. Cour) Pinto da Silva
Wagenitzia lancifolia (Sieber ex Sprengel) Dostal

CRUCIFERAE
Murbeckiella sousse Rothm.

EUPHORBIAEAE
Euphorbia nevadensis Boiss. & Reuter

GESNERIACEAE
Jankaea heldreichii (Boiss.) Boiss.
Ramonda serbica Pancic

IRIDACEAE
Crocus etruscus Parl.
Iris boissieri Henriq.
Iris marisca Ricci & Colasante

LABIATAE
Rosmarinus tomentosus Huber-Morath & Maire
Teucrium charidemi Sandwich
Thymus capitellatus Hoffmanns. & Link
Thymus villosus L.
subsp. villosus L.

2.) A II. függelék (b) alatti bryophyta fajok kivételével.

LILIACEAE

Androcymbium europeum (Lange) K. Richter
 Bellevalia hackelli Freyn
 Colchicum corsicum Baker
 Colchicum cousturieri Greuter
 Fritillaria conica Rix
 Fritillaria drenovskii Dogen & Stoy.
 Fritillaria gussichiae (Degen & Doerfler) Rix
 Fritillaria obliqua Ker-Gawl.
 Fritillaria rhodocanakis Orph. ex Baker
 Ornithogalum reverchonii Degen & Herv.-
 Bass.

Scilla beirana Samp.
 Scilla odorata Link

ORCHIDACEAE

Ophrys argolica Fleischm.
 Orchis scopulorum Simsmerh.
 Spiranthes aestivalis (Poiret) L. C. M. Richard

PRIMULACEAE

Androsace cylindrica DC.
 Primula glaucescens Moretti
 Primula spectabilis Tratt.

RANUNCULACEAE

Aquilegia alpina L.

SAPOTACEAE

Sideroxylon marmulano Banks ex Lowe

SAXIFRAGACEAE

Saxifraga cintrana Kuzinsky ex Willk.
 Saxifraga portosanctana Boiss.
 Saxifraga presolanensis Engl.
 Saxifraga valdensis DC.
 Saxifraga vayredana Luizet

SCROPHULARIACEAE

Antirrhinum lopesianum Rothm.
 Lindernia procumbens (Krocker) Philcox

SOLANACEAE

Mandragora officinarum L.

THYMELAEACEAE

Thymelaea broterana P. Cout.

UMBELLIFERAE

Bunium brevifolium Lowe

VIOLACEAE

Viola athis W. Becker
 Viola cazorlensis Gandoger
 Viola delphinantha Boiss.

V. MELLÉKLET¹

**KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ NÖVÉNY- ÉS ÁLLATFAJOK,
 AMELYEK TERMÉSZETBŐL VALÓ KIVÉTELE, ILLETVE HASZNOSÍTÁSA
 ADMINISZTRATÍV KORLÁTOZÁST IGÉNYELHET**

Ezen függelékben felsorolt fajokat az alábbi módon jelöl-
 tük:

- a faj vagy alfaj nevével, vagy
- egy magasabb taxonhoz, illetve a taxon egy kije-
 lölt részéhez tartozó fajok csoportjának nevével.

Egy család, vagy nemzetség neve után található „spp”
 rövidítés a családhoz, vagy nemzetséghez tartozó összes
 fajt jelöli.

(a) ÁLLATOK**GERINCESEK****EMLŐSÖK****RODENTIA***Castoridae*

Castor fiber (finn és svéd populációk)

CARNIVORA*Canidae*

Canis aureus

Canis lupus (spanyol populációk: csak a
 Duerotól északra lévő; Görög populá-
 ciók: csak a 39. szélességi foktól észak-
 ra lévő; finn populációk: a rén-
 szarvasgazdálkodásról szóló 848/90.
 (1990. szeptember 14.) sz. törvény 2.
 cikkében meghatározott rénszarvas-
 gazdálkodási területeken lévő) +

Mustelidae

Martes martes

Mustela putorius

Phocidae

Az összes IV. függelékben nem említett faj

Viverridae

Genetta genetta

Herpestes ichneumon

DUPLICIDENTATA*Leporidae*

Lepus timidus

ARTIODACTYLA*Bovidae*

Capra ibex

Capra pyrenaica (kivéve Capra pyrenaica
 pyrenaica)

Rupicapra rupicapra (kivéve Rupicapra rup-
 icapra balcanica és rupicapra ornata)

KÉTÉLTŰEK**ANURA***Ranidae*

Rana esculenta

Rana perezi

Rana ridibunda

Rana temporaria

HALAK**PETROMYZONIFORMES***Petromyzonidae*

Lampetra fluviatilis

Lethenteron zanandrai

ACIPENSERIFORMES*Acipenseridae*

Az összes IV. függelékben nem említett faj

SALMONIFORMES*Salmonidae*

Thymallus thymallus

Coregonus spp. (kivéve Coregonus
 oxyrhynchus -íváskor folyóból a ten-
 gerbe igyekvő populációk az Északi-
 tenger egyes részein)

Hucho hucho

Salmo salar (csak édesvízi)

Cyprinidae

Aspius aspius +

Barbus spp.

Rutilus friesii meidingeri +

Rutilus pigus virgo +

PERCIFORMES*Percidae*

Gymnocephalus schraetzer

Zingel zingel

CLUPEIFORMES*Clupeidae*

Alosa spp.

1.) Az Ausztria, Finnország és Svédország csatlakozási szerződésében (a Tanács 95/1/EK, Euratom, ESZAK sz. döntésében) foglalt módosításokat + jellel jelölve

SILURIFORMES*Siluridae**Silurus aristotelis***GERINCTELENEK****TÖMLŐBELŰEK****CNIDARIA***Corallium rubrum***PUHATESTŰEK****GASTROPODA - STYLOMMATOPHORA***Helicidae**Helix pomatia***BIVALVIA – UNIONOIDA***Margaritiferae**Margaritifera margaritifera**Unionoidae**Microcondylaea compressa**Unio elongatulus***GYŰRŰSFÉRGEK****HIRUDINOIDEA – ARHYNCHOBDELLAE***Hirudinidae**Hirudo medicinalis***ÍZELTLÁBŰAK****CRUSTACEA – DECAPODA***Astacidae**Astacus astacus**Austropotamobius pallipes**Austropotamobius torrentium**Scyllaridae**Scyllarides latus***INSECTA – LEPIDOPTERA***Saturniidae**Graellsia isabellae***(b) NÖVÉNYEK****ALGÁK****RHODOPHYTÁK – CORALLINACEAE***Lithothamnium coralloides* Crouan frat.*Phymatholithon calcareum* (Poll.) Adey &

McKibbin

ZUZMÓK – CLADONIAACEAE*Caldonia* L. subgenus *Cladina* (Nyl.) Vain.**MOHÁK****LOMBOSMOHÁK – LEUCOBRYACEAE***Leucobryum glaucum* (Hedw.) Angstr.**SPHAGNACEAE***Sphagnum* L. spp. (kivéve *Sphagnum pylasii*

Brid.)

PÁFRÁNYOK*Lycopodium* spp.**ZÁRVATERMŐK****AMARYLLIDACEAE***Galanthus nivalis* L.*Narcissus bulbocodium* L.*Narcissus juncifolius* Lagasca

Compositae

Arnica montana L.*Artemisia eriantha* Ten*Artemisia genipi* Weber*Doronicum plantagineum* L.subsp. *tournefortii* (rouy) P. Cout.**CRUCIFERAE***Alyssum pintadasilvae* Dudley*Malcolmia lacera* (L.) DC.subsp. *gracilima* (Samp.) Franco*Murbeckiella pinnatifida* (Lam.) Rothm.subsp. *herminii* (Rivas-Martinez) Greuter &

Burdet

GENTIANACEAE*Gentiana lutes* L.**IRIDACEAE***Iris lusitanica* Ker-Gawler**LABIATAE***Teucrium salviastrum* Schrebersubsp. *salviastrum* Schreber**LEGUMINOSAE***Anthyllis lusitanica* Cullen & Pinto da Silva*Dorycnium pentaphyllum* Scop.subsp. *transmontana* Franco*Ulex densus* Welw. ex Webb.**LILIACEAE***Lilium rubrum* Lmk*Ruscus aculeatus* L.**PLUMBAGINACEAE***Armeria sampaio* (Bernis) Nieto Feliner**ROSACEAE***Rubus genevieri* Boreausubsp. *herminii* (Samp.) P. Cout.**SCROPHULARIACEAE***Antirrhinum longipedicelatum* R. Fernandes*Euphrasia mendoncae* Samp.*Schrophularia grandiflora* DC.subsp. *grandiflora* DC.*Schrophularia herminii* Hoffmanns & Link*Schrophularia sublyrata* Brot.**COMPOSITAE***Leuzea rhaponticoidea* Graells**VI. MELLÉKLET****A BEFOGÁS ÉS ELPUZTÍTÁS TILTOTT MÓDSZEREI ÉS ESZKÖZEI ÉS TILTOTT KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK****(a) Nem célirányos eszközök****EMLŐSÖK**

– Vak, vagy csonkított állatok használata csalétekként

– Hangfelvevők

– Elpusztításra, illetve sokkolásra alkalmas elektromos és elektronikus berendezések

– Mesterséges fényforrások

– Tükrök vagy más vakító eszközök

– Céltárgyakat megvilágító eszközök

– Elektromos képnagyítót, vagy képátalakítót használó célzóberendezések éjszakai vadászathoz

– Robbanószerek

– Működési elvük, vagy a felhasználásuk körülményei folytán nem célirányos hálók

– Működési elvük, vagy a felhasználásuk körülményei folytán nem célirányos csapdák

– Íjpuska

– Mérgek, vagy mérgezett, illetve altatót tartalmazó csalétek

– Gázok, vagy füst

– Olyan tölténnyel felszerelt félautomata, vagy automata fegyverek, amelyek több mint két tártöltény tárolására alkalmasak

HALAK

– Méreg

– Robbanószerszer

(b) Közlekedési eszközök

– Légi közlekedési eszközök

– Mozgó motoros járművek

A TANÁCS 1979. április 2-i IRÁNYELVE a vadon élő madarak védelméről

(79/409/EGK)

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK TANÁCSA,

tekintettel az Európai Gazdasági Közösséget Alapító Szerződésre, és különösen annak 235. cikkére,

a Bizottság javaslatára¹,

az Európa Parlament véleményére²,

a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére³,

a következőkre figyelemmel:

a Tanács 1973. november 22-i nyilatkozata az Európai Közösségek környezetvédelmi akcióprogramjáról⁴ célzott intézkedések megtételére szólít fel a madarak védelme érdekében, amelyet kiegészít az Európai Közösségek Tanácsának és a Tanács ülésén résztvevő tagállamok kormányképviselőinek 1977. május 17-i állásfoglalása a közösségi környezetvédelmi politika és akcióprogram folytatásáról és végrehajtásáról⁵;

a tagállamok európai területén természetesen előforduló vadon élő madárfajok nagy részének állománya csökken, néhány esetben igen gyorsan; e csökkenés komoly veszélyt jelent a természetes környezet megőrzése szempontjából, különösen amiatt, hogy ezáltal a biológiai egyensúly kerül veszélybe;

a tagállamok európai területén természetesen előforduló vadon élő madarak főként vonuló fajok; ezek a fajok közös örökséget jelentenek és hatékony madárvédelem jellegzetesen egy határokon átnyúló és közös felelősséggel járó környezetvédelmi probléma;

a madarak életfeltételei Grönlandon alapvetően különböznek a tagállamok európai területeinek egyéb régióiban levőktől az általános körülmények és különösen az éghajlat, az alacsony nép-sűrűség, valamint a sziget kivételes mérete és földrajzi elhelyezkedése miatt;

ebből következően ez az irányelv nem vonatkozik Grönlandra;

szükséges biztosítani a tagállamok európai területén természetesen előforduló vadon élő madárfajok védelmét, a közös piac működésére, az életkörülmények javítására, a gazdasági tevékenységeknek a Közösség egészében történő harmonikus fejlesztésére, valamint folyamatos és kiegyensúlyozott bővülésére vonatkozó közösségi célok működésén belül, azonban a cselekvéshez szükséges specifikus hatáskörök a Szerződésben nincsenek biztosítva;

1.) HL C 24. szám, 1977. 02. 01., 3. o.; HL C 201. szám, 1977. 08. 23., 2. o.

2.) HL C 163. szám, 1977. 07. 11., 28. o.

3.) HL C 152. szám, 1977. 06. 29., 3. o.

4.) HL C 112. szám, 1973. 12. 20., 40. o.

5.) HL C 139. szám, 1977. 06. 13., 1. o.

a megteendő intézkedéseket a madarak számát befolyásoló különféle tényezők figyelembevételével kell kidolgozni, nevezetesen az emberi tevékenységek káros kihatásai, különösen a madarak természetes élőhelyeinek tönkretétele és szennyezése, a madarak emberek általi befogása és elpusztítása, valamint az ezirányú tevékenységből eredő kereskedelmük; ezeknek az intézkedéseknek a körülményeit a madárvédelmi politika keretein belül az egyes madárfajok egyedi helyzetéhez kell igazítani;

a madárfajok megőrzésének a célja a természeti erőforrások hosszú távú védelme és fenntartása az európai népek örökségének részeként; ez teszi lehetővé a természeti erőforrások felügyeletét, és irányítja felhasználásukat a fajok közötti természetes egyensúly fenntartása és szabályozása révén az ésszerűség határain belül;

a megfelelő biológiai sokféleség, valamint megfelelő kiterjedésű és változatosságú élőhelyek megőrzése, fenntartása vagy helyreállítása nélkülözhetetlen valamennyi madárfaj védelme érdekében; egyes madárfajok elterjedési területükön belüli fennmaradásának és szaporodásának biztosítása érdekében speciális élőhelyvédelmi intézkedésekre is szükség van; ezeknek az intézkedéseknek ki kell terjednie a vonuló fajokra is és összefüggő egészként kell azokat koordinálni;

annak céljából, hogy kereskedelmi érdekek ne okozzanak káros nyomást gyakorolhassanak a hasznosítás mértékére, a általános kereskedelmi tilalmat kell életbe léptetni, mely alól kivételt csak azon fajok esetében lehet tenni, amelyeknek biológiai státusza ezt lehetővé teszi, számításba véve a különféle régiókban tapasztalt speciális feltételeket;

bizonyos fajok magas állományméretük, földrajzi elterjedésük és reprodukciós rátájuk következtében a Közösség egészében vadászhatóak, ami elfogadható mértékű hasznosítást jelent; amennyiben bizonyos korlátozásokat vezetnek és tartanak be, a vadászat összhangban kell, hogy álljon e fajok állományának megfelelő szinten tartásával;

a tömeges vagy válogatás nélküli befogás vagy elpusztítás különféle eszközeit, berendezéseit vagy módszereit, valamint egyes közlekedési eszközökről végzett vadászatot be kell tiltani, mivel az érintett fajok állományára túlzott terhelést fejt vagy fejthet ki;

bizonyos különleges helyzetek esetleges jelentősége miatt lehetőséget kell biztosítani az eltérésekre bizonyos feltételek mellett és a Bizottság állandó ellenőrzése alatt;

a madarak és különösen a vonuló madarak védelme még mindig problémát jelent, aminek megoldása tudományos kutatást igényel; e kutatás teszi lehetővé majd a meghozott intézkedések hatékonyságának értékelését;

a Bizottsággal egyeztetve gondoskodni kell arról, hogy a tagállamok európai területén a természetben rendszerint elő nem forduló vadon élő madárfajnak a betelepítése ne okozzon kárt a helyi növény- és állatvilágban;

a Bizottság három évente összeállít és a tagállamok részére megküld egy átfogó jelentést a tagállamoktól kapott információk alapján az irányelv végrehajtása érdekében bevezetett nemzeti rendelkezések alkalmazásáról;

a műszaki és tudományos előrehaladás egyes mellékletek gyors átdolgozását teszik szükségessé; az e cél eléréséhez szükséges intézkedések végrehajtásának elősegítése érdekében egy eljárási rendet kell kialakítani, mely biztosítja a tagállamok és a Bizottság közötti szoros együttműködést egy műszaki és tudományos előrehaladást alkalmazó testületben,

ELFOGADTA A KÖVETKEZŐ IRÁNYELVET:

1. cikk

1. Ez az irányelv a Szerződésben érintett tagállamok európai területén természetesen előforduló összes vadon élő madárfaj védelmére vonatkozik. Magába foglalja e fajok védelmét, kezelését és ellenőrzését, továbbá szabályokat állapít meg hasznosításukkal kapcsolatban.
2. Az irányelvet a madarakra, tojásaikra, fészkeikre és élőhelyeikre kell alkalmazni.
3. Ez az irányelv Grönlandra nem vonatkozik.

2. cikk

A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy az 1. cikkben hivatkozott fajok állományait megfelelő szinten fenntartsák vagy megfelelő szintre hozzák, mely megfelel különösen az ökológiai, tudományos és kulturális igényeknek, mindamelllett figyelembe veszi a gazdasági és szabadidős igényeket is..

3. cikk

1. A 2. cikkben megnevezett követelmények alapján a tagállamok valamennyi, az 1. cikkben hivatkozott madárfaj esetében megteszik a szükséges intézkedéseket az élőhelyek megfelelő sokféleségének és nagyságának megőrzéséhez, fenntartásához vagy helyreállításához.
2. A biotópok és élőhelyek megőrzése, fenntartása és helyreállítása elsősorban az alábbi intézkedéseket kell, hogy magába foglalja:
 - (a) védett területek kialakítása;
 - (b) a védett területeken belüli és kívüli élőhelyek ökológiai szükségleteiknek megfelelő fenntartása és kezelése;
 - (c) a tönkretett biotópok helyreállítása;
 - (d) biotópok kialakítása.

4. cikk

1. Az 1. mellékletben megnevezett fajok fennmaradásának és szaporodásának biztosítása érdekében elterjedési területükön az élőhelyüket érintő speciális védelmi intézkedésekre van szükség.

Ebben az összefüggésben figyelembe kell venni:

- (a) a kipusztulással fenyegetett fajokat;
- (b) az élőhelyük meghatározott változásaira érzékeny fajokat;
- (c) a kis állományuk vagy korlátozott helyi elterjedésük miatt ritkának minősített fajokat;
- (d) az élőhelyük specifikus jellege miatt különleges figyelmet érdemlő egyéb fajokat.

Az állományszintek változásának irányát és ingadozásait az értékelések háttérinformációiként figyelembe kell venni.

A tagállamok a számuk és méretük szerint legalkalmasabb területeket e fajok védelme érdekében különleges madárvédelmi területekké minősítik, figyelembe véve a fajok védelmi szükségleteit azokon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területeken, ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell.

2. A tagállamok hasonló intézkedéseket tesznek az I. mellékletben fel nem sorolt, rendszeresen előforduló vonuló fajok esetében is; szem előtt tartva azok védelmi szükségleteit azon a földrajzi tengeri és szárazföldi területen, ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell, tekintettel szaporodási, vedlési és telelő területeikre, valamint vonulási útvonaluk pihenőhelyeire. A tagállamok e célból külön figyelmet fordítanak a vizes élőhelyek védelmére és különösen a nemzetközi fontosságú vizes élőhelyekre.

3. A tagállamok minden lényeges információt megküldenek a Bizottság részére, hogy az megfelelő lépéseket kezdeményezhessen annak érdekében, hogy az (1) és (2) bekezdésekben megnevezett területek összefüggő rendszert képezzenek, amely megfelel e fajok védelmi szükségleteinek azokon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területeken, ahol ezt az irányelvet alkalmazni kell.

4. A (1) és (2) bekezdésekben meghatározott védelmi területek vonatkozásában a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy tönkretételének, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében, amennyiben e cikk céljai szempontjából jelentőséggel bírnak. A tagállamok e védelmi területeken kívül is törekednek az élőhelyek szennyezésének vagy tönkretételének elkerülésére.

5. cikk

A 7. és 9. cikkek tiszteletben tartásával, a tagállamok megteszik a megfelelő intézkedéseket az 1. cikkben hivatkozott valamennyi madárfaj általános védelmi rendszerének kialakítására, megtiltva különösen:

- (a) a bármilyen módszerrel végzett szándékos elpusztítást vagy befogást;
- (b) fészkeik és tojásaik szándékos elpusztítását vagy károsítását, illetve fészkeik eltávolítását;
- (c) tojásaik természetből való begyűjtését és e tojások birtoklását, még üres állapotban is;
- (d) e madarak szándékos zavarását, különösen a költési és fiókanevelési időszakban, amennyiben a zavarás jelentős lenne az irányelv céljait tekintve;
- (e) olyan fajokhoz tartozó madarak tartását, amelyek vadászata vagy befogása tilos.

1. A (2) és (3) bekezdés rendelkezéseinek tiszteletben tartásával, a tagállamok megtiltják az 1. cikkben hivatkozott valamennyi madárfaj esetében az élő vagy elpusztult madarak és e madarak egyértelműen felismerhető részeinek vagy származékainak eladását, eladásra történő szállítását, eladásra történő tartását és eladásra történő felkínálását.

2. Az (1) bekezdésben hivatkozott tevékenységek nem tiltottak a III/1 mellékletben hivatkozott fajok esetében, amennyiben a madarakat a jogszabályok betartásával pusztították el vagy fogták be vagy más jogszerű módon jutottak hozzájuk.

3. A tagállamok a III/2 mellékletben felsorolt fajok esetében a területükön az (1) bekezdésben hivatkozott tevékenységekkel kapcsolatos bizonyos korlátozások alól kivételt tehetnek, amennyiben a madarakat a jogszabályok betartásával pusztították el vagy fogták be vagy más jogszerű módon jutottak hozzájuk.

Az ilyen engedélyt kiadni kívánó országoknak előzetesen a Bizottsággal kell konzultálniuk annak közös tisztázása érdekében, hogy e fajok példányainak forgalmazása veszélyezteti-e vagy várható, hogy veszélyeztetheti a Közösség egészében e fajok állományát, földrajzi elterjedését vagy reprodukciós rátáját. Amennyiben a vizsgálat azt eredményezi, hogy a Bizottság véleménye szerint a tervezett engedély kiadása a nevezett fajok bármelyikét a fenti módon veszélyezteti vagy ezáltal esetleg veszélyeztetheti, a Bizottság egy megindokolt ajánlást küld az érintett tagállam részére, kifejtve ellenvetését a kérdéses faj forgalomba hozatalával szemben. Amennyiben a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ilyen kockázat nem áll fenn, erről megfelelőképp tájékoztatja az érintett tagállamot.

A Bizottság ajánlását közzéteszik az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában*.

Az e bekezdés alapján engedélyt kiállító tagállamok rendszeres időközönként ellenőrzik, hogy az ilyen engedélyezést lehetővé tevő feltételek továbbra is teljesülnek.

4. A Bizottság vizsgálatot folytat a III/3 mellékletben felsorolt fajok biológiai helyzetére, valamint a forgalmazás erre tett hatására vonatkozóan.

Legkésőbb az irányelv 18. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott határidőt megelőző négy hónappal jelentést és előterjesztést készít a 16. cikkben meghatározott Testület számára bizonyos fajoknak a III/2 mellékletbe történő felvételével kapcsolatos határozathozatal céljából.

E határozat meghozataláig a tagállamok, a (3) bekezdés tiszteletben tartásával, alkalmazhatják nemzeti szabályaikat ezekre a fajokra.

1. A Közösség egész területén lévő állomány szintjük, földrajzi elterjedésük és reprodukciós rátájuk figyelembevételével a II. mellékletben felsorolt fajok nemzeti jogszabályok alapján vadászhatóak. A tagállamok biztosítják, hogy e fajok vadászata nem ássa alá az elterjedési területükön tett védelmi erőfeszítéseket.

2. A II/1. mellékletben megnevezett fajok azon a földrajzilag meghatározott tengeri és szárazföldi területen vadászhatóak, ahol az irányelv alkalmazandó.

3. A II/2. mellékletben hivatkozott fajok csak abban a tagállamban vadászhatóak, amelyeknél ez fel van tüntetve.

4. A tagállamok biztosítják, hogy a hatályos nemzeti előírások alapján történő vadászat – beleértve a solymászatot is, amennyiben ezt gyakorolják – megfeleljen a bölcs hasznosítás és az ökológiailag kiegyensúlyozott állomány szabályozás elveinek, és hogy ez a gyakorlat összeegyeztethető legyen e fajok, különösen a vonuló fajok, állományainak vonatkozásában a 2. cikkből következő intézkedésekkel. Biztosítják különösen azt, hogy azokat a fajokat, amelyekre a vadászati törvények vonatkoznak, ne vadásszák sem a fiókanevelés időszakában, sem a szaporodás különböző szakaszaiban. A vonuló fajok esetében biztosítják különösen azt, hogy azokat a fajokat, amelyekre a vadászati törvények vonatkoznak, ne vadásszák szaporodási időszakukban vagy a költőterületükre történő vonulásuk során. A tagállamok megküldik a Bizottság részére a vadászati rendelkezéseik gyakorlati alkalmazására vonatkozó valamennyi ide vonatkozó információt.

1. Az ezen irányelv alá tartozó madarak vadászatának, befogásának vagy elpusztításának vonatkozásában a tagállamok megtiltják a madarak tömeges vagy válogatás nélküli befogására vagy elpusztítására alkalmazott, illetve egy faj helyi kipusztítására alkalmas eszközök, eljárások vagy módszerek használatát, különösen azokat, amelyek a IV. melléklet (a) pontjában szerepelnek.

2. A tagállamok megtiltják továbbá a IV. melléklet (b) pontjában felsorolt járművekből és feltételek mellett végzett bármiféle vadászatot.

1. A tagállamok egyéb kielégítő megoldás hiányában eltérhetnek az 5., 6., 7. és 8. cikkek rendelkezéseitől a következő okokból:

- (a) – a közegészség és közbiztonság érdekében,
- a légi biztonság érdekében,
- a növénytermesztés, az állattenyésztés, az erdők, a halgazdaságok és a víz súlyos károsodásának megelőzése érdekében,
- a növény- és állatvilág védelme érdekében;

- (b) a kutatás és oktatás, az állományfeljavítás, a visszatelepítés és az esetlegesen ezekhez szükséges tenyésztés céljából;
- (c) szigorúan szabályozott feltételek mellett és szelektív alapon, egyes madarak kis számú befogásának, tartásának vagy egyéb ésszerűen megindokolható hasznosításának engedélyezése érdekében.

2. Az eltérések esetében meg kell határozni:
- a fajokat, amelyekre az eltérések vonatkoznak,
 - a befogás vagy elpusztítás engedélyezett eszközeit, eljárásait vagy módszereit,
 - a kockázati tényezőket, valamint az időbeli és térbeli körülményeket, amelyek mellett ilyen eltérések engedélyezhetőek,
 - a hatóságot, amely felhatalmazást kap annak eldöntésére, hogy a szükséges feltételek teljesülnek és annak meghatározására, hogy milyen eszközök, eljárások vagy módszerek alkalmazhatóak, milyen korlátozásokkal és mely személy által,
 - az ellenőrzéseket, amelyeket végeznek majd.
3. A tagállamok minden évben jelentést küldenek a Bizottság részére e cikk végrehajtásáról.
4. A Bizottság a rendelkezésére álló információk, és különösen a (3) bekezdés alapján hozzájutott információk alapján mindenkor biztosítja, hogy ezek a eltérések ne legyenek összeegyeztethetetlenek az irányelvvel. E célból megteszi a szükséges intézkedéseket.

10. cikk

1. A tagállamok támogatják az 1. cikkben hivatkozott valamennyi madárfaj állományának védelméhez, kezeléséhez és hasznosításához szükséges kutatást és egyéb tevékenységet.
2. Különleges figyelmet fordítanak az V. mellékletben felsorolt témákra irányuló kutatásra és tevékenységre. A tagállamok megküldenek a Bizottság részére minden olyan információt, amely lényeges ahhoz, hogy az e cikkben hivatkozott kutatás és tevékenység összehangolásához megfelelő intézkedéseket tegyen.

11. cikk

A tagállamoknak gondoskodniuk arról, hogy a tagállamok európai területein természetesen elő nem forduló vadon élő madárfajok bármilyen betelepítése nem károsítja a helyi növény- és állatvilágot. Ezügyben a konzultálnak Bizottsággal.

12. cikk

1. A tagállamok, a 18. cikk (1) bekezdésben hivatkozott határidő leteltétől kezdődően háromévente jelentést továbbítanak a Bizottságnak az irányelv alapján hozott nemzeti rendelkezések végrehajtásáról.

2. A Bizottság az (1) bekezdésben hivatkozott információk alapján háromévente egy átfogó jelentést készít. A jelentéstervezetnek az adott tagállam által szolgáltatott információk alapján összeállított részét felülvizsgálat céljából megküldik a szóbanforgó tagállam hatóságaihoz. A jelentés végleges változatát megküldik a tagállamok részére.

13. cikk

Az irányelv alapján hozott intézkedések alkalmazása nem vezethet a jelenlegi helyzet romlásához az 1. cikkben hivatkozott madárfajok védelme tekintetében.

14. cikk

A tagállamok bevezethetnek az irányelvben előírtaknál szigorúbb védelmi intézkedéseket.

15. cikk

Az irányelv I. és V. mellékleteinek a műszaki és tudományos fejlődéshez való igazításához szükséges módosításokat, valamint a 6. cikk (4) bekezdés második albekezdésében hivatkozott módosításokat a 17. cikkben megállapított eljárás szerint fogadják el.

16. cikk

1. Az irányelv 15. cikkében hivatkozott módosítások céljából létrehoznak az irányelvet a műszaki és tudományos előrehaladással harmonizáló testületet (a továbbiakban „a Testület”), amely a tagállamok képviselőiből áll és melynek a Bizottság egyik képviselője az elnöke.
2. A Testület állítja össze működési szabályzatát.

17. cikk

1. Amennyiben az e cikkben megállapított eljárást követik, az ügyeket a Testület elé az elnök terjeszti, akár saját kezdeményezésére, akár egy tagállam képviselőjének kérésére.
2. A Bizottság képviselője a Testület elé terjeszti a meghozandó intézkedések tervezetét. A Testület véleményezi a tervezetet az elnök által az ügy sürgőssége alapján meghatározott határidőn belül. A döntést 41 szavazat többsége esetén hozzák meg, ahol a tagállamok szavazatait a Szerződés 148. cikk (2) bekezdésében lefektetettek szerint súlyozzák. Az elnök nem szavaz.
3. (a) A Bizottság elfogadja a tervezett intézkedéseket, ha azok összhangban vannak a Testület véleményével.
- (b) Ha a tervezett intézkedések nincsenek összhangban a Testület véleményével, vagy az nem adott véleményt, a Bizottság késedelem nélkül javaslatot nyújt be a Tanács elé egy az elfogadandó intézkedésekre vonatkozóan. A Tanács minősített többséggel cselekszik.

(c) Ha a Tanács, a javaslat hozzá történt benyújtását követő három hónapon belül nem cselekszik, a tervezett intézkedéseket a Bizottság elfogadja.

18. cikk

1. A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek a bejelentést követő két éven belül megfeleljenek. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

2. A tagállamok közlik a Bizottsággal azoknak a legfontosabb hazai törvényi előírásainak a szövegét, amelyeket ezen irányelv által szabályozott területen fogadtak el.

19. cikk

Ennek az irányelvnek a tagállamok a címzettjei.

Kelt, Luxembourg, 1979. április 2.

a Tanács részéről
J. FRANCOIS-PONCET
az elnök

I. MELLÉKLET

1	<i>Gavia stellata</i>	északi búvár
2	<i>Gavia arctica</i>	sarki búvár
3	<i>Gavia immer</i>	jeges búvár
4	<i>Podiceps auritus</i>	füles vöcsök
5	<i>Pterodroma madeira</i>	madeirai viharmadár
6	<i>Pterodroma feae</i>	zöld-foki viharmadár
7	<i>Bulweria bulwerii</i>	szalagos szerezsenhojsza
8	<i>Calonectris diomedea</i>	mediterrán vészmadár
9	<i>Puffinus puffinus mauretanicus</i>	atlanti vészmadár baleári alfaja
10	<i>Puffinus assimilis</i>	kis vészmadár
11	<i>Pelagodroma marina</i>	fehérarcú viharfecske
12	<i>Hydrobates pelagicus</i>	viharfecske
13	<i>Oceanodroma leucorhoa</i>	villás viharfecske
14	<i>Oceanodroma castro</i>	madeirai viharfecske
15	<i>Phalacrocorax aristotelis desmarestii</i>	üstökös kárókatona mediterrán alfaja
16	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	kis kárókatona
17	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	rózsás gödény
18	<i>Pelecanus crispus</i>	borzas gödény
19	<i>Botaurus stellaris</i>	bölgömbika
20	<i>Ixobrychus minutus</i>	törpegém
21	<i>Nycticorax nycticorax</i>	bakcsó
22	<i>Ardeola ralloides</i>	üstökösgém
23	<i>Egretta garzetta</i>	kis kócsag
24	<i>Egretta alba</i>	nagy kócsag
25	<i>Ardea purpurea</i>	vörös gém
26	<i>Ciconia nigra</i>	fekete gólya
27	<i>Ciconia ciconia</i>	fehér gólya
28	<i>Plegadis falcinellus</i>	batla
29	<i>Platalea leucorodia</i>	kanalasgém
30	<i>Phoenicopterus ruber</i>	rózsás flamingó
31	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	kis hattyú
32	<i>Cygnus cygnus</i>	énekes hattyú
33	<i>Anser albifrons flavirostris</i>	nagy lilik grönlandi alfaj
34	<i>Anser erythropus</i>	kis lilik
35	<i>Branta leucopsis</i>	apácalúd
36	<i>Branta ruficollis</i>	vörösnyakú lúd
37	<i>Tadorna ferruginea</i>	vörös ásólúd
38	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	márványos réce
39	<i>Aythya nyroca</i>	cigányréce
40	<i>Mergus albellus</i>	kis bukó
41	<i>Oxyura leucocephala</i>	kékcsőrű réce
42	<i>Pernis apivorus</i>	darázsölyv
43	<i>Elanus caeruleus</i>	kuhi

44	<i>Milvus migrans</i>	barna kánya
45	<i>Milvus milvus</i>	vörös kánya
46	<i>Haliaeetus albicilla</i>	réti sas
47	<i>Gypaetus barbatus</i>	saskeselyű
48	<i>Neophron percnopterus</i>	dögkeselyű
49	<i>Gyps fulvus</i>	fakó keselyű
50	<i>Aegypius monachus</i>	barátkeselyű
51	<i>Circaetus gallicus</i>	kígyászölyv
52	<i>Circus aeruginosus</i>	barna rétihéja
53	<i>Circus cyaneus</i>	kékes rétihéja
54	<i>Circus macrourus</i>	fakó rétihéja
55	<i>Circus pygargus</i>	hamvas rétihéja
56	<i>Accipiter gentilis arrigonii</i>	héja (korzikai-szardíniai alfaj)
57	<i>Accipiter nisus granti</i>	karvaly (kanári-madeirai alfaj)
58	<i>Accipiter brevipes</i>	kis héja
59	<i>Buteo rufinus</i>	pusztai ölyv
60	<i>Aquila pomarina</i>	békászó sas
61	<i>Aquila clanga</i>	fekete sas
62	<i>Aquila heliaca</i>	parlagi sas
63	<i>Aquila adalberti</i>	ibériai sas
64	<i>Aquila chrysaetos</i>	szirti sas
65	<i>Hieraaetus pennatus</i>	törpesas
66	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	héjasas
67	<i>Pandion haliaetus</i>	halászsas
68	<i>Falco naumanni</i>	fehérkarmú vércse
69	<i>Falco columbarius</i>	kis sólyom
70	<i>Falco eleonorae</i>	Eleonóra-sólyom
71	<i>Falco biarmicus</i>	Feldegg-sólyom
72	<i>Falco rusticolus</i>	északi sólyom
73	<i>Falco peregrinus</i>	vándorsólyom
74	<i>Bonasa bonasia</i>	császármadár
75	<i>Lagopus mutus pyrenaicus</i>	havasi hófajd (pireneusi alfaj)
76	<i>Lagopus mutus helveticus</i>	havasi hófajd (balkáni alfaj)
77	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>	nyírfajd
78	<i>Tetrao urogallus</i>	siketfajd
79	<i>Alectoris graeca saxatilis</i>	szirtifogoly (alfaj)
80	<i>Alectoris graeca whitakeri</i>	szirtifogoly (alfaj)
81	<i>Alectoris barbara</i>	barnanyakú szirtifogoly
82	<i>Perdix perdix italica</i>	fogoly (itáliai alfaj)
83	<i>Perdix perdix hispaniensis</i>	fogoly (ibériai alfaj)
84	<i>Porzana porzana</i>	pettyes vízicsibe
85	<i>Porzana parva</i>	kis vízicsibe
86	<i>Porzana pusilla</i>	törpevízicsibe
87	<i>Crex crex</i>	haris
88	<i>Porphyrio porphyrio</i>	kék fú
89	<i>Fulica cristata</i>	bütykös szárcsa

90	<i>Turnix sylvatica</i>	guvatfűrj
91	<i>Grus grus</i>	daru
92	<i>Tetrax tetrax</i>	reznek
93	<i>Chlamydotis undulata</i>	galléros túzok
94	<i>Otis tarda</i>	túzok
95	<i>Himantopus himantopus</i>	gólyatöcs
96	<i>Recurvirostra avosetta</i>	gulipán
97	<i>Burhinus oedicephalus</i>	ugartyúk
98	<i>Cursorius cursor</i>	futómadár
99	<i>Glareola pratincola</i>	székicsér
100	<i>Charadrius morinellus</i>	havasi lile
101	<i>Pluvialis apricaria</i>	aranylile
102	<i>Hoplopterus spinosus</i>	tüskés bfbic
103	<i>Philomachus pugnax</i>	pajzsoscankó
104	<i>Gallinago media</i>	nagy sárszalonka
105	<i>Limosa lapponica</i>	kis goda
106	<i>Numenius tenuirostris</i>	vékonycsőrű póling
107	<i>Tringa glareola</i>	réti cankó
108	<i>Xenus cinereus</i>	terekcankó
109	<i>Phalaropus lobatus</i>	vékonycsőrű póling
110	<i>Larus melanocephalus</i>	szerecsensirály
111	<i>Larus genei</i>	vékonycsőrű sirály
112	<i>Larus audouinii</i>	korallsirály
113	<i>Gelochelidon nilotica</i>	kacagócsér
114	<i>Sterna caspia</i>	lócsér
115	<i>Sterna sandvicensis</i>	kenti csér
116	<i>Sterna dougallii</i>	rózsás csér
117	<i>Sterna hirundo</i>	küszvágó csér
118	<i>Sterna paradisaea</i>	sarki csér
119	<i>Sterna albifrons</i>	kis csér
120	<i>Chlidonias hybridus</i>	fattyúszerkő
121	<i>Chlidonias niger</i>	kormos szerkő
122	<i>Uria aalge ibericus</i>	lumma (ibériai alfaj)
123	<i>Pterocles orientalis</i>	feketehasú pusztaityúk
124	<i>Pterocles alchata</i>	nyílfarkú pusztaityúk
125	<i>Columba palumbus azorica</i>	örvös galmb (azori alfaj)
126	<i>Columba trocaz</i>	madeirai babérgalamb
127	<i>Columba bollii</i>	szürkefejű babérgalamb
128	<i>Columba junoniae</i>	fehérfarkú babérgalamb
129	<i>Bubo bubo</i>	uhu
130	<i>Nyctea scandiaca</i>	hóbagoly
131	<i>Surnia ulula</i>	karvalybagoly
132	<i>Glaucidium passerinum</i>	törpekuvik
133	<i>Strix nebulosa</i>	szakállas bagoly
134	<i>Strix uralensis</i>	uráli bagoly
135	<i>Asio flammeus</i>	réti fülesbagoly

136	<i>Aegolius funereus</i>	gatyáskuvik
137	<i>Caprimulgus europaeus</i>	lappantyú
138	<i>Apus caffer</i>	kaffersarlósfecske
139	<i>Alcedo atthis</i>	jégmadár
140	<i>Coracias garrulus</i>	szalakóta
141	<i>Picus canus</i>	hamvas küllő
142	<i>Dryocopus martius</i>	fekete harkáy
143	<i>Dendrocopos major canariensis</i>	nagy fakopáncs (kanári-szigeti alfaj)
144	<i>Dendrocopos major thanneri</i>	nagy fakopáncs (alfaj)
145	<i>Dendrocopos syriacus</i>	balkáni fakopáncs
146	<i>Dendrocopos medius</i>	közép fakopáncs
147	<i>Dendrocopos leucotos</i>	fehérhátú fakopáncs
148	<i>Picoides tridactylus</i>	háromujjú hősík
149	<i>Chersophilus duponti</i>	vékonycsőrű pacsirta
150	<i>Melanocorypha calandra</i>	kalandrapacsirta
151	<i>Calandrella brachydactyla</i>	szikipacsirta
152	<i>Galerida theklae</i>	kövi pacsirta
153	<i>Lullula arborea</i>	erdei pacsirta
154	<i>Anthus campestris</i>	parlagi pityer
155	<i>Troglodytes troglodytes fridariensis</i>	ökörzem (alfaj)
156	<i>Luscinia svecica</i>	kékbegy
157	<i>Saxicola dacotiae</i>	kanári csuk
158	<i>Oenanthe leucura</i>	kormos hantmadár
159	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	fülemülesítke
160	<i>Acrocephalus paludicola</i>	csíkosfejű nádiposzáta
161	<i>Hippolais olivetorum</i>	olívgeze
162	<i>Sylvia sarda</i>	szardíniai poszáta
163	<i>Sylvia undata</i>	bujkáló poszáta
164	<i>Sylvia rueppelli</i>	feketetorkú poszáta
165	<i>Sylvia nisoria</i>	karvalyposzáta
166	<i>Ficedula parva</i>	kis légykapó
167	<i>Ficedula semitorquata</i>	félörvös légykapó
168	<i>Ficedula albicollis</i>	örvös légykapó
169	<i>Sitta krueperi</i>	török csuszka
170	<i>Sitta whiteheadi</i>	korzikai csuszka
171	<i>Lanius collurio</i>	tövisszúró gébics
172	<i>Lanius minor</i>	kis őrgébics
173	<i>Pyrhacorax pyrrhacorax</i>	havasivarjú
174	<i>Fringilla coelebs ombriosa</i>	erdei pinty (alfaj)
175	<i>Fringilla teydea</i>	kék pinty
176	<i>Loxia scotica</i>	skót keresztcsőrű
177	<i>Bucanetes githagineus</i>	trombitás sivatagipinty
178	<i>Pyrrhula murina</i>	azori süvöltő
179	<i>Emberiza cineracea</i>	szürke sármány
180	<i>Emberiza hortulana</i>	kerti sármány
181	<i>Emberiza caesia</i>	rozsdás sármány

II/1. MELLÉKLET

ANSERIFORMES

1. <i>Anser fabalis</i>	vetési lúd
2. <i>Anser anser</i>	nyári lúd
3. <i>Branta canadensis</i>	kanadai lúd
4. <i>Anas penelope</i>	fütyülő réce
5. <i>Anas strepera</i>	kendermagos réce
6. <i>Anas crecca</i>	csörgő réce
7. <i>Anas platyrhynchos</i>	tőkés réce
8. <i>Anas acuta</i>	nyíl farkú réce
9. <i>Anas querquedula</i>	bőjti réce
10. <i>Anas clypeata</i>	kanalas réce
11. <i>Aythya ferina</i>	barátréce
12. <i>Aythya fuligula</i>	kontyos réce

GALLIFORMES

13. <i>Lagopus lagopus scoticus et hibernicus</i>	sarki hófajd skóciai alfaja
14. <i>Lagopus mutus</i>	havasi hófajd
15. <i>Alectoris graeca</i>	szirti fogoly
16. <i>Alectoris rufa</i>	vörös fogoly
17. <i>Perdix perdix</i>	fogoly
18. <i>Phasianus colchicus</i>	fácán

GRUIFORMES

19. <i>Fulica atra</i>	szárcsa
------------------------	---------

CHARADRIIFORMES

20. <i>Lymnocryptes minimus</i>	kis sárszalonka
21. <i>Gallinago gallinago</i>	sárszalonka
22. <i>Scolopas rusticola</i>	erdei szalonka

COLUMBIFORMES

23. <i>Columba livia</i>	szirti galamb
24. <i>Columba palumbus</i>	örvös galamb

II/2. MELLÉKLET

		Ausztria	Belgium	Dánia	Egyesült Királyság	Finnország	Franciaország	Görögország	Hollandia	Írország	Luxemburg	Németország	Olaszország	Portugália	Spanyolország	Svédország
25. <i>Cygnus olor</i>	bütykös hattyú	+										+				
26. <i>Anser brachyrhynchus</i>	rövidcsőrű lúd		+	+	+					+						
27. <i>Anser albifrons</i>	nagy lilik		+	+	+		+	+	+	+		+				+
28. <i>Branta bernicla</i>	örvös lúd			+								+				
29. <i>Netta rufina</i>	üstökös réce						+								+	
30. <i>Aythya marila</i>	hegyi réce		+	+	+		+	+	+	+		+				
31. <i>Somateria mollissima</i>	pehelyréce			+		+	+			+						+
32. <i>Clangula hyemalis</i>	jeges réce			+	+	+	+			+						+
33. <i>Melanitta nigra</i>	fekete réce			+	+	+	+			+		+				+
34. <i>Melanitta fusca</i>	füstös réce			+	+	+	+			+		+				+
35. <i>Bucephala clangula</i>	kerceréce	+	+	+	+	+	+			+						+
36. <i>Mergus serrator</i>	örvös bukó			+		+				+						+
37. <i>Mergus merganser</i>	nagy bukó			+		+				+						+
38. <i>Bonasa bonasia</i> (<i>Tetrastes bonasia</i>)	császármadár	+				+	+									+
38.a <i>Lagopus lagopus lagopus</i>	sarki hófajd alfaja					+										+
39. <i>Tetrao tetrix</i> (<i>Lyrurus tetrix</i>)	nyírfajd	+	+		+	+	+					+	+			+
40. <i>Tetrao urogallus</i>	siketfajd	+			+	+	+					+	+			+
41. <i>Alectoris barbara</i>	barnanyakú szirtifogoly												+		+	
41a. <i>Alectoris chukar</i>	csukár															
42. <i>Coturnix coturnix</i>	fűrj	+					+	+					+	+	+	
43. <i>Meleagris gallopavo</i>	pulyka	+										+				
44. <i>Rallus aquaticus</i>	guvat						+					+				
45. <i>Gallinula chloropus</i>	vízityúk		+		+		+	+				+	+			
46. <i>Haematopus ostralegus</i>	csigaforgató			+			+									
47. <i>Pluvialis apricaria</i>	aranylile		+	+	+		+	+	+	+				+		
48. <i>Pluvialis squatarola</i>	ezüstlile			+	+		+									
49. <i>Vanellus vanellus</i>	bfbic		+	+			+	+		+		+		+		
50. <i>Calidris canutus</i>	sarki partfutó			+			+									
51. <i>Philomachus pugnax</i>	pajzsoscankó						+					+				
52. <i>Limosa limosa</i>	nagy goda			+			+									
53. <i>Limosa lapponica</i>	kis goda			+	+		+									
54. <i>Numenius phaeopus</i>	kis póling			+	+		+									

55. <i>Numenius arquata</i>	nagy póling			+	+	+					+					
56. <i>Tringa erythropus</i>	füstös cankó			+		+										
57. <i>Tringa totanus</i>	piros lábú cankó			+	+	+									+	
58. <i>Tringa nebularia</i>	szürke cankó			+		+										
59. <i>Larus ridibundus</i>	dankasirály	+	+	+											+	+
59a. <i>Larus cachinnans</i>	sárgalábú sirály															+
60. <i>Larus canus</i>	viharsirály			+		+									+	+
61. <i>Larus fuscus</i>	heringsirály			+											+	
62. <i>Larus argentatus</i>	ezüstsirály		+	+	+										+	+
63. <i>Larus marinus</i>	dolmányos sirály			+	+										+	+
64. <i>Columba oenas</i>	kék galamb												+	+		
65. <i>Streptopelia decaocto</i>	balkáni gerle	+	+			+									+	
66. <i>Streptopelia turtur</i>	vadgerle	+													+	+
67. <i>Alauda arvensis</i>	mezei pacsirta														+	
68. <i>Turdus merula</i>	fekete rigó														+	+
69. <i>Turdus pilaris</i>	fenyőrigó	+													+	+
70. <i>Turdus philomelos</i>	énekes rigó														+	+
71. <i>Turdus iliacus</i>	szőlőrigó														+	+
72. <i>Turdus viscivorus</i>	léprigó														+	+
72b. <i>Sturnus vulgaris</i>	seregély														+	+
73. <i>Garrulus glandarius</i>	szajkó		+	+	+									+	+	+
74. <i>Pica pica</i>	szarka		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
75. <i>Corvus monedula</i>	csóka														+	+
76. <i>Corvus frugilegus</i>	vetési varjú															+
77. <i>Corvus corone</i>	dolmányos/kormos varjú		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

III/1. MELLÉKLET

1. <i>Anas platyrhynchos</i>	tőkés réce
2. <i>Lagopus lagopus lagopus, scoticus et hibernicus</i>	sarki hófajd három alfaja
3. <i>Alectoris rufa</i>	vörös fogoly
4. <i>Alectoris barbara</i>	barnanyakú szirtifogoly
5. <i>Perdix perdix</i>	fogoly
6. <i>Phasianus colchicus</i>	fácán
7. <i>Columba palumbus</i>	örvös galamb

III/2. MELLÉKLET

8. <i>Anser anser</i>	nyári lúd
9. <i>Anas penelope</i>	fütyülő réce
10. <i>Anas crecca</i>	csörgő réce
11. <i>Anas acuta</i>	nyílfarkú réce
12. <i>Aythya ferina</i>	barátréce
13. <i>Aythya fuligula</i>	kontyos réce
14. <i>Somateria mollissima</i>	pehelyréce
15. <i>Lagopus mutus</i>	havasi hófajd
16. <i>Tetrao urogallus</i>	siketfajd
17. <i>Fulica atra</i>	szárcsa
18. <i>Anser albifrons</i>	nagy lilik
19. <i>Anas clypeata</i>	kanalásréce
20. <i>Aythya marila</i>	hegyi réce
21. <i>Melanitta nigra</i>	fekete réce
22. <i>Tetrao tetrax (Lyrurus tetrax)</i>	nyírfajd
23. <i>Pluvialis apricaria</i>	aranylile
24. <i>Lymnocyptes minimus</i>	kis sárszalonka
25. <i>Gallinago gallinago</i>	sárszalonka
26. <i>Scolopax rusticola</i>	erdei szalonka

IV. MELLÉKLET

- (a) – Hurkok, madárlép, horgok, csaliként használt vak vagy megcsonkított élő madarak, magnókészülékek, áramütést okozó eszközök.
 - Mesterséges fényforrások, tükrök, célpont megvilágítására szolgáló eszközök, elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök.
 - Robbanószerkezetek.
 - Hálók, csapdák, mérgezett vagy bódító csalétkek.
 - Két tölténynél nagyobb befogadóképességű tárral rendelkező félautomata vagy automata fegyverek.
- (b) – Légi jármű, motoros járművek.
 - Óránkénti öt kilométert meghaladó sebességgel közlekedő vízijárművek. Nyílt tengeren a tagállamok, biztonsági okokból, engedélyezhetik 18 kilométer/óra maximális sebességű motoros hajók használatát is. A tagállamoknak tájékoztatni kell a Bizottságot valamennyi engedély kiadásáról.

V. MELLÉKLET

- (a) Kihalással veszélyeztetett fajok vagy különösen veszélyeztetett fajok nemzeti jegyzékének összeállítása, földrajzi elterjedésük figyelembevételével.
- (b) Azoknak a területeknek a közzététele és ökológiai leírása, amelyek különösen fontosak a vonuló fajok számára vonulási útvonalukon, telelő, illetve fészkelő területeiken.
- (c) A vonuló fajok állományadatainak gyűjtése a gyűrűzés eredményeinek kiértékelése alapján.
- (d) Vadon élő madarak elejtési módszereinek az állományra gyakorolt hatásainak értékelése.
- (e) Ökológiai módszerek kidolgozása vagy továbbfejlesztése a madarak által okozott károk megelőzésére.
- (f) Bizonyos madárfajok környezetszennyezési indikátorként betöltött szerepének meghatározása.
- (g) A vegyi környezetszennyezésnek a madárfajok állományaira gyakorolt káros hatásainak tanulmányozása.

